

संत गोरोबा काका

श्री यादे माता

दक्ष महाराज प्रजापति

राजा शालिवाहन

राष्ट्रीय पत्रिका

कुम्भश्री

www.kumbhashree.com

संस्थापक कै. बाबुराव साळवी उर्फ आण्णा

शालिवाहन शके १९४६
स्थापना १९९४/ वर्ष ३१
मार्च २०२५

महिला विशेषांक

संपादक-संजय राजे

मुंबई : प्रणिता सुनील कुंभार यांना जलसंधारण अधिकारी पदी नियुक्ती पत्र देताना जलसंधारण कॅबीनेट मंत्री संजयराव राठोड

नांदेड : मौजे लहान ता. अर्धापूर येथे समाजसेवक कै.दिगंबरराव देवडे यांच्या अर्धाकृती पुतळ्याच्या उद्घाटन प्रसंगी उपस्थित माजी मुख्यमंत्री खासदार अशोकराव चव्हाण, आमदार श्रीजयाताई चव्हाण समवेत विजयराव देवडे व मान्यवर

सोलापूर : एक मै और एक तू, गजल कविता कार्यक्रम सादर करताना निवासी उपजिल्हाधिकारी कवयत्री मनीषाताई कुंभार व अप्पर जिल्हाधिकारी कवयत्री मोनीका सिंह. सदर कार्यक्रम सोलापूरकर जनतेला खूप आवडला.

पुणे : महिला दिनानिमित्त सोलापूर जिल्ह्याच्या निवासी उपजिल्हाधिकारी मनीषाताई कुंभार यांचा सत्कार करताना कुंभश्री संचालिका बीना संजय राजे समवेत माधुरी, सुवर्णा, सत्यभामा, सुरेखा, सुनंदा, सुनीता, केतकी व पुनम

शिर्डी : कुंभार समाज सामाजिक संस्थेच्या प्रदेशाध्यक्षपदी रमाकांत क्षीरसागर व कार्याध्यक्षपदी संजय जोर्ले यांची निवड झाल्याबद्दल अभिनंदन करताना उमाजी सुर्यवंशी, सुर्यकांत घोडके, दिगंबर पेरे, पदाधिकारी व संस्थेच्या महिला पदाधिकारी

शिर्डी : कुंभार समाज सामाजिक संस्थेच्या प्रदेशाध्यक्षपदी रमाकांत क्षीरसागर यांची निवड झाल्याबद्दल अभिनंदन करताना सौ.छाया पांडुरंगतात्या कुंभार, अंजली नंदकुमार मांडवकर व संस्थेच्या धडाडीच्या महिला पदाधिकारी

बारामती : पारवडी येथील कु.हर्षदा शरद कुंभार हिची महसूल सहाय्यक पदी निवड झाल्याबद्दल अभिनंदन करताना आई वडील सौ.व श्री.शदरराव कुंभार, सामाजिक कार्यकर्ते भरत कुंभार यांची हर्षदा पुतणी आहे.

सातारा : पाचवड येथील कु.साक्षी संदीप राजे यांची महसूल सहाय्यक पदी निवड झाल्याबद्दल सत्कार करताना प्रकाशराव भालेराव, सुभाष करडेकर, सौ.व श्री. काशीनाथ कुंभार

सोलापूर : ज्येष्ठ साहित्यिक, निसर्गवादी आणि वन्यजीव संरक्षक मारुती चितमपल्ली यांना भारत सरकारचा पद्मश्री पुरस्कार मिळाल्याबद्दल त्यांचे अभिनंदन करताना निवासी उपजिल्हाधिकारी मनीषाताई कुंभार व मान्यवर

फलटण: प्रणिता सुनील कुंभार जलसंधारण अधिकारी

पुसेगाव: कु.प्रणिता एकनाथ खटावकर सहा. कक्ष अधिकारी

नागपुर: कु.नेहा खोपे, करसहाय्यक

अकोला: कु.रुचीता संजय कुंभार महसूल सहाय्यक

भीवंडी: कु.साक्षी संदीप राजे महसूल सहाय्यक

कल्याण: रितीका राकेश कुंभार एम.एस.सी मधे दोन गोल्ड मेडल

कोल्हापूर: कु.मैथिली मनीषा उदय वास्कर एरॉनॉटिकल इंजिनियर

सर्वोत्कृष्ट पुरस्कार प्राप्त मासिक

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

क्षणचित्रे

गुजरात : गांधीनगर येथे रीतीका सोनल राकेश कुंभार हिला एम.एस.सी.फॉरेन्सिक बायोटेक्नोलॉजी मध्ये दोन गोल्ड मेडल प्रदान समवेत राज्यपाल आचार्य देवव्रत, मुख्यमंत्री भूपेंद्र पटेल व मान्यवर

पिंपरी : सौ.हर्षा सचिन कुंभार यांना महिला दिनानिमित्त आदर्श बचत गट प्रमुख पुरस्कार असि.कमिशनर प्रदिप जांभळे पाटील यांच्या हस्ते प्रदान समवेत कुंभार कुटुंबिय व मान्यवर

फलटण : कु.प्रणिता सुनिल कुंभार यांची जलसंधारण अधिकारी पदी निवड झाल्याबद्दल सत्कार करताना विकास संस्थेचे कार्याध्यक्ष बळवंतराव कुंभार, सौ.पुष्पा बळवंतराव कुंभार, सुनिल कुंभार, विवेक कुंभार व मान्यवर

पुणे : निगडी येथे महिला दिना निमित्त नांदलापुरच्या माजी सरपंच शशीकला सुरेश शिर्के यांचा सत्कार करताना कुंभश्री संचालिका बीना राजे समवेत डावीकडून पूजा, मंजूश्री दुधेडीया, सुरभी राजे, शितीजा शिर्के व विमल देवगावकर

पुणे : ढव्युअल रीथॅलिटी इन स्पेस इंजिनीअरिंग विषयावर इंजिनीयर कु.क्षीतीजा सुरेश शिर्के यांचा शोध निबंध इस्त्रोच्या मासिकात प्रकाशित झाल्याबद्दल तिचे अभिनंदन करताना कुंभश्री संचालिका बीना संजय राजे समवेत मान्यवर

नर्मदा परीक्रमेच्या सांगता प्रसंगी नर्मदा पूजन करताना लेखिका सौ.शैलजा संजय कुंभार समवेत डावीकडे कल्पना राजेंद्र भिगवणकर, उजवीकडे करुणा एखतपुरकर

निगडी : महिला दिना निमित्त साई नर्सरीच्या संचालिका महिला उद्योजक इंजिनीअर विजया जयंत कोळेकर-काजूळकर यांचा सत्कार करताना कुंभश्री संचालिका बीना राजे समवेत संजय राजे, मधुकर व सरीता काजूळकर समवेत इंजिनीयर जयंत कोळेकर

चिंचवड : शाहुनगर येथील कु.प्रांजली नितिन रेणावकर हीस इ.१०मध्ये ८९.२०% गुण मिळाल्याबद्दल कुंभश्री शिष्यवृत्ती व प्रशस्तीपत्र प्रदान करताना बीना, संजय राजे, अक्षय यादव समवेत सौ.मनीषा व नितिन रेणावकर

चाळीसगाव : कु.श्रुति सुर्यवंशी हीला कुंभश्री शिष्यवृत्ती व प्रशस्तीपत्र प्रदान करताना निवृत्त पी.एस.आय राजन चित्ते डॉ.हिरामण करणकाळ, आदर्श शिक्षक उत्तमराव काळे समवेत श्रुतीचे आई आणि वडील

पुणे : इंजिनीयर कु.क्षीतीजा सुरेश शिर्के यांचा शोध निबंध इस्त्रोच्या मासिकात प्रकाशित झाल्याबद्दल तिचे अभिनंदन करताना कुंभश्री संपादक प्रकाश संजय राजे समवेत अनिल शिर्के, भाग्येश, विजय कुमार दुधेडीया, सजेरार देवगावकर, संजय राजे व सुरेश शिर्के

वसई : नालासोपारा विरार कुभार समाज संघटनेतर्फे रमेश वासुदेव गोवीलकर (गोरेगाव ताम्हीणी) यांना समाज भूषण पुरस्कार प्रदान समवेत माजी आमदार हितेंद्र ठाकूर, सुनिल अचोळकर, रविंद्र रसाळ व गोवीलकर कुटुंब

कराड : केसातील जटांनी त्रस्त असलेल्या महिला भगिनीची प्रबोधन करून जटामुक्ती करताना डॉ.सुधिर कुंभार व कार्यकर्ते, डॉ.सुधिर कुंभार यांनी आतापर्यंत शेकडो महिलांना जटामुक्त केले आहे.

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

क्षणचित्रे

पुणे : पनवेल येथील बिल्डर व सामाजिक कार्यकर्ते राजेशजी व राकेशजी प्रजापती यांची राजेश सौगर यांच्या निवासस्थानी सदिच्छा भेट प्रसंगी त्यांना भगवत गीता प्रदान करताना भगवान भाई सौगर व राजेश सौगर

नई मुंबई : प्रजापती समाज मुंबई के वार्षिक स्नेहसंमेलन मे सी.ए.शैलेशजी घेडीया तथा बिल्डर राजेशजी प्रजापती का सम्मान अध्यक्ष रामजनम प्रजापती द्वारा संपन्न समवेत उद्योजक राजेश प्रजापती पुणे, उद्योजक अरुण कुंभार पुणे व मान्यवर

पुणे : निसर्ग राजा मित्र जिवांचे संघटने तर्फे डॉ. सुधिर कुंभार यांना पुरस्कार प्रदान हस्ते रंगनाथ नाईकडे समवेत दया उगले, सागर शिंदे व मान्यवर.

सातारा : वधुवर मेळाव्याच्या प्रसंगी गोरोंबाकाकांचे प्रतिमा पूजन करताना डवीकडून अंकुश कुंभार, बळवंत कुंभार, विजय कुंभार, भायवंत कुंभार, चंद्रकांत कुंभार, राजेंद्र कुंभार, आर.आर.कुंभार, किशोर कुंभार, प्रा.कुंभार, किरण कुंभार, शशिकांत कुंभार, नितोनी कुंभार, भरत कुंभार व नितोनी राजे.

सातारा : रहिमतपूर येथे सातारा जिल्हा कुंभार समाज उत्ती संस्थेचे अध्यक्ष शहाजी धामणेकर गुरुजी यांचा सत्कार करताना संस्थेचे कार्याध्यक्ष बळवंतराव कुंभार समवेत किरण कुंभार, श्रीमती कुंभार, बाळासाहेब बावधनकर, देवलेकर गुरुजी, भायवंत कुंभार, आर आर कुंभार व मान्यवर

आंबेगाव : मंचर येथील सुप्रसिद्ध वीट कारखानदार व ज्येष्ठ समाजसेवक विठ्ठलशेठ चव्हाण यांच्या सत्काराच्या वाढदिवसानिमित्त शुभेच्छा देताना सतिशदादा दरेकर, सुरेशराव कोते, रमाकांत क्षिरसागर, शरद दरेकर व अनिल कुंभार गहुंजेकर

नांदेड : मौजे लहान ता. अर्धापूर येथे कै.दिगंबरराव देवडे यांच्या अर्धाकृती पुतळ्याच्या उद्घाटन कार्यक्रमास उपस्थित माजी मुख्यमंत्री खासदार अशोकराव चव्हाण व मान्यवरांचा मोठा हार घालून सत्कार करण्यात आला. यावेळी विजयराव देवडे व ए.पी.आय. गंगाधर देवडे उपस्थित होते.

नांदेड : मौजे लहान ता. अर्धापूर येथे कै.दिगंबरराव देवडे यांच्या अर्धाकृती पुतळ्या समवेत सौ. व श्री. विजयराव देवडे व सौ. व श्री. ए.पी.आय.गंगाधर देवडे व त्यांचा सुपूर्ण परिवार

खामगांव : येथील ज्येष्ठ सामाजिक कार्यकर्त्या सौ.ज्योतीताई श्रीकृष्ण बावस्कर यांना दादासाहेब फाळके पुरस्कार मिळाल्या बद्दल अभिनंदन करताना मराठा महासंघाच्या नेत्या श्रीमती नीताताई बोबडे.

आळेफाटा : नवनियुक्त आमदार शरददादा सोनवणे यांना रोटरी क्लब तर्फे शुभेच्छा देताना आळेफाटा मेनचे संस्थापक राजेन्द्र जाधव समवेत रोटरीयनपदाधिकारी व मान्यवर

जुन्नर : संत गोरोंबाकाका नागरी पतसंस्थेच्या अध्यक्षपदी राजेंद्र जाधव उपाध्यक्षपदी शितल हिवरकर सचिवपदी अश्विनी शिंदे यांची निवड समवेत संचालक अनिल विश्वासराव, योगेश जगताप, अमोल भागवत, स्वनील शिंदे, तुषार शिंदे, सुनिता रसाळ, शिवनी शिंदे व संदीप बोरडे

शिक्रापुर : पेरणे फाटा येथील विजयहर्ता कॅफेचे संचालक युवा हॉटेल उद्योजक राहुल गुंडकर यांचा सत्कार करताना कुंभश्री संपादक संजय राजे, समवेत सुरेशराव कुंभार, इरानी चहा व बन मस्का ही त्यांची खासीयत आहे.

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

क्षणचित्रे

शिर्डी : कुंभार समाज सामाजिक संस्थेच्या प्रदेशाध्यक्षपदी रमाकांत क्षिरसागर यांची निवड झाल्याबद्दल त्यांचा व मावळते अध्यक्ष सतिशदादा दरेकर यांचा सत्कार करताना सुरेशशेट कोते, सोमनाथशेट सोनवणे, गोकुळ सोनवणे व मान्यवर

शिर्डी : हॉटेल साई संगमचे संचालक सुनिलशेट सोनवणे यांनी सामाजिक संस्थेच्या राज्यस्तरीय बैठकीचे नियोजन उत्तमरीतीने पार पाडल्याबद्दल त्यांचा सत्कार करताना डावीकडून अनंतराव, सुभाषराव, वसंत घोडनवीकर, बबनराव जगदाळे, रतीलाल, किशोर कुंभार, पांडुरंग तात्या कुंभार व मान्यवर

शिर्डी : कुंभार समाज सामाजिक संस्थेच्या प्रदेश विभागीय संपर्क प्रमुखपदावर उत्तमराव काळे सर यांना निवडपत्र प्रदान करताना संस्थापक सतीशदादा दरेकर प्रदेशाध्यक्ष रमाकांतजी क्षिरसागर समवेत महेश सायकर, अजय विरकर व मान्यवर

शिर्डी : कुंभार समाज सामाजिक संस्थेच्या प्रदेशाध्यक्षपदी रमाकांत क्षीरसागर व प्रदेशाध्यक्षिनदार पदी सोमनाथशेट सोनवणे यांची निवड झाल्याबद्दल सत्कार करताना सुभाषशेट कुंभार रतीलाल कुंभार, किशोर कुंभार व मान्यवर

शिर्डी : सामाजिक संस्थेच्या प्रदेशाध्यक्ष पदी निवड झाल्याबद्दल रमाकांत क्षीरसागर यांच्या सत्कार प्रसंगी डावीकडून सत्यवान वाळके, बाळासाहेब कुंभार, आण्णा कुंभार, रामदास कुंभार, अजय वीरकर, अनंतराव कुंभार, प्रकाश भालेराव, वसंत घोडनवीकर, डॉ.दिलीप मेनकर, आणा जोवेंकर व मान्यवर

रायगड जिल्हा कुंभार समाज सामाजिक संस्थेच्या वतीने कै. रघुनाथ गंगाराम वाडेकर यांना मरणोत्तर समाज भूषण पुरस्कार प्रदान केला. तो स्वीकारताना शरद वाडेकर समवेत महेश सायकर, रमाकांत क्षीरसागर, सतीशदादा दरेकर, उद्योजक नितीन भागवत, रसीकाताई खेडकर व मान्यवर

पिंपरी : संत शिरोमणी गोरेबा काका संस्थेच्या वतीने स्व.शिल्पकार बी.आर खेडकर यांना मरणोत्तर समाजरत्न पुरस्कार प्रदान प्रसंगी डावीकडून तुकाराम, दिशांत, माजी महापौर हनमंतराव भोसले, कैलास कदम पुरस्कार स्वीकारताना प्रतिभाताई ओढाळे समवेत कोते, श्रद्धा, काशीराम व मान्यवर

पिंपरी : संत शिरोमणी गोरेबा काका संस्थेच्या वतीने सुरेशराव कोते यांना समाजभूषण पुरस्कार प्रदान प्रसंगी डावीकडून दिशांत साळवी, तुकाराम परबते, संतोष कुंभार, माजी महापौर हनमंतराव भोसले सत्कार मुर्ती सुरेशराव कोते, काशीराम साळवी व संस्थेचे पदाधिकारी

पिंपरी : संत शिरोमणी गोरेबा काका संस्थेच्या वतीने महिला भगिनींसाठी हळदीकुंकू कार्यक्रम आयोजित केला होता त्याचा लाभ सर्व महिलांना उस्ताहाने घेतला.

मुंबई : दिवंगत उपमुख्यमंत्री आदरणीय आर.आर.पाटील साहेब यांचे पुत्र आमदार रोहित दादा पाटील यांचे समवेत आनंदा साळवी, आबांचे मावळे विजय शेटे, प्रविण शेटे व उपस्थित मान्यवर.

पुणे : धनकवडी येथील कुंभार समाजाचे धडाडीचे नेते प्रकाश कुंभार फुलगावकर संस्थापक सचिव आनंद नागरी सहकारी पतसंस्था यांच्या एक्थी निमित्त सत्कार करताना वसंतराव सुपेकर, प्रकाश भालेराव, रामदास धायरीकर, सुभाष कर्डेकर व मान्यवर

नागपुर : येथील प्रांत अधिकारी सुरेशराव बगळे यांना शुभेच्छा देताना भाजपा ओबीसी सेलचे प्रदेशाध्यक्ष संजयराव गाते समवेत सुभाष नेटवार व मान्यवर

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

क्षणचित्रे

पिंपरी : संत तुकाराम नगर येथे क्रोकणस्थ कुंभार ग्रामविकास संघ कुंभाड संस्थेच्या वर्षांपानदिनानिमित्त व्यासपिठावर विराजमान संस्थापक कोडीराम साळवी, प्रतिभाताई ओढाळे, चंद्रकांत चिवेलकर, संजय राजे, पी.आय.गोरखनाथ कुंभार, पी.आय.आनंद काजुळकर

पिंपरी : संत तुकाराम नगर येथे क्रोकणस्थ कुंभार ग्रामविकास संघ कुंभाड संस्थेच्या वतीने संत तुकाराम नगर पोलिस स्टेशनचे मुख्य पोलिस इन्स्पेक्टर गोरख कुंभार यांचा सत्कार करताना संजय राजे, पी.आय.बबन साळवी समवेत शुभांगी सुनिल साळवी.

पिंपरी : संत तुकाराम नगर येथे क्रोकणस्थ कुंभार ग्रामविकास संघ कुंभाड संस्थेच्या वतीने भुणवंत विद्यार्थ्यांचा सन्मान करताना शिल्पकार बी.आर.खेडकर प्रतिष्ठानच्या अध्यक्ष प्रतिभाताई ओढाळे समवेत दिशांत साळवी व चंद्रकांत चिवेलकर.

सातारा : पाटण येथील आर्या प्लंबिंग सॅनीटरी वेअर या नुतन उद्योगाच्या उद्घाटना निमित्त संचालक स्वप्नील शिवाजी कुंभार व संस्थापक शिवाजीराव कुंभार यांना शुभेच्छा देताना कुंभश्री संपादक संजय राजे समवेत निवृत्त आदर्श शिक्षक अनिलराव शिर्के.

सातारा : पाटण येथे उद्योजक स्वप्नील शिवाजी कुंभार यांची कन्या आर्या हिच्या द्वितीय स्मृति दिना निमित्त विठ्ठल रुखमाई व गौरोबा काका मंदिरात आयोजित केलेल्या रक्तदान शिबीरांमध्ये १२२ रक्तदात्यांनी रक्तदान केले.

सांगली : लाल मातीच्या वीटा बनवणारे सुप्रसिद्ध वीट कारखानदार संजयराव गोरे यांनी सिपोरक्स वीटा बनवण्याचा कारखाना उभारला आहे या कारखान्यात संजयराव गोरे व चिरंजीव ओंकार गोरे यांचे अभिनंदन करताना कुंभश्री संपादक संजय राजे व निवृत्त आदर्श शिक्षक अनिल शिर्के

कोल्हापुर : सहकार अधिकारी डॉ.एम.ए.मुरुडकर यांचे अभिनंदन करताना संजय राजे व अनिल शिर्के डॉ.मुरुडकर यांनी प्रतिकूल परिस्थितीमध्ये एम.ए., डी.बी.एम, डी.आयटी, एल.एल.बी., एल,एल,एम व पी.एच.डी. शिक्षण प्राप्त केले.

कडेगाव : चि.अद्वैत स्वाती सचिन कुंभार यांचे इ.१२वी मध्ये ७२% गुण व सी.ए.टी मध्ये ९८.६० परसेंटाने गुण मिळवल्याबद्दल कुंभश्री शिष्यवृत्ती व प्रशस्तीपत्र प्रदान हस्ते संजय राजे समवेत सचिन व सौ.स्वाती कुंभार बीना राजे व सुनंदा कुंभार

पुणे : कुंभश्री संपादक संजय राजे व संचालिका बीना राजे यांच्या सामाजिक कार्याबद्दल त्यांचा सत्कार करताना सेवा निवृत्त निरीक्षक (अन्न व नागरी पुरवठा) श्रीपती गणपतराव राजे व सौ. जयश्री श्रीपती राजे

कराड : नांदलापुर येथील विवेक दिलीप शिर्के यास इ.१० मध्ये ९५.६०% गुण मिळवल्याबद्दल कुंभश्री शिष्यवृत्ती व प्रशस्तीपत्र प्रदान करताना उजवीकडून निवृत्त आदर्श शिक्षक शेखर शिर्के, निवृत्त आदर्श शिक्षक अनिल शिर्के व दिलीपराव शिर्के

पुणे : स्टेट बँक ऑफ इंडियाच्या इन्शुरन्स विभागाचे डेयुटी रीजन्ल मॅनेजर रविकुमार जगताप यांची कन्या कु.जीजाऊ कवीता रविकुमार जगताप हीस ईयत्ता १०वी सी.बी.एस.ई. मध्ये ९४.२०% गुण मिळाल्याबद्दल कुंभश्री शिष्यवृत्ती व प्रशस्तीपत्र प्रदान करताना संजय राजे

मावळ : नवलख उत्रे येथे सौ.व श्री मोहनराव जगताप यांची कन्या डॉ.सौ. सुखदा तेजेश्वर थोरावडे यांच्या बाळकृष्ण डेंटल क्लीनीकचे उद्घाटन पावतीबाई शेळगावकर यांच्या हस्ते संपन्न झाले समवेत डॉ.सुखदा, डॉ.संपदा, सिद्धेश्वरी शिर्के, सुवर्णा, जयश्री व भगतसिंग थोरावडे

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

क्षणचित्रे

आळंदी : येथील अखंड इरीनाम सप्ताहमध्ये कुंभार समाज धर्मशाळा व गोरोगा काका मंदिर ट्रस्टचे विश्वस्त दिनकर शेट कुंभार व संजय राजे यांच्या सत्कार प्रसंगी डावीकडून लक्ष्मण कुंभार, नयुशेट कुंभार, मनोहर सोमवंशी, वसंत सोमवंशी, गुलाब महाराज कुंभार व मान्यवर

नाशिक : उलवे नवी मुंबई येथील सुप्रसिद्ध मुर्तीकार नितीन पांडुरंग कुंभार यांना गुरु आराध्य फाऊंडेशनच्या वतीने कोहीनूर रत्न पुरस्कार मान्यवरांच्या हस्ते प्रदान करण्यात आला.

कोल्हापुर : कुमारी मैथिली मनीषा उदय वास्कर हीस एरॉनॉटिकल इंजिनरींग मधील पदवी प्रदान समवेत डावीकडून सौ.मनीषा उदय वास्कर, प्रमीला कुंभार, कु.मृणाल उदय वास्कर व उदय वास्कर

अहिल्यानगर : नेवासा येथे खादीग्रामोद्योग मंडळामार्फत विदुत चाकाचे वाटप करण्यात आले. यावेळी मार्गदर्शन करताना शिवाजीराव महाशिकारे समवेत ज्येष्ठ समाज सेवक डॉ.लक्ष्मणराव खंडाळे, डॉ.आवंडकर, विष्णुभाऊ शिर्के, रामचंद्र खंडाळे व मान्यवर

अहिल्यानगर : नेवासा येथे खादीग्रामोद्योग मंडळामार्फत विदुत चाकाचे वाटप कुंभार कारागिरांना करण्यात आले. यावेळी शिवाजी महाशिकारे, डॉ.लक्ष्मणराव खंडाळे, डॉ.भाऊसाहेब आवंडकर, विष्णुभाऊ शिर्के, रामचंद्र खंडाळे, अनिल जोझे, पांडुरंग सालुंके व मान्यवर उपस्थित होते.

फलटण:महिला दिनानिमित्त फलटण येथील सुप्रसिद्ध डॉ.सौ.सुषमा विकास कुंभार यांचा सत्कार करताना कुंभश्री संचालिका सौ.बीना संजय राजे

पिंपरी : संत तुकाराम नगर पोलिस स्टेशनचे मुख्य पोलिस इन्स्पेक्टर गोरख कुंभार यांचा समाजाच्या वतीने सत्कार करताना कुंभश्री मासिकाचे संपादक संजय राजे, समवेत अे.एस.आय.अभिजित बाळकृष्ण कुंभार

सांगली : पलुस येथील चि.अर्थव उर्फ विकी संभाजी कुंभार याचे भारत सरकारच्या एस.एस.बी. मार्फत घेतल्या गेलेल्या परीक्षेत भारतीय लष्करामध्ये देशात ६९ वा क्रमांक मिळवून लेफ्टनंट या पदी निवड

अहिल्यानगर : साहित्य परिषद अहिल्यानगर यांचे तर्फे देवमाणस या दिलीपराव सोनवणे लिखित पुस्तकास पुरस्कार देण्यात आला. पुरस्कार स्विकारताना निवृत्त प्राध्यापक लेखक दिलीपराव सोनवणे

फलटण : बळवंतराव कुंभार यांची अखिल महाराष्ट्र कुंभार समाज विकास संस्थेच्या कार्यध्यक्ष पदी निवड झाल्याबद्दल सत्कार करताना कुंभश्री संपादक संजय राजे समवेत सौ.पुष्पा कुंभार, सौ.बीना राजे, अदित्य कुंभार, सौरभ राजे, दत्तात्रय राजे, हनुमंत कुंभार, दिपक कुंभार

फलटण : तडवळे येथील महिला कार्यकर्त्या सौ.पुष्पा बळवंतराव कुंभार यांचा महिलादिना निमित्त सत्कार करताना कुंभश्री संचालिका सौ.बीना राजे, समवेत कु.श्रुती दिपक कुंभार, मालन कुंभार, रेखा कुंभार, कल्पना कुंभार व सुवर्ण कुंभार

फलटण : तडवळे येथील युवा वित उद्योजक विवेक बळवंत कुंभार यांच्या वाढदिवसानिमित्त सत्कार करताना कुंभश्री संपादक संजय राजे समवेत सौ.बीना राजे, बळवंत कुंभार, अदित्य कुंभार, सौरभ राजे, दत्तात्रय राजे, हनुमंत कुंभार, दिपक कुंभार व मान्यवर

'कुंभश्री' रूपी कल्पवृक्ष हा, लावूनिया आण्णा गेले ।
कल्पवृक्ष हा बहरूनी आला, याल का हो बघायला ॥

प्रेरणास्थान

संस्थापक कै. बाबुराव साळवी उर्फ आण्णा

संपादक : संजय पांडुरंग राजे
संचालिका : सौ. बीना संजय राजे

तुफानातील दिवे आम्ही, तुफानातील दिवे ।
तुफान वारा, पाऊसधारा मुळी न आम्हां शिवे ।
जळू परंतू धरती उजळू, प्रकाश समाजास असाच देऊ ।
असेच सांगणे, सुखी नांदणे हेच आम्हाला हवे ।
तुफानातील दिवे, आम्ही तुफानातील दिवे ॥

राष्ट्रीय पत्रिका कुंभश्री मासिक

कुंभश्रीरूपी दिवा प्रत्येकाचे घरी हवाच
(कुंभार समाजाच्या प्रगतीचा आलेख म्हणजे कुंभश्री)

कुंभश्री वधु-वर सूचक मंडळ सून मनपसंत हवी, जावई मनपसंत हवा,
चला तर मग आम्हाकडे आपल्या मुला-मुलींची नोंदणी करा आणि वेबसाईट मार्गदर्शन मिळवा

Visit us at www.kumbhashree.com • kumbhshree@gmail.com

कुंभश्री मोबाईल ॲप (Kumbhashree APP) Playstore वरून डाऊनलोड करून सुविधांचा लाभ घ्या.

कुंभश्री वधुवर नोंदणी + द्वैवार्षिक सभासद	रु. १,०००.००
कुंभश्री पंचवार्षिक सभासद	रु. १,१००.००
कुंभश्री दशवार्षिक सभासद	रु. २,१००.००
कुंभश्री आजीव सभासद (२५ वर्षे)	रु. ५,०००.००

कुंभश्रीची अतुलनिय सामाजिक कामगिरी

- * कुंभश्री विद्यार्थी दत्तक योजनेअंतर्गत अनेक अत्यंत हुषार गरीब विद्यार्थ्यांना उच्च शिक्षणासाठी बीन व्याजी शिष्यवृत्ती
- * कुंभश्री शिष्यवृत्ती योजनेअंतर्गत इ १०वी, १२ वीच्या हजारो गरीब व हुषार मुलांना लाखो रुपयांची शिष्यवृत्ती प्रदान.
- * कुंभश्री वधुवर सूचक मंडळातर्फे आत्तापर्यंत ७००० पेक्षा जास्त विवाहयोग जुळून आले.
- * कुंभश्रीमध्ये गुणगौरव, अभिनंदन आणि सर्व बातम्या विनामुल्य प्रकाशित केल्या जातात.
- * कुंभार समाजातील लेखक, कवि, कार्यकर्ते व सर्वांसाठी हक्काचे मौल्यवान व्यासपिठ.
- * सुमारे ७००० वर्गणीदार दोन लक्ष जाणता वाचक वर्ग.
- * कुंभश्रीमधील जाहिरातदारांची व्यवसाय वृद्धी होते तसेच त्यांचे समाजातील स्थान व प्रतिष्ठा उंचावते.

आजच आपली वर्गणी किंवा जाहिरात नजिकच्या कुंभश्री प्रतिनिधीकडे जमा करा अथवा खालील बँकेत जमा करावी.
बँकेचे नाव : बँक ऑफ महाराष्ट्र शाखा : निगडी, पुणे
सेव्हींग खाते क्रमांक : 68027587242
ISFC CODE : MAHB0000601 नांव : संजय पांडुरंग राजे
रक्कम बँकेत जमा केल्यानंतर जमेची पावती व आपला पत्ता ९५०३४२८९८७ या क्रमांकावर त्वरीत वॉट्सअप करावी

PAY ON 9822838169

कुंभश्री मासिक

संजय राजे, संकल्प अपार्टमेंट, फ्लॉट नं.३, दुसरा मजला, सेक्टर नं.२७ अ,
प्लॉट नं.६७, लोकमान्य हॉस्पिटल जवळ, प्राधिकरण निगडी, पुणे ४११०४४
मोबा. ९८२२८३८९६९ / ९५०३४२८९८७
मोबाईल वरून संपर्क करून घेणे.

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

M/s G.S. KUMBHAR

Class-1(A) Govt. Regd. Contractor

Mr. Ganeshrao Kumbhar
B.A., L.L.B.

Mr. Parimal Kumbhar
M.E. (Civil, Structure)

Chi. Pratik Kumbhar
B.E. (E & TC)

Office address : Flat No. 201/B "Minakshi Puram" Vadgaon (bk) Pune - 411 041
Mob. No. +91 9850617691, Email ID : kumbhargs1@gmail.com

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

With Best Compliments

Our Inspiration

Late Mahadev B.
Kunkalienkar

Late Vishnu B.
Kunkalienkar

Late Vassu B.
Kunkalienkar

Late Vishnu M.
Kunkalienkar
(Padmashree Award)

Late Vaman B.
Kunkalienkar

Satish V. Kunkalienkar
National President
Akhil Bharatiya Prajapati Kumbhakar Mahasangh
President
Goa Kumbhar Samaj Mahasangh

Dayanand V.
Kunkalienkar

Pravin V.
Kunkalienkar

Rajendra M.
Kunkalienkar

Sanjay M.
Kunkalienkar

Santosh M.
Kunkalienkar

Shailesh M.
Kunkalienkar

Vinay V.
Kunkalienkar

**M/s. M. B. Kunkalienkar & Bros.,
General Merchants,**
New Market,
P. O. Box No. 312,
Margao (403601) Goa.
☎ Shop (0832) 2715233
Office (0832) 2737148

M/s. S. B. Traders,
General Merchants,
"Shanta Chambers",
Near M. G. Market,
P. O. Box No. 312,
Margao (403601) Goa.
☎ Shop (0832) 2737149
Office (0832) 2737148

**M/s. Shanta Prasad Home
Industries, Flour Mills,**
Near M. G. Market,
P. O. Box No. 312,
Margao (403601) Goa.
☎ Shop (0832) 2737149
Off. 2737148 Res. : 2734450

**M/s. Hotel Goa Land,
Lodging Bar & Restaurant,**
Near M. G. Market,
P. O. Box No. 312,
Margao (403601) Goa.
☎ (0832) 2733265
Res. 2737148
Off. : 2737148, 2734450

**M/s. Kunkalienkar Trading
Company, General Merchants,**
Below Hotel Goa Land,
Near M. G. Market,
P. O. Box No. 312,
Margao (403601) Goa.
☎ Shop : (0832) 2737066

CITY WITH WINGS

PRAJAPATI® MAGNUM

The Jewel of Dronagiri

DRONAGIRI, SOUTH NAVI MUMBAI

2 & 3 BHK SPACIOUS FLATS   **READY POSSESSION**

Artist's impression

FULLY RESIDENTIAL PROJECT WITH 1 ACRE PODIUM HAVING

Actual image

JOGGING TRACK

Actual image

PARTY LAWN

Actual image

KIDS PLAY AREA

Artist's impression

SWIMMING POOL

www.prajapatigroup.com

9549 033303

MAHARERA Registration No:
P52000001121
P52000001425
maharera.mahaonline.gov.in

कुंभश्री मासिक मालक, मुद्रक, प्रकाशक सौ.बीना संजय राजे यांचेकरिता संपादक श्री.संजय राजे यांनी गुरुनाथ प्रिंटर्स व टाईपसेटर्स, ६९, कुणाल प्लाझा, चिंचवड स्टेशन, पुणे ४११०१९ येथे छापून तेथेच प्रकाशित केले.

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

PARALYSIS SPECIALIST

For Appointment Send Hi on Whatsapp No.99162 33726

Time : 8 am to 5 pm
(Wednesday Holiday)

PANDURANG
KUMBAR HOSPITAL
NAGARMUNOLLI

★ ಲಕ್ಷ್ಮಾ ತಜ್ಞರು ★ ಸಿದ್ಧ ಮತ್ತು ಆಯುರ್ವೇದ

Dr. Chi. Dnyaneshwar Maharudra Kumbar

M.B.B.S.

Near Pandurang Temple,
NAGARMUNOLLI, Tal.Chikodi, Dist. Belgaum.
09980835141, 09901933726, 09880602676

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

अकोले तालुक्यातील एक भव्य शैक्षणिक प्रकल्प अभिनव शिक्षण संस्था, अकोले

मारुतीराव कोते अभिनव पब्लिक स्कूल (निवासी पब्लिक स्कूल)

मातोश्री पार्वतीबाई कोते शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय (बी.एड.)

अभिनव अध्यापक विद्यालय (डी.टी.एड.)

व्यवस्थापनशास्त्र महाविद्यालय (एम.बी.ए.)

मारुतीराव कोते ज्युनिअर कॉलेज ऑफ सायन्स

वसुंधरा अॅकॅडमी (सी.बी.एस.ई पॅटर्न)

अभिनव सिनिअर कॉलेज ऑफ सायन्स

अभिनव टुरीझम सर्टीफिकेट कोर्स

मुळा व्हॅली इंग्लीश मेडियम स्कूल, कोतुळ

सह्याद्री व्हॅली इंग्लीश मेडियम स्कूल, राजूर

श्री. मधुकरराव नवले
अध्यक्ष

श्री. सुरेशराव कोते
उपाध्यक्ष

प्राचार्य रमेशचंद्र खांडगे
सेक्रेटरी

श्री. भाऊसाहेब नाईकवाडी
खजिनदार

श्री. रामकृष्ण नवले
सह. सेक्रेटरी

* संचालक *

विक्रम नवले, उपाध्यक्ष

प्रा. सौ. भक्ती कोते-हिवरकर, सहसेक्रेटरी

रंजना नाईकवाडी, मंदाताई नवले

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

शिवम् हॉस्पिटल व अतिदक्षता विभाग

बालरोगालय, मॅटर्निटी व नर्सिंग होम

कै.सौ.डॉ.उर्वशी बालासाहेब सेलूकर

डॉ.बालासाहेब सेलूकर
M.B.B.S. D.C.H.(Mumbai)
बालरोग व नवजात अर्भक तज्ञ

सौ.ज्योति बाळासाहेब सेलूकर
B.A. D.Farm
पांडुरंग मेडीकल अँड जनरल स्टोअर्स

महात्मा ज्योतीराव फुले जन आरोग्य योजना आणि प्रधानमंत्री आयुश्यमान भारत योजना संलग्न हॉस्पिटल

1. Pulmonology	4. Critical Care	7. Poly Trauma
2. Gastroenterology	5. Pediatrics Medical Management	8. Orthopedic Surgery And Procedures.
3. General Medicine	6. General Surgery	9. Genitourinary System

परभणी रोड, विश्रामगृहाच्या बाजूला, गार्डन समोर, वसमत, जि.हिंगोली

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

प्रेरणास्थान

Tanaji S. Kumbhar
Mob.: 9765171772
Ex Corporator, Kolhapur

Ajinkya T. Kumbhar
Mob.: 8767388499

Aditya T. Kumbhar
Mob.: 9623467557

KUMBHAR BUILDERS & DEVELOPERS
M/S. KUMBHAR ASSOCIATES

Address : 522/B, E Ward, Kadamwadi Road, Kolhapur

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

DEDICATED TO CRAFTING IMPRINTS OF EXCELLENCE.
ONE PROJECT AT A TIME.

*Dedication to pharmaceutical excellence, we stand as a beacon
of trust and reliability in the healthcare industry.*

SAMARTH
INDUSTRIES

Your trusted third-party manufacturer specializing
in construction cement and tile adhesive.

Pledged to safeguard and enhance health,
one step, one day, and one life at a time.

*Dedicated to the cause of providing health,
hope, and a brighter future for all.*

Shri. Arjun Ramchandra Kumbhar
+91 98203 10782

Shri. Prasad Arjun Kumbhar
+91 98203 10832

Shri. Sanjay Arjun Kumbhar
+91 98208 01813

Shri. Aditya Prasad Kumbhar
+91 99696 89247

Corporate Office:
1st Floor, Shriram Building,
Near Satyam Industrial Estate,
Station Road, Govandi East,
Mumbai - 400 088.

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

DVDC

DR. VIVEK'S DIAGNOSTIC CENTRE

Our Inspriation

Late Kisan Ukirde

Sharda Kisan Ukirde

Dr. Vivek Kisan Ukirde
M.D.(Mumbai) Gold Medal
Consultant Interventional Radiologist
& Endovascular Specialist

Dr. Mrs. Gitanjali Vivek Ukirde
M.B.B.S., D.P.B.
Consultant Pathologist
Mob. 9869188680

Om Vivek Ukirde
S.Y. M.B.B.S.(Mumbai)

VASCULAR ACCESS CENTER

Dr. Vivek Kisan Ukirde

Professor (Addl.) LTMGH
Consultant, Apollo Hospital, CBD, Navi Mumbai
Medi Cover Hospital, Kharghar
Reliance Hospital, Koparkhairane
Terna Hospital, Nerul, MPCT Hospital, Sanpada

Health care from the heart with professional touch !

Mob.: 98693 35336 / 93260 79909

druvrays@hotmail.com / druvrays@gmail.com

Shop No. 7/9A, 1st Floor, Suyog Arcade, Sector 23, Juinagar,
Navi Mumbai - 400 705 Tel.: 022-32598922 / 27717549

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

Prop :- Sou Rekha Suhas Hivarkar

KRUTIKA ELECTRICALS

Authorised Dealers For Supply Of
Cast Resin LT/HT CT Of

M/S HUPHEN ELECTROMECH PVT LTD NASIK

Supply Of Metering Cubical, LT/HT Meter & LT/HT Net Meter &
CT Operated Meter Box

Shop No 16, P.V. Park, C.T. No 927, Near Bank Of Maharashtra, Yerwada, Pune - 411006

Mob 9970002940 / 7709344111

Email : krutikaelectricals@gmail.com

आमचे प्रेरणास्थान

कै. पांडुरंगशेठ परबते

सतिश पांडुरंग परबते

इंडस्ट्रियल कॅन्टिन कॅन्ट्रक्टर

फोन : ९५२७७००७००

संदेश पां. परबते
B.Com.,M.B.A.

सतिशशेठ पां. परबते

शितल रेफ्रिशमेंट

प्युअर - व्हेज रेस्टॉरंट
नेहरूनगर, पिंपरी, पुणे - १८.

न्यु शितल स्वीट

तळेगाव स्टेशन, तळेगांव.

शितल स्वीट होम

७२३, सोमवार पेठ, शाळा चौक,
तळेगांव दाभाडे, पुणे.

शितल कॉर्नर स्वीट

गजानन महाराज मंदिराजवळ,
तळेगांव.

सर्व प्रकारच्या केटरिंगच्या व
स्वित्सच्या ऑर्डस् स्विकारल्या जातील.

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

• AN ISO 9001-2015 COMPANY

- ARCHITECTURE
- INTERIOR DESIGN
- VASTUSHAstra

SPACECRAFT
ARCHITECTS

Umesh Raje

C.A./96/20417

14 A/1, Plot No.33C, "Mayuraysh",
Near Vakratunda Motors,
Nagala Park, Kolhapur - 416 003.

Ph.:(0231) 266 3275, Mobile : 98224 32022

E-mail : info@archumaeshraje.com,
klp_ura3333@sancharnet.in

Website : www.archumaeshraje.com

श्री. दत्ता कुंभार

विश्वस्त- कुंभार समाज धर्मशाळा व गोरोबाकाका मंदिर ट्रस्ट, आळंदी
कार्याध्यक्ष - बारामती चेंबर ऑफ कॉमर्स अँड इंडस्ट्रीज
राष्ट्रीय अध्यक्ष - मातीकला सेल अ.भा.प्रजापती (कुंभकार) महासंघ
उपाध्यक्ष - शाळा समिती, श्री संत तुकडोजी विद्यालय दौंड

सौ. अरुणा दत्ता कुंभार

श्री.उदय दत्ता कुंभार

डॉ.सौ.कांचन उदय कुंभार

वि.वरुण दत्ता कुंभार

M.S.Engg.

आमची दर्जेदार उत्पादने

फर्म

- अरुणा इंडस्ट्रिज
- आल्फा प्लास्टिक इंडस्ट्रीज
- हॉटेल उदय
- बारामती फुड अँड बिबरेजेस
- श्री.दत्ता क्लिनिक
- मातोश्री डेव्हलपर्स
- लक्ष्मी सप्लायर्स
- आरोग्यसखी आयु. क्लिनिक

निवास - 'तानाई', प्लॉट नं. आर-५९, एम.आय.डी.सी., बारामती, जि. पुणे. मोबाईल-७५८८०३२५९५/९८९०१३३८१०

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

बालरोग तज्ञ
डॉ. विजय एन. कमळे
M.D. (Paed), D.C.H.

मोबा.: ९२२४४७५७१२

Pediatrician & Neonatologist
Head Pediatrics Department
MGM Medical College
Kamothe, Navi Mumbai
Ph.: 022 27423405

स्त्री रोग तज्ञ

डॉ. वृषाली वि. कमळे
M.B.B.S., D.G.O.(Mumbai)

Gynaecologist & Obstetrician
Mob.: 9892458778

महात्माफुले चॅरीटेबल हॉस्पिटल कलाऊड नाईन हॉस्पिटल
सानपाडा, नवी मुंबई सानपाडा, नवी मुंबई
फोन (०२२)२७५५०००० ९९७२८९९७२८

चि.डॉ.शार्दुल विजय कमळे
M.B.B.S.

क्लिनिक : सेक्टर नं.२३, प्लॉट नं.२७९, सुयोग आर्केड, जुईनगर, नवी मुंबई. फोन ८९७६००१०६५
क्लिनिक : करंजाडे - दुधे विटेवरी, शॉप नं.७, सेक्टर ३, पनवेल फोन : 8850624313

डॉ. विकास वि. कुंभार
एम. एस. (पुणे) (नेत्रतज्ञ)

दृष्टी
EYE CARE CENTRE
कॉम्प्युटरद्वारे डोळे
तपासणीची सोय
उपलब्ध सुविधा

डॉ. सुषमा वि. कुंभार
बी.ए.एम.एस. (पुणे)
फोन : ०२१६६-२२२२३६

थ्री-डी ओसीटी/फंडस् फोटोग्राफी
कृत्रिम भिंगरोपण
लेसर शस्त्रक्रिया
नेत्रपटल तपासणी

बिनटाका मोतीबिंदू शस्त्रक्रिया
तिरणेपणा उपचार
काचबिंदू शस्त्रक्रिया
फेको सर्जरी
कॉन्टक्ट लेन्सेस

फलटणमध्ये प्रथमच आत्याधुनिक अल्ट्रासोनिक फेको मशीनच्या (Optikon Italy) सहाय्याने मोतीबिंदू शस्त्रक्रिया उपलब्ध

पत्ता : प्लॉट नं.४९, बारव बाग, डॉ.सोनवणे हॉस्पिटलमागे, ना.म.जोशी पेट्रोलपंपामागे, फलटण - ४१५५२३, जि.सातारा
वेळ - स.९.३० ते दु. १ व सायं. ५ ते ७ (शनिवार बंद)

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

With Best Compliments From :

ISO 9001 : 2008
Certified Company

Prop. : M. R. Kajulkar
Mobile : 9823949416

SAI KRUPA SERVICES

Dealing in Landscape Development & Maintainance, Govt. Regd. Contractor
OFFICE NO. 39, SUHWANI CHAMBERS, STATION ROAD, PIMPRI, PUNE - 411 018.

SAI NURSERY

A/P PARANDWADI, TAL.MAVAL, DIST. PUNE

MANUFACTURERS OF ALL TYPES OF INDOOR AND OUTDOOR PLANTS.

Tel.: 020 27426964 Mobile : 9823311393

Visit us at : <http://www.saikrupaservices.in> E-Mail : sksmrkajulkar@gmail.com

PWD Registration No. : 14741/2005

आव्हाणे येथील सुप्रसिध्द उद्योजक धनलाल शिरसाठ व बंधू यांचा आदर्श परिवार

**गीता ब्रिक्स
व
साईशक्ती ब्रिक्स**
अत्याधुनिक मशिनद्वारे
व चिमणी विट भट्टीमध्ये उत्पादीत
उत्कृष्ट प्रतीच्या विटांचे उत्पादक

सटाणा येथे आदर्श एकत्र कुटुंब पुरस्कार स्विकारताना समाजभूषण सौ.व श्री.धनलालजी शिरसाठ व परिवारातील सदस्य

धनलाल त्र्यंबक शिरसाठ
9823282985

पुंडलिक त्र्यंबक शिरसाठ
9764265321

वासुदेव सदाशिव शिरसाठ
9823282385

पद्माकर धनलाल शिरसाठ
9823181985

कारखाना : मु. पो. आव्हाणे, ता. जि. जळगांव

सेल्स ऑफीस : शामाप्रसाद मुखर्जी उद्यान कॉम्प्लेक्स, संत कंवरराम मार्केट समोर, मु.पो.ता.जि. जळगांव

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

Our Inspiration

Late Shivajirao P
Sonawane

Mangesh S. Sonawane
B.E. (Civil) 1989

Miss Sumedha
B.Arch. 2020

Architects Interior Designer

Sas Inscape
Architects

SUMEDINI ASSOCIATES

P.M.C. & Contractor
Mob.: 77740 32631

M.S. ASSOCIATES

Proprietor
Mangesh Sonawane

Consulting Civil Engineers & Govt. Regd. Valuer

4, Himgauri Appts, S.NO. 166, Opp. Ambar Hall, Kothrud 411 029. Phone : 9422001366

E-mail : smangesh009@gmail.com / msassociatespune@gmail.com Website : www.msapune.com

डॉ. लक्ष्मण खंडाळे
९४२३४६८६५१

लक्ष्मी मंगल कार्यालय

सर्व सोयींनी युक्त

नितीन खंडाळे
९८२२०३६५२३

लग्न समारंभ, वाढदिवस, साखरपुडा व विविध मनोरंजन कार्यक्रमासाठी भव्य हॉल, प्रशस्त पार्किंगची सोय.
पावन गणपती समोर, नेवासा, नेवासा फाटा रोड, ता. नेवासा, जि. अहमदनगर फोन : ०२४२७-२४१३०८/२४१५७३

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

सर्व मॉडेल हजर स्टॉक मध्ये उपलब्ध!

श्री मोटर्स यामाहा

प्रोप्रा. अमित बळवंत कुंभार 📞 9527582727

शोरूम -9767596596, मयुर- 7249145004

जय सांगली नाका, इचलकरंजी.

वरद ब्रिक्स

प्रेरणारथान

कै. उत्तम कोंडीबा कुंभार

प्रोप्रा : विवेक बळवंत कुंभार

मोबा.: 7722090121

प्रेरणारथान

बळवंत कोंडीबा कुंभार
प्रदेश आध्यक्ष, वीट भट्टी आघाडी
अ.म.कुंभार समाज विकास संस्था
मोबा.: 9423803383/9320203383

* निवास * कारखाना *

मु. बडेखान, पो.काळज, ता.फलटण, जि.सातारा

शाखा : जगदंबा विट कारखाना, मु.पो.कोन्हाळे (बीबी), ता.फलटण, जि.सातारा

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

वरद एंटरप्रायजेस

फॅब्रिकेशन, बॉयलर इन्स्टॉलेशन व कमिश्नींग

मिलिंद शेटकर 9833805444

बी.३६/३, एम.आय.डी.सी., आनंद नगर, अंबरनाथ ४२१ ५०६

Email : milind.shetkar@gmail.com

प्रेरणास्थान

॥ संत गोरोबा काका प्रसन्न ॥

कै. विठाबाई दत्तात्रय भालेराव

श्री. संतोष दत्तात्रय भालेराव
चांदवड तालुकाध्यक्ष अ.म.कुं.वि.संस्था
संचालक जय योगेश्वर नागरी सह.
पतसंस्था मर्या. चांदवड, नाशिक
मो.: ९४२३१८०९३२

श्री. अनिल दत्तात्रय भालेराव
मो. : ९४२२२६९०१४

सार्थक भालेराव

अक्षय भालेराव

गणेश भालेराव
Civil Engg.

श्री.सचिन भालेराव

॥ विठाई दत्त विट सप्लायर्स ॥

विट, वाळू, खडी, डबर, मुरुम व बिल्डिंग मटेरियल सप्लायर्स

॥ विठाईदत्त अर्थमुवर्स ॥

आमचेकडे शेतजमीन लेव्हल, पाईपलाईन, रोड साईट पट्टी, इत्यादी कामे योग्य दरात व उत्कृष्ट दर्जाने केली जातात.

BBC

पत्ता - विठाई दत्त निवास, शनिमंदिराजवळ, वरचे गांव, मु. पो. ता. चांदवड, जि. नाशिक ४२३ १०१.

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

High-class Living @ an Envyng Location!!!

Nirajan Sector 27

Gitanjali Sector 24

Varad Sector 26

ULTRA PREMIUM PROJECTS IN NIGDI PRADHIKARAN

PRACHI LANDMARKS

ENGINEERS & DEVELOPERS

Plot No.02, Sector No.27, Near Dhanvantri Hospital, Pradhikaran, Nigadi, Pune 411044

FOR BOOKING CONTACT - 9822477246

Mr.Jeevan Vitthalrao Somwanshi

आमचे प्रेरणास्थान

आशिर्वाद

S.M. Sonawane & Associates

Income Tax & GST Consultant

Prop.: Sanjay Madhavrao Sonavane
M.Com. D.T.L.

कै.माधवराव रुंजाडी सोनवणे गं.भा.विमलाबाई माधवराव सोनवणे

सरोज संजय सोनवणे
B.Com

सौ.कोमल सरोज सोनवणे
M.Com

S.M. Financial & Accounting Services

Project-Finance Consultant & Account Writing

Prop. : Alka Sanjay Sonawane

**Off.: Shop No. F-7 & F-9, Jajoo Plaza, Opp. Bank of Baroda
Trimurti-Amabad Link Road, Nashik -08.**

Ph.: 0253-2375593 email : smstaxcredit@gmail.com

Mob.: 9370318118 / 9890996670

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

डॉ. प्रमोद आर. भोगावकर
M.D. (Mumbai)
Gynaecologist, Obstetrician,
Laparscopist & Sonologist
Mob.: 9970134557, 9326615556

सौ. उमा भोगावकर
MAN

चि. डॉ. देवव्रत भोगावकर
MBBS M.D.
M.S.(General Surgery)

डॉ. गौरी देवव्रत भोगावकर
MBBS M.D.
Consulting Anaesthesiologist

अक्षय नर्सिंग होम

Hospital Registration No. : K.B.M.C./H.R./01/8/2007

अनुसया अपार्टमेंट प्लॉट नं ६, गांधी चौक, कुळगांव बदलापुर .पुर्व ४२१५०३

कु.डॉ. मैथिली भोगावकर
B.D.S.
Mob.: 8007073062

अक्षय डेंटल क्लीनिक

अमृत कलश, गांधीचौक, कुळगांव बदलापुर (पुर्व), जि.ठाणे.
अमित कॉम्प्लेक्स, यादवनगर, शिरगांव, बदलापूर (पूर्व), जि.ठाणे.

AEROMEN
THE NEXT LEVEL

FOLLOW US ON

AEROMEN CLOTHING LLP

Sales Off. : 301, 3rd Floor, High-Tech Industrial, Centre Caves Road,
Jogeshwari (E), Mumbai-400060 | E-mail : aeromencloth@gmail.com
For Trade & Distribution Enquiry Contact : Mohan Prajapati (M) 9321477780

FOLLOW US ON

MAX CLOTHING

301, 3rd Floor, High-Tech Industrial, Centre Caves Road, Jogeshwari (East),
Mumbai-400060 | E-mail : aedonshirt@rediffmail.com
For Trade & Distribution Enquiry Contact : Meet Prajapati (M) 7678058166

M.K. Enterprises

Manufacturers of Premium Shirts

C,19-2nd Floor Beliram Ind Est., Opp. Police Chowki, S.V.Road, Dahisar (E) Mumbai-400068. Tel. No:-022-28965144
For Trade Enquiry Contact Mohan Prajapat : 9321477780 Email : aeromenshirts@gmail.com / mk.enter@rediffmail.com

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

विघ्नेश कला निवास

आमच्या येथे श्री गणेश व दुर्गा देवीच्या घरगुती तसेच सार्वजनिक मंडळाच्या विविध सुबक व आकर्षक अशा प्लास्टॅरसिमेंट मुर्ती मिळतील

प्रो. एच. एन. कुंभार

अमोल कुंभार (मो. ९८३३१००७०९)

नंदकुमार कुंभार (मो. ९८६९७६३१०२)

पत्ता : मु. शहाबाज कुंभार आळी, बेलापुर, सेक्टर १९, बेलापुर स्टेशनजवळ, नवी मुंबई - ४००६१४

Our Commitment Is To Bring You Cosmetics

That Blend Luxury With Efficacy,
Ensuring That Every Time You Get Ready
To Use One Of Our Products,
It Feels A Lot Like An Extension Of
Your Very Own Style And Grace.

CO-FOUNDER:- VIGHNESH NANDKUMAR KUMBHAR
Son Of:- NANDKUMAR MOTIRAM KUMBHAR

ISSH

Embrace your Elegance

www.isshindia.com

[isshindia](https://www.instagram.com/isshindia)

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

प्रो. सोमनाथ पुंजाराम सोनवणे

अध्यक्ष : कुंभार सामाजिक संस्था नाशिक जिल्हा

अध्यक्ष : नाशिक जिल्हा विकास समिती

अध्यक्ष : अभोणा शहर राष्ट्रवादी काँग्रेस

सचिव : हनुमान मंदिर ट्रस्ट अभोणा

संचालक : अभोणा वाचनालय

मो.: 7741894986, 9422763816

सुधाकर पुं. सोनवणे

9423933450

चिंतामण पुं. सोनवणे

9850464275

**सप्तश्रृंगी विट आणि बिल्डींग
मटेरीयल सप्लायर्स**

सप्तश्रृंगी दुध डेअरी

मु.पो.अभोणा, ता. कळवण, जि.नाशिक

आमचे प्रेरणास्थान

श्री. निखिल प्रकाश भालेराव
डायरेक्टर

श्री. निलेश प्रकाश भालेराव
डायरेक्टर

सौ. कल्पना व श्री. प्रकाश शंकरराव भालेराव

car&bike

Mahindra **FIRST CHOICE**

फर्म

CarstockXchange™

SEVICES

All Type Pre- Owned cars Purchase, Sales & Exchange

Address : S No. 28.20 Near Wada Hotel, Next to Audi Showroom, Behind Tony Dhaba (Baner),
Mumbai banglore Highway, Sutarwadi, Pashan, Pune - 411021

Nikhil - 9766456456 Nileshe - 9921974777 Prakash - 9921546072 Kalpana - 8805253766

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

डॉ. गंगाधर आगलावे पाटील
M.B.B.S., D.ORTHO
ORTHO SURGEON अस्थिरोग तज्ञ

डॉ. सौ. कविता आगलावे पाटील
FAMILY PHYSICIAN

उपलब्ध सुविधा

- जनरल वॉर्ड्स / स्पेशल रुम
- सुसज्ज ऑपरेशन थिएटर
- डिजिटल एक्स-रे मशिन (300mA X-RAY MACHINE)
- सर्व उपकरणे चालवू शकणारा शक्तीशाली जनरेटर
- स्वतंत्र फिजिओथेरेपी विभाग
- सी-आर्म इमेज इंटेलिजेंसफायर (Allenger SR 49-9hf C-Arm)
- मल्टीपॅरा मॉनिटर
- इलेक्ट्रीक बोन कटिंग, झिलींग
- अॅण्ड रिमींग सिस्टिम
- फ्लेक्सिबल रीमर्स
- ऑपरेशन लाईट
- नेव्युलायझर
- फ्रॅक्चरचे ऑपरेशन
- सांधे बदल शस्त्रक्रिया
- दुर्बिणीद्वारे सांध्यांचे ऑपरेशन
- मणक्याचे ऑपरेशन
- कॉम्प्युटराईज्ड पॅथॉलाजी लॅब
- सहयोगी सुसज्ज मेडीकल स्टोअर

मोरया हॉस्पिटल

सर्व्हे नं. ४५/७/४, सर्तीफाईड स्कूल शेजारी,
(मूक बधिर विद्यालय), नवीन नगरपालिका
इमारतीसमोर, शिरूर, ता.शिरूर जिल्हा पुणे

फोन : 02138-225899, 299445, 9766395445

किसन उर्फ बाळासाहेब विठ्ठल जामदार
अध्यक्ष : शिरूर तालुका कुंभार समाज

मयुरेश विट कारखाना

संकल्प, कुंभार आळी, मु.पो.ता.शिरूर, जि.पुणे ४१२२१०
मो. ९२२६२४९४९६, ९८२२०९८८५८

आमचे प्रेरणास्थान

कै. सुर्यकांत नारायण राजे

सचिन सुर्यकांत राजे
मो.: 9822636008

संदिप सुर्यकांत राजे
मो.: 9922639339

नर्मदा वीट उत्पादक

आमचेकडे उत्तम प्रकारच्या सर्व साईजच्या वीट होलसेल भावात मिळतील.

पत्ता : मु.पो.हरपळवाडी (पाल), इमरसन कंपनी शेजारी, निसराळे-तारळे रोड, ता. कराड, जि.सातारा.

नर्मदा गणेश आर्ट्स

आमचेकडे होलसेल भावामध्ये कच्च्या व पक्क्या सुबक गणेश मुर्ती मिळतील
(सार्वजनिक मंडळासाठी खास सवलत)

पत्ता : बी.एस.एन.एल. ऑफिसच्या पुढे, एन.एच.४, मु.पो.नागठाणे, ता.जि.सातारा
निवास : नर्मदा निवास, मु.पो.नागठाणे, सासपडे रोड, ता.जि.सातारा ४१५ ५१९

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

Instill

Architecture - Interior

Office :

Instill Architecture & Interiors,
8, Dena Vjay Colony, near CCM,
Untawadi rd., Nashik- 422002.

WE PROVIDE
DESIGN CONSULTANCY FOR,

- Apartment Schemes
- Bungalows
- Farmhouses
- Restaurant & Café Interior
- Retail Interior
- Office Interior

Nashik Infrastructure- Best Design Award

Ar. Yogesh Kumbhar

E-mail: instillarch@gmail.com

Mobile: 9022 996772

Id. Harshal Kumbhar

E-mail: instillarch@gmail.com

Mobile: 95793 16396

Id. Chandrakant Borse

E-mail: instillarch@gmail.com

Mobile: 94222 88735

दिलीप शामराव घोडनदीकर

अध्यक्ष, लायन्स क्लब, पुणे आकांक्षा
प्रोग्रा : दिलीप शामराव घोडनदीकर

मोबा. : 09371012308

प्रोग्रा : दिगंबर दिलीप घोडनदीकर

मोबा. : 9850150415

प्रोग्रा : प्रविण दिलीप घोडनदीकर

मोबा. : 9028530827

New Mini Lifter

Our New Product
For
Builders
and
Contractors
"New Mini Lifter"

डेअरी ईक्विपमेंटस् व अन्नप्रक्रिया, लघु उद्योगासाठीचे फूड प्रोसेसिंग मशिनरीचे उत्पादक

स्टॅन्डर्ड इंडस्ट्रिज

एस ८७, एम.आय.डी.सी. भोसरी, पुणे ४११०२६ फोन : ०२०-४६७६७६५६

स्टॅन प्लॅंट इंडस्ट्रिज

सर्वे नं.४३/९-१६, मानाजी नगर, नन्हेगांव पुणे ४११ ०४१ फोन : ०२०-४६९९२२९

Email : response@stanplant.com dilip.ghodnadikar@gmail.com www.stanplant.com

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

प्रो.प्रा.संजय तुकाराम गोरे
9822601958

सौ.संगीता संजय गोरे

चि.ओंकार संजय गोरे
B.Com
8554058303

जय तुळजा भवानी वीट कारखाना सीपोरक्स वीटांचे निर्माते

आमच्याकडे सर्व प्रकारच्या साईजच्या वीटा
होलसेल भावात मिळतील

पत्ता : निळकंठ नगर भाग २, श्रीपाद समर्थ बंगला, हरीपूर रोड, मु.पो.हरीपूर, ता.जि.सांगली

नामदेव रामदास मोरे
९८२२२०९९८३
गव्हर्मेट कॉन्ट्रक्टर
PWD Pune

सौ. छाया नामदेव मोरे

देवेन नामदेव मोरे
M.E.(Civil)
Jr. Engg.(PWD)Pune

मोरेश्वर कन्स्ट्रक्शन

रोड आणि बिल्डींग कॉन्ट्रक्टर * हॉट मिक्स प्लांट

रोड रोलर, जे.सी.बी. आणि सेन्सर पेव्हर भाड्याने मिळेल.

ऑफीस : ओम अनंत, विशालनगर, जगताप डेअरी, औंध वाकड रोड, पुणे-४११ ०२७.

E-mail : moreshwarcont@gmail.com

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

॥ श्री गणेश प्रसन्न ॥

कुंभार ब्रदर्स

श्री.संतोष कुंभार

- जुन्या इमारती व जुन्या इमारतीचे मटेरीयल विकत घेऊ व देऊ
- आर.सी.सी. बिल्डींग, फार्म हाऊस, देवळा करीता व देवघराची सुंदर आकर्षक डिझायनची चौकट व दरवाजे ऑर्डरीप्रमाणे तयार करून देऊ
- ऑर्डरीप्रमाणे सागवान व जंगली लाकूड साईज प्रमाणे कापून देऊ
- अंटीक वस्तु मिळतील

पत्ता - सांगली रोड, शरद कॉलेज समोर, यद्गाव सुत गिरणी जवळ, इचलकरंजी.

Mob.- 9822107599, 9844107599

Ramesh Anant Kumbhar
Mob.: 9137304224

Sou. Vaninta Ramesh Kumbhar

Rahul R. Kumbhar
B.Sc. (Hospitality)
S.Y. M.B.A.

Soham R. Kumbhar
S.Y. M.B.B.S.

RS Rahul & Soham Construction

Prop. Ramesh Anant Kumbhar

Room No. 1, Kamubai Chawl, Raut Galli, R.P. Road,
Nr. Shaibaba Mandir, Dahisar Gaonthan, Dahisar (W),
Mumbai 400068 Mob.: 9330948465 91373 04224

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

Tech
MODERN
AUTO INDUSTRIES PVT. LTD.

Refrigerated, Insulated & Dry Container Manufacturers from LMV,s to HMV,s

राजेश वि. कुंभार सौ. उर्मिला रा. कुंभार

चि.ओंकार रा. कुंभार
BE AUTO / MBA

चि.आदित्य रा. कुंभार
B-TECH AUTO

Unit I - Gat No. 128,Nade(East),Tal-Patan, Dist-Satara
Unit II- D-67, MIDC Tasawade,Tal-Karad, Dist-Satara.

Contact- 9970614119 / 7770086515
www.modernmotorsauto.com

बापुराव म.गोरे

उपाध्यक्ष नाशिक जिल्हा विकास समिती
मा.सरपंच मळगाव(ती)
९९२३६७७७५५/९४२३२२४५९८

चि.सागर बा.गोरे

B.Pharm. M.B.A.

प्रकाश म.गोरे

९९२३७६८५५५५

चि. निलेश प्र.गोरे

B.Sc. M.B.A.

शरद म.गोरे

९९२३५७९४४४

सागर वीट सप्लायर्स

आमचेकडे उत्तम प्रतिच्या सर्व आकाराचे वीटा होलसेल भावात मिळतील

मु.पो.मळगाव,(ती) पोस्ट व ता. सटाणा, मातोश्री निवास जि.नाशिक 423301

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

अखिल महाराष्ट्र कुंभार समाज विकास संस्था (रजि.)

ज्ञानेश्वर शंकर भागवत
प्रदेश अध्यक्ष
अखिल महाराष्ट्र कुंभार
समाज विकास संस्था

सौ.मंगला ज्ञा.भागवत
संचालिका
तुळजा भवानी ग्रामीण
बिगरशेती सह. पतसंस्था
घोटी

राहुल ज्ञा.भागवत
बी.फार्म.
संपर्क 9822256949

मंजुषा राहुल भागवत
एम.फार्म.
Pharmacology

चि.डॉ.आतिष ज्ञा.भागवत
M.B.B.S.
Medical Officer Nandgaon

कु.पल्लवी ज्ञा.भागवत
M.Pharm.
T.C.S. Hinjawadi, Pune

डॉ.अतुल ज्ञा.भागवत
B.D.S.
9028852324
REG.No. A-36659

डॉ.प्रिती अतुल भागवत
B.D.S.
REG.No. A-49799

न्यु.
नंदिनी
मेडीकल

ज्ञानमंगल
दातांचा
दवाखाना

वासुदेव चौक, घोटी, ता.इगतपुरी, जि.नाशिक

संपर्क 9226704724 / 9028811102

Leading in Mechanical Engg. works.....with non-stop fast service.....since 2000 sucessfully

॥ श्री सिध्दनाथाय नमः ॥

Supporting Smart People

Vilas Dengale
M.B.A.
Managing Director

SIDDHIVINAYAK
ENTERPRISES

All kind of industrial Hardware, Electronics,
Electricals & General Supplier
(As per IS, ISO, DIN, ASTM, BS, IBR Standard)

- Manufacturer
- Stockist & Suppliers
- Supported Items For
- Third Party Inspection
- Reputed Clients

- : Engg. Project / Components (With Materials / As Per Drg., Tailer Made Items) MSME Registered
- : Nut / Bolts, Tool, Pipe- Fitting , Flanges, Gaskets, Pressure Gauges, Safety Products & General Items.
- : Level, Flow, Temperature, Pressure, Process, Management, Automation Instruments.
- : EIL, RITES, LLOYD'S, BVQI, Intertek, Toyo, PDIL etc.
- : Cummins Inc (Jamshedpur, Kothrud, Phaltan, Pirangut) EMERSUN, Endress + Hausar, Vega India, Yokogawa India (MNC's), HEMRL Defence Dept. Govt of India, More than 60 companies interact.

● Business Partners : In State + Inter State + Global Level **CELEBRATING 25 YEARS...**

Cell : +91 9822194124 (Vilas) * 9922194111 (Lata) * 9822194123 (Harshal) * 7588232788 (Manasi) * 020-25478453 (Landline)
Sister Concern : Moving Forward..... **SKYLARK** Tradelink, Pune visit us at www.siddhivinayakindia.in
Email: vilas_dengale@rediffmail.com / vilasdengale@gmail.com Pune - 411052 INDIA Follow us on [in](https://www.linkedin.com) [fb](https://www.facebook.com) [ig](https://www.instagram.com) [yt](https://www.youtube.com)

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

डॉ.उषादेवी कुंभार
(MBBS)

डॉ.केदार कुंभार
(MBBS DMRE)
Consultant Radiologist

डॉ.जयश्री केदार कुंभार
(MBBS, D.G.O.)

अल्ट्राव्हिजन

डायग्नोस्टिक सेंटर

सोनोग्राफी

डिजिटल एक्सरे

कलर डॉपलर

3D / 4D

2D इको

ईसीजी

OPG

Sayaji Trade Centre,
Gargoti

Timing : 10 am to 6 pm
+91 9890498184,
+91 866898961

डॉ.जी.एस.कुंभार मेमोरियल संचलित

आयुर्वेदिक पंचकर्म - दर बुधवारी

सोनोग्राफी, गरोदर माता तपासणी, सुलभ प्रसुती,
सिझेरियन प्रसुती, बालरोग चिकित्सा, गर्भाशय,
अपेंडीक्स, हर्णिया शस्त्रक्रिया, जनरल मेडिसीन,
गर्भपात व कुटुंबकल्याण शस्त्रक्रिया

डायग्नोस्टिक सेंटर व
मल्टीस्पेशलिटी हॉस्पिटल
फोन : 0231-2356243, 9673258194

बाह्यरुग्ण विभाग १०.०० ते २.००
सोनोग्राफी : स.८.०० ते.स.१०.००
संध्या. ६.०० ते रात्री १०.००

इस्फुर्ली, ता.करवीर, जि.कोल्हापूर

Architect Sagar Sanjay Kumbhar **9960575555**

OUR SPECIALITY

*Design *Building Permissions

Consultation About Building Permissions For

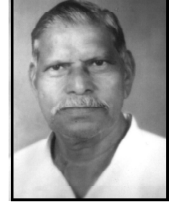
#Industrial Shed

#Institutional Building

#Commercial Buildings

Office : City Pride, Office No.01, 1st Floor, Sec. No.25, Near Bhel Chowk, Pradhikaran, Nigdi, Pune 44.

कुंभश्री मासिक समाज प्रबोधनास वाहिलेले मासिक (कुंभश्री स्थापना १९९४)
संपादक श्री. संजय पांडुरंग राजे

संस्थापक

“तव स्मरण सतत स्फुरणदायी ठरो”

* वर्ष ३१ * अंक ४ * पुणे * शालीवाहन शके १९४६ * मार्च २०२५ * किंमत रु. ३० * रजि. नं. दिल्ली : ६६८७४/९४

◆ Website : www.kumbhashree.com ◆ e-mail : kumbhshree@gmail.com

कार्यालय : साई स्मृती, सेक्टर २४, प्लॉट नं. ३४४, निगडी प्राधिकरण, पुणे ४११ ०४४.

अनुक्रमणिका

संपादकीय मंडळ	३५	कुटून करावी सुरवात तुझी - नितीन वाघोलीकर	९४
संपादकीय	३६	मी सिंधुताई बोलतेय - कु. प्राची कुंभार	९५
कुंभश्री दीपावली अंक अभिप्राय	३७	साक्षात्कारी कर्करोग - आशा नेगी	९६
बुद्धांचा स्त्री विषयक दृष्टिकोन - डॉ. रोहित तळवलकर	३८	वासुदेव कामणकर संकलित “इदं न मम” पुस्तक परिचय	९७
कुंभार समाज महिला आघाडी व		काव्य संग्रह	९९-१०५
त्याचे स्वरूप - अनसूया कुंभार	३९	‘एक मै और एक तू’ गझल, कविता कार्यक्रम सोलापूर	१०६
महिलांचा मार्च महिना - चंद्रलेखा जगताप बेलसरे	४३	राष्ट्रीय समाचार (हिन्दी विभाग)	१०७-११५
लढा मा. द्रौपदी मुर्मू यांचा - अंजली राठोड श्रीवास्तव	४५	महाराष्ट्र आपला	
भारतीय महिलांच्या आरोग्य		सामाजिक संस्थेच्या प्रदेशाध्यक्ष पदी रमाकांत क्षीरसागर	११६
समस्या - डॉ अविनाश भोंडवे	४८	तेर येथील गोरोबा काका मंदिराच्या	
आंतरराष्ट्रीय महिला दिन - रश्मी पटवर्धन	५१	प्रास्ताविक महाद्वाराची जागा बदला	११७
महिलांचे आरोग्य व उपचार - डॉ. जयश्री राजे बाहीकर	५४	सातारा जिल्हा वधू-वर पालक मेळावा	११८
मुलगी शिकली प्रगती झाली - लक्ष्मण दावणकर	५६	वसई-नालासोपारा-विरार कुंभार समाजातर्फे गुणगौरव	
न्युमरॉलॉजिस्ट डॉ. मुग्धा जोर्वेकर महाले	५९	सोहळा संपन्न	१२०
डॉ. सुधीर कुंभार यांचे जटा निर्मूलन कार्य	६०	रमेश गोविलकर यांना समाज भुषण पुरस्कार प्रदान	१२०
सन २०२४ महाराष्ट्रात महिलांचे वर्ष - शरद वाडेकर	६१	नेहरुनगर येथे गोरोबाकाका कुंभार समाज सेवा संस्थेचा	
दुःख सुखावे प्रिती लाभता - चंद्रकांत नवले	६२	वर्धापन दिन संपन्न	१२२
कुंभार समाज खानापूरच्या विकासातील भागीदार -		कै. दिगंबर देवडे यांच्या अर्धपुतळ्याचे अनावरण संपन्न	१२४
परशराम पालकर	६४	कोकणस्थ कुंभार ग्रामविकास संस्थेचा वर्धापन दिन संपन्न	१२५
मळभ - जयदीप आफळे	६६	डॉ. एम.ए. मुरुडकर अष्टपैलू व्यक्तिमत्व	१२६
उंबरठा - निनाद चिंदरकर	६८	गुहागरचा सुपूत्र संतोष साळवी अमेरिकेत झाला आमदार	१२८
माझी नर्मदा परिक्रमा - शैलजा कुंभार	७१	परळी येथे रायगड जिल्हा वर्धापन दिन संपन्न	१३०
चुल आणि मी - डॉ. जी. आर. प्रविण जोशी	७४	डॉ. सुधीर कुंभार यांना निसर्ग राजा मित्र जीवांचा पुरस्कार	१३१
सी-साँ - महेश सोवनी	८७	शुभमंगल : वधु पाहिजे	१३३
बाळकृष्ण डेंटल क्लिनिकचे उद्घाटन संपन्न	९०	वर पाहिजे	१४५
विवाह - संग्रहित कथा	९१	भावपूर्ण श्रद्धांजली	१५३
स्त्री दाक्षिण्य - प्रा. दिलीप सोनवणे	९३		

'कुंभश्री' संपादकीय मंडळ

संपादक इंजि. संजय पांडुरंग राजे मोबा. : ९८२२८३८१६९	कार्यकारी संपादक प्रा. विलास जाधव	सह संपादक इंजि. प्रकाश संजय राजे	कायदे विषयक सल्लागार अॅड. बी. के. राजे (हायकोर्ट मुंबई)
सुरेशराव मारुतराव कोते मोबा. : ९८२२०३२४२७		सल्लागार जी. टी. जाधव मोबा. : ९०११४६४९४०	नामदेव श्रीपती कुंभार
वधुवर सूचक मंडळ महाराष्ट्र राज्य			
अध्यक्ष - आनंदा कुंभार मोबा. : ९५५२५५४४२०	कार्याध्यक्ष - व्ही. एम. कुंभार		उपाध्यक्ष - रामचंद्र कुंभार
मुद्रीत शोधन सौ. वंदना बाळासाहेब कुंभार	विद्यार्थी गुणगौरव मंडळ अध्यक्ष - नारायण ना. कुंभार		व्यवस्थापक ज्ञानेश्वर कुंभार

कुंभश्री अधिकृत प्रतिनिधी

गोविंद प्रजापति, मुंबई	मो. : ९९२०६६८८४८	अरविंद राणे कोल्हापूर	मो. : ९८९०३३३६९३
सौ. आर. बी. डेंगळे, बारामती, पुणे	मो. : ९८६०२५८३३४	सुदाम कुंभार बोरीवली मुंबई	मो. : ९८६९७१५६००
सौ. अनिता सुभाष बोर्डे, चिंचवड, पुणे	मो. : ९६२३१५८९३९	सुर्यकांत गोविंद मुचळंबे लातूर	मो. : ९६५७६७९१५३
बाळकृष्ण काळबांडे (सर) दौंड, पुणे	मो. : ९९७५३३९४२५	गुरुनाथ महालिंगप्पा मोहोळकर,	
वैजनाथ पगडे, आळंदी पुणे	मो. : ८६६९११०९३६	निलंगा लातूर	मो. : ८८८८५६१६०८
निलेश पांडुरंग गोरे काष्टी अ. नगर	मो. : ९९६०५९८६३२	बा. की. घटकार डोंगरशेळकी, लातूर	मो. : ९८६०२८१९९३
भगवान श्रीमदिलकर, पारनेर.	मो. : ९५०३७४७१७८	गंगाधर (आप्पा) जोर्वेकर नाशिक	मो. : ९४२२२५३१६१
गणेश मुरलीधर देवतरसे अ. नगर	मो. : ९८९०२९६६८६	योगेश रोकडे चांदवड-नाशिक	मो. : ९९७०५४८५३४
सुधाकर देवतरसे अ. नगर	मो. : ९७६३८११६७६	तुळशीराम एकनाथ मोरे (सर) नाशिक	मो. : ९४२१५३४८४५
शिवाजी महाशिकारे तरवडी	मो. : ९४०४३८९५१५	शाम जोंधळे निफाड, नाशिक	मो. : ९३७१५२८१५२
बबन मुरलीधर नायकोडे राशीन	मो. : ९४२१३२८७४९	पुरूषोत्तम वाघ मालेगाव, नाशिक	मो. : ९८२३६३३४४३
रामनाथ वाकचौरे गुरुजी, अ. नगर	मो. : ९७६७५५३६८९	अॅड. श्रीधर काळकर नागपूर	मो. : ९८२२५८१४६५
सुरेश नांदुरकर अमरावती	मो. : ९४२३४१३६६२	आर. आर. कुंभार सातारा	मो. : ९४२०४६५१४२
प्रा. दिलीप अमुरकर अकोला	मो. : ९८८१५५९०६१	चंद्रकांत कुंभार फलटण, सातारा	मो. : ९४२३३२८७४२
रामकृष्ण सावीकर अकोला	मो. : ९८५०७२०३७८	चंद्रकांत काशिनाथ कुंभार पाचवड, सातारा	मो. : ९९२२४१८८८३
रमेश वनकर अकोट अकोला	मो. : ९७६६८९२४६०	सुभाष कुंभार पाटण, सातारा	मो. : ९८६९१५२६४४
डि. के. सोनवणे औरंगाबाद	मो. : ९४२२२३९११८	बाळासाहेब कुंभार पलुस, सांगली	मो. : ९८९००१६५४८
ना.ना. सौदागर अकोला-बुलढाणा	मो. : ९०११७३९४७२	सदानंद दिनकर कुंभार इस्लामपूर,सांगली	मो. : ९८९००९७७५८
बाळाजी गोरे देऊळगांवराजा, बुलढाणा	मो. : ९६७३८६२३९२	प्रा. महेश कुंभार कापुसखेड वाळवा, सांगली	मो. : ९८५०९१९८५०
गणेश प्रल्हाद सोनुने बुलढाणा	मो. : ९८५०३३१५८१	सौ. रेखा कुंभार ठाणे	मो. : ७२४८९२८९७१
रामदास अंबादास कुंभार केज, बीड	मो. : ९८६०५७२३८३	मनोहर नामदेव जाधव, मुंजा, ठाणे	मो. : ९९२३१५७९०१
उत्तमराव काळे सर चाळीसगांव, जळगांव	मो. : ९८५०१९९९१८	श्रीकांत कुंभार ठाणे	मो. : ९८३३५८५०६९
महादेव तुकाराम हरिमकर भुसावळ जळगांव	मो. : ९४२३९३५४४४	डी.डी. चव्हाण देवपुर, धुळे	मो. : ९४२२२१८८७१
के. एन. मोरे यवतमाळ	मो. : ९८५०७२१३३६	शामराव वाघ देवपुर, धुळे	मो. : ९४२०८४९५८०
माधवराव मेहरे आर्वी, यवतमाळ	मो. : ९९२२८५८४०९	सौ. संगिता बबनराव जगदाळे नंदुरबार	मो. : ८६०५८५४५४४
सदानंद वामन कुंभार, उमरगा, उस्मानाबाद	मो. : ९७६३८५२४१५	हृदयेश दगडुभाई चव्हाण शहादा नंदुरबार	मो. : ९४०३८८४४६४
घन:शाम कुंभार इचलकरंजी, कोल्हापूर	मो. : ९४२३८१६१६३	हिरामण बच्छाव, नवसारी (गुजरात)	मो. : ०९०९९४११६०१
विनायक कुंभार जयसिंगपूर, कोल्हापूर	मो. : ०२३२-२२२१३९०	विनोद प्रजापति, झाँसी (उ.प्र.)	मो. : ०९४१५९४३६७७

हे शीर्षक वाचून तुम्हाला कदाचित कवयत्री बहिणाबाईची प्रापंचिक जीवनावर त्यांनी लिहिलेली कविता आठवेल परंतु आम्हांला त्या 'संसारात' पडायचे नाही. येथे 'संसार' म्हणजे आपल्या अवतीभवतीचे 'जग' असा अर्थ आम्हाला अभिप्रेत आहे. अहो हा संसार, हे जग किती अवाढव्य आणि शब्दांच्याही पलीकडचे आहे.

परंतु सख्यांनो एवढ्या भव्यदीव्य जगात तसं पाहिलं तर फक्त दोनच व्यक्ति महत्त्वाच्या आहेत. त्या म्हणजे स्त्री आणि पुरुष. बस्स फक्त ही दोनच व्यक्तिमत्त्व अत्यंत महत्त्वाची आहेत. या दोघांनी ठरवले तर साक्षात हे जगच 'स्वर्गाहून' महान होईल आणि तसे नाहीच ठरवले तर सर्व प्राणीमात्रांना या दोघांसह नरक यातना भोगाव्या लागतील.

मग जे चित्र घरातलं तेच दारातलं, आणि तेच समाजाचं आणि तेच साऱ्या जगाचं, तेच साऱ्या विश्वाचं. परमेश्वराने आपल्याला या पृथ्वीतलावर का पाठवले आहे याचा सूक्ष्म, समग्र विचार आपण करीत नाही, तोपर्यंत आपल्याला जे हवे ते 'मनस्वास्थ्य' केव्हाही लाभणार नाही. आता आम्ही प्रास्ताविक थांबवतो आणि प्रत्यक्ष विषयाकडे वळतो. 'कुंभश्री' मासिकाचा हा महिला विशेषांक आहे. त्यामुळे आम्ही साहजिकच महिलांना प्राधान्य देऊन हा अंक काढला आहे. महिलांनी तो अवश्य वाचावाच, आपल्या प्रतिक्रियाही द्याव्यात. परंतु त्याचवेळी हे संपादकीय सुद्धा वाचावे. सख्यांनो हे जग आहे त्यापेक्षा अधिक सुंदर, अधिक सुरेख करण्यासाठी त्या देवाने आम्हाला पृथ्वीतलावर पाठवले आहे. परंतु पृथ्वीतलावर जन्म घेताच आपण 'देवदरबारी' काय वचन दिले होते ते साफ विसरून जातो.

आता मुद्याचेच बोलू या ना, काय गंमत आहे पहा. आपल्या पूर्वजांना आपण अनेकदा मुर्ख ठरवतो. परंतु ज्यांनी कोणी आपली संस्कृती बनविली, तिची घडी बसविली त्या संस्कृतिचा आपण कधी सूक्ष्म अभ्यास केला आहे का? अगदी साधेच उदाहरण द्यायचे झालेच

तर आपल्या विवाह प्रसंगातील मंगलाष्टके. आम्हांला सांगा किती जणांनी, किती जर्णींनी आपल्या विवाह सोहळ्यात ही मंगलाष्टके काळजीपूर्वक ऐकली आहेत? (आता वेळ असेलच तर पुस्तक आणा आणि सर्व मंगलाष्टके एकदा डोळ्यांखालून घाला.) हे साधेसेच उदाहरण आहे. भारतीय संस्कृतीत विवाह करताना वराचे वय जास्त असावे, वधूचे वय वरापेक्षा कमी असावे, ही संस्कृतीच आहे. कशासाठी हा खटाटोप तर दोघांमध्ये एक लहान आणि एक मोठा असावा. कशासाठी तर त्या दोघांचे पुढील आयुष्य 'सुखासमाधानात' जावे. म्हणजे लहान व्यक्ती मोठ्याचे ऐकेल किंवा मोठी व्यक्ती लहान व्यक्तीला समजून घेते.

भूतकाळातल्या गोष्टी सोडा. आज अवतीभवती पहा. काडीमोड, घटस्फोट या गोष्टी फार अती झाल्या आहेत. याची असंख्य कारणे असतील परंतु ज्या गोष्टी गेल्या काही शतकात दुर्मिळत दुर्मिळ होत्या त्या अगदी आता 'सहज आणि स्वस्त' झाल्या आहेत. कोर्टा कोर्टात आता घटस्फोटांचा सडा पडू लागला आहे. सकाळी लग्न, दुपारी वरात आणि संध्याकाळी घटस्फोट असे व्हायला आता फार वाट पहावी लागेल असे वाटत नाही. भारत 'पाश्चिमात्य' होत चालला आहे काय? हे आता सर्वांनी नाही निदान आपण तरी तपासण्याची वेळ आली आहे. अरे संसार! संसार!! हातातून गेला पार!! असे म्हणण्याची वेळ कोणावरही येऊ नये.

याला जबाबदार कोण? म्हणून कोणाकडेही बोट दाखवू नका. स्त्री आणि पुरुष या दोघांनीही आता सजग व्हावे. आपले शिक्षण, आपले स्टेटस या आणि अशा अनेक गोष्टी बाजूला ठेवा. आपल्यावर या भारतीय संस्कृतीने खूप चांगले संस्कार केले आहेत. त्याची सदैव आठवण ठेवा. आणखी काय लिहू सुज्ञास अधिक सांगणे न लगे.

महिला अंक संपादिका
सौ. रंजना विलास जाधव

महिला ह्या अन्नपूर्णा असतातच त्यांना अर्थपूर्ण करण्याचा हा छोट्यासा प्रयत्न....!

असं म्हणतात नवऱ्याने पैसे कमावून आणायचे आणि त्याचे आर्थिक नियोजन बायकोने लावायचे, कारण महिला या काटकसरीने संसार करण्यात उपजतच पारंगत असतात. नवऱ्याने घर खर्चासाठी दिलेल्या पैशातून बचत करतात आणि नवऱ्याच्या अडचणीच्या वेळी ती बचत नवऱ्याला देतात.

इथपर्यंत ठीक आहे. पण... बचतीचे रूपांतर गुंतवणुकीत व्हायला हवे...! आर्थिक नियोजन हे प्रत्येक महिलांनी शिकून घेतले पाहिजे, यात दुमत नाही आणि नसावे.

महिला मुलांच्या भविष्यासाठी फार काळजी करतात. त्यासाठी एक छोटीशी योजना सांगणार आहे. नीट व्यवस्थित समजून घ्या..!

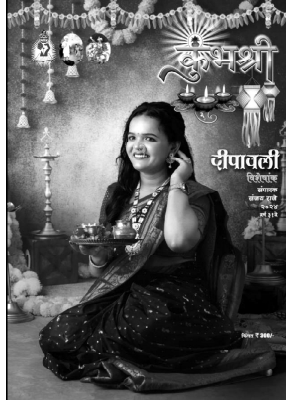
मूल जन्माला आल्याबरोबर त्या मुलाच्या/मुलीच्या नावाने एक एसआयपी (म्युचुअल फंडात) चालू करावी. त्याच्या शिक्षणाचा पूर्ण

खर्च त्यातून होईल, अशी तरतूद त्यामधून केली जाऊ शकते, पण फंडात गुंतवणूक कमीत कमी २०००/- रु. महिना असावी... तरच उच्च शिक्षणासाठी तुम्हाला कोणाकडे हात पसरण्याची गरज पडणार नाही. मुलाचे/मुलीचे उच्च शिक्षण वयाच्या अठराव्या वर्षानंतर सुरु होते, तोपर्यंत आपले ४ लाख ३२ हजार रु. जमा होतात आणि सरासरी १५ टक्क्यांनी जरी परतावा मिळाला तरी १८ वर्षानंतर जवळपास २० ते २२ लाख रु. पर्यंत रिटर्न मिळू शकतात. आपल्या गरजे नुसार एसआयपी २०००/- करायची की ५०००/- हे तुमच्या बजेटवर अवलंबून आहे. यातून महिलांना गुंतवणुकीची सवय लागेल आणि त्यामधून आर्थिक उन्नती साध्य होईल!

दत्तात्रय जी परळकर, संपादक, समृद्ध व्यापार
(लेखक अर्थ तथा गुंतवणूक अभ्यासक आहेत)

“कुंभश्री मासिकाचा दीपावली विशेषांक” वर्षभराची खुमासदार मेजवानी

आपल्या हिंदू पंचांगात मेष, वृषभ, कुंभ अशा एकूण बारा राशी आहेत. पंचांगकर्ते अनेकदा सांगतातही की, या अमूकतमूक राशीत जन्मलेली माणसे खूप भाग्यवान असतात. त्यांना म्हणे कसल्या समस्या नसतात, प्रश्न नसतात, अडीअडचणी नसतात. त्यांची म्हणे “पाचही बोटे नेहमी तूप-सारखेत बुडालेली असतात.” जाऊ द्या येथे राशी भविष्याची चर्चा वगैरे करायची नाहीय... असं म्हणतात मात्र की, संध्या कुंभ राशीला चांगले दिवस आले आहेत. संपादक संजय राजे यांची ही रास कुंभच आहे!

विविध प्रकारचे लेख, पुस्तक परिचय, आपला महाराष्ट्र इत्यादी प्रकरणाच्या मानाने ‘काव्यसंग्रह’ तसा छोटेखानी आहे. परंतु यातील साऱ्यांच काव्यरचना बहारदार, चटकदार झाल्या आहेत. कविता लिहिणे हे ‘येड्यागबाळ्याचे’ काम नसते. त्याला ‘मातब्बर’ आसामीच लागते. श्रीपाद कुलकर्णी, डॉ. सत्यपाल श्रीवास्तव, हर्षा कुंभार, श्रीपाद कुलकर्णी, प्रा. डॉ. जी. आर. प्रवीण जोशी, विलास कुंभार, सुरभी प्रकाश राजे, उपजिल्हाधिकारी मनिषा कुंभार या मातब्बरांच्या

तिकडे प्रयागराजला सुद्धा कुंभमेळा गाजतोय आणि इकडे-इकडे गाजतोय तो आपला ‘कुंभश्री’चा दिवाळी अंक. कुंभार बांधवांनो तुम्ही तो अंक नजरेखालून एव्हाना घातला असेलच... छे! छे!! त्यातला शब्दनशब्द वाचलाही असेलच. मी सुद्धा वाचला आणि राहवले नाही म्हणून ‘काहीतरी लिहावे’ म्हणून पेन हातात धरलाही. खरंच कुंभश्रीचा इतका वजनदार अंक मी प्रथमच पाहिला. अक्षरशः प्रत्यक्षातही भरभक्कम आणि आतल्या रसिल्या साहित्यानेही भरगच्च. अगदी वाचायच्याच म्हटल्यातर प्रथम या दिवाळी अंकातील कथा वाचा. तुमच्याच मनातील कथा आणि व्यथा तुम्हांला वाचायला मिळतील. लेखिका अनसुया कुंभार यांच्या कथेतील नायिकेने पंढरीची वाट का धरली? चंद्रकांत नवलेंच्या सिंधूताईना सर्व सामान्य कौटुंबिक जीवनातही अमृताचा ठेवा कसा सापडला?

अंजली राठोड श्रीवास्तव यांच्या सावलीतलं रोप या कथेच्या निमित्ताने आपल्या घरातल्या आपल्याच मुलांच्या जडणघडणीकडे आपलं दुर्लक्ष होत नाहीना हे पहायला मिळते. अशा प्रकारच्या कथांमधून आपण, आपली मुले एकूणच आपला सारा समाज खूप काही शिकून जातो यात शंका नाही. अंजलीताईना अशाच सुरेख कथा लिहायला परमेश्वर शक्ति देवो हीच सदिच्छा.

डॉ. अविनाश भोंडवे यांनी तर सर्वांचाच मेकअप आपल्या, ‘मेकअप आवरताना’ या कथेत उतरवला आहे. खरंतर आपण सारे ‘कलाकार’च आहोत. कधीतरी ‘सत्तेचा’ पैशांचा, धनसंपत्तीचा, मेकअप उतरवावाच लागतो. भोंडवे यांनी इतक्या सुंदर रितीने आपल्यासमोर मांडला आहे की आजवर आपण याचा कधीच कसा विचार का केला नाही या विचारानेच आपल्याला भोवळ येऊ लागते. या अंकातील अंकूर, सुखाचा त्रिकोण, लग्न गोंधळ, भरारी, धाक, ती काळरात्र, झाकोळ या व इतर सर्व कथा मनोरंजक तर आहेतच परंतु त्यातही त्या आपल्या मनाचा ठाव घेणाऱ्या आहेत. एकदा त्या सर्व कथा तुम्ही वाचाच. संपादकांची पाठ थोपटल्याशिवाय तुम्ही राहणारच नाही.

काव्यरचना एकदा डोळ्या-खालून घालाच. तुमच्याही नजरेत एक चमक येईल. एव्हढेच नव्हे तर तुमची नजरच एक कविता बनेल. ‘अनंतात विलीन होताना’ ही मनिषा यांची कविता आपल्याही काळजाचा ठाव घेते तर सुरभी राजे यांची “माझी आजी” आपल्या डोळ्यांसमोर आपली आजी उभी करते. विलास कुंभार हे तर प्रथितयश कवी आणि लेखक आहेत. या दिवाळी अंकातील त्यांच्या सर्वच कविता आपल्यालाही खुलवतात.

यंदाच्या कुंभश्रीच्या दिवाळी अंकातील सर्वच लेख नोंद घेण्याजोगे निवडले गेले आहेत. अन्न हे पूर्णब्रह्म हा प्रा. धनाजी बुटेरे यांचा लेख विचार प्रवण आहे. तो प्रत्येकाने वाचलाच पाहिजे. त्याचप्रमाणे अवयवांची सभा, सुख कशात आहे, आजोबांचे पत्र, स्त्रियांचे कर्तृत्व, लग्नाआधी विचारा हे पाच प्रश्न, उत्तमराव काळे यांचा पब्जी एक जीवघेणा गेम, निलेश डांगे यांचा प्रसिद्ध उद्योजिका कै. विद्या भागवत यांच्या जीवनाचे दर्शन घडविणारा लेख खरोखरच वाचनीय आहे. अन्य लेखांबद्दलही हेच सांगावेसे वाटते की, तुम्ही ते आवर्जून वाचाच.

पुस्तक परिचय सदरात उल्लेख झालेली सर्व पुस्तके आपण मुळातूनच वाचली पाहिजेत अशीच आहेत. केवळ परिचय वाचून न थांबता. प्रत्यक्षात ही पुस्तके मिळवून वाचा. अनिल शिंदे यांचे – बाळूचे तात्या, नारायण कुंभार यांचे गोष्टी गावा-शहरांकडील, सविता कुंभार- तू चाल पुढं, काटेरी वाट- ल.रा. कुंभार तर डॉ.डी.डी. कुंभार यांचे ‘कुंभकार’ ही सर्व पुस्तके मुळातून वाचा. तुमच्या ज्ञानात आणि विचारांत भर पडल्याशिवाय राहणार नाही.

‘आपला महाराष्ट्र’ या विभागात आपल्या कुंभार समाजाच्या प्रगतीचा आढावाच संपादकांनी सविस्तरपणे घेतला आहे. आपल्या कुंभार समाजातील कार्यकर्त्यांचे, सामाजिक भान ठेऊन आपल्या नेतेमंडळींनी केलेल्या समाजकार्यांचे, आपल्या कुंभार समाजातील स्त्री, पुरुष, तरुणतुर्क, विचारवंतांनी विविध क्षेत्रात केलेल्या कर्तृत्वाच ‘पोवाडेच’ या विभागात आपल्याला पाहायला मिळतात.

शुभमंगल विभागात सर्वच मंगलमय आहे. विवाहेच्छूक तरुण, तरुणींनी आणि त्यांच्या आई-वडिलांनी या सदरातील आपणांस आवडणाऱ्या वधू-वरांची नोंद तर घ्यावी. कुंभश्री वेबसाईट www.kumbhashree आणि kumbhashree मोबाईल ॲपद्वारे वधु-वर व पालकांचे खूप कष्ट वाचवून आधुनिकतेची कास धरण्याची 'कुंभश्री'ने सुवर्णसंधी दिल्याबद्दल त्यांनाही शुभेच्छा कळवाव्यात. एक रसिला दिवाळी अंक म्हणूनच यंदाच्या या दिवाळी अंकाला सर्वच वाचक आवर्जून दाद देतील यात तीळमात्र शंका वाटत नाही.

एकूणच सर्वच दिवाळी अंकाची मांडणी, आकर्षक आणि रंगीत जाहिराती, प्रत्येक पानावर लिहिलेले सुविचार, कथेची शीर्षके, रेखाटने

या सर्वच गोष्टी मनोवेधक झाल्या आहेत.

कुंभश्रीचे संपादकीय मंडळ, सल्लागार, विविध विभागांचे प्रमुख, कुंभश्रीचे सर्व प्रतिनिधी या साऱ्यांच्यामुळे हा दिवाळी अंक उल्लेखनीय झाला आहे, हे येथे मुद्दाम नमूद करावेसे वाटते. अजूनही ज्यांनी हा अंक वाचला नसेल त्यांनी तो वाचावाच असा प्रेमाचा आग्रह केल्याशिवाय राहवत नाही.

कुंभश्रीला असेच सहकार्य करीत रहा. येथून पुढे जो वाचेल तोच वाचेल हा संदेश मात्र विसरू नका.

- एक रसिक वाचक

***

बुद्धांचा स्त्री विषयक दृष्टीकोन

प्रस्तावना : सती जाणे, केशवपन करणे हे प्रकार वाढले होते. स्त्री जातीला शूद्र वर्गासमान वागणूक दिली जात होती. त्यांना संपत्ती बाळगण्याचा अधिकार नव्हता. बालविवाह सुरू होते.

स्त्रीजातीबद्दल कणव : तथागत गौतम बुद्ध यांचे स्त्रियांविषयी काय विचार होते, बौद्ध धर्माचा महत्वपूर्ण ग्रंथ 'त्रिपिटक' यात स्त्रियांच्या संदर्भात बुद्धाने भिक्षूंना, स्त्रीची पाच दुःखे सांगितली आहेत. ते फक्त स्त्रीच अनुभव करीत असते, असे सांगितलं होतं. स्त्री आपल्या लहान वयातच पतीच्या घरी जात असते. स्त्री ऋतुमती होत असते. स्त्री गर्भिणी होत असते. स्त्री बाळंत होत असते. स्त्रीला आपल्या पतीची सेवा करावी लागते. या शिवाय स्त्रीला संपुर्ण परिवाराचा स्वयंपाक करावा लागतो ही ती पाच दुःखे बुद्धाने सांगितली. स्त्रीजातीबद्दल अशा शब्दांत बुद्धाने कणव व्यक्त केलेली दिसून येते.

स्त्री पुरुष समानता : स्त्रीला संन्यास घेण्यास आणि स्त्री संघ स्थापन करण्यास परवानगी देणारा बुद्ध हा जगातल्या इतिहासातला पुरुष होता, हे विशेष! बुद्ध स्त्री मुक्तीला प्रोत्साहन देणारा होता. समाजाच्या विविध स्तरातून स्त्रिया बुद्धाच्या भिक्षुणीसंघात आल्या. बुद्धाच्या उपदेशाने त्यांनी धम्माची कास धरली. त्या स्त्रियांनी लिहिलेली वचनं म्हणजे 'थेरीगाथा' होय.

इच्छा असेल तेव्हा विवाह : स्त्रियांना पुनर्विवाह करण्यास अथवा अविवाहित राहण्यास मनाई होती. बुद्धांच्या उपदेशाने मुलगा किंवा मुलगी यांच्या लग्नाच्या वयाच्या अटी निश्चित केली नव्हती. याची उदाहरणे पुढील प्रमाणे - विशाखा हिचा विवाह १६ व्या वर्षी झाला. भद्राकुंडलकेशा १७ व्या वर्षी अविवाहित होती. पटाचारा हिने प्रेम विवाह केला होता. इसादासी हिने तीन वेळा लग्न केले होते. बुद्धांनी विधवा विवाहाला देखील मान्यता दिली होती.

मुलगा मुलगी भेद अमान्य : कोसला राजा प्रसेनजीत त्याच्या मल्लिका राणीच्या पोटी मुलगी झाली म्हणून दुःखी झाला तेव्हा मुलगी

- डॉ. रोहित तळवलकर

मुलापेक्षा कर्तृत्ववान होऊ शकते असा उपदेश केला. धम्म महत्त्वाचा, स्त्रीत्व अथवा पुरुषत्व नव्हे. स्त्री असो किंवा पुरुष असो ज्या व्यक्तीकडे धम्माच्या स्वरूपातील यान असते ती व्यक्ती या यानाद्वारे निर्वाणाजवळ पोहोचते.

संपत्तीचा विनियोग करण्यासाठी मूभा : पूर्वी स्त्रियांना संपत्ती बाळगण्याचा अधिकार नव्हता. पण बुद्धांनी मात्र स्त्रियांना संपत्ती बाळगण्याचा अधिकार बहाल केला. महा उपासिका विशाखा

नियमितपणे भोजन व चीवर दान देत असे.

शिक्षण : शिक्षण हे पुस्तका पुरतेच मर्यादित नव्हते. तर शिक्षण म्हणजे सर्वांगीण विकास शारीरिक मानसिक आध्यात्मिक प्रगती. गौतम बुद्धांनी संघात शिक्षणाचा समावेश करून स्त्रियांना ज्ञानाचा अधिकार दिला. कित्येक भिक्खुनी निर्वाण प्राप्त करून सर्वज्ञ झाल्या.

पत्नीबद्दल असलेली कर्तव्य : सिगालोवाद-सुत्तमध्ये पत्नीची सेवा पाच मार्गांनी, पतीने केली पाहिजे- १) आदर करून २) अपमान न करून ३) अतिक्रमण न करून ४) संपत्ती प्रदान करून ५) पत्नी दागिने प्रदान करून.

निष्कर्ष : दुर्दैवाने काही भागात आज स्त्रियांची अवस्था दयनीय आहे. पती किंवा कुटुंबातील व्यक्तीला विचारल्याशिवाय खर्च करता येत नाही. मुलगी नको मुलगाच हवा असा विचार दिसतो. गौतम बुद्धांची शिकवण आज देखील तेवढीच उपयुक्त आहे. गौतम बुद्धांनी गृहिणीपासून गणिकेपर्यंत सर्वांना उपदेश केला. या वरून त्यांचा स्त्री विषयक दृष्टिकोन स्पष्ट होतो. त्यांना सर्वांप्रती करुणा होती.

जातक कथा क्र. ६७ - यस्स एतादिसं यानं, इत्थिया पुरिसस्स वा! स वे यानेन, निब्बानस्सेव संतिकेति!! (संदर्भ : संयुक्त निकाय, देवता संयुक्त, आदित्तवग्ग, अच्छरासुत्त) सिगालोवाद-सुत्त-सुत्त (३/८) दीध-निकाय

***

कुंभार समाज महिला आघाडी आणि त्याचे स्वरूप

- अनसूया कुंभार, डॉ.बिब्ली

देश स्वतंत्र झाल्यावर महिलांचे समाजातील स्थान आणि त्यांच्या समाजातील भूमिकेत आमूलाग्र बदल झालेला दिसतो. पूर्वीच्या काळात ज्या स्त्रीला घराचा उंबरठा ओलांडण्याची परवानगी नव्हती ती स्त्री आज समाजात ताठ मानेने वावरताना आपण पाहतो. स्त्रियांच्या भूमिकांत झालेला हा बदल त्यांनी स्वतःच्या सक्षमीकरणासाठी उचललेल्या ठोस पावलांमुळे घडला आहे. जीवनात प्रगती करण्याचे 'शिक्षण' हे अत्यंत प्रभावी, साधन बनले. त्यामुळे आज प्रत्येक क्षेत्रात महिला आघाडीवर आहेत.

आज स्त्रिया प्रगतीपथावर आहेत पण त्यांच्यासाठी शिक्षणाची, सुधारणांची कवाडे खोलून अथक परिश्रम घेतले ते महात्मा फुले, सावित्रीबाई फुले, महर्षी कर्वे, राजा राममोहन रॉय इत्यादी समाज सुधारकांनी! भारताच्या स्वातंत्र्ययुद्धावेळी झाशीची राणी, चाँदबीबी, राणी दुर्गावती, अरुणा असफअली, मादाम कामा इत्यादींनी आपली राष्ट्रीय निष्ठा चोखपणे बजावली आहे. आपल्या करुणेची, दयेची सेवेची चादर दीन, अनाथ, अबलांच्या अंगावर पांघरणाच्या बऱ्याच महिलाग्रणी आपल्या देशात होऊन गेल्या आहेत.

'नोबेल पारितोषिक' आणि 'भारतरत्न' पारितोषिकाने सन्मानित झालेल्या मानवतावादी समाजसेविका मदर तेरेसा यांनी आयुष्यभर अपंग, पददलित, शोषितांची सेवा केली. पंडिता रमाबाई यांनी परित्यक्ता पतिता, विधवा स्त्रियांच्या सर्वांगीण उद्धारसाठी आपले जीवन खर्ची घातले. भारतातील पहिली स्त्रीशिक्षिका, समाजसुधारक, शिक्षणतज्ञ, कवयित्री सावित्रीबाई फुले यांना भारतीय स्त्रीवादाची जननी म्हटले जाते. शिक्षणतज्ञ ताराबाई मोडक आणि पद्मश्री अनुताई वाघ यांनी दुर्गम आदिवासी समाजामध्ये बाल विकास केंद्रे स्थापून शिक्षणाद्वारे क्रांती घडवून आणली. मादाम कामा, इंदिरा गांधी, अहिल्याबाई होळकर, सरोजिनी नायडू यांच्यापासून त्या अलीकडच्या अनाथांची माय झालेल्या पद्मश्री सिंधुताई सपकाळ यांच्यापर्यंत कितीतरी थोर स्त्रियांनी स्वतः हालअपेष्टा सोसत, कष्टांचे डोंगर पार करीत उच्चकोटीची समाजसेवा केली.

आपल्या कुंभार समाजातील महिला-भगिनींनी अशा सच्च्या समाजसेविकांचा आदर्श सतत डोळ्यापुढे ठेवायला हवा. त्यांचे उच्च विचार, जीवन पद्धती, जिद्द यांचा मागोवा घ्यायला हवा. केवळ आपले कुटुंब आणि आपण एवढाच विचार न करता स्वतः आत्मनिर्भर होऊन, स्वतःच्या पायावर उभे राहून समाजऋणही फेडण्याचा प्रयत्न केला पाहिजे. शिक्षण, कला, करिअर घडवित आपल्या समाजातील अनेक महिला कार्यकर्त्या हिरीरीने संस्थांमधून, स्वतःच्या व्यवसायांमधून विधायक कार्य करताना दिसत आहेत.

उस्मानाबादच्या राष्ट्रपती पदक विजेत्या श्रीम. कमलताई कुंभार

यांनी स्वतःला शून्यातून घडवीत महिलांसाठी दहा-बारा व्यवसायांची निर्मिती केली. पाच हजार महिलांना उद्योग व्यवसायात मार्गदर्शन केले. गरिबी आ वासून उभी होती, कोणाची साथ नव्हती. अशा परिस्थितीत बांगडी व्यवसायापासून सुरवात करून शेतीपूरक अनेक व्यवसाय त्यांनी गरजू महिलांना उपलब्ध दिले. आर्थिकदृष्ट्या सक्षम केले. महिला विकास कार्याचा आदर्श निर्माण केला.

अभ्यासू, निष्ठावंत आणि कृतिशील नगराध्यक्षा, राष्ट्रपती पुरस्कार प्राप्त श्रीम. सुरेखाताई जाधव यांनी 'लोणावळा' शहराचा कायापालट घडवून आणला. महिला पतसंस्था, महिला मंचांची स्थापना करून महिलांसाठी आर्थिक सबलीकरणाचा कार्यक्रम सातत्याने राबवला. त्यांना स्वावलंबनाने, स्वाभिमानाने जगण्याचे धडे दिले. लोणावळा हे भारतातील 'स्वच्छ सुंदर' दुसऱ्या क्रमांकाचे शहर म्हणून गौरविण्यात आले, त्यात सुरेखाताईंचा सिंहाचा वाटा आहे.

महाराष्ट्राच्या अनेक जिल्हांतून अनेक स्त्रिया हिम्मतबाज, सक्षम, निर्भय बनून आपल्या कर्तृत्वाचा ठसा समाजमनावर उमटवताना दिसत आहेत. काही थोडी परिचित उदाहरणे द्यायची झाली तर प्रशासन कुशल, कर्तव्यनिष्ठ उपजिल्हाधिकारी, साताऱ्याच्या श्रीम. मनिषाताई कुंभार यांची कारकीर्द खूप वाखाणण्यासारखी आहे. घरची परिस्थिती अत्यंत सामान्य असूनही तीव्र ज्ञानलालसेने त्यांनी 'यशश्री क्लासेस' काढून गणितांचे वर्ग चालवले. एक उत्कृष्ट अध्यापिका, उत्कृष्ट गायिका, उत्कृष्ट निवेदिका घडून कठोर परिश्रम आणि जिद्दीने त्यांनी स्पर्धा परीक्षेतही नैपुण्य मिळविले. प्रशासनातील पारदर्शकता, कर्तव्यदक्षता, विश्वासार्हता, प्रामाणिकपणा या नीतिमूल्यांवर भर देत मनिषा ताई उत्तम देशसेवा करीत आहेत.

संधी आयुष्यात एकदाच दार ठोठावते. तिचा फायदा उठवणारे पुढे जातात, यशस्वी होतात. अशांपैकी पुण्याच्या शिल्पकार श्रीम. सीमा खेडकर यांनी आपला कल ओळखून पेंटिंग डिप्लोमा, आर्ट टीचरचे शिक्षण घेतलेच पण पिताश्री ज्येष्ठ शिल्पकार स्व. श्री. बी. आर. खेडकर यांच्या मार्गदर्शनाखाली त्यांनी शिल्पकलेचे धडे घेतले. स्वामी विवेकानंद, छ. संभाजी महाराज, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, छ. शिवाजी महाराज इत्यादी अनेक पुतळे त्यांनी बनवले. फायबर आणि ब्राँझचे पुतळे बनविण्यातही त्यांनी नैपुण्य दर्शविले. नऊ फूट, बारा फूट उंचीचे त्यांचे पुतळे महाराष्ट्रात ठिकठिकाणी पोहोचले आहेत. 'वूमन्स आर्टिस्ट ग्रुप' स्थापन करून अनेक महिलांना त्यांनी पुढे आणले. गरजू व्यक्तींना मदत केली.

'मरावे परी कीर्तीरूपे उरावे' या उक्तीप्रमाणे समाजासाठी चंदनाप्रमाणे झिजणाऱ्या स्वर्गीय प्राचार्या श्रीमती सुनंदाताई जामकर यांच्या जीवन कार्याचा सुगंधही लपून न राहता आपणाला प्रेरणा देतो.

अनेक वर्षे प्राचार्या म्हणून त्यांनी ज्ञानदान केले. वाचन, लेखन, संस्कृती-संवर्धनाचा ध्यास घेणाऱ्या; सत्वशील कार्यमग्न समाजसेविका म्हणून उत्तमरीत्या त्यांनी आयुष्य घडविले व इतरांनाही प्रगती पथावर आणून सोडले. महाराष्ट्र कुंभार समाज महासंघाच्या माजी महिला प्रदेशाध्यक्षा म्हणून त्यांनी यशस्वीरीत्या जबाबदारी पार पाडली. महिला संघटन, महिला प्रशिक्षण, महिला उद्धोधकन इत्यादी कार्यक्रम त्यांनी तळमळीने पार पाडले आहेत.

आपल्या समाजातील अनेक स्त्रिया महिला संघटना, महिला आघाडी किंवा इतर काही संस्थांमधून प्रबोधन, विचारमंथन आणि आपले अस्तित्वही प्रकट करीत आहेत. शिबिरे, संमेलनातून धडाडीने बोलून व्यक्त होत आहेत. काहींनी उच्च शिक्षण घेऊन जबाबदारीची पदे भूषविली आहेत. अनेक पदके, मानसन्मान प्राप्त करून विविध क्षेत्रात त्यांनी गरुडझेप घेतली आहे. ही एक प्रकारची समाजसेवाच आहे, कारण स्वतःचा कौटुंबिक, आर्थिक स्तर उंचावर नेऊन माहेर, सासर आणि समाजाला उद्धारण्यास त्यांचा हातभार लागत आहे हे नक्कीच!

तरीही ग्रामीण भागातील महिलांच्या प्रगतीचे चित्र अजून अस्पष्टच जाणवत राहाते. शिक्षणाचा अभाव, पुरुषप्रधानता, असमानता, संधीची कमतरता, नावीन्याची अनास्था, पाठबळाची अनिश्चिती अशासारख्या अनेक समस्या आपल्या समाजातील महिलांच्या सक्षमीकरणास जाचक ठरत आहेत. ध्येयनिश्चितीच्या, प्रखर जिद्दीच्या अभावामुळे ग्रामीण आणि काही शहरी महिला पिछाडीला आहेत. छोटे मोठे लघुद्योग जसे की गणपती, गौरी, पणत्या, माठ, घडे, चित्रे बनविणाऱ्या महिलांना वेळेचे व्यवस्थापन, पैशांची बचत, आधुनिक नव उद्योगांचे मार्गदर्शन होणे गरजेचे आहे. घरगुती उद्योग करणाऱ्या स्त्रियांना कौटुंबिक आघाडीवर आर्थिक नियोजनासाठी फार संघर्ष करावा लागत आहे. तरीसुद्धा आजच्या आपल्या महिला कुंभार कामा व्यतिरिक्त सेवा उद्योग, कापड उद्योग, बचत गटांमार्फत चालणारे अन्न-प्रक्रिया व्यवसाय इत्यादी विविध पातळीवर कार्यरत राहून स्वतःचे स्थान उंचावत आहेत.

स्त्रियांकडे उपजतच गुण असे आहेत की, उत्तम व्यवस्थापन, संघटन कौशल्य, चोख व्यवहार, सहनशीलता, प्रामाणिकपणा, सहकार्यशीलता, संवाद कौशल्य.... इत्यादीबाबतीत अग्रेसर असूनही आत्मनिर्भरतेच्या दृष्टीने त्या मागे का पडत आहेत? याचा धांडोळा आपल्या समाजातील महिला आघाडींनी, संघटनांनी प्रामाणिकपणे घ्यायला हवा. हल्लीच्या बऱ्याच महिला संघटना काही ठिकाणी महिला बाल कल्याण समितीची, प्रबोधनाची कामे करीत आहेत. तना-मनाने स्त्रियांना स्वावलंबनाच्या पथावर नेण्याचे तळमळीने काम करीत आहेत.

परंतु काही महिला मंडळे मात्र हळदीकुंकू, सांस्कृतिक कार्यक्रम, सत्कार समारंभ, पदनिश्चिती आर्थिक फायदे, मान-सन्मान यात अडकून पडलेली आढळतात. तेथे खऱ्याखऱ्या प्रामाणिक महिला

कार्यकर्त्यांना डावलले जाण्याची शक्यता असते. स्वार्थासाठी राजकारण उभारले जाते. तर तसे न घडता पारदर्शकतेने, सचोटीने कार्य करणाऱ्या महिलांची फळी तयार व्हायला हवी. समर्थ रामदासांनी म्हटल्याप्रमाणे-

काया बहुत कष्टवावी । उत्कट कीर्ती उरवावी ।

चटका लावून सोडावी । काही एक ॥

आघाडी, मंच वा संस्थांच्या रूपाने कर्तृत्ववान स्त्रियांना एक व्यासपीठ मिळते. कल्पना, कला, उद्योग बहरण्यास नाव मिळतो. काहीजणींना पाठीवर प्रशंसेची, शाब्बासकीची थाप मिळते. त्यामुळे अडचणींवर मात करण्याची क्षमता वाढते. यासाठी नवयुवतींनी व कुशल प्रवण स्त्रियांनी आपल्या समाजातील आदर्श व्यक्तिमत्त्वे शोधावीत. त्यांच्या अनुभवांचा, कार्यप्रणालींचा फायदा करून घेण्यास तत्पर असावे. माणूस शेवटी जगतो तो दुसऱ्या माणसांच्या सहकार्याने. प्रफुल्लित होतो तो दुसऱ्या माणसाच्या सहवासात. सहजीवन हा मानवी जीवनाचा मुख्य आधार आहे. निराशा, अपयश, दुःखे हे ही जीवनाचे भाग आहेत. त्यामुळे निष्क्रियतेने खाली न बसता चालत राहावे. एडनमधल्या पेट्रोलपंपावर पेट्रोल भरणाऱ्या अंबानीने उद्योगपती बनण्याचे स्वप्न अंमलात आणले, नाही का?

‘नुसते आले आणि मेले?’ असे कुणाही मानवाचे ध्येय चित्त नसावे.

उत्कट भव्य तेचि घ्यावे । मळमळीत अवघे टाकावे ।

निःस्पृहपणे विख्यात व्हावे । भूमंडळी ॥

असा मोलाचा संदेश श्रीसमर्थानी समाजनेत्यांना, कार्यकर्त्यांना दिला आहे. त्याप्रमाणे काही अंशी तरी आपणाला वागता येईल का? याचा विचार आपण करायला लागूयात!

केवळ खाणे, पिणे मजा करणे, स्वतःसाठीच जगणे म्हणजे आयुष्य नाही हे महिलांनी लक्षात घ्यावे. देवाने आपणाला दिलेली बुद्धिमत्ता, विवेकीपणा, शारीरिक क्षमता, वेळेची उपलब्धता या सान्यांचा उपयोग सत्कर्माना आचरताना झाला पाहिजे. अज्ञानी, दारिद्रेषेखालील, निराधार विविध आपत्तींनी ग्रासलेल्या आपल्या समाजातील अनेक स्त्री-पुरुष बालकांना आपण साहाय्यभूत होऊ शकतो, याची जाणीव ठेवावी.

उत्तम गृहिणी, उत्तम सुगरण, गृहस्वामिनी, गृहलक्ष्मी असं घरच्या आघाडीवर तिचे स्थान अढळ आहे.

कारण संपूर्ण कुटुंबाचे भरणपोषण, पाहुणेमंडळी, आजारपणे, बाल-वृद्धांची देखभाल, मुलांची शिक्षणे, करिअर, आपत्ती व्यवस्थापन इत्यादी अनेक आघाड्या महिलांना सांभाळाव्या लागतात. आणखीन काही नवीन क्षितिजे धुंडाळू पाहणाऱ्या स्त्रियांना घरच्या मंडळींची मोलाची साथ मिळाली तर दुधात साखर पडल्याप्रमाणे आहे!

ग्रामीण व शहरी भागातील काही कमी शिकलेल्या किंवा सुशिक्षित महिला अजूनही ‘आर्थिक साक्षर’ बनलेल्या दिसत नाहीत. आर्थिक साक्षरतेची पहिली पायरी म्हणजे ‘स्वतः बचत’ करणे होय. यासाठी

बँकेत खाते उघडून स्वतःचे पासबुक असणे महत्वाचे आहे. परंतु कित्येक स्त्रिया अजून बँकांची पायरी चढलेल्या नाहीत त्यासाठी स्वतः खातेदाराचं आधारकार्ड, पॅनकार्ड असणं आवश्यक असतं हे ही काहीजणींना उशिरा कळते आहे. मग आधार कार्डला चालू मोबाईल क्रमांक जोडण्यापासून बँकेत खाते कसे काढायचे याचे शिक्षण तिला घ्यावे लागेल. जर एखाद्या स्त्रीकडे मोबाईल नसेल तर बँकेच्या व्यवहाराच्या नोंदी कळायला तिच्या नवऱ्याचा नंबर तिच्या बचत खात्याला जोडलेला असतो. बँकाची कर्जे कशी मिळतात, बचतगटात सामील कसे व्हावे, बँकांचे व्याजदर कसे आहेत, एफ. डी. सर्टिफिकेट कशी घ्यायची इत्यादी सर्व माहिती महिला कार्यकर्त्यांनी सामान्य स्त्रियांना करून द्यायला हवी.

एवढेच काय पण अनेक ठिकाणच्या महिला असे समजतात की, मी घर सांभाळले म्हणजे झाले! बाहेरची कामे पुरुषमंडळींची! त्यामुळे आपले नवरे बँक व्यवहार, जमीन व्यवहार, शिक्षण अॅडमिशन, जागा खरेदी-विक्री किंवा महागड्या वस्तूंची खरेदी असो सर्व पाहतात ना! आपण त्यात कशाला पडा, अशी मनोवृत्ती बाळगून अनभिज्ञ राहतात. मग भविष्यात मात्र एकटे राहण्याचा प्रसंग तिच्यावर आलाच तर सर्व व्यवहारांना तोंड देण्याचे तिला अवघड होऊन बसते. सर्व कारभार सुरळीत व्हायला खूप त्रास व उशीरही होतो. त्यासाठी क्वचित त्या महिलेला आपले सासरे, दीर, भाऊ यांची मदत घ्यावी लागते. ती प्रामाणिकपणे मिळतेच असे नाही. म्हणून घरातल्या कर्त्या पुरुषाचेही हे कर्तव्य ठरते की, घरातल्या सर्व जीवन व्यवहारांची, कागदोपत्रांची, बँक-कारभाराची, भविष्यकालीन तरतुदींची, जमीन-जुमल्यांची, आर्थिक नियोजनांची, वृद्धापकालीन नियोजनाची अशी सर्व माहिती आपल्या पत्नीला विश्वासाने द्यायला हवी. या बाबतीत सगळ्या महिलांनी अशा स्थावर-जंगम संपत्तीबद्दल सजग राहायला हवे. या बाबतीत दुर्लक्ष करू नये यासाठी महिलामंडळांतून शिबिरे घेऊन उद्धोधन करायला हवे.

स्त्री म्हणजे दया सोशिकता परोपकारिता

अबला न उच्च गुणांकित सबल तन मन समर्पिता

अशी तिची सर्वोच्च पात्रता तिच्या लक्षात आणून देण्याचे काम प्रज्ञावंत महिलाध्यक्षांनी केले पाहिजे, होय ना!

मजेशीर गोष्ट सांगायची म्हणजे बऱ्याच कॉलेज कन्यका, मुली किंवा प्रौढ स्त्रियाही 'मी दिसते कशी यावर भर देताना दिसतात. व्यवस्थित राहणी तर आवश्यक असतेच पण त्यामध्ये फॅशन, मेकअप, उंची कपडे, चपला यांचा अतिरेक काय कामाचा?' मी दिसते कशी यापेक्षा 'मी आहे कशी' याचा शोध महिलांनी घेणे आवश्यक आहे. एखादी सावळी, नकटी दिसायला बेताची आहे परंतु तिचे व्यक्तिमत्त्व, कर्तृत्व, कार्य कुशलता इतकी सुंदर आहे की तिच्या दिसण्याने इथे फरक पडत नाही. उलट एखादी सुंदर, नटलेली स्त्री कर्तृत्वहीन, अकुशल, आळशी असेल, ती स्वतःसाठी ना जगासाठी काही करू

शकेल का? तर सुगुणांनी अलंकृत असलेल्या, ध्यासवेड्या, जिद्द चिकाटी बाळगणाऱ्या आपल्या भगिनींना गरज आहे ती कुणीतरी गॉड मदर, गॉड सिस्टर भेटण्याची! त्यासाठी महिलामंडळींने मनःपूत कार्य करण्याची गरज आहे.

काही स्त्रियांच्या प्रगतीतील अडसर म्हणजे व्रतवैकल्यांचा अतिरेक आणि अंधश्रद्धेचा कळस!

सोळा सोमवार कर, सोळा गुरुवार कर (शुक्रवार आता मागे पडले) म्हणजे तुझ्या घरात सुखशांती लाभेल, धनदौलत येईल. आजार नाहीसे होतील... इत्यादी अर्थहीन बाबी एकमेकींना सांगून भरीस पाडत असतात. मग उपास-तापासांच्या मागे लागून ॲसिडीटी, पित्त प्रक्रोप, डोके दुखी, अशक्तपणा, रक्तक्षय इत्यादी आजार पाठीमागे लावून घेतात. त्यांच्यापुढे डॉक्टर मंडळींना मनातल्या मनात 'धन्य' म्हणावे लागते!

अंधश्रद्धांबाबत तर काय बोलावे? मुलीचा जन्म नाकारणे (अमानुषता), कुलदीपक म्हणून मुलाचा आग्रह धरणे (बेभरवशीपणा), देवदेवतांना बकरी-कोंबडी अर्पण करणे, यात्रा-जत्रांत बेसुमार गर्दीत सापडणे, बायकांनी नेहमी राहिलेले शिळे अन्न प्रथम संपवणे, मुलगा-मुलीत भेदभाव मानून मुलाचे लाड व संधी प्राप्त करून देणे, मुलगी हे परक्याचे धन तेहा तिचे लग्न करून मोकळे झाले की आपली जबाबदारी संपली असे मानणे, तिच्या संकटांच्यावेळी तिला मदतीचा हात न देणे, वडिलांनी आणि भावांनी तिचा वारसाहक्क डावलणे, संपत्ती-सातबाऱ्यातून आमिष दाखवून त्यांची नावे कमी करून घेणे, नवरा-सासू छळत असतील तर तुला ते सोसलेच पाहिजे असे धमकावणे इत्यादी स्त्रियांच्या बाबतीत येणाऱ्या अनेक समस्या महिला संघटन कर्त्यांनी ऐरणीवर आणल्या पाहिजेत, जेणेकरून निराधार, परित्यक्ता, विधवा भगिनींनाही सरकारी कायदेकानून आणि धोरणांचा लाभ घेता येईल नाही का?

आज बरीच मुले व महिला कुपोषित असून रक्तक्षयाने त्यांना गाठले आहे. त्याचे कारण म्हणजे फास्ट फूड आणि स्विगी, झोमॅटो यांचा वावर स्वयंपाकघरांतून वाढलेला आहे. व्यायामाची सवय न करणे, सकस-चौरस आहाराची माहिती नसणे. जंकफूड-चहा-कॉफी ब्रेड बिस्किटांना प्राधान्य दिले जातेय. स्वयंपाक घर सुट्टीवर जातेय, मोबाईल साक्षरतेपेक्षा निरर्थक मालिका-सिनेमे तासंतास पाहिले जात आहेत... कुठे चाललीय आजची स्त्री? तिला तिचीच गरूडझेप घेता येणे यात जीवनाचे सार्थक आहे.

कोण म्हणेल असहाय अक्षम अपात्र अरिष्ट तू

तूच उभरशी कष्ट, सृजन सबले पृथ्वीमोल तू !!

'मोबाईल साक्षरता' आता खूपच महत्वाची बाब झाली आहेत. आपल्या महिला मोबाईलचा वापर कोणकोणत्या कारणासाठी करतात? हे त्यांनी तपासून पहावे. विविध बिले मोबाईलद्वारे भरणे, ई-मेलवरून संपर्क साधणे, नोकरी, लग्नस्थळे, स्पर्धा परीक्षा, रेल्वे एस.टी. आरक्षण,

पर्यटन, वस्तू खरेदी, शेअर मार्केट, प्रवास, प्रवचने, व्याखाने, महिला-बाल संगोपन, ऑनलाईन कोर्सेस, चर्चासत्रे अशा असंख्य जीवनोपयी कारणांसाठी मोबाईलचा वापर कसा करावा याबाबतीतरी जाणकार भागिनींनी आपल्या महिलांना सतत मार्गदर्शन केल्यास त्या आधुनिक तंत्रज्ञानात, विज्ञानयुगात जोमाने वाटचाल करतील.

'मिस वर्ल्ड' 'हरियाणा'ची डॉ. मानुषी छिल्लर हिने जेव्हा विजेतेपद पटकाविले होते, तेव्हा एका निर्णायक राऊंडमध्ये तिला प्रश्न विचारण्यात आला होता की, 'सर्वात जास्त पगार कोणत्या क्षेत्रातील लोकांना मिळाला पाहिजे?' तेव्हा तिथे तिने समर्पक उत्तर दिले होते की, 'सर्वात जास्त पगार 'आई'ला मिळाला पाहिजे.' आईच्या कामाचे मोल नाही. या उत्तराने तिने स्पर्धा तर जिंकलीच पण तिच्या उत्तराने जगासमोर भारतीय परिवारातल्या 'आई'ची भूमिका सर्वासमोर आली.

सकाळ-संध्याकाळ असंख्य कामे न थकता बिनबोभाटपणे करून ती प्रसंगी डॉक्टर, टीचर, सल्लागार, ऑफिसर बनू शकते. अशी स्त्रियांची अनेक बलस्थाने लक्षात घ्यायला हवीत. भारतातील अर्धी लोकसंख्या समजा स्त्रियांची असेल तर त्यांच्या बलस्थानांची, प्रज्ञा-प्रतिभेची, बुद्धी-चातुर्याची प्रचंड क्षमता देशाच्या विकासासाठी उपयोगात आणली गेली तर देशोन्नती प्रभावीपणे घडेल यात शंका नाही.

कुंभार समाजातील महिलांनी स्वतःचा आर्थिक, सामाजिक स्तर उंचावून आपल्या कुटुंबाचा, समाजाचा, देशाचा विकास आपल्या छोट्या-मोठ्या प्रयत्नांनी कसा करता येईल याचा विचार करावा. एक दिवस उमलणारं फूल आपल्या छोट्याशा आयुष्यात दुसऱ्यांना किती आनंद देते, तर आपल्याला लाभलेल्या मोठ्या आयुष्यात आपण जगासाठी काय आणि किती केले पाहिजे बरं!!

***

हळदी कुंकू व स्नेह मिलन कार्यक्रम संपन्न. स्वाभिमानी कुंभार समाज सामाजिक संस्था छत्रपती संभाजीनगर च्या महिला आघाडीची कार्यकारणी जाहीर

छ. संभाजीनगर - श्रीराम तेलंग : स्वाभिमानी कुंभार समाज सामाजिक संस्था शाखा छत्रपती संभाजीनगरच्या वतीने हळदी कुंकू या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. छत्रपती संभाजी नगरच्या महिला आघाडी जिल्हाध्यक्ष अनिताताई मल्हारे, जिल्हा उपाध्यक्ष सौ. अनुप्रियाताई पासेवार व सौ. काशीबाई आडगावकर यांच्या संकल्पनेतून हा कार्यक्रम पार पडला. यावेळी अनेक महिलांची उपस्थिती असून महिला आघाडीच्या पदाधिकाऱ्यांच्या नियुक्त्या या कार्यक्रमात देण्यात आल्या. सौ. जमुनाताई आचार्य, अनुराधाताई येरमुरे, उषाताई कस्तुरे व संघटनेच्या महिला आघाडी जिल्हाध्यक्ष अनिताताई मल्हारे यांच्या हस्ते नियुक्तीपत्र देऊन नवनियुक्त पदाधिकाऱ्यांचा सत्कार करण्यात आला. छत्रपती संभाजी नगरच्या महिला आघाडी जिल्हा उपाध्यक्षपदी सौ. अनुप्रिया पासेवार, सहसचिव पदी सौ. भाग्यश्री नागपुरे, सल्लागार पदी सौ. निर्मला अंबुलगेकर, सह कार्याध्यक्ष पदी सौ. संध्या रामरुळे, कोषाध्यक्ष पदी सौ. सविता निरदोडे, संपर्क प्रमुख पदी सौ. पुजा कानगुले, सह कोशाध्यक्षपदी सौ. अनुसया कानपूर्णे, संघटक पदी सौ. सुनिता शिवभक्त यांची निवड करण्यात आली.

महिलांनी एकत्र येऊन संघटन मजबूत करावे - सौ. जमुनाताई आचार्य : कुठल्याही सामाजिक संघटनेत काम करताना संघटन खूप महत्त्वाचे आहे. महिलांनी संघटन मजबूत करून समाजातील सर्व महिलांना यामध्ये सामावून घ्यावे, तसेच वेगवेगळ्या सामाजिक कार्यक्रमांमध्ये आपली उपस्थिती असली पाहिजे त्यामुळे आपल्यातील एकोपा वाढतो. संघटनेच्या महिला आघाडीच्या जिल्हाध्यक्ष सौ. अनिताताई मल्हारे यांचं व सौ. अनुप्रिया पासेवार यांचं मी कौतुक करेन कारण यांनी पुढाकार घेऊन हा कार्यक्रम आयोजित केला आणि अगदी कमी वेळात कार्यक्रमाची सर्व तयारी करून कार्यक्रम यशस्वी केला असे मत सौ. जमुनाताई आचार्य यांनी बोलताना व्यक्त केले.

यावेळी अनुराधा येरमुरे, उषाताई कस्तुरे, रुक्मीनबाई कानगुलकर, निर्मला अंबुलगेकर, सुनिता शिवभक्त, अनुराधा पासे, सविता निरदोडे, भाग्यश्री नागपुरे, अनुसया कानपूर्णे, संध्या रामरुळे, मिरा कानगुले, पूजा कानगुले, माधवीताई कानगुले, सुनंदा देवडे, भाग्यश्री चिलखे, मनीषा निरदुडे, मुन्नीताई कानगुलवार यांच्यासह अनेक महिला उपस्थित होत्या.

महिलांचा मार्च महिना

- सौ. चंद्रलेखा जगताप-बेलसरे, पुणे

दिनांक १ एप्रिल ते ३१ मार्च ह्या कालावधीतील संपूर्ण वर्ष आपले वार्षिक आर्थिक वर्ष म्हणून संबोधले जाते. त्यामुळे मार्च महिन्यात सर्व चार्टर्ड अकाउंटंट, सी.एस. प्रत्येक कंपन्यामधील अकाउंटंट खूप व्यस्त असतात. पूर्ण वर्षाचा लेखा-जोखा त्यांना ह्या महिन्यात पूर्णत्वाला न्यायाचा असतो. पण अलीकडे मार्च महिना महिला दिनासाठी म्हणूनही ओळखला जावू लागला आहे. ८ मार्च! जागतिक महिला दिन! केंक वर्षापूर्वी काही विदेशी महिलांनी आपल्या अधिकारांसाठी दिलेला लढा अन् त्यावर मिळवलेला विजय! म्हणून हा दिन. दीन असलेल्या महिलांसाठी अतिशय महत्त्वपूर्ण आणि नारीशक्तीचे मानवी जीवनातील योगदान अधोरेखित करणारा दिवस!

मग हा दिवस कसा साजरा करायचा? कशाप्रकारे महिलांना खुश करायचे? तर मग राजकीय, शैक्षणिक, सामाजिक, औद्योगिक, सांस्कृतिक क्षेत्रात भरीव आणि स्पृहनीय कार्य करणाऱ्या महिलांचा गौरव करायचा. वेगवेगळ्या मंचावर महिलांना निमंत्रित करून त्यांना भेटवस्तू, पुष्पगुच्छ देऊन त्यांना सन्मानित करायचे. वर्षाच्या ३६५ दिवसांपैकी एक दिवस त्यांचे सोहळे संपन्न करायचे अन् हे दाखवून देण्याचा प्रयत्न करायचा की, आमच्या समाज जीवनात तुमचे किती महत्त्वपूर्ण योगदान आहे? आम्ही त्याबद्दल किती कृतज्ञ आहोत? बाकी वर्षाचे ३६४ दिवस मात्र आम्ही निरनिराळ्या पद्धतीने तुमची कुचंबना करण्यास मोकळे! कालच माझी एक मैत्रीण भेटली. ती एका बँकेत उच्चपदस्थ अधिकारी आहे. तिचे माहेर मध्यप्रदेश येथील इंदूरचे! तिच्या कार्यालयात देखील महिला दिन साजरा करण्यात येणार होता. त्या बँकेची मी महत्त्वपूर्ण कस्टमर! ह्या वर्षी त्यांच्या संस्थेतर्फे मला निमंत्रित करण्यासाठी ती माझ्या कार्यालयात आली होती. महिला दिनाबाबत बोलत असताना मी माझे मत व्यक्त केल्यावर ती मला म्हणाली, 'माझे वडील माझ्यासाठी स्थळ पाहताना मध्यप्रदेश अन् विशेषतः इंदूरमधील स्थळ पाहत होते पण मी त्यांना स्पष्टपणे नकार दिला. कारण येथील महिलांची स्थिती काय आहे, हे मी लहानपणापासून पाहत आलेली आहे अन् म्हणूनच वैचारिक दृष्टीने मागासलेल्या राज्यातील कोणाशी लग्न करायची माझी इच्छा नव्हती. त्याचवेळी कर्मधर्म संयोगाने मला महाराष्ट्रातील एक स्थळ चालून आले आणि मी लग्नाला होकार दिला' हे तिचे वक्तव्य ऐकून मला माझ्या आर्जीचे वाक्य आठवले, त्या म्हणायच्या 'मध्यप्रदेश, उत्तरप्रदेश, राजस्थान, बिहार, उत्तरप्रदेश, पंजाब, हरियाणा येथे मला मुली द्यायच्या नाहीत. विशेषतः ग्वाल्हेर साईडला तर मुली अजिबात द्यायच्या नाहीत.' मी वयाने लहान असल्याने त्या असे का म्हणतात? ह्याचा उलगडा मला झाला नव्हता पण आज वयाची साठी ओलांडल्यानंतर आता त्यातील तथ्य जाणवत आहे. कारण वैचारिक दृष्टिकोनातून महाराष्ट्र पुढारलेला असला, येथे महिलांना उचित सन्मान मिळत असला तरी तशी परिस्थिती इतर राज्यात नाहीय. अर्थात आपल्या महाराष्ट्रात सर्वच महिलांना सहिष्णू वागणूक मिळतेच, असा दावा मी करणार नाही पण आपल्याकडील महिला

सजग, जागरूक झाल्या असतील म्हणून का होईना, येथे थोडा तरी सन्मान, मोकळीक मिळत असावी पण तशी परिस्थिती दुसरीकडे पाहायला मिळत नाही. कारण अजूनही महिलेकडे पाहण्याचा दृष्टिकोन संकुचितच आहे. तिच्याकडे एक उपभोग्य वस्तू म्हणूनच पाहिले जाते. तिला पायातील वहाणच समजले जाते. कोणत्याही निर्णयात तिला सामील करणे कुटुंबांच्या दृष्टीने गौण समजले जाते. कोणी हस्तक्षेप करायचा प्रयत्न केला तर तिचे मत, निर्णय धुडकावून लावले जातात. तीने फक्त चुल आणि मूल सांभाळावे, एवढीच तिची भूमिका मर्यादित करण्यात येते. घरातील पुरुष तो कुठे जातो? काय करतो? केंव्हा परत येणार? हे सांगायची तसदी देखील घेत नाही. अर्थात त्यात काही अपवाद ही आहेत. नाही म्हणता येणार नाही पण एकंदरीत अधिकांश ठिकाणी असेच वर्तन प्रत्ययास येते.

काही वर्षापूर्वी मी एका ग्वाल्हेरवासीय मुलाशी एका गुजरातमधील मुलीशी लग्न लावून दिले. दोन्ही घराणी तोलामोलाची होती. वरवर पाहता त्याचे कुटुंबीय देखील सधन, प्रतिष्ठीत अन् सुधारिक दिसत होते. दोघांच्या पसंतीने आणि घरच्यांच्या सहमतीने लग्न झाले पण लग्न झाल्यावर मात्र वेगळेच चित्र समोर आले. त्याने तिच्याशी लग्न जरूर केले पण तिला पत्नीचा दर्जा, अधिकार मात्र दिला नाही. तीने केवळ त्याचे घर स्वच्छ ठेवावे, त्याच्या व्यवहारात दखल देऊ नये, अशी त्याची भूमिका! आजही तो सकाळी नाश्ता करून घराबाहेर पडतो तेंव्हा तिला कुठे जातो? कुठे आहे? केंव्हा परत येणार? हे सांगून जात नाही. कारण त्याचा पुरुषी अहंकार! बायकोने त्याच्या कोणत्याही व्यवहारात लुडबुड करू नये, अशी मनोभूमिका! तिला महिन्याचे रेशन भरून दिले की, तीने स्वयंपाक करावा, घर सांभाळावे, आपल्या नातेवाईकांची बडदास्त ठेवावी, घरातील लोकांची सेवा करावी एवढीच तिची उपयुक्तता! त्या उपरोक्त तिला काही भावना, अपेक्षा, पत्नी म्हणून तिच्या काही गरजा असतील, ह्याची जाणीवच नाही. तुम्हांला घर दिले, कपडेलत्ते देतोय, खायला देतोय, आणखी काय हवे? त्याचा प्रतिप्रश्न! ह्या बेरुखीच्या बोलण्यावर तीने काय उत्तर द्यावे? घरात ती बंदिस्त! पण अन्न, वस्त्र, निवारा दिल्यानेच नवऱ्याची कर्तव्यपूर्ती होते काय? त्याव्यतिरिक्त तिला नवऱ्याचा सहवास, दोन गोड शब्द, थोडा विश्वास, थोडा सन्मान, ह्याची तीने अपेक्षाच करायची नाही का? तिला हे सर्व तिच्या माहेरी मिळत नव्हते म्हणून ती त्याच्याशी विवाहबद्ध झाली का? एक याचक म्हणून ती 'मला पदरात घ्या' म्हणून त्याच्या दारावर भिक मागण्यासाठी आली होती का? कधीतरी काही समारंभाला तिला बरोबर घेऊन जाण्याची वेळ आली तर तो म्हणतो, पहा, आणले न मी तुम्हांला फिरायला? असा विमानप्रवास कधी जीवनात केला होता काय? असे पंच तारांकित हॉटेल आधी पाहिले होते का? असे जेवण कधी जेवला होतात काय? असे तिच्या स्वाभिमानाला ठेच पोहचविण्याचे कार्य करण्यासाठीच नवरा ह्या पदाची नेमणूक करण्यात आली होती का?

अजूनही काही महाभाग असे आहेत की, जे पत्नीला काही खाऊ घातल्यावर त्यांचे खाणे देखील काढून दाखवतात. त्यावेळी तोंडात घातलेला तो घास विषा समान भासला नसेल काय? तिच्या माहेरी एवढे ऐश्वर्य भलेही तिला उपभोगायला मिळालेले नसू देत, भलेही तीने विमान प्रवास केलेला नसू देत किंवा भलेही तीने पंचतारांकित हॉटेलमधिल व्यंजनांचा आस्वाद घेतला नसू देत, तिच्या माहेरची रुखी-सुखी रोटीच तिला अमृतासम भासत असावी. ही वस्तुस्थिती आहे अन् ती ही ह्या एकवीसाव्या शतकातली! ह्या गोष्टी सहसा बाहेर येत नाही कारण तिचे संस्कार! तिच्या संस्कारामुळेच ती घरातील ही वास्तविकता बाहेर सांगत नाही कारण आता ती त्याची पत्नी झालेली असते. त्याची इज्जत तिची इज्जत बनलेली असते. आपल्याला बाहेरून सगळे आलबेल दिसत असले तरी त्याखाली दबलेल्या असंख्य यातना, असंख्य अश्रू, असंख्य वेदना, ह्या जगाला दिसत नाही पण अशा असंख्य पीडित महिला ह्या समाजात आहेत.

बाकी घरगुती अत्याचाराच्या, अन्यायाच्या अनेक घटना दररोज घडत असतात. त्यात घरातीलच मंडळी सामील असतात. त्यांना देखील तो अत्याचार, तो अन्याय दिसत नाही. उलट तेच म्हणतात की, 'तुझ्यातच काही कमी असेल म्हणूनच तो तुझ्याशी असा वागतो. आमच्याशी का वागत नाही?' तर समाज म्हणतो, 'हिच्यातच नवऱ्याला बांधून ठेवण्याची क्षमता नाहीय.' शिवाय तिच्या मनीचे दुःख कोणाला सांगायची सुद्धा सोय नसते. तीने कधी आपले मन कोणापुढे मोकळे केले अन् ती व्यक्ती त्याला समजवायला गेली तर तो त्या व्यक्तीला काही बोलत नाही पण एकांतात 'माझी बदनामी करते काय?' म्हणून तिच्यावरच आणखी अत्याचार करतो. तिच्यावर अधिकच बंधने लादतो. म्हणून ती अंतरीचे दुःख आयुष्यभर सहन करत राहते. इकडे आड आणि इकडे विहीर अशी तिची अवस्था झालेली असते. त्यात जर एखादी महिला कमावती असेल, अर्थिकदृष्ट्या सक्षम असेल तर 'पैसे कमविते म्हणून तिला माज चढलाय' असे म्हणून तिला नोकरी सोडण्यास देखील बाध्य करण्यात येते. तिचे अर्थिक स्वातंत्र्य देखील हिरावून घेतले जाते. तिची आर्थिक कोंडी केली जाते. हे आजही घडत आहे. ह्यावर कोणी विश्वास ठेवो अथवा न ठेवो, ही सत्य परिस्थिती आहे. कित्येक सुशिक्षित घरात हे प्रत्ययास आलेले आहे. तीने जर कोणत्याही गोष्टीला नकार दिला, विरोध केला तर मग घटस्फोट आहेच! त्याही वेळेला कोर्टात आमच्या सुविद्य वकिलांमार्फत तिच्यावर नानाप्रकारचे आरोप ठेवले जातात, तिचे चारित्र्यहनन केले जाते, इतके की लज्जेने मान खाली जावी म्हणून अनेक महिला घटस्फोटाचा मार्ग न निवडता सर्वकाही सहन करत राहतात. एखादीच तो मार्ग अवलंबते पण परत समाजाकडून तिची हेटाळणी, अवहेलना होतच राहते. त्याचप्रमाणे एका परित्यक्त महिलाकडे पाहण्याचा आमच्या समाजाचा विखारी दृष्टिकोन सर्वज्ञात आहेच. काही अशिक्षित किंवा आर्थिक दृष्ट्या दुर्बल असलेल्या समाजात भांडणे होऊन त्या महिलांचे प्रश्न चव्हाट्यावर येतात. त्यांची जातपंचायत भरून काही समस्यांवर तोडगा देखील निघतो पण ह्या सुशिक्षित समाजातील महिलांचे काय करायचे? त्या ना भांडू शकतात,

ना शिव्यागाळी करू शकतात, ना त्यांचे प्रश्न चव्हाट्यावर मांडू शकतात कारण तेवढे धाडस, तेवढी निर्भीडता त्यांच्यात नसते. त्यांना जनाची नाही तर मनाची लज्जा वाटत असते म्हणून त्या आयुष्यभर अश्रू लपवून अंतर्दामी त्या दुःख सहन करत राहतात. महिला दिनाच्या निमित्ताने ही नाण्याची दुसरी बाजू, हा दुसरा पैलू देखील लक्षात घेणे गरजेचे आहे. वास्तव वेगळे असताना अजून किती दिवस आम्ही असे गौरव सोहळे साजरे करत राहणार आहोत अन् त्याने साध्य तरी काय होणार आहे? आज ठिकठिकाणी होणारे बलात्कार, अॅसिड हल्ले, लैंगिक शोषण मग ते एखाद्या बालिकेचे असो, एखाद्या तरुणीचे असो किंवा वृद्धेचे असो, ते थांबणार आहेत का? काही महिलांना शिक्षण घेण्याची संधी मिळाली, त्या संधीचा त्यांनी आपले जीवनस्तर उंचविण्यासाठी फायदा करून घेतला, काहींच्या जीवनात समंजस माणसे आली ही खरंच त्या महिलेच्या दृष्टिकोनातून खूप आनंद आणि आत्माभिमानाची गोष्ट आहे. त्याबद्दल त्यांचा उचित गौरव होणे देखील अभिमानास्पद आहे पण त्या असंख्य महिलांच्या त्रासदीचे काय? त्यांच्या शोषणाचे काय? त्यांच्यावर लादण्यात येणाऱ्या जुलमी बंधनांचे काय? त्यांची सुटका होणे गरजेचे वाटत नाही का? त्यासाठी समाजातील प्रत्येक घटकाचा दृष्टिकोन निकोप, शुद्ध आणि विकार रहित असायला पाहिजे.

प्रत्येक स्त्रीत पुरुषाला माता, भगिनी, कन्या तसेच लक्ष्मी, सरस्वती, सावित्री दिसल्या पाहिजेत. जसे आपल्याला आपली आई, बहीण, मुलगी सुरक्षित राहावी असे वाटते तर जेव्हा आपण एखाद्या दुसऱ्या स्त्रीवर अन्याय, अत्याचार, बलात्कार करत असतो तेव्हा त्या प्रत्येक स्त्रीत आपल्या घरातील महिलांचे चेहरे दिसायला पाहिजेत. आज त्या महिला जात्यात आहेत, उद्या त्याच ठिकाणी आपल्या घरच्या महिला देखील असू शकतात, ह्याचे भान ठेवायला पाहिजे. शेवटी स्त्री आणि पुरुष हे दोघे ह्या विश्वाचे निर्माते आहेत. आपण महादेवाचे पूजन करतो, ते केवळ शंकराचे पूजन नसते तर शिव आणि पार्वती, शक्ती आणि पौरुष याचे पूजन असते. महादेवाच्या रूपातच स्त्री आणि पुरुष ही दोन्ही तत्वे सममीलित आहेत. ते एकमेकांपासून कधीच दूर होऊ शकत नाहीत. संसाराचा गाडा ह्या दोन्हीच्या सहाय्याने चालत आलेला आहे, चालतो आहे अन् चालत राहणार आहे म्हणून प्रत्येकाच्या मनात स्त्रीबद्दल आदराचे स्थान असायला पाहिजे. इकडे महिला दिनी मारे तिचे गुणगान करायचे अन् घरी आल्यावर तिचे प्रताडन करायचे, तिला अपशब्द वापरायचे, तिला अपमानित करायचे ह्यात कसला आलाय पुरुषार्थ? पुरुषार्थ जर गाजवायचाच असेल तर शत्रुपक्षावर प्रहार करून आपले सामर्थ्य दाखवून द्यायचे असते. जो भाग आपल्या जीवनातील आवश्यक आणि महत्वाचा आहे, त्याचे हनन करून, त्याला संपवून करायचा नसतो. हे केवळ पुरुषांनीच नव्हे तर महिलांनी देखील करायचे असते, तेव्हाच संसाररूपी रथ व्यवस्थित चालेल अन् मग केवळ एकाच दिवशी महिला दिनाचे सोहळे साजरे करण्याची आवश्यकता भासणार नाही. महिला दिनाच्या सर्व माता, भगिनी, कन्या ह्यांना हार्दिक हार्दिक शुभेच्छा देते अन् थांबते.

***

लढा मा. द्रौपदी मुर्मू यांचा - जीत संविधानाची

प्रा. अंजली राठोड श्रीवास्तव, करमाळा.

स्त्रियांचं एका चौकटीत बंदिस्त राहणं आता काळाला पण अमान्य आहे. म्हणूनच की काय आज भारत देशाला अभिमान वाटावा अशी एक गोष्ट घडली ती म्हणजे आज भारताच्या अतिउच्च राजकीय सिंहासनावर राष्ट्रपतीपदावर एक आदिवासी महिला विराजमान झाली. एक आदिवासी महिला राष्ट्रपती पदापर्यंत पोहोचते ही गोष्ट इतिहासानं नोंद घेण्यासारखी ठरली आहे. बाईच्या नव्हे आदिवासी बाईच्या या खडतर प्रवासाला फक्त एक कडक सलाम.

आहे. सशक्तीकरणाला आणखी बळकटी देणारी आहे.

याचंच एक ज्वलंत उदाहरण म्हणजे मा. द्रौपदी यांचं आहे.

आदिवासी महिला तिही अगदी कमी वयातील (वय ६५ वर्षे) भारताच्या राष्ट्रपती पदापर्यंत पोहोचते. मुळात ही गोष्टच अगदी मन भारावून टाकणारी आहे.

आदिवासी भागात कुठल्याच गोष्टी सहज मिळणाऱ्या नाहीत. त्यात भर वैचारिक मागासलेपणाची. शिक्षण, आरोग्य, राहणी

आज संपूर्ण समाज डोळे विस्फारून या आदरणीय आदिवासी महिलेकडं, तिच्या जिद्दीकडं, तिच्या बुद्धीकडं पाहतोय. ही घटना साधी कुठली ?

ही भारत देशाची दुसरी महिला आहे जी राष्ट्रपती पदापर्यंत पोहोचली आहे. आम्ही भारतीय आहोत. सार्थ अभिमान वाटतोय या गोष्टीचा.

पहिली महिला राष्ट्रपती होण्याचा बहुमान मा. प्रतिभाताई पाटील यांना मिळाला होता.

अर्थातच एवढा मोठा प्रचंड ताकदीचा राजकीय प्रवास या महिला करत आहेत आणि देश चालवत आहेत. ही अगदी अभिनंदनीय गोष्ट आहे आणि याचं श्रेय संविधानाला जातं हे ही कौतुकास्पद आहे. गौरवास्पद आहे.

परंपरेच्या खोल पाण्यात आज महिला गटांगळ्या खाताना दिसत जरी नसल्या तरी त्यांना आजही पुरुषांच्या बरोबरीचं स्थान सहजासहजी कुठंच मिळत नाही.

पण आज जेव्हा बाया कागदावर व्यक्त होऊ लागल्या, मौन सोडून बोलू लागल्या, मोठमोठी आव्हानं पेलू लागल्या ही सर्जनशीलतेची पावलं त्या उंबरठ्याबाहेर चालू लागल्या. या मागची मोठी ताकद म्हणजे महिलांच्या बाजूने असणारे कायदे त्यांना होणाऱ्या हक्क अधिकाराच्या जाणिवा.

“मला निघायचंय चालायचंय...

मोकळंही व्हायचंय,

डांबून ठेवलेल्या या क्रूरपरंपरेच्या पिंजऱ्यातून...

संविधानानं उघड्या ठेवलेल्या

दारापर्यंत मला पोहोचायचंय...!”

अन् असंच काहीसं मा. द्रौपदी मुर्मू यांनी ठरवलं आणि कृतीत उतरवलं.

स्त्री घर आणि नाती हा अनुबंध फार जुना आहे. घनिष्ठ आहे. यातून न सुटता ती ध्येयपूर्तीसाठी धावत राहते. ही गोष्ट विलोभनीय

मान, सामाजिक, आर्थिक स्थैर्य या सगळ्याच गोष्टींसाठी त्यांचा लढा अविरत चालू असतो. त्यात जाणिवांची कमतरता तर आहेच आहे. यातूनही शिक्षण घेणं, राजकारणात पाऊल टाकणं रोजच्या संघर्षमय जीवनाला तोंड देणं, एका बाईला कसं शक्य झालं असेल हे ?

अशा रोजच्या संघर्षमय लढ्यातून पुढं जाणं हे आपल्या शहरी बायांना पण एक तारेवरची कसरत वाटते, एक आव्हान वाटतं. इथं आदिवासी भागात तर अगदीच विरुद्ध चित्र आहे. आपले हक्क, अधिकार, मूलभूत गरजा, जाणीवा यांचा दूरवर कुठंही संबंध नसणाऱ्या अशा आदिवासी पाड्यातून मा. द्रौपदी मुर्मू यांचा जीवनपट खरच आपल्याला कळायला हवा. शहरी भागातील मुलींनी एक प्रेरणा म्हणून त्यांच्या जीवनाचा अभ्यास यशाच्या संदर्भासाठी पाहायला हवा.

मा. द्रौपदी मुर्मू यांचा जन्म २० जून १९५८ रोजी मयूरभंज उपरबेडा-ओरिसामध्ये आदिवासी कुटुंबात झाला. (अनुसूचित जनजाती (ST). हिंदू धर्म)

व्यक्ती कोणत्या कुळात, कोणत्या जातीत, कोणत्या धर्मात जन्माला येते यावरून तिचं श्रेष्ठत्व ठरत नसतं तर तिच्या कर्तृत्वावरून तिचं श्रेष्ठत्व ठरत असतं हे पुन्हा एकदा आपल्यासमोर सिद्ध झालयं.

त्यांचे वडील बिरांची नारायण टुडू हे एक सामान्य शेतकरी होते. गरिबी आणि अभावग्रस्त जीवनाचं कारण सांगून मा. द्रौपदी यांनी शिक्षणातून माघार घेतली नाही. शिक्षणाशिवाय पर्याय नाही हेच एकमेव कारण ठरलं त्यांच्या या अभूतपूर्व यशाचं.

मा. द्रौपदी मुर्मू यांचे बालपणीचे शिक्षक (वय ८२) विश्वेश्वर महतो सांगतात की, द्रौपदी या लहानपणापासूनच एक हुशार आणि चुणूक, चपळ मुलगी होती. फावल्या वेळेत त्या महान नेत्यांची चरित्रे वाचत.

रामादेवी महिला कॉलेज भुवनेश्वर येथे त्यांनी आपले बी.ए. पर्यंतचे शिक्षण पूर्ण केले. आयुष्याची सुरुवात त्यांनी क्लार्कच्या नोकरीपासून केली. विद्युत विभागात ज्युनिअर असिस्टंट म्हणून त्या कार्यरत होत्या पुढे त्यांनी शिक्षक म्हणून ही काम केले.

राजनितीचा त्यांचा प्रवासही अगदी खरंच पाहण्यासारखा आहे. १९९७ मध्ये त्यांनी राजकीय क्षेत्रात पाऊल टाकले आणि मग पुन्हा त्यांनी माग वळून पाहिलं नाही.

नगरसेवक ते आमदार (२००० ते २००९) हा प्रवास ही एकदम धडाकेबाज ठरला.

ट्रान्सपोर्ट व वाणिज्य मंत्री म्हणून त्यांनी काम पाहिले. पशुपालन व मत्स्यपालन म्हणूनही त्यांनी पदभार स्विकारला. राज्यमंत्री पदावर असताना हे असे विविध विभाग त्यांनी सांभाळले. अनेक सखोल ज्ञान, अभ्यास, अनुभव पदरात पाडत त्या पुढील प्रवासासाठी सज्ज राहत असत.

भाजपाची राष्ट्रीय कार्यकारणी सदस्यापासून झारखंडच्या ९ व्या राज्यपाल (कालावधी : २०१५-२०२१) होण्यापर्यंतचा त्यांचा प्रवास हा अभ्यासपूर्ण निश्चित होता. यात शंकेला जागा नाही.

पहिली महिला राज्यपाल म्हणूनही त्या झारखंड राज्यासमोर आल्या आणि आज एनडीए सरकारद्वारा २५ जुलै २०२२ यावर्षी पंधराव्या राष्ट्रपती पदासाठी उमेदवार म्हणून त्यांना घोषित केले. या निवडणुकीत त्यांना ६४.०३% मते मिळाली.

आदिवासी, ग्रामीण भागातून राजकीय घोडदौड करत त्या आज अतिउच्च पदावर पोहचल्या. याचं श्रेय त्या राजकारणात असणाऱ्या त्यांच्या वडील व आजोबांना देतात. ते त्यावेळचे सरपंच म्हणून होते.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, पं. जवाहरलाल नेहरू, महात्मा गांधी ही त्यांची प्रेरणास्थानं आहेत.

शिक्षण, समाजसेवा, राजकारण, देशविकास या गोष्टीला एक आदिवासी महिला अत्यंत महत्त्वपूर्ण मानते आणि पुढे चालते या गोष्टी खरंच कौतुकास पात्र आहेत. मिळेल त्या संधीचा स्विकार करत एक अभ्यासू व्यक्तित्व आपल्या समोर आलं.

कॉलेजला जाणारी गावातील ही पहिली मुलगी, झारखंडची पहिली महिला राज्यपाल, आदिवासी भागातील स्वतंत्र भारतदेशाची व सर्वात कमी वयाची (पहिली महिला) राष्ट्रपतीपदी यांची नियुक्ती होणं हे सगळे रेकॉर्ड आज त्यांच्या नावावर जात आहेत. ही गोष्ट इतिहासात सुवर्ण अक्षरांनी नोंदण्यासारखी का ठरू नये?

द्रौपदी यांचा श्यामचरण मुर्मू यांच्याशी विवाह झाला.

हुंडा पद्धत आदिवासी भागात आहे पण हा हुंडा मुलांकडून मुलींना द्यायचा ही अशी पद्धत आहे. हुंड्यात शाम मुर्मू यांना गाय, बैल आणि काही कपडे दिले गेले.

लग्नानंतर खऱ्या अर्थानं राजकारणात त्यांनी पाऊल टाकलं. जिल्हा परिषद निवडणुकीत त्या उपाध्यक्षपदी निवडून आल्या.

हा सगळा प्रवास करणं, सगळं सांभाळणं पुढं चालत राहणं कसं जमलं त्यांना? खरंतर या मागची जिद्द, तळमळ, विकास स्वप्न आणि अपार कष्ट या गोष्टी आपण नाकारू नाही शकत खरंच!

आणि या सर्व गोष्टी, ही पदे अशीच सहजासहजी मिळालेली तर मुळीच नाहीत.

या सगळ्या गोष्टींचा विचार करता असा यशस्वी प्रवास करणं, यशानंतरही आणि अपयशानंतरही न थांबणं या गोष्टी त्यांना पुढे नेत गेल्या. ध्येयांनं झपाटलेलं वेडं पण आज सिंहासनारूढ झालंय. ही गोष्ट युवक युवतींना मार्गदर्शक रेषा म्हणून ठाऊक असायलाच हवी.

बाईमाणूस म्हणून समस्यांना तोंड देत पुढे चालत राहणं आणि त्याहीपेक्षा आदिवासी भागातील बाईमाणूस म्हणून हे खरंच कठीण वाटतं.

समस्येचं कातळ फोडून मार्ग काढणं हे सामान्य माणसांच्या पचनी पडणारं नाही. म्हणूनच मा. द्रौपदी मुर्मू एक असामान्य व्यक्तिमत्व आहे. हे नक्कीच!

या त्यांच्या प्रवासात, या सगळ्या गोष्टीत घरच्यांची साथ तर होतीच पण दोन मोठी जाणती मुलं आयुष्यातून कायमची निघून जाणं आणि त्या पाठोपाठ साथीदाराची ही साथ सुटणं तसेच आईचं, भावाचं कायमचं जाणं या गोष्टी जीवघेण्या असतात. एका जागी ठप्प बसवणाऱ्या असतात. निरंतर चालणाऱ्या प्रवासात अशा गोष्टी मन विचलित करणाऱ्या ठरतात. मनाला थकवणाऱ्या असतात.

पण द्रौपदी मुर्मू यांनी आलेल्या या दुखऱ्या डोंगराला कसं बाजूला सारलं असेल? हे त्यांचं त्यांनाच ठाऊक. उरात भळभळणाऱ्या जखमा घेऊन बाई चालत राहते. ती थांबत नसते. कधीच कुठचं!

खरं तर वैयक्तिक संकटं पाठ सोडायला तयार नव्हती. २००९ मध्ये त्या डिप्रेशनमध्ये गेल्या. पहिल्या मुलाचं निधन. तो मानसिक धक्का त्यांना सावरू शकला नाही.

यातून कशातरी त्या बाहेर पडल्या. पण अशातच अपघातात दुसरा मुलगा ही गमावला. अध्यात्म, योग या सारख्या गोष्टीत त्या मन गुंतवू लागल्या. सामान्य वातावरणात पुन्हा परतणं तसं कठीणच होतं.

आता सध्या एक मुलगी, जावई आणि नातू सोबतीला आहेत.

आदिवासी भागातील लोकांना त्यांचे न्याय, हक्क, अधिकार देण्यासाठी त्यांचा लढा तर अविरत होताच. आता तर तो आणखी पुढे सरकत चालला आहे. या गोष्टीची ठळक नोंद तर आपण घ्यायलाच हवी.

अशा मोठ्या पदभार सांभाळणाऱ्या कार्यकर्त्यांना, व्यक्तींना कोणाचा दबाव, कोणाची भीती बाळगण्याचं तसं फारसं कारण नसतच. खरंतर संविधानाला समोर ठेवून स्मरून, निःपक्षपातीपणे हे कार्य करता येतं या गोष्टी समाजमान्य आहेत.

एक स्त्रीवादी लेखिका म्हणून मला वाटतं की राजकारण काहीही असो कोणी काहीही बोलो पण आज देशाच्या सर्वोच्च पदावर, राष्ट्रपती पदावर एक आदिवासी (संथाल) भागातील महिला विराजमान होते हे चित्र खूप आशादायी आहे. हे चित्र खूप अनोखं आहे. महिला वर्गासाठी सशक्त लोकशाहीचं हे एक भक्कम असं उदाहरण आहे. हे चित्र दुसऱ्यांदा आपल्या वाट्याला येतेय ही संवेदनाच खूप गौरवास्पद आहे.

हा सोनेरी काळ गाठण्यासाठी मागचा सारा अंधार विसरणं कसं शक्य आहे? सतत कोसळणाऱ्या दुःखात ही जगायचं कारण शोधणाऱ्या

मा. द्रौपदी मुर्मू महिला वर्गासाठी आदर्श ठरल्या आहेत. कारण पावलागणिस येणाऱ्या अडचणीवर मात करत त्या इथपर्यंत पोहोचल्या. साधी गोष्ट नाही ही!

आयुष्यातून आपल्या माणसांचं एकेक करून निघून जाणं या गोष्टी काळीज चिरफाड करणाऱ्या आहेत.

मा. राष्ट्रपती द्रौपदी यांचा जीवनपट उलगडून दाखवताना मन खरंच अंतर्बाह्य अस्वस्थ होऊन जातं.

कमालीच्या या सहनशीलतेला शब्दांत बांधताच येईना.

आज एकटेपणात घराची शाळा करणं, समाजातील मुलांना शिकवणं, आपल्या ज्ञानाची शिदोरी गावातील मुलांना वाटणं, त्या मुलांत आपली मुलं शोधणं या गोष्टी एक बाईच करू जाणे. इतकं सारं भोगूनही, सोसूनही बाईची पावलं पुढं पडत आहेत. या गोष्टीमुळे भुवया उंचावल्याशिवाय राहत नाहीत.

आदिवासी जीवन जगूनही स्त्रियांचा कायदा, मूलभूत ज्ञान तंत्रज्ञान, राजकारण, समाजकारण, वाचन, शिक्षण या गोष्टी मिळवण्यासाठी मा. द्रौपदी या सजग राहिल्या. कसली चिकाटी ही!

आयुष्यातली रक्ताची एकेक नाती निघून गेली. चेहऱ्यावरचं हसू कायमचं मावळलं तरीही मा. द्रौपदी या खंबीर राहिल्या. यालाच तर महिला सबलीकरण म्हणतात.

एकाकीपणात स्वतःची वाट शोधणाऱ्या मा. मुर्मू यांनी अनेक आघाड्यांवर लढणाऱ्या बायांना नकळतपणे एक संदेश दिलाय की कुणाचं दुःख हे सारखं नसतं ते व्यक्तीनिहाय बदलत जातं. हे नक्कीच! पण दुःखाला कवटाळत न बसता दुःखाचा पडलेला तो पिळ अलगद सोडवता आला पाहिजे, वास्तवाला भिडत गेलं पाहिजे. कारण अनुभवाचा आविष्कार हा यशाचा परीघ विस्तारत नेतो.

अनादी काळापासूनच महिलांना समाजात मान-सन्मान होता. याचे पुरावे वाचनात येतात.

भारतात अगदी आर्यकाळापासून स्त्रियांना समाजात महत्त्वाचे स्थान

होतेच तसेच ऋग्वेदातही महिलांना राजकारणात स्थान असल्याचे निदर्शनास आले आहे. म्हणूनच महिला आजही कुटुंबीय व्यवस्था अगदी आपल्या खांद्यावर पेलत समाजकारण, राजकारणात ही त्या मोठ्या प्रमाणात सक्रिय होऊ लागल्यात.

महिलांचं मन, काळीज हे संवेदनशील असल्याने अस्सल देशभक्ती, राष्ट्रभक्ती आज महिलांच्या काळजात ठासून भरलेली दिसतेच. फक्त तिला हवी तेवढी हवी तेव्हा ती संधी मिळत नाही हे दुर्दैव नवे नाही.

संविधानाचे अधिष्ठान आज महिलांनी त्यांच्या सामाजिक, आर्थिक, शैक्षणिक, कौटुंबिक, राजनीतीतून स्विकारले आहे. अभिमान वाटतो जेव्हा महिला परंपरेच्या आकृतीबंधातून संविधानाच्या आधारे भक्कम पंख लावून बाहेर पडू लागल्यात. स्वतःची एक नवी ओळख जगाला देऊ लागल्यात.

स्त्री कितीही कर्तृत्ववान बुद्धिमान असली तरी समाज तिला दुय्यम स्थानावरच ठेवतो. किंवा मुद्दामहून सोयीने तिला दुर्लक्षित करतो. त्याही पुढे जाऊन म्हणावसं वाटतं की आज राजकारणात पडणाऱ्या महिला केवळ सहाय्यजरीवाची भूमिका बजावतात. (पण चित्र थोडंसं बदलत चाललंय) बदलायलाच हवं.

आज एक आदिवासी महिला भारतदेशाच्या राष्ट्रपतीपदाची शपथ घेते. ही गोष्ट नसे थोडकी!

संविधानानं महिलांना त्यांचे हक्क अधिकार, स्वातंत्र्य दिले म्हणून आज अतीउच्च पदाचा बहुमान मिळाला. हे नाकारता येणार नाही.

काहीही म्हणा पण, आज जीत संविधानाची झाली यावर दुमत नसावं! तुम्हाला काय वाटतं?

“मुस्कराकर दर्द भूलकर
रिश्ते में बंद थी दुनिया सारी
हरपथ को रोशन करनेवाली
वो शक्ति है एक नारी!”

***

कु. आर्यांच्या स्मृतीप्रित्यर्थ १२२ रक्तदात्यांनी केले रक्तदान

पाटण जिल्हा सातारा येथे स्वप्नील शिवाजी कुंभार यांच्या कन्येच्या आर्या हिच्या द्वितीय स्मृतिदिन निमित्त विठ्ठल रखुमाई व गोरोबा काका कुंभार मंदिरात रक्तदान शिबिर आयोजित केले होते. त्यात १२२

रक्तदात्यांनी केले रक्तदान. या उपक्रमाबद्दल पंचक्रोशीतील या स्तुत्य उपक्रमाच कौतुक केलं जातं आहे.

***

पिता रक्षति कौमार्ये, भर्ता रक्षति यौवने ।

पुत्रश्च स्थाविरे भावे, न स्त्री स्वातंत्र्यमर्हती ॥

कौमार्याचे रक्षण पिता करतो, तारुण्याचे रक्षण पती करतो, जेव्हा मुलं मोठी होतात, तेव्हा स्त्री त्यांच्या संरक्षणावर अवलंबून असते. स्त्रीला स्वातंत्र्य नसतेच. मनुस्मृतीमधले हे वचन आजमितीलासुद्धा तेवढेच खरे ठरते.

जगातील सर्व देशात स्त्रियांचे आयुर्मान पुरुषांपेक्षा एक ते दहा वर्षे जास्त असते, पण भारतात स्त्रियांचे आयुर्मान पुरुषांपेक्षाच आहे. कुठे जातात ही ज्यादा वर्षे? भारतात स्त्रियांच्या आरोग्याकडे तिच्या कुटुंबाकडून, समाजाकडून आणि तिच्या स्वतःकडून जे दुर्लक्ष सातत्याने होत आलेले आहे, त्यामुळे तिच्या आयुर्मानातून ही वर्षे कमी होतात.

आरोग्य म्हणजे केवळ आजार नसणे नव्हे, तर शारीरिक, मानसिक आणि सामाजिकदृष्ट्या पूर्णपणे स्वस्थ असणे! जागतिक आरोग्य संघटनेने १९७८ मध्येच ही गोष्ट अधोरेखित केलेली आहे. आरोग्यमय होण्यासाठी फक्त शरीर आणि मन व्यवस्थित असून भागत नाही, तर सामाजिक कार्यक्रमात अग्रेसर राहणे आणि स्वतंत्रपणे आर्थिक, सामाजिक जबाबदाऱ्या हिरीरीने पार पाडणे या गोष्टीसुद्धा घडाव्या लागतात.

कोणत्याही देशाची आर्थिक प्रगती त्या देशवासियांच्या आरोग्याशी घट्ट निगडीत असते. साहजिकच भारतीय स्त्रियांच्या आरोग्यविषयक समस्यांकडे होणारे दुर्लक्ष हा देशाच्या सर्वांगीण आणि विशेषतः आर्थिक प्रगतीतला मोठा अडसर ठरतो.

प्रमुख आरोग्यसमस्या

अॅनिमिया - संपूर्ण जगांत भारतीय स्त्रियांमध्ये लोहाचे प्रमाण सर्वांत कमी असल्याचे आढळून आले आहे. ६५ ते ७५% कुमारवयीन मुली अॅनिमिक आहेत. याचा परिणाम देशाच्या भावी पिढीवर होणार आहे. कारण आजची कुमारिका उद्याची होणारी माता आहे. निरोगी माताच निरोगी बाळाला जन्म देऊ शकते. याकरिता वयाच्या १२ व्या वर्षाच्या हिमोग्लोबीनचे प्रमाण १२ टक्के असावे लागते. दर महिन्याला येणाऱ्या मासिक पाळीमुळे लोहाचे प्रमाण कमी होत जाते, याकरिता मुलांपेक्षा मुलींच्या आहाराकडे मातापित्यानी जास्त लक्ष दिले पाहिजे.

वाढत्या वयांत मुलांमुलींना समतोल आहाराची गरज असते. रोजच्या वरणभात भाजी पोळीच्या सोबत मोड आलेली कडधान्ये, अळीव, बाजरी, नाचणी, सोयाबिन, पालेभाज्या, दूध, दही, ताक, फळे, अंडी, शेंगदाणे, खजूर, वगैरेचा समावेशही झाला पाहिजे. मांसाहारी कुटुंबांमध्ये मुलींना आणि स्त्रियांना तेवढ्याच प्रमाणात मांसाहार मिळायला हवा. आजच्या तरुण पिढीला कचोरी, समोसे, ब्रेड, फास्ट फुड व मॅगी वगैरे पदार्थ खूप आवडतात पण मैद्याचे पदार्थ व तेलकट पदार्थ आरोग्याला घातक असतात.

पोटातील जंत तसेच मलेरिया या कारणांमुळे देखील रक्तातील हिमोग्लोबिन कमी होत जाते, साहजिकच त्यावर ताबडतोब उपाय करणे जरूरीचे असते.

उपास-तपास, व्रतवैकल्ये यामुळे स्त्रिया महिन्यातले अनेक दिवस योग्य पोषणमूल्ये आणि अन्नघटक असलेला आहार घेत नाहीत. भारतामध्ये अॅनिमियाचे हेसुद्धा मुख्य कारण आहे. अशा अतिधार्मिक संकल्पना स्त्रियांवर आणि मुलींवर लहानपणापासून घरातल्या ज्येष्ठांकडून लादल्या जातात. साहजिकच याबाबतीत विचार होणे आवश्यक आहे.

गर्भाशयाच्या मुखाचा कर्करोग - भारतीय स्त्रियांमध्ये आढळून येणाऱ्या कर्करोगात गर्भाशयाच्या मुखाच्या कर्करोगाचा (सर्व्हायकल कॅन्सर) पहिला क्रमांक लागतो. या आजाराच्या जागतिक स्तरावरील आकडेवारीत भारतीय महिलांमध्ये हा दुपटीने जास्त आढळतो. आरोग्य साक्षरतेचा, सर्वसाधारण माहितीचा अभाव आणि स्त्रीसुलभ संकोच यामुळे या आजाराचे निदान आणि उपचार सुरुवातीच्या टप्प्यात सुरु हेत नाहीत. परिणामतः सर्व्हायकल कॅन्सरग्रस्त महिलांच्या मृत्यूचे प्रमाणही खूप जास्त आहे.

बालवयात मुलींचे लग्न होणे, शरीरसंबंधाला लवकर सुरुवात होणे, वरचेवर गर्भधारणा अनेकवार प्रसूती, अनेक व्यक्तींशी शरीरसंबंध, योनिमार्गातून एच.पी.व्ही. (ह्यूमन पापिलोमा वायरस) विषाणूंचा संसर्ग या कारणांमुळे हा जीवघेणा कर्करोग होतो. वयाच्या विशीत लग्न होणे, दोन मुलांमध्ये अंतर ठेवणे, जास्तीत जास्त २ मले होऊ देणे आणि सुरक्षित लैंगिक संबंध ठेवणे यामुळे या आजाराचा प्रतिबंध करता येतो.

वयात येणाऱ्या मुलींना प्रथम शरीरसंबंधाआधी एचपीव्हीची लस दिल्यास या आजाराचे प्रमाण लक्षणीयरित्या घटू शकते. भारत सरकारने २०२४ मध्ये जाहीर केल्यानुसार ही लस सरकारी दवाखाण्यात, जिल्हा रुग्णालयात मोफत मिळू शकते. तसेच खाजगी डॉक्टर्सदेखील एचपीव्हीची लस देऊ शकतात.

याचसोबत स्त्रियांची नियमित शारीरिक तपासणी, गर्भाशयातील द्रावाची पॅप स्मीअर, कॉल्पोस्कोपी या तपासण्या केल्यास या आजाराचे सुरुवातीच्या काळात निदान होऊन तो पूर्ण बरा करता येतो.

स्तनांचा कर्करोग - स्त्रियांमध्ये जागतिक पातळीवर हा प्रथम क्रमांकाचा कर्करोग आहे, मात्र आपल्या देशात सर्व्हायकल कॅन्सरच्या खालोखाल स्तनांच्या कर्करोगाचा क्रमांक लागतो. आपल्याही देशातही आजमितीला स्तनांचा कर्करोगाचे प्रमाण वाढत चालले आहे, काही वर्षांपूर्वी चाळीशी-पन्नाशीत आढळणारा हा आजार आज विशी-तिशीतल्या तरुण महिलांत वाढत चालल्याचे आकडेवारीनुसार दिसून येते आहे.

ज्या मुलींना पाळी लवकर सुरु होते, ज्यांची रजोनिवृत्ती उशीरा

होते, ज्यांनी मुलांना स्तनपान दिलेले नाही, ज्या स्त्रियांना मुले झालेली नाहीत अशा स्त्रियांना स्तनांचा कर्करोग होण्याची शक्यता जास्त असते. धूम्रपान, मद्यपान, हार्मोन रिप्लेसमेंट घेणाऱ्या स्त्रियात हा होण्याची संख्या जास्त असते. ज्या महिलांच्या रक्ताच्या नात्यात म्हणजे आई, मुली, बहिणींना, मावशी यांना स्तनाचा कर्करोग झाला असेल त्यांनासुद्धा हा धोका संभवतो. या महिलांनी नियमित तपासणी करून घेणे आवश्यक आहे.

या तपासण्यात स्वतःहून नियमितपणे करावयाची स्तनांची तपासणी महत्त्वाची असते. आपल्या स्त्रीरोग तज्ज्ञ डॉक्टरांकडून ही तपासणी जरूर शिकून घ्यावी. याशिवाय मॅमोग्राफी, मॅमोसोनोग्राफी या तपासण्यासुद्धा दर दोन वर्षांनी करून घ्याव्यात.

१९९० च्या दरम्यान शार्लोट हॅले नावाच्या स्तनाच्या कर्करोगावर मात केलेल्या महिलेने गुलाबी रिबिन कर्करोग जागृतीचे चिन्ह म्हणून बनविली. आज जगभर स्तनाच्या कर्करोगाबद्दल लोकजागृती करण्यासाठी 'पिंक रिबन' वापरली जाते.

प्रसूतीकालीन मृत्यू - भारतात प्रसूतीदरम्यान मातेच्या मृत्यूचे प्रमाण आहे असे जागतिक आरोग्य संघटनेची आकडेवारी दर्शवते. जागतिक आरोग्य संघटनेच्या आकडेवारीनुसार-

* जगात प्रसूतीदरम्यान दरवर्षी सरासरी ५ लाख २९ हजार मातांचा मृत्यू होतो.

* त्यापैकी १ लाख ३६ हजार मातामृत्यू भारतात होतात.

* प्रसूती दरम्यान निर्माण होणाऱ्या गुंतागुंतीमुळे देशात सरासरी पाच मिनिटाला एका महिलेचा मृत्यू होतो.

* एक लाख प्रसूतीमागे सरासरी १७६ मातांचा प्रसूती दरम्यान मृत्यू होतो.

* प्रसूतीदरम्यान अतिरिक्त रक्तस्राव, अॅनिमिया, प्रसूतीपूर्व काळात होणारा उच्च रक्तदार, प्रसूती दरम्यान येणारे अपस्माराचे झटके ही प्रमुख कारणे असतात.

* या मृत्युंमध्ये २० टक्के मृत्यू हे अॅनिमिया आणि कुपोषणामुळे होतात.

* मातामृत्यूचे सर्वाधिक प्रमाण आसाममध्ये, एक लाख प्रसूतीमागे सरासरी ३०० एवढे आहे. तर केरळमध्ये सर्वांत कमी, म्हणजे ६१ आहे.

* सुमारे ४० टक्के स्त्रिया प्रसूतीपूर्व काळात डॉक्टरांचा सल्ला घेत नाहीत.

* २० टक्के स्त्रिया आजही घरीच बाळंत होतात.

गरोदरावस्थेतील आहाराची तत्वे -

* या काळात स्त्रियांचा आहार समतोल तर हवाच, परंतु त्यात प्रथिने, लोह आणि जीवनसत्त्वे भरपूर प्रमाणात हवीत. एवढे करूनही लोह, कॅल्शियम आणि फोलिक ॲसिडच्या गोळ्या शेवटपर्यंत घ्यायला

हव्यात.

* गरोदरपणाच्या आधी स्त्रियांना आहारातून दिवसभरात २१०० कॅलरीज मिळव्या लागतात, पण गरोदरपणात त्यात १५% जास्त म्हणजे सुमारे २५०० कॅलरीज मिळणे गरजेचे असते.

* यातील १०% कॅलरीज प्रथिनांमधून म्हणजे कडधान्ये, डाळी, सोयाबीन, मांसाहार, अंडी, अशातून ३५% स्निग्ध पदार्थांतून म्हणजे तेल, तूप, लोणी वगैरेमधून आणि ५५% पिष्टमय पदार्थांतून म्हणजे पोळी, चपाती, भाकरी, भात, बटाटा, रताळी अशा खाण्यातून मिळायला हव्यात.

* सकाळी लवकर न्याहारी करणे खूप चांगले ठरते. यात पोळीभाजी किंवा ब्रेड, कॉर्नफ्लेक्स, पोहे, उपमा, इडली, ब्राऊन ब्रेड, पास्ता अशापैकी गोष्टी असाव्यात. न्याहारीत किमान कपभर दुधाचा समावेश हवाच.

दुपारच्या आणि रात्रीच्या जेवणात हिरव्या पालेभाज्या (मेथी, पालक, चुका, शेंपू इ.) फळभाज्या (वांगी, टोमॅटो, भेंडी) मोड आलेली धान्ये (मूग, मटकी, वाटाणा, पावटा), कडधान्ये (हरबरा, राजमा, मसुर), रताळी, बटाट्यासारखी उकडलेली कंदमुळे, मांसाहारी असल्यास मटण, चिकन, अंडे अशा विविध पौष्टिक गोष्टींचा समावेश हवा. यातूनच बाळाचे पोषण होऊन त्याची उत्तम वाढ होते हे लक्षात घ्यावे.

गरोदरपणाच्या पहिल्या तीन-चार महिन्यात बऱ्याचजणींना सतत उलट्या होत असतात. या काळात थोडे थोडे पाणी सतत घेत रहावे. खाणेसुद्धा थोडे थोडे चार-पाच वेळा घ्यावे. जास्त विश्रांती आणि झोप घ्यावी. गरोदरपणातील या उलट्यांसाठी काही विशेष औषधे असतात, ती डॉक्टरांच्या सल्ल्याने घ्यावीत.

* आठव्या महिन्यापासून गर्भाचे वाढ पूर्ण पोटाची पोकळी व्यापते, दिवसातून रोज ४-५ वेळा थोडे थोडे खाणे या काळातदेखील हिताचे ठरते.

* जेवणात गव्हाची चपाती किंवा ज्वारी-बाजरीची भाकरी खावी. पाव चालेल, पण मैद्याचा वापर टाळावा. मैद्याची बिस्किटे शक्यतो घेऊ नये.

* दूध, दही, ताक आणि पनीर, मार्गारिन, लोणी असे अन्य दुग्धजन्य पदार्थ जरूर घ्यावेत.

* सुके अंजीर, मनुके, खारीक, खजूर, बदाम, काजू, अक्रोड अशा सुक्या मेव्याचे सेवन शक्य असल्यास नियमित असावे.

* कोबी, पालक अशा प्रकारचे सलाड किंवा कच्च्या भाज्या खाणे श्रेयस्कर. त्यावर तीळ टाकून खाल्यास जास्त चांगले. तिळामध्ये फोलिक ॲसिड असते. याचबरोबर जेवणात भाज्यांचे सूप घेतल्यास उत्तम.

* सर्व प्रकारच्या फळांचा विशेषतः खरबूज, संत्रे, मोसंबी, सरफचंद, केळी यांचा समावेश भोजनासमवेत असणे चांगले.

* मिठाचे प्रमाण जेवणात कमी असावे. वरुन मीठ घेऊ नये. लोणचे, पापड अशासारखे तोंडी लावण्याचे पदार्थ त्यात भरपूर मीठ असल्याने अगदी माफक प्रमाणात खावे.

* चहा, कॉफी, कोलड्रिंक्स टाळावीत. त्याऐवजी घरी बनवलेली सरबते, ताज्या फळांचा रस, मिल्कशेक, शहाळे असे घेण्यावर भर ठेवावा.

* गोड पदार्थ, मिठाई, चॉकोलेट्स खाण्यास हरकत नाही. पण मर्यादित स्वरूपात खावे.

* बाजारू पदार्थ, फास्ट फूड, जंक फूड, डबाबंद तयार मिठाई किंवा तत्सम प्रिझर्वेटिव्हज असलेले तयार खाद्य शक्यतो टाळावे.

* घरी बनवलेल्या आणि ताज्या अन्नाचाच आहार हवा. हॉटेलमधील खाणे, हातगाडीवरचे पदार्थ, भेळ, पाणीपुरी, वडापाव अशा गोष्टींनी जर जंतू किंवा जीवाणू संसर्ग होऊन जुलाब, उलट्या झाल्या तर गर्भावर त्याचा परिणाम होऊ शकतो.

* तंबाखू, धूम्रपान, मद्यपान हे मात्र काही झाले तरी टाळलेच पाहिजे.

* कुठल्याही प्रकारचे उपवास या काळात करू नयेत.

हृदयविकार – सर्वसाधारणपणे स्त्रियांना रजोनिवृत्तीच्या वयापर्यंत हृदयविकार होत नाहीत. मात्र त्यानंतर स्त्रियांना पुरुषांपेक्षाही जास्त प्रमाणात हे गंभीर आजार उद्भवतात. आजच्या जीवनशैलीतील दोषांमुळे अतिरिक्त वजन वाढ होऊन, उच्च रक्तदाब आणि हृदयविकाराचा त्रास होणे हे तिसीमधील स्त्रियांत आढळून येऊ लागले आहे. तरुण मुलींमधील फास्ट फूडचा अतिरेक, बैठी जीवनशैली ही कारणे आढळून येतात. योग्य चौरस आहार, नियमित व्यायाम घेतल्यास या आजारांना टाळता येऊ शकते. नियमित आरोग्य तपासणीत हे दोष सुरुवातीच्या काळात लक्षात येऊ शकतात.

स्त्रीरोग विषयक शारीरिक विकार – स्त्रियांच्या आयुष्यातल्या या महत्त्वाच्या टप्प्यात इस्ट्रोजेन आणि प्रोजेस्टेरॉन या संप्रेरकांच्या बदलत्या पातळीमुळे सुमारे ४० टक्के स्त्रियांना अनेक विकार होतात.

मासिक पाळीपूर्वीचा त्रास – पाळी येण्यापूर्वी एक ते दोन आठवडे अनेक जर्णींना पोटात दुखणे, पोट फुगल्यासारखे वाटणे, छाती आणि स्तनांमध्ये वेदना होणे, पोट फुगल्यासारखे वाटणे, छाती आणि स्तनांमध्ये वेदना होणे, पोट साफ न होणे, हातापायांचे सांधे दुखणे, स्नायू दुखणे, चेहऱ्यावर मुरमे येणे, कधी खूप राग, कधी निराशा वाटणे तर कधी अचानक आनंदित होणे असे सतत मूड बदलत जाणे असे अनेक त्रास तिला होत राहतात.

मासिक पाळीचे विकार – अनियमित पाळीचा पॉलीसिस्टीक ओव्हेरियन डिसीज, पाळीमध्ये अंगावरून खूप रक्तस्राव होण्याचा एन्डोमेट्रिओसिस, फायब्रॉइड्स यासारखे विकार, योनिमार्गातील जंतूसंसर्ग यामुळे होणारा त्रास या वयातल्या अनेक स्त्रियांना होत असतो.

मूत्रमार्गाचे विकार – तरुण स्त्रियांमध्ये मूत्रमार्गात जंतूसंसर्ग होऊन जळजळ होणे. मूत्रमार्गातून रक्तस्राव होणे, मूत्रमार्गाला, मूत्रशय्याला आणि मूत्रपिंडांना सूज येणे असे आजार होतात.

मानसिक विकार – कुटुंबात मिळणारी दुय्यम दर्जाची वागणूक, विवाहोत्तर काळातील छळ, नव्या जीवनशैलीत मुलींना मिळालेले स्वातंत्र्य आणि त्यातून निर्माण होणारे भिन्नलिंगी भावनिक संबंध, आजच्या धकाधकीच्या जीवनशैलीमुळे कुटुंब आणि करीअर यामध्ये होणारी तारांबळ अशा अनेक कारणांनी मानसिक विकारांचे प्रमाण आजच्या स्त्रियांत खूप जास्त आढळून येते. सतत होणारी चिडचिड, चिंता, नैराश्य, मानसिक अस्थिरता, एखाद्या साध्या गोष्टीचा खूप बाऊ करून घेणे, सतत मूड बदलता राहणे अशा अनेक व्याधी होत आहेत. यासाठी नियमित व्यायाम, मानसिक एकाग्रता आणि स्थैर्य येण्यासाठी ध्यान, चिंतन, मनन, मेडीटेशन, मनाच्या रिलॅक्सेशनसाठी असलेली काही तंत्रे अशा गोष्टी अवगत करून घेणे इष्ट ठरते.

लैंगिक शोषण – भारतीय स्त्रियांवर बाल-किशोर वयात होणारे लैंगिक अत्याचार, तारुण्यात तसेच लग्नानंतर होणारे अत्याचार, वैवाहिक जीवनात पतीकडून होणारे गैरवर्तन या साऱ्यांमुळे स्त्रियांना अकाली आणि लादलेले मातृत्व, लैंगिक आजार, एचआयव्ही अशा आजारांना सामोरे जावे लागते. 'मुलगाच हवा' म्हणून तिची तपासणी करून स्त्रीगर्भ असल्यास भ्रूणहत्या करणे, तिच्या वांझपणाला हिणवत राहणे, घरातील मोलकरीण आणि शय्यासोबती एवढाच दर्जा तिला देणे याचा परिणाम तिच्यावर होताच असतो. याशिवाय कुमारावस्थेतील मातृत्व, सिंगल पेरेंट स्टेटस अशा सामाजिकदृष्ट्या त्रासदायक समस्या त्यांच्या आयुष्यात उभ्या राहतात. यामुळे शारीरिकच नव्हे तर मानसिक आजार निर्माण होतात.

संपूर्ण राष्ट्रीय आरोग्याच्या संकल्पनेत महिलांच्या आरोग्याला अनन्य साधारण महत्त्व आहे. देशातील महिलांचे आरोग्य निरामय राहिले तर त्याचा परिणाम निश्चितपणे देशाच्या सर्वांगीण विकासासाठी होऊ शकेल. भारतीय महिलांचे आरोग्य ही एक चिंतेची आणि चिंतनाची बाब बनली आहे. स्त्रियांच्या शारीरिक, मानसिक आणि सामाजिक आरोग्याची जपणूक आणि आरोग्याचा विकास लहानपणापासूनच व्हायला हवा. या गोष्टीशी प्रत्येक कुटुंबाने आणि समाजाने कटिबद्ध राहायला हवे.

***

-* चारोळी ! *-

अंधाराचा हात धरून

जेथुन रात्र आली होती ,

उजेडाची वाट पहात

पहाट तिथे थांबली होती !

- रमेश गोविलकर, गोरेगांव-रायगड.

आंतरराष्ट्रीय महिला दिन

- श्रीमती रश्मी रामचंद्र पटवर्धन, धानोरी, पुणे

दरवर्षी महिलांना प्रोत्साहित करण्यासाठी, त्यांच्या विविध क्षेत्रांतील योगदानाला आणि कर्तृत्वाला आंतरराष्ट्रीय मान्यता देण्यासाठी तसेच त्यांनी स्वतःच्या हक्कांसाठी दिलेल्या लढ्याच्या स्मरणार्थ जगभरात ८ मार्च रोजी महिला दिन साजरा केला जातो.

आंतरराष्ट्रीय महिला दिनाचे औचित्य साधून जगभरातील लोक इतिहासातील महिलांच्या सामाजिक, सांस्कृतिक, आर्थिक आणि राजकीय कामगिरीचा उत्सव साजरा करतात. जगभरातील लोकांना महिलांच्या समानतेसाठी सतत चालणाऱ्या लढ्याबद्दल, लिंगभेदाबद्दल आणि स्त्री-पुरुष भेदभाव दूर करण्याच्या गरजेबद्दल शिक्षित करणे हा महिला दिवस साजरा करण्यामागचा उद्देश आहे.

जगभरातील इतिहासात डोक्यावर पाहिले, तर असे दिसते की, एकोणिसाव्या शतकाच्या शेवटपर्यंत, स्त्रियांना दुय्यम दर्जाची वागणूक दिली जात होती. स्त्री म्हणजे फक्त उपभोगाचे आणि कष्टाचे साधन आहे अशा प्रकारचा सर्वसाधारण समज होता. त्यामुळेच, स्त्रिया समानतेपासून, संपत्तीवरील अधिकारांपासून, तसेच शिक्षण किंवा मतदानाच्या अधिकारांपासून वंचित होत्या. नोकरीच्या ठिकाणी लिंगविषमता होती. पुरुषांच्या इतकेच काम करूनही वेतनात समानता नव्हती. स्त्रियांना पुरुषांइतक्या कामाच्या संधीही उपलब्ध नव्हत्या. त्यामुळे एकोणिसाव्या शतकाच्या मध्यानंतर स्त्रियांवर होणाऱ्या अन्यायाबाबत, त्यांच्या हक्कांबाबत स्त्रियांमध्ये जागरूकता येऊ लागली. त्यातूनच स्त्रीवादाचा जन्म झाला.

१७९२ साली मेरी वोलस्टनक्राफ्ट या तत्ववेत्ती महिलेने A Vindication of the rights of women हे पुस्तक लिहिले. त्या पुस्तकातून पहिल्यांदा स्त्रीवादी विचारांचा जाहीरपणे उच्चार झाला. या पुस्तकात त्यांनी स्त्रीशिक्षण, स्त्रियांची जडणघडण, स्त्रीची निर्णयक्षमता यांविषयी परखड आणि धाडसी विचार मांडले होते. त्यामुळे त्यांच्यावर प्रचंड टीका झाली.

स्त्रीवादी विचारसरणीच्या महिला एलिझाबेथ कॅंडी स्टेनटन यांनी पहिल्या "विमेन्स राईट्स कन्व्हेशन"ची स्थापना केली. याशिवाय, मरियन हार्डनिश या ऑस्ट्रीयन महिलेने स्त्रियांना नोकरी करता यावी, त्यांना विद्यापीठांमध्ये प्रवेश मिळावा म्हणून प्रथम लढा उभारला. तसेच, केट शेफर्ड या महिलेने न्युझीलंडच्या सुफ्राजेट या कार्यकर्तींच्या मार्गदर्शनाखाली स्त्रियांना मतदानाचा हक्क मिळावा यासाठी लढा उभारला. १८९३ साली न्युझीलंडमध्ये झालेल्या राष्ट्रीय निवडणुकीत पहिल्यांदा महिलांना मतदानाचा अधिकार बजावता आला. त्यानंतर अनेक देशांमध्ये मतदानाच्या अधिकारासाठी लढे उभारले गेले. इंग्लंडमध्ये एमिलिन पन्खर्स्ट यांनी महिलांच्या मतदानाच्या अधिकारासाठी चळवळ उभारली. मुले जन्माला घालण्याचा स्त्रियांचा अधिकार त्यांना सर्वार्थाने बजावता यावा यासाठी कॅरोलिन एगान यांनी पहिल्यांदा लढा उभारला. अद्यापही

हा लढा सुरुच आहे ही दुर्दैवाची गोष्ट म्हणावी लागेल.

२८ फेब्रुवारी १९०९ रोजी न्यूयॉर्क येथे थेरेसा मालकियल यांच्या मार्गदर्शनाखाली "सोशलिस्ट पार्टी ऑफ अमेरिका" यांनी आयोजित केलेला महिला दिन हा जगातील पहिला महिला दिन होता असे मानले जाते. त्यानंतर कोपनहेगन, डेन्मार्क येथे १९१० साली आंतरराष्ट्रीय महिला परिषद घेण्यात आली. त्या परिषदेत वार्षिक महिला आंतरराष्ट्रीय दिन साजरा करण्याविषयी एक ठराव मांडण्यात आला. या परिषदेसाठी जमलेल्या सतरा देशातील शंभर महिला प्रतिनिधींनी मतदानाच्या अधिकारासह समान अधिकारांचे संवर्धन या संकल्पनेला धोरणात्मक मान्यता दिली.

त्यानंतर ८ मार्च १९११ रोजीचा आंतरराष्ट्रीय महिला दिन हा ऑस्ट्रेलिया, डेन्मार्क, जर्मनी आणि स्वित्झर्लंड येथील दहा लाखांपेक्षा अधिक लोकांच्या सहभागामुळे विशेष उल्लेखनीय ठरला. ऑस्ट्रोहंगेरियन साम्राज्यात जवळपास ३०० निदर्शने झाली. व्हिएनामध्ये महिलांनी हाती फलक घेऊन संचलन केले. स्त्रियांना मतदानाचा अधिकार मिळावा, त्यांना सरकारी नोकरीची संधी मिळावी अशा त्यांनी मागण्या केल्या. तसेच, नोकरीतील लिंगविषमतेचा निषेध केला.

त्यानंतर, अमेरिकेत फेब्रुवारी महिन्याच्या शेवटच्या रविवारी राष्ट्रीय महिला दिन साजरा करण्यास सुरुवात झाली. १९१३ साली रशियन महिलांनी फेब्रुवारी महिन्याच्या शेवटच्या शनिवारी महिला दिन साजरा केला. अशा रीतीने १९१४ सालापर्यंत महिला संप करत होत्या, मोर्चे काढत होत्या, निषेध नोंदवत होत्या. या लढ्यात ८ मार्च १९१७ या दिवसाचे विशेष महत्त्व आहे. या दिवशी पेट्रोग्राड या रशियन साम्राज्याच्या राजधानीत, वस्त्रोद्योगातील स्त्री कामगारांनी संपूर्ण शहरभर निदर्शने केली. ही रशियन राज्यक्रांतीची सुरुवात मानली जाते.

सेंट पिट्सबर्गमधील महिला "ब्रेड आणि शांतता" या मागणीसाठी संपावर गेल्या. त्यांनी पहिले महायुद्ध समाप्त करण्याची, रशियातील अन्नाचा तुटवडा संपवण्याची तसेच झारशाहीचा शेवट करण्याची मागणी केली. हा महिला दिन रशियन राज्यक्रांतीची नांदी ठरला.

रशियात सत्तेवर आलेल्या हंगामी सरकारने महिलांना मतदानाचा अधिकार मंजूर केला. त्यानंतर, ८ मार्च हा दिवस जगभरातील साम्यवादी देशांत व चळवळीत साजरा केला जाऊ लागला. चीनमधील साम्यवादी, १९२२ पासून तो साजरा करतात.

एकोणिसाव्या शतकात जगभरात स्त्रीवादी चळवळी जोरात सुरु होत्या. त्याचवेळी भारतातील राजाराम मोहन रॉय, महर्षी कर्वे, महात्मा ज्योतीराव व सावित्रीबाई फुले, रमाबाई रानडे, ईश्वरचंद विद्यासागर इत्यादी समाजसुधारकांनी स्त्रीवर होणाऱ्या अन्यायाला वाचा फोडली. सतीप्रथा, केश वपन, बालविवाह अशा अनेक वाईट प्रथा बंद करण्यात त्यांना यश मिळाले. स्त्रीशिक्षण, विधवा पुनर्विवाह, प्रौढ विवाह असे

अनेक विषय समाजासमोर मांडण्यात येऊ लागले.

त्यावेळी भारतात स्त्रीशिक्षणाच्या चळवळीने जोर धरला. त्या वेळच्या समाजाचा विरोध पत्करून, त्या विरोधातून निर्माण झालेल्या अनंत अडचणींना तोंड देत महात्मा ज्योतीराव आणि सावित्रीबाई फुले यांनी महाराष्ट्रात स्त्री शिक्षणाचा पाया घातला. त्यामुळे स्त्रिया निर्भोडपणे विविध सामाजिक, राजकीय तसेच धार्मिक विषयांमध्ये सहभागी होऊन आपले मत व्यक्त करू लागल्या. विविध संघटनांद्वारे महिलांच्या अनेक समस्या व मागण्यांचा पाठपुरावा करू लागल्या. त्यातूनच, पहिल्यांदा संपत्तीदार स्त्रियांना मतदानाचा अधिकार मिळाला. त्यानंतर स्त्रियांना मतदानाबरोबरच निवडणुकीला उभे राहण्याचा अधिकार मिळाला. १९३५ सालापर्यंत अशा एकेक सुधारणा होत गेल्या. भारतात ८ मार्च १९४३ रोजी मुंबई येथे पहिला महिला दिन साजरा करण्यात आला. भारताला स्वातंत्र्य मिळाल्यानंतर, १९५० सालापासून भारतीय राज्य घटनेने स्त्रियांना समानतेचा अधिकार दिला आहे.

८ मार्च १९७१ मध्ये पुणे येथे महिलांचा एक मोठा मोर्चा निघाला होता. अशा प्रकारे स्त्रियांच्या अधिकारांसाठी लढाई चालूच होती. त्यानंतर संयुक्त राष्ट्रांनी १९७५ हे जागतिक महिला वर्ष म्हणून घोषित केले. हे वर्ष भारतातही साजरे केले गेले. १९७५ सालानंतर स्त्रियांच्या समस्या ठळकपणे समाजासमोर मांडल्या जाऊ लागल्या. स्त्रियांच्या संघटनांना बळकटी आली. बदलत्या सामाजिक, आर्थिक, राजकीय आणि सांस्कृतिक परिस्थितीनुसार काही प्रश्नांचे स्वरूप बदलत गेले. तशा स्त्री संघटनांच्या मागण्याही बदलत गेल्या.

संयुक्त राष्ट्रांनी १९७५ पासून आंतरराष्ट्रीय महिला दिवस साजरा करण्यास सुरुवात केली. ८ मार्च हा महिला दिन जगभरातल्या अनेक देशांप्रमाणेच भारतातही साजरा झाला.

१९७७ साली संयुक्त राष्ट्रांच्या सर्वसाधारण सभेत, सदस्य राष्ट्रांना आमंत्रित करून ८ मार्च हा दिवस संयुक्त राष्ट्रांचा महिला हक्क व शांतता दिन असेल असे घोषित करण्यात आले.

अशा प्रकारे १७९२ सालापासून सुरू झालेला हा लढा आजतागायत चालूच आहे. या मोठ्या कालखंडात स्त्रियांना शिक्षणाचा, संपत्तीचा, मतदानाचा असे वेगवेगळे अधिकार मिळाले.

सर्व जगाने महिलांना समानाधिकार मान्य केले. त्यामुळेच आज स्त्रिया सर्वच क्षेत्रांत आघाडीवर आहेत असे चित्र दिसते.

आंतरराष्ट्रीय महिला दिनाशी संबंधित जांभळा, पांढरा आणि हिरवा असे तीन रंग आहेत. हे रंग महिला संघर्षाच्या विविध पैलूंचे प्रतिक आहेत. जांभळा रंग हा न्याय आणि प्रतिष्ठेचे प्रतिक आहे. पांढरा रंग शुद्धता आणि शांततापूर्ण भविष्याची आशा दर्शवतो. तर हिरवा रंग आशा आणि वसंत ऋतूचे प्रतिक आहे. हे रंग युनायटेड किंग्डममधील महिला सामाजिक आणि राजकीय संघटनेने स्वीकारले होते आणि तेव्हापासून ते जागतिक महिला हक्क चळवळीचे प्रतिक बनले आहेत.

आंतरराष्ट्रीय महिला दिनाचे एक वैशिष्ट्य म्हणजे दरवर्षी महिला दिनासाठी एक थीम निवडली जाते आणि ती साध्य करण्यासाठी

प्रयत्न केले जातात.

संयुक्त राष्ट्रांनी १९९६ सालापासून आत्तापर्यंत महिला दिनाच्या दिवशी वेगवेगळ्या अधिकृत थीम जाहीर केल्या आहेत. या थीमद्वारे महिला आणि शांतता, शांततेसाठी एकत्र येणाऱ्या महिला, लिंग समानता, महिला आणि मुलींवरील हिंसाचार संपवणे, महिला आरोग्य, महिलांचे भविष्य अधिक सुरक्षित करणे, निर्णय प्रक्रियेत महिलांचा सहभाग, महिला व मुलांमध्ये गुंतवणूक, समान हक्क, समान संधी, महिला शिक्षण, महिला सक्षमीकरण, नेतृत्वात महिलांचा सहभाग असे अनेक विषय हाताळलेले आहेत.

संयुक्त राष्ट्रांनी गेल्या पाच वर्षांत अधिकृतरीत्या जाहीर केलेल्या महिला दिनाच्या थीम पुढीलप्रमाणे आहेत.

१) २०२० – मी समानतेची पिढी आहे: महिलांचे हक्क साकारणारी.

२) २०२१ – नेतृत्वात महिला: कोविड-१९ च्या जगात समान भविष्य साध्य करणे.

३) २०२२ – शाश्वत उद्यासाठी आजच लिंग समानता

४) २०२३ – डिजिट ऑल: लिंग समानतेसाठी नवोपक्रम आणि तंत्रज्ञान

५) २०२४ – महिलांमध्ये गुंतवणूक करा: प्रगतीला गती द्या.

८ मार्च २०२५ या दिवशी साजरा होणाऱ्या महिला दिनासाठी “सर्व महिला आणि मुलींसाठी: हक्क समानता, सक्षमीकरण” अशी थीम घोषित करण्यात आली आहे. या थीमद्वारे असे घोषित करण्यात आले आहे की, सर्वांसाठी समान हक्क, शक्ती आणि संधी देणारी कृती करावी. एक असे स्त्रीवादी भविष्य निर्माण करावे की जिथे कोणीही मागे राहणार नाही. महिलांचे आणि मुलींचे सक्षमीकरण करावे.

२०२५ हे वर्ष लिंग समानता आणि महिला सक्षमीकरणाच्या जागतिक प्रयत्नात एक महत्वाचा क्षण ठरेल असे वाटते. याशिवाय, २०२५ हे वर्ष “बीजिंग घोषणापत्र आणि कृती मंच” यांच्या तिसाव्या वर्धापन दिनानिमित्त महत्वाचे ठरणार आहे.

१९९५ मध्ये चीनमधील बीजिंग येथे झालेल्या चौथ्या जागतिक महिला परिषदेत १८९ सरकारांनी स्वीकारलेले, बीजिंग घोषणापत्र आणि कृती मंच हे जगभरातील महिला आणि मुलींच्या हक्कांसाठी सर्वात प्रगतीशील आणि व्यापकपणे मान्यताप्राप्त व्यासपीठ आहे. हे व्यासपीठ महिलांच्या जीवनातील शिक्षण, आरोग्य, शांतता, माध्यमे, राजकीय सहभाग, आर्थिक सक्षमीकरण आणि महिला आणि मुलींवरील हिंसाचाराचे उच्चाटन इत्यादी महत्वाच्या क्षेत्रांवर परिणाम करणारी धोरणे, कार्यक्रम आणि गुंतवणूक यांविषयी मार्गदर्शन करते.

बीजिंग घोषणापत्र आणि कृती मंचाच्या तिसाव्या वर्धापन दिनानिमित्त संयुक्त राष्ट्रांच्या महिला जागतिक मोहिमेच्या झेंड्याखाली, या वर्षाचा आंतरराष्ट्रीय महिला दिन तीन प्रमुख क्षेत्रांमध्ये कृती करण्यासाठी सज्ज आहे.

१) महिला आणि मुलींचे हक्क पुढे नेणे – सर्व प्रकारच्या हिंसाचार, भेदभाव आणि शोषणाला आव्हान देत महिला आणि मुलींच्या मानवी

हक्कांसाठी अथकपणे लढा देणे.

२) लिंग समानतेला प्रोत्साहन देणे- सर्वसमावेशकता आणि सक्षमीकरण सुनिश्चित करण्यासाठी अडथळ्यांना पद्धतशीरपणे दूर करणे, पितृसत्ताकता नष्ट करणे, समाजात रुजलेली असमानता बदलणे आणि उपेक्षित तरुण महिला आणि मुलींचा आवाज उंचावणे.

३) सक्षमीकरणाला चालना देणे- शिक्षण, रोजगार, नेतृत्व आणि निर्णय घेण्याच्या क्षेत्रांमध्ये समावेशक प्रवेश सुनिश्चित करून शक्ती संरचना पुन्हा परिभाषित करणे. तरुण महिला आणि मुलींना नेतृत्व आणि नवोन्मेष करण्याच्या संधींना प्राधान्य देणे.

जागतिक महिला दिन साजरा करण्याच्या संकल्पनेमुळे महिलांवरील हिंसाचाराला प्रतिबंध करण्यासाठी, महिला सुरक्षितता आणि शांततेसाठी अनेक देशांकडून कायदेशीर पाठबळ मिळत आहे. १९९५ पूर्वी, फक्त १२ देशांमध्ये घरगुती हिंसाचारार कायदेशीर निर्बंध होते. आज १९३ देशांमध्ये एकूण १५८३ कायदे आहेत, ज्यामध्ये विशेषतः घरगुती हिंसाचाराला लक्ष्य करणारे ३५४ कायदे आहेत.

आज महिला, शांतता आणि सुरक्षिततेवर राष्ट्रीय कृती योजना असलेले १९२ देश आहेत. २०१० पर्यंत यामध्ये फक्त १९ देश होते.

अशा प्रकारे महिलांवरील अन्याय दूर करण्यासाठी प्रयत्न होत

असले तरीसुद्धा, आजही अनेक महिला त्यांच्या मुलभूत हक्कांपासून वंचित आहेत. त्यासाठी त्यांना लढा द्यावा लागत आहे. आजही लिंगभेद, शिक्षणाचा अभाव, आर्थिक असुरक्षितता, घरगुती हिंसाचार आणि अत्याचार अशा विविध समस्यांमुळे महिलांचा विकास खुंटतो आहे. या सर्व समस्यांविरुद्ध आवाज उठवणे आणि महिला हक्कांसाठी लढा देणे हे आपल्या सर्वांचेच कर्तव्य आहे.

आंतरराष्ट्रीय महिला दिनाच्या इतिहासावर विचार करताना, एक गोष्ट अधोरेखित होते, ती म्हणजे लैंगिक समानतेचा लढा अजून संपलेला नाही. त्यासाठी सर्वांकडूनच सतत प्रयत्न, सामुहिक कृती, महिलांवरील अन्याय दूर करण्यासाठी वचनबद्धता आवश्यक आहे. सर्व महिला आणि मुली जिथे स्वतःची प्रगती करू शकतील असे जग निर्माण करायचे असेल तर, त्यांच्या आवाजाला सक्षम बनवायला हवे. त्यांच्या हक्कांचे समर्थन करायला हवे. तसेच, सर्वसमावेशक धोरण आखायला हवे.

महिला दिन हा केवळ एक दिवस साजरा करण्याचा दिवस नव्हे, तर महिलांच्या हक्कांसाठी आणि अधिकारांसाठी अविस्तृतपणे म्हणजे २४ X ७ सर्वांनी प्रयत्न करण्याची गरज आहे.

***

घरी मुलगी जन्मताच दहा रोपे लावा; शिक्षणाला तीन लाख रुपये मिळवा वनविभागाची कन्या वन समृद्धी योजना : वाढलेल्या झाडांची किंमत मोठी

सोलापूर : शेतकरी कुटुंबात मुलगी जन्मली तर सामाजिक वनीकरण विभागाकडून दहा रोपे मोफत मिळतात. यात सागवान, फणससह इतर रोपांचा देखील समावेश आहे. रोपांची पूर्ण वाढल्यास त्यापासून मिळणारे उत्पन्न चार लाख रुपयांपर्यंत सहज होते. हे पैसे मुलीच्या शिक्षणासाठी वापरता येतात.

दिवसेंदिवस पर्यावरणात बदल होत आहे. त्यावर प्रभावी उपाययोजना म्हणून मोठ्या प्रमाणात वृक्ष लावगड केली जात आहे. तसेच, वन विभागाकडून अनेक योजना राबविल्या जात आहेत. मात्र या विविध योजनेची अनेक नागरिकांना माहितीच नसते. एक सागवानाचे पूर्ण वाढ झालेल्या झाडाची किंमत ५० हजार रुपयांपेक्षाही जास्त असते. इतर फळांच्या झाडापासून ही उत्पन्न मिळते.

ही रोपे मिळतील : सामाजिक वनीकरणच्या रोपवाटिकामधून ग्रामपंचायतमार्फत ५ सागवान रोपे, २ आंब्यांचे रोपे, १ फणस, १ जांभूळ, अणि १ चिंच अशी रोपे दिली जातात. भौगोलिक परिस्थितीनुसार अन्य प्रकारच्या रोपांचा समावेश असल्याचे सांगण्यात आले आहे.

झाडापासूनचे उत्पन्न मुलीसाठी : लावगड केलेल्या झाडांची निगा, संरक्षण, संगोपन आणि झाडे जिवंत राहण्याचे प्रमाण उच्च राहावे, याकरिता शेतकऱ्यांना तांत्रिक सल्ला सामाजिक वनीकरणाकडून दिला जाईल. लावगड केलेल्या झाडांपासून मिळणारे सर्व उत्पन्न मुलीचा कौशल विकास, उच्च शिक्षण आणि रोजगार मिळवणे व मुलीच्या उच्च

भविष्यासाठी शेतकऱ्यांना त्यांच्या ऐच्छिकतेनुसार वापरण्यास मुभा राहिल.

लागवडीनंतर फोटो पाठवा : एकंदरित दहा झाडांची लागवड पूर्ण झाल्यानंतर लागवड केलेल्या ठिकाणाचा तपशील, रोपाचे फोटो तसेच संबंधित शेतकऱ्यांमार्फत ग्रामपंचायतीला सादर करणे बंधनकारक आहे. ही माहिती ग्रामपंचायतीमार्फत एकत्रित करून तालुकास्तारावरील वनक्षेत्रपाल, सामाजिक वनीकरण यांना दरवर्षाला ३१ जुलै रोजीपर्यंत पाठवायची असते.

यांना मिळेल लाभ : ज्या शेतकऱ्यांच्या कुटुंबामध्ये जास्तीत जास्त २ मुली जन्माला येतील व त्यानंतर कुटुंबातील अपत्यांची संख्या नियंत्रित केली जाईल. तसेच, १ मुलगा किंवा १ मुलगी अथवा दोन्ही मुली ज्या कुटुंबात दोन्ही मुली ज्या कुटुंबात असतील, त्यांनाच या योजनेचा लाभ दिला जातो. यासाठी ग्रामपंचायतमध्ये मुलीच्या नावाची नोंद करून ग्रामपंचायतकडे अर्ज करणे आवश्यक आहे.

***

महिलांचे आरोग्य व उपचार

-डॉ.जयश्री विजय राजे-बाहीकर, पुणे

आज मी तुम्हाला महिलांचे आरोग्य या विषयावर सांगणार आहे. आपण बघतो महिलांचे आरोग्यावर विविध व्याख्याने असतात. महिलांच्या आरोग्याविषयी कार्यक्रम असतात. तर महिलांचे आरोग्य का महत्त्वाचे आहे तर कुटुंबातील महिला आजारी पडली किंवा कुटुंबातील महिला हॉस्पिटलमध्ये अँडमिट असेल तर पूर्ण कुटुंब डिस्टर्ब होते म्हणून महिलांचे आरोग्य महत्त्वाचे आहे. महिलांचे आरोग्य चांगले असेल तर त्यापुढील आरोग्य संपन्न अशी पिढी निर्माण करू शकतील व कुटुंबातील सर्वांच्या आरोग्याची काळजी घेऊ शकतात. त्यामुळे आज आपण महिलांनी त्यांचे आरोग्य व्यवस्थित कसे ठेवायचे व त्याविषयी काय काय काळजी घ्यायची त्याविषयी बघणार आहोत.

सर्वप्रथम आपण आरोग्याची व्याख्या बघूया. डब्ल्यूएचओ नुसार संपूर्ण आरोग्य म्हणजे शारीरिक मानसिक सामाजिक अध्यात्मिक दृष्ट्या जो सुदृढ असेल तो पूर्ण निरोगी आहे.

आदर्श वजन किती पाहिजे तर आदर्श वजन हे तुमची उंची सेंटमीटर मध्ये त्यातून शंभर वजा करणे उदाहरण जर तुमची उंची १६० सेंटमीटर असेल तर त्यातून शंभर वजा करणे म्हणजे १६० - १०० = ६० म्हणजे तुमचे वजन ६० किलो हे वजन १६० सेंटमीटर उंचीला आदर्श वजन मानले जाते. कुटुंबातील महिला या कुटुंबातील सगळ्या सदस्यांची काळजी घेता घेता तसेच आपली रोजची कामं सांभाळता सांभाळता स्वतःच्या आरोग्याकडे दुर्लक्ष करते महिला ही जर गृहिणी असेल तर कुटुंबातील सर्व सदस्यांची जेवण झाल्यानंतर उरलेले जेवण करत असते तसेच जे शिळे आहे ते महिला स्वतः खात असते. अशाप्रकारे महिला स्वतःच्या आरोग्याकडे दुर्लक्ष करते. महिलांनी समतोल आहार घेतला पाहिजे. समतोल आहार म्हणजे प्रोटीन कार्बोहायड्रेट विटामिन मिनरल कॅल्शियम दूध दुग्धजन्य पदार्थ नाचणी ताक दही समावेश असलेले पदार्थ त्यात पालेभाज्या फळे दूध मोड आलेले कडधान्य. महिलांनी हे समजून घेणे आवश्यक आहे की त्या निरोगी आहे की नाही. जर महिला काही आजारासाठी औषध घेत असेल तर तिला हेल्दी कॅटेगरीमध्ये येण्यासाठी थोडी मेहनत घ्यावी लागेल. दुसरे असे की महिला हेल्दी आहे की नाही त्यासाठीचे पॅरामीटर म्हणजे महिला वजन जास्त आहे की नाही हे चेक करणे गरजेचे आहे. त्यासाठी बी.एम.आय. चेक करणे गरजेचे आहे. महिलांसाठी आदर्श बीएमआय १८.५ ते २३ आहे. ३० पेक्षा जास्त बीएमआय ओबेसिटी ओवर वेट कॅटेगरीमध्ये आहे म्हणजे बॉडी आणि हेल्दी कॅटेगरी मध्ये आहे. ओबेसिटीमुळे महिलांना खूप सारे आरोग्याच्या समस्या येतात. त्यात पीसीओडी पीसीओएस थायरॉईड जॉईन पेन मेन स्टोरी रेगुलरिटी बँक पेन इनफर्टिलिटी डायबिटीज हार्ड डिसीज हाय बीपी या सगळ्या समस्या महिला आणि हेल्दी कॅटेगरी असल्यामुळे होतात. म्हणून आपल्याला आरोग्याच्या समस्या होऊ नये म्हणून महिलेने आपल्या आरोग्याची काळजी घेणे गरजेचे आहे. त्यासाठी थोडी मेहनत घेणे गरजेचे आहे. दुसरे पॅरामीटर म्हणजे आपलं आहे हेल्दी कॅटेगरीमध्ये

असाल तर आपली इम्युनिटी कमी आणि इम्युनिटी कमी असेल तर आपल्याला आजार लगेच होतात. त्यामुळे आपली प्रतिकारशक्ती वाढविणे गरजेचे आहे. आता आपण हे पॅरामीटर पाहिले की आपण हेल्दी आहोत की नाही हेल्दी राहू शकतो. त्यासाठी थोड्या मेहनतीची गरज आहे.

महिलांनी आहारामध्ये ज्वारी बाजरी नाचणी यांच्या भाकरीचा समावेश करणे गरजेचे आहे. महिलांनी काय करू नये. महिलांनी शिळे अन्न खाऊ नये. डबा बंद पदार्थ खाऊ नये. फास्ट फूड खाऊ नये. कोल्ड्रिंक घेऊ नये. फास्ट फूड मधून आवश्यक घटक शरीराला मिळत नाही. तसेच महिला फ्रीजमध्ये कणिक आधीच भिजवून ठेवतात हे योग्य नाही कारण त्यात आंबवण्याची प्रक्रिया होते. त्यात बॅक्टेरिया व्हायरस निर्माण होतात. त्यामुळे आजारी पडण्याचे प्रमाण वाढते. त्यामुळे ते टाळावे. वजनाबद्दल बघितले तर महिला वजन कमी करण्यासाठी डायटिंग करतात. गुगल वर वेट लॉस प्रोग्रॅम बघून वजन कमी करण्यासाठी प्रयत्न करतात त्यामुळे अशक्तपणा येतो. विटामिन मिनरल डेफीसेन्सी होते. जर वजन जास्त असेल तर आहार तज्ज्ञांचा म्हणजे डायटीशियनचा योग्य सल्ला घ्यावा. तज्ञ तुम्हाला तुमची वजन उंचीनुसार आवश्यक असलेला डाएट चार्ट देतात. त्यामुळे योग्य पद्धतीने वजन कमी होते व आरोग्य विषयक समस्यां उद्भवत नाही. जर महिला अंडरवेट असेल तर वजन वाढविण्यासाठी तज्ज्ञांचा सल्ला घ्यावा. आपण महिलांच्या वयोगटाचे तीन गट करूया.

एक झिरो ते वीस वर्ष

दुसरा गट म्हणजे २० ते ४० वर्ष वयोगट

तिसरा गट म्हणजे ४० वर्षांच्या पुढे असलेल्या महिला

सर्वप्रथम आपण झिरो ते वीस वर्षे वयोगटातील मुलींबद्दल बोलूया. वयोगटात विविध लसीकरण करणे आवश्यक आहे त्यात पोलिओ गोवर दिप्तेरिया इत्यादी लसीकरण करणे आवश्यक आहे. दहा ते वीस वयोगटात करिअरसाठी एकाग्रतेची गरज असते. एका ठिकाणी बसून अभ्यास केल्यामुळे वजन वाढते. त्यामुळे बाहेरचे खाणे टाळावे. वयोगटात सूर्यनमस्कार दोरीवरच्या उड्या सायकल चालवणे हा व्यायाम मुलींनी करावा. टीनेजर वयामध्ये मुलींना पाळीच्या समस्या पीसीओडी अनियमित पाळी इत्यादी समस्या आरोग्य विषयक समस्या होतात. पीसीओडी म्हणजे ओवरी मध्ये पाण्याने भरलेल्या गाठी होतात. त्यामुळे वजन वाढते. पाळी अनियमित होते. त्यामुळे तज्ज्ञांचा सल्ला घ्यावा तसेच होमिओपॅथी मध्ये देखील पीसीओडीसाठी पाळीच्या समस्यांसाठी चांगले औषध आहेत. ज्या मुलींची लाईफ स्टाईल खराब आहे. बाहेरचे पदार्थ खातात ज्या मुली लड्डू आहेत त्यांना पीसीओडी समस्या होते. तसेच त्या मुली कॅन्टीनचे पदार्थ जास्त खातात. या वयोगटातील मुलींनी सूर्यनमस्कार विविध आसने करावीत तसेच सायकलिंग करावे दोरीवरच्या उड्या माराव्यात.

आहारामध्ये वयोगटातील मुलींनी प्रथिने कार्बोहायड्रेट विटामिनरल्स

सकस आहार घ्यावा. रोजच्या जेवणात हिरव्या पालेभाज्या, सीजनल फळे, रोज एक चमचा तूप, जेवणात एक लिंबाची फोड, कॅल्शियम विटामिन डी थ्री असलेला आहार घ्यावा. सकाळच्या सूर्यप्रकाशात सूर्यनमस्कार करावा. सर्व प्रकारच्या भाज्या खाव्यात. ज्या मुलींचे वर्षभरात लग्न होणार आहे त्यांनी लग्नातील सात-आठ महिने आधी रुबेला लस घ्यावी. जर मुलींना रुबेला इन्फेक्शन असेल तर लग्नानंतर वारंवार गर्भपात होणे, जन्मता बाळात व्यंग निर्माण होणे इत्यादी समस्या होतात. रुबेला लस घेणे आवश्यक आहे.

आता आपण २० ते ४० वयोगटातील महिलांच्या आरोग्य समस्या व त्यावरील उपाय बघूया. या वयोगटातील महिला साधारणतः लग्न झालेल्या महिला असतात त्यांनी सकस आहार घ्यावा. ग्रुप मध्ये असतात प्रेग्रेसी मध्ये सकस आहार घेणे, दूध दुग्धजन्य पदार्थ घेणे या वयोगटात फर्टिलिटी वारंवार गर्भपात होणे, पीसीओडी यासारख्या आरोग्य समस्या होतात त्यासाठी तज्ञांचा सल्ला घ्यावा. होमिओपॅथी मध्ये देखील आरोग्य समस्यांवर अतिशय चांगली औषधे आहेत. गर्भारपणात साधे व्यायाम चालणे, प्राणायाम करणे.

प्रेग्रेसी मध्ये अॅनिमिया हाय बीपी पायावर सूज येणे यासारख्या समस्या जाणवतात. अॅनिमिया म्हणजे रक्तातील हिमोग्लोबिनचे प्रमाण कमी होणे. त्यात थकवा जाणवतो. त्यासाठी महिलांनी आहारामध्ये गाजर, बीट, पालक, गुळ, शेंगदाणे, डाल्फिब यांचा आहारात समावेश करावा. हाय बीपी ची समस्या मध्ये सहाव्या सातव्या महिन्यांनंतर जनरली पायावर सूज येते. त्यासाठी तज्ञांचा सल्ला घ्यावा. गरोदरपणात नियमित तपासणी करणे आवश्यक आहे. गरोदरपणातदर महिन्याला बीपी, शुगर, बाळाची वाढ सोनोग्राफी इत्यादीची तपासणी करणे आवश्यक आहे. तसेच महिलांनी गरोदरपणात आयर्न कॅल्शियम फॉलिक ऍसिड इत्यादीच्या गोळ्या घ्याव्यात. शेवटच्या आठव्या व नवव्या महिन्यात दर आठवड्याने तपासणीस जावे. बीपी शुगर बाळाची वाढ त्यांची तपासणी करावी. गरोदरपणात पूरक आहार घ्यावा. इन्जेक्शन टी टी चे दोन डोस एक महिन्याच्या अंतराने घ्यावे. नॉर्मल डिलिव्हरी साठी होमिओपॅथी मध्ये अतिशय चांगली औषधे आहेत. त्याचा महिलांनी फायदा घ्यावा. डी एच ए साठी जवस, कारळे, अक्रोड दुधीचा आहारात समावेश करावा. त्यामुळे गुडघेदुखी पाळीच्या समस्या कमी होतील.

प्रेग्रेसी राहिली नाही तर वंध्यत्व असते तज्ञांचा सल्ला घ्यावा. होमिओपॅथी मध्ये देखील इनफर्टिलिटी वरती अतिशय चांगली औषधे आहेत. त्याचा उपयोग महिलांनी करावा. विटामिन ई प्रजनन संस्थेसाठी चांगले आहे त्याचा वापर करावा. वजन जास्त असेल तर त्यासाठी व्यायाम करावा. योग्य आहार घ्यावा.

आता आपण ४० वयापुढील महिलांमधील आरोग्य समस्या व त्यावरील उपाय बघूया. ४० ते ५० वयोगटापर्यंत महिलांमध्ये रजोनिवृत्तीचा काळ असतो. निवृत्तीच्या काळात महिलांमध्ये पाळी अनियमित येणे. पाळी मध्ये जास्त रक्तस्राव होणे. शरीरातून हॉट फ्लॅश येणे. रात्री घाम येणे. चिडचिड होणे समस्या होतात. या वयोगटातील महिलांनी सकस आहार घ्यावा. त्यात प्रोटीन कार्बोहायड्रेट दुग्धजन्य पदार्थ इत्यादी घ्यावे. या वयोगटातील महिलांमध्ये आरोग्य समस्या हाय बीपी, डायबेटीस,

गुडघेदुखी इत्यादी आरोग्य समस्या होतात. महिलांनी काळजी घ्यावी. प्राणायाम, नमस्कार करावा. बऱ्याच काळापर्यंत पाळी न येणे म्हणजे रजू निवृत्ती येणे. पाळी येत असताना शरीरामध्ये इस्ट्रोजेन, प्रोजेस्ट्रॉन, हार्मोन्स्रावत असतात. पाळीचा फायदा म्हणजे पाळी चालू असताना महिलांमध्ये हृदयविकार, पक्षाघात, फ्रॅक्चर होणे, मेंदूचे विकार, हाय बीपी इत्यादी आरोग्य समस्या जनरली होत नाही. पाळी चालू असताना oestrogen हार्मोन शरीरातून secretions होते त्यामुळे हाडांमध्ये कॅल्शियम व्यवस्थित डिपॉझिट व्यवस्थित असते. रजोनिवृत्त काळामध्ये कॅल्शियमची कमतरता होते. त्यामुळे हाडे कमजोर होतात. त्यामुळे महिला थोड्या जरी चालताना पडल्या तरी फ्रॅक्चर होते. या वयोगटातील महिलांनी तपासण्या म्हणजे सीबीसीट पेपस नियर मॅमोग्राफी कॅल्शियम विटामिन डी इत्यादी तपासण्या करून घ्यावे. पाळी गेल्यानंतर महिलांमध्ये गर्भाशयाच्या मुखाचा कॅन्सर सणांचा कॅन्सर यांचा धोका असतो. pap smear म्हणजे तपासणी म्हणजे गर्भाशयाच्या मुखाचा कॅन्सर आहे की नाही त्यासाठीची तपासणी. त्यासाठी गर्भाशयाच्या मुखातील secretion तपासण्यासाठी घेतला जातो. त्यामुळे गर्भाशयाच्या मुखाचा कॅन्सर आहे की नाही ते तर कळते. तसेच मेमोग्राफी तपासणी म्हणजे स्तनांचा कॅन्सर आहे की नाही ते तपासणे. महिलांनी ४० वयानंतर pap smear तसेच mammography या तपासण्या दरवर्षी करणे गरजेचे आहे. कारण कॅन्सरचा फर्स्ट एज मध्ये डिटेक्ट झाला तर तो लवकर क्युअर केला जाऊ शकतो आणि तो बॉडी मध्ये स्प्रेड होत नाही.

महिलांनी सकस आहार म्हणजे प्रोटीन कार्बोहायड्रेट विटामिन मिनरल्स कॅल्शियम विटामिन डी फळे पालेभाज्या घ्याव्यात. menopause जास्त त्रास असेल तर हार्मोन रिप्लेसमेंट थेरपी घ्यावी. त्यासाठी तज्ञांचा सल्ला घ्यावा. होमिओपॅथी मध्ये देखील रजनवृत्तीच्या काळातील त्रासासाठी अतिशय चांगली औषधे आहेत. त्यासाठी होमिओपॅथी तज्ञांचा सल्ला घ्यावा.

होमिओपॅथी आणि स्त्रियांचे आरोग्य

होमिओपॅथी मध्ये स्त्रियांच्या आजारावर अतिशय चांगली औषधे आहेत. लहान बाळांमध्ये दात येत असताना होणाऱ्या समस्या तसेच उंची वाढण्यासाठी तसेच बाळाचे वजन वाढण्यासाठी होमिओपॅथी मध्ये अतिशय चांगली औषधे आहेत. टीनेजर मुलींमध्ये तारुण्यपीटीका पीसीओडी हेअर फॉल रंग उजळण्यासाठी तसेच पाळीच्या सर्व समस्यांवरती होमिओपॅथी मध्ये अतिशय चांगली औषधे आहेत. लग्न झालेल्या महिलांमध्ये on infertility तसेच महिलांना गर्भावस्थेमध्ये नऊ महिन्यांचे ट्रीटमेंट. तसेच बाळाचे प्रेझेंटेशन नॉर्मल होण्यासाठी. यासाठी तसेच नॉर्मल डिलिव्हरी होण्यासाठी होमिओपॅथी मध्ये अतिशय चांगली औषधे आहेत. Menopause काळात महिलांमध्ये होणारे समस्या कॅल्शियम डेफीसेन्सी हाडांचा ठिसूळपणा, हाडे फ्रॅक्चर होणे. अॅनिमिया यासाठी होमिओपॅथी मध्ये अतिशय चांगली औषधे आहेत. अशाप्रकारे होमिओपॅथी मध्ये महिलांच्या सर्व समस्या वरती चांगली औषधे आहेत हे औषधे केमिकल विरहित आहेत. नॅचरल आहेत याचा महिलांनी उपयोग करावा.

***

मुलगी शिकली प्रगती झाली!

लक्ष्मण दावणकर (मा.मुख्याध्यापक तथा केंद्रप्रमुख) संस्थापक अध्यक्ष, इरादा लातूर

भारताची भौगोलिक स्थिती त्यातील विविधता प्राचीन संस्कृती, साहित्य, कला, धर्म आणि शास्त्रज्ञान यामुळे भारताला समृद्ध देश मानले जाते. भारताने जगभरात सांस्कृतिक आणि ऐतिहासिक वारसा तयार केला आहे. भारताची कृषी उद्योग विज्ञान तंत्रज्ञान यामध्येही मोठी प्रगती झाली आहे आणि हा देश विविधतेत एकता दर्शवतो. "सुजलाम सुफलाम" हे भारत देशाच्या समृद्धतेला आणि ऐतिहासिक वैभवाला दर्शवणारे वचन आहे. याचा अर्थ आहे पाण्याने भरलेला आणि फळाने परिपूर्ण असलेला भारत होय. हे भारताच्या नैसर्गिक संसाधनाच्या समृद्धतेचे, विविधतेचे आणि संस्कृतीचे प्रतीक आहे.

भारतीय संस्कृती समृद्ध आणि महान आहे. प्राचीन काळापासून भारतीय स्त्री समाजात महत्त्वपूर्ण स्थान राखत आहे. भारतीय संस्कृतीत स्त्रीला शक्ती मानले जाते आणि ती घरगुती तसेच सार्वजनिक जीवनात योगदान देत असते. वेद, उपनिषद, पुराणे आणि इतर प्राचीन ग्रंथांमध्ये स्त्रीला आदर दिला गेला. प्राचीन भारतीय समाजात देवी देवतांची पूजा केली जात होती अनेक देवतांच्या रूपात स्त्रीला आदर्श म्हणून दर्शविले जात होते. उदाहरणार्थ सरस्वती, लक्ष्मी, दुर्गा यासारख्या देवीला विद्या, संपत्ती आणि सामर्थ्याचे प्रतिक मानले जाते. काही स्त्रिया धार्मिक व तात्विक ग्रंथांच्या अध्ययनात निपुण होत्या. स्त्रिया घरातील सर्व गोष्टीची देखभाल करतात. कुटुंबाचे पालन करतात तसेच त्यांना कृषी व कलेच्या कार्यात सहभागी होण्याची संधी मिळाली. काही स्त्रिया व्यापारी, शास्त्रज्ञ आणि तत्त्वज्ञ होत्या. प्राचीन काळात धार्मिक आणि सामाजिक घटकावर आधारित विवाहाची संकल्पना होती. प्राचीन भारतीय समाजात स्त्रीला घरातील सामर्थ्य व आदर्श ठेवणारी मानली जात होते. स्त्रीला विविध दृष्टिकोनातून समाजातील महत्त्वाच्या घटकांमध्ये महत्त्वाचे स्थान मिळत होते आणि तिने भारतीय संस्कृतीच्या विविध पैलू मध्ये आपल्या अस्तित्वाचा ठसा उमटविला आहे.

स्त्री ही समाजाची निर्माती आणि शिल्पकार आहे. स्त्री केवळ एक व्यक्ती नसून ती संपूर्ण समाजाची निर्माती आणि आधारस्तंभ आहे. ती आई, बहीण, पत्नी, मुलगी, शिक्षिका, नेतृत्व करणारी आणि कार्यक्षम नागरिक या विविध भूमिकांमध्ये समाजाच्या विकासात मोलाचे योगदान देते.

समाज निर्मितीतील स्त्रीची भूमिका : स्त्री ही पहिली गुरु असते. तिच्या कुशीतच नवा समाज आकार घेतो. ती मुलांना चांगले संस्कार नैतिक मूल्य आणि शिक्षण देऊन जबाबदार नागरिक घडवते. कुटुंब ही समाजाची प्राथमिक घटक आहे. आणि स्त्री त्याचा केंद्रबिंदू असते. ती केवळ घर चालवत नाही तर कौटुंबिक संबंधही टिकवते. आणि सर्वाना एकत्र बांधून ठेवते.

स्त्रिया शेतीपासून उद्योग, व्यवसाय, शिक्षण, आरोग्य, सेवा, तंत्रज्ञान, विज्ञान आणि प्रशासन अशा सर्व क्षेत्रांमध्ये पुढे आहेत त्यांचे

योगदान समाजाच्या आर्थिक वाढीस मदत करते.

शिक्षित स्त्री संपूर्ण पिढीला घडवते ती आपल्या ज्ञानाने केवळ स्वतःचा विकास करत नाही तर इतरांनाही प्रेरणा देते. स्त्रिया समाज सुधारणा आणि परिवर्तनात महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावतात. कला संस्कृती आणि परंपरा जपणारी तसेच साहित्य संगीत आणि संस्कृती याचे संवर्धन स्त्रिया करत असतात. पारंपारिक उत्सव सण आणि कलेच्या माध्यमातून त्या समाजाला जोडून ठेवतात.

स्त्री ही समाजाची निर्माती आहे त्यामुळे तिचा सन्मान करणे आणि तिला समान संधी देणे हे समाजाच्या प्रगतीसाठी अत्यावश्यक आहे. शिक्षण आरोग्य सुरक्षेसाठी योग्य सुविधा मिळाल्यास स्त्रिया अधिक सक्षम बनून समाजाच्या उन्नतीस हातभार लावतात.

एक शिक्षित स्त्री संपूर्ण कुटुंबाला शिक्षित करते. स्त्री शक्ती हीच समाजाची खरी ताकद आहे.

स्त्री ही केवळ समाज निर्मितीची ताकद नसून ती समाजाची दिशा आणि भविष्य ठरवणारी देखील आहे.

स्त्रिया आपल्या परंपरा सण, कला आणि संस्कृती पुढील पिढीकडे हस्तांतरित करतात. त्या समाजाच्या सांस्कृतिक ओळखीचे रक्षण करतात.

स्त्री ही केवळ कुटुंबाचेच नाही तर संपूर्ण समाजाच्या जडणघडणीचे केंद्र आहे. तिच्या योगदाना विना कोणत्याही समाजाचा विकास शक्य नाही म्हणून स्त्रीला आदर आणि समान संधी देणे ही केवळ जबाबदारी नसून समाजाच्या उज्वल भविष्यासाठी आवश्यक आहे.

भारतामध्ये सामाजिक, राजकीय आणि शैक्षणिक कार्यात महत्त्वपूर्ण योगदान दिलेल्या अनेक महिलांनी देशाच्या इतिहासात आपले नाव कमावले आहे. काही प्रमुख महिलांची नावे-

सामाजिक कार्य :

कस्तुरबा गांधी - गांधीजींच्या पत्नी, कस्तुरबा गांधी यांनी महिलांच्या हक्कांसाठी आणि शिक्षणासाठी लढा दिला.

सरोजिनी नायडू - भारतीय स्वातंत्र्यसंग्रामातील एक महत्त्वाची नेती, त्यांनी महिलांच्या हक्कांसाठी आणि सामाजिक सुधारणांसाठी कार्य केले.

मीरा बाई चानू - समाजातील वंचित वर्गाच्या महिलांसाठी कार्य करणारी कार्यकर्ती.

डॉ. विजया रमण - सामाजिक सुधारणांमध्ये महत्त्वपूर्ण योगदान दिलं, विशेषतः महिलांच्या हक्कांसाठी.

राजकीय कार्य :

इंदिरा गांधी - भारताच्या पहिल्या महिला पंतप्रधान, त्यांच्या राजकीय नेतृत्वाने देशाच्या विकासामध्ये महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावली.

सोनिया गांधी - भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसच्या अध्यक्षा, सोनिया

गांधी यांनी भारतीय राजकारणात मोठं योगदान दिलं.

जयललिता - तमिळनाडू राज्याच्या मुख्यमंत्री, एक प्रभावशाली महिला राजकारणी.

ममता बॅनर्जी - पश्चिम बंगालच्या मुख्यमंत्री, त्यांनी राज्यात अनेक सामाजिक आणि राजकीय बदल घडवले.

प्रतिभाताई पाटील - राष्ट्रपतीपदासारख्या देशाच्या सर्वोच्च पदी विराजमान होणारी महिला म्हणून नावलौकिक आहे.

शैक्षणिक कार्य :

सावित्रीबाई फुले - पुण्यामध्ये मुलींसाठी पहिली शाळा काढून मुलींच्या शिक्षणाची दारे खुली केली. मुलींना शिक्षण देत असताना समाजाचा अत्यंत प्रखर विरोध झाला. समाजाने नको नको ती टीका केली. तरीही शिक्षणाचे पवित्र कार्य त्यांनी पुढे चालू ठेवले. शिक्षण हाच मुलींच्या विकासाचा मूलभूत पाया आहे असे समजून मुलींसाठी पहिली शाळा सुरू करणारी क्रांतिकारी महिला होय.

कल्पना चावला - अंतराळ शास्त्रज्ञ, पहिल्या भारतीय महिला अंतराळवीर, ज्यांनी आपल्या शैक्षणिक कार्यात महत्त्वपूर्ण योगदान दिलं.

प्रो. सुमन सरोज - शिक्षण क्षेत्रातील एक आदर्श, ज्या महिला विद्यार्थ्यांसाठी कार्य करत आहेत.

भारतीय साहित्यामध्ये स्त्रिया विषयी विविध लेखकांनी अनेक महत्त्वपूर्ण लेखन केले आहे. हे लेखन समाजातील स्त्रियांची स्थिती, त्यांचे अधिकार, त्यांचे संघर्ष, आणि त्यांचे व्यक्तिमत्त्व मांडण्यासाठी महत्त्वपूर्ण ठरले आहे.

महादेवी वर्मा - महादेवी वर्मा या आधुनिक हिंदी साहित्याच्या महान कवींपैकी एक होत्या. त्यांचे लेखन विशेषतः स्त्रीला समाजात मिळणाऱ्या द्वितीयक स्थानाविरुद्ध आवाज उठवते. त्यांच्या कवितांमध्ये स्त्रीच्या दुःखाची, तिच्या इच्छांची आणि तिच्या संवेदनांची अभिव्यक्ती मिळते.

मृदुला गर्ग - मृदुला गर्ग यांच्या लेखनाने स्त्रीला स्वतंत्रपणे आणि स्वतःच्या हक्कांसाठी लढणाऱ्या व्यक्ती म्हणून उभं केलं आहे. त्यांच्या कादंबऱ्यांमध्ये भारतीय स्त्रीच्या दैनंदिन जीवनातील संघर्षाचा सखोल अभ्यास मिळतो.

इंदिरा गांधी - इंदिरा गांधी या भारताच्या पहिल्या महिला पंतप्रधान होत्या. त्यांच्या जीवनावर आधारित लेखनाने भारतीय समाजात स्त्रीचे नेतृत्व आणि तिचे सामर्थ्य कसे बदलू शकते यावर विचार मांडला आहे.

सुष्मिता बॅनर्जी : सुष्मिता बॅनर्जी या एक सुप्रसिद्ध लेखिका आणि सामाजिक कार्यकर्त्या होत्या. त्यांचे लेखन स्त्रियांना समजण्यात, त्यांच्याशी संबंधित संस्कृत, पारंपरिक आणि आधुनिक दृष्टीकोनांच्या बंधनांचा सामना करत स्त्रीवादी दृष्टिकोनातून महत्त्वपूर्ण ठरले आहे.

गिरीश कर्नाड - गिरीश कर्नाड यांच्या नाटकांमध्ये स्त्रीच्या स्वातंत्र्याचा आणि तिच्या शक्तीचा संघर्ष असतो. त्यांची नावे "तुगलक"

आणि "अग्निमध्ये" इत्यादी नाटकांमध्ये स्त्री पात्रे महत्त्वपूर्ण भूमिका निभावतात.

भारतीय साहित्याचा एक महत्त्वपूर्ण भाग म्हणून स्त्रीवादी दृष्टिकोनातून लेखन महत्त्वपूर्ण ठरते, ज्यात स्त्रीच्या संकल्पनांमध्ये बदल, समानता आणि स्वातंत्र्य यावर चर्चा केली जाते.

कांही महापुरुषांचे स्त्रियांबद्दलचे प्रेरणादायक विचार :

"स्त्री ही घराची शिल्पकार आहे. तिच्या शक्तीने घर आणि समाज दोन्ही घडतात." - महात्मा गांधी

"स्त्रीचा आत्मविश्वास आणि तिच्या स्वप्नांना प्रत्यक्षात आणण्यासाठी तीचं समर्थ आहे." - मायका एंजेलो

"स्त्री ही फुलांच्या रेशमी नाजूकतेसारखी असते, परंतु तिच्या आत एक अढळ धैर्य आणि शक्ती असते." - महात्मा गांधी

"स्त्री ही फक्त प्रेम करण्यासाठीच नाही, तर स्वतःचा आदर करण्यासाठीही जन्माला आलेली आहे." - एलीन सेंट जॉन

"स्त्रिया जगाच्या सर्वात मोठ्या समृद्धीसाठी कारणीभूत आहेत. त्यांचा योगदान अनमोल आहे." - ओपरा विनफ्रे

स्त्रियांच्या विकासाविषयी अनेक प्रेरणादायक आणि महत्त्वपूर्ण पुस्तके प्रसिद्ध झाली आहेत आहेत.

"The Feminine Mystique" - Betty Friedan या पुस्तकाने आधुनिक स्त्रीवादी चळवळीला चालना दिली आणि महिलांच्या जीवनातील पारंपारिक भूमिका बदलण्यावर भर दिला.

"The Second Sex" - Simone de Beauvoir या पुस्तकात बीवॉआवरने महिलांच्या सामाजिक, मानसिक आणि ऐतिहासिक स्थितीचे विश्लेषण केले आहे. हे पुस्तक स्त्रीवादी विचारधारेच्या क्षेत्रात एक महत्त्वपूर्ण ग्रंथ मानले जाते.

"We Should All Be Feminists" - Chimamanda Ngozi Adichie चिमामांडा अडिचीने या पुस्तकात स्त्रीवादी दृष्टिकोन आणि समता यावर प्रकाश टाकला आहे.

"I Am Malala" - Malala Yousafzai हे पुस्तक मुलींच्या शिक्षणासाठी आणि त्यांच्या हक्कांसाठी संघर्ष करणाऱ्या मलाला युसुफजाईच्या प्रेरणादायक जीवनावर आधारित आहे.

"Lean In: Women, Work, and the Will to Lead" - Sheryl Sandberg शेरिल सॅडबर्ग यांचे हे पुस्तक महिलांना व्यावसायिक जीवनात पुढे जाण्याबद्दल मार्गदर्शन करते.

"Bad Feminist" - Roxane Gay हे पुस्तक स्त्रीवादाच्या विविध अंगांचा विचार करते आणि त्याच्या सुसंगततेवर चर्चा करते.

"The Power" - Naomi Alderman या कादंबरीत स्त्रिया शक्तीप्राप्त करतात आणि तिचा समाजावर कसा प्रभाव पडतो हे दाखवले आहे.

"Rising Strong" - Brene Brown ब्रेनी ब्राऊनने या पुस्तकात सशक्त होण्यासाठी आवश्यक असलेली मानसिकता आणि आत्मविश्वास यावर चर्चा केली आहे.

या पुस्तकांमध्ये महिलांच्या अधिकार, सशक्तीकरण, आणि समाजात त्यांच्या भूमिका यावर व्यापक चर्चा आहे.

स्त्रीविषयी पुरुषांची भूमिका कशी असावी ?

समाजातील पुरुषांनी स्त्रीच्या सन्मानासाठी आणि सशक्ती करणासाठी महत्त्वाची भूमिका बजावली पाहिजे. स्त्रिया फक्त घरासाठी किंवा समाजासाठीच नाही, तर संपूर्ण मानवजातीच्या प्रगतीसाठी महत्त्वाच्या आहेत. त्यामुळे पुरुषांनी त्यांच्याकडे आदराने पाहणे आणि त्यांना समान संधी देणे हे अत्यंत गरजेचे आहे.

समानता आणि सन्मान : स्त्री ही केवळ “कमजोर” नसून समाजाच्या उन्नतीसाठी सक्षम आहे, हे पुरुषांनी समजून घ्यावे.

महिलांचा सन्मान करणे ही पुरुषांची जबाबदारी आहे, मग ती घरात असो, कार्यालयात असो किंवा समाजात. घरात आई, बहीण, पत्नी, कन्या यांच्याशी प्रेम आणि आदराने वागावे.

शिक्षण आणि स्वतंत्र निर्णयाचा आधार : मुलगी आणि मुलगा यांच्यात कोणताही भेदभाव न करता स्त्रियांना शिक्षणाची संधी द्यावी. स्त्रियांना त्यांच्या निर्णयांमध्ये स्वातंत्र्य देऊन त्यांना स्वतःची ओळख निर्माण करू द्यावी.

सुरक्षितता आणि संरक्षण : समाजात स्त्रियांसाठी सुरक्षित वातावरण तयार करण्यास मदत करावी. कुठेही अन्याय होत असेल तर त्याला वाचा फोडावी आणि स्त्रियांना मदत करावी. स्त्रियांवर होणाऱ्या अत्याचारांविरोधात कठोर भूमिका घ्यावी.

कुटुंबातील जबाबदारी सामायिक करणे : फक्त स्त्रियांवर घर-कामाची जबाबदारी टाकू नये; पुरुषांनीही घरातील जबाबदाऱ्या वाटून घ्याव्यात. मुलांच्या संगोपनात पुरुषांनीही तितकाच सहभाग घ्यावा.

स्त्रीच्या इच्छेचा आदर करणे : तिच्या करिअरच्या किंवा वैयक्तिक निर्णयांच्या बाबतीत जबरदस्ती करू नये. तिने काय करावे किंवा करू नये याबाबत बंधने न घालता तिला तिच्या आवडीनुसार जगू द्यावे.

प्रोत्साहन आणि पाठिंबा देणे : स्त्रियांनी नवे क्षेत्र निवडले किंवा करिअरमध्ये पुढे जाण्याचा विचार केला, तर त्यांना प्रोत्साहन द्यावे. तिच्या कलेला, ज्ञानाला आणि कौशल्यांना वाव द्यावा.

पुरुषांनी स्त्रियांना केवळ “संरक्षण द्यायचे” म्हणून न पाहता, त्यांना स्वतःच्या निर्णयांमध्ये स्वायत्तता द्यावी. स्त्री-पुरुष समानता ही फक्त तोंडदेखली संकल्पना न राहता, ती कृतीत उतरावी. जेव्हा पुरुष स्त्रियांना आदर, समान संधी आणि योग्य पाठिंबा देतील, तेव्हाच खऱ्या अर्थाने समाज समतोल आणि प्रगत होईल.

शिक्षणामुळे महिलांच्या जीवनात झालेले बदल :

शिक्षणामुळे महिलांच्या जीवनात अनेक सकारात्मक बदल घडले आहेत. शिक्षण हा केवळ ज्ञान मिळवण्याचा मार्ग नसून, तो महिलांना आत्मनिर्भर, सक्षम आणि सशक्त बनवण्याचे प्रभावी साधन आहे.

खालीलप्रमाणे काही महत्त्वाचे बदल पाहायला मिळतात.

आर्थिक स्वावलंबन :

शिक्षणामुळे महिलांना चांगल्या नोकऱ्या मिळतात आणि त्या आर्थिकदृष्ट्या स्वतंत्र होतात. उद्योग-व्यवसाय किंवा स्टार्टअप सुरू करून स्वतःच्या पायावर उभे राहण्याची संधी मिळते.

आरोग्य व स्वच्छता सुधारणा :

शिक्षित महिलांना आरोग्य, स्वच्छता आणि कुपोषण याबद्दल अधिक माहिती असते. कुटुंबातील आरोग्यासंबंधी निर्णय घेण्यास त्या सक्षम होतात.

सामाजिक स्थान व आत्मसन्मान :

शिक्षणामुळे महिलांना समाजात सन्मान आणि प्रतिष्ठा मिळते. शिक्षित महिला आपल्या हक्कांबद्दल जागरूक राहतात आणि त्यासाठी लढा देऊ शकतात.

लैंगिक समानता व निर्णयक्षमता :

शिक्षणामुळे महिलांना आपल्या हक्कांची जाणीव होते, त्यामुळे लैंगिक भेदभावविरुद्ध त्या आवाज उठवू शकतात. कुटुंब आणि समाजासाठी महत्त्वाचे निर्णय घेण्याची संधी मिळते.

लग्न व कुटुंब जीवनातील सुधारणा :

शिक्षित महिला सहजीवनातील जबाबदाऱ्या अधिक चांगल्या प्रकारे पार पाडतात. कमी वयात लग्न करण्याची प्रवृत्ती कमी होते, तसेच कुटुंब नियोजनाकडे अधिक लक्ष दिले जाते.

राजकीय सहभाग व नेतृत्व :

शिक्षित महिला राजकारणात सहभागी होऊन देशाच्या विकासात महत्त्वाची भूमिका बजावतात. महिला सरपंच, खासदार, आमदार, अधिकारी आणि नेते बनून समाज बदलण्यास मदत करतात.

शैक्षणिक व बौद्धिक प्रगती :

शिक्षणामुळे महिलांना विविध विषयांमध्ये संशोधन आणि नवकल्पना करण्याची संधी मिळते. विज्ञान, तंत्रज्ञान, कला, क्रीडा आणि इतर क्षेत्रांमध्ये यशस्वी होण्यास मदत होते.

शिक्षण हा महिलांच्या विकासाचा कणा आहे. शिक्षणामुळे त्या आत्मनिर्भर होऊन आपले व समाजाचे भविष्य उज्वल बनवतात. त्यामुळे प्रत्येक मुलीला शिक्षणाची संधी देणे आवश्यक आहे, जेणेकरून त्या स्वतःच्या आयुष्यात आणि देशाच्या प्रगतीत महत्त्वाची भूमिका बजावू शकतील. स्त्रिया शिकल्या नसत्या तर समाजात अनेक बदल घडले नसते. शिक्षणाने स्त्रियांना आत्मनिर्भर, सशक्त आणि स्वावलंबी बनवले आहे. त्यामुळे स्त्रिया विविध क्षेत्रांत, जसे की विज्ञान, तंत्रज्ञान, कला, आरोग्य, शिक्षण इत्यादी उत्कृष्ट काम करत आहेत आणि समाजाच्या प्रगतीत महत्त्वपूर्ण भूमिका निभावत आहेत. शिक्षणामुळे महिलांना त्यांच्या अधिकारांबद्दल जागरूकता आली आहे, तसेच त्यांनी सामाजिक, आर्थिक आणि सांस्कृतिक पातळीवर आपली छाप सोडली आहे. म्हणूनच अभिमानाने शिकलेली आई घरादाराला पुढे पुढे नेई असे म्हटले जाते ते उगीच नव्हे.

***

INSPIRING VISIONARY WOMAN ASTRO-NUMEROLOGIST - 2025
RENOWNED ASTRO-NUMEROLOGIST AND OCCULT SCIENCE EXPERT
DR. MUGDHA MAAHALE

Dr. Mugdha Maahale is a distinguished Astro-Numerologist, color therapist, and occult science expert with a rich academic and spiritual background. Born in 1982 into a farmer's family, she developed a deep-rooted interest in spirituality from an early age, influenced by her mother and grandmother's devotional practices. She pursued her education with excellence, earning a Gold Medal in Political Science from Pune University and later obtaining a Ph.D. on "Contribution of NGOs in Women's Empowerment." Her research focused on the socio-economic and political challenges faced by women, especially in rural India. She has extensive teaching experience, having worked as an Assistant Professor at MIT School of Government, where she contributed to curriculum development for aspiring politicians. Over the years, she transitioned into the field of occult sciences, mastering Vedic Numerology, Vastu, Lal Kitab, Angel Healing, and more. Today, she is a globally recognized numerologist, guiding thousands of clients worldwide, including in the USA, UAE, Norway, Mauritius, and Japan, through personalized predictions and remedies. Her expertise in Sanskrit and association with organizations promoting ancient wisdom have further enriched her knowledge, making her a trusted name in the world of astrology and numerology.

Many of my clients, from entrepreneurs to working professionals, have experienced significant positive changes through numerological guidance. The beauty of this science lies in its practicality it bridges ancient wisdom with modern-day decision-making, empowering individuals to make informed life choices."

Q. What role does astrology play in political leadership and governance?

Dr. Mugdha Maahale: "Astrology has been a guiding force in leadership and governance for centuries. In my experience working with future politicians at MIT-SOG, I observed that planetary positions and astrological charts strongly influence leadership abilities, decision-making, and public appeal. A leader's horoscope can reveal their strengths, challenges, and the best time for taking crucial steps in their political career. For instance, planetary transits can indicate when a leader may face obstacles or when they have a higher chance of success in elections. Astrological remedies, such as performing specific rituals or wearing gemstones, help mitigate negative influences and enhance a leader's positive traits. Additionally, Muhurta (auspicious timing) plays a crucial role in decision-making whether it's launching a political campaign or making policy changes. Many successful politicians and bureaucrats consult astrologers for guidance. Astrology, when used wisely, can be a powerful tool for governance and leadership success."

Q. What's your top advice for those seeking balance through Vastu and Numerology?

Dr. Mugdha Maahale: "Vastu and Numerology go hand in hand when it comes to harmonizing energy flow in one's life. My top advice is to ensure that both personal and professional spaces are aligned with positive

SOME Q&A WITH DR. MUGDHA MAAHALE:

Q. How does Vedic Numerology influence modern life decisions?

Dr. Mugdha Maahale: "Vedic Numerology is a profound science that helps individuals align their lives with cosmic energies. Every number carries a unique vibration, influencing our personality, relationships, career, and financial well-being. By analyzing a person's birth chart and planetary dasha, I provide insights into their strengths, weaknesses, and life challenges. A simple name correction or a mobile number change can bring remarkable transformations. In today's fast-paced world, people seek clarity in career choices, business decisions, and personal relationships - numerology acts as a guiding force. It not only predicts potential obstacles but also provides remedial solutions to navigate them effectively."

energy vibrations. In Vastu, the placement of objects, entrance direction, and color schemes significantly impact an individual's success and mental peace. Even minor corrections, like repositioning furniture or using specific colors, can bring drastic improvements. In Numerology, numbers influence various aspects of life, including health, relationships, and career. A misaligned name or unfavorable house number can create obstacles, whereas making numerological corrections can bring prosperity. I always emphasize that small changes, such as wearing a color that resonates with your life path number or adjusting business logos to match positive vibrations, can lead to profound transformations. When applied together, Vastu and Numerology create a balanced and fulfilling life."

ACHIEVEMENTS, WORK DONE AND INSPIRATION

- Gold Medalist in Political Science from Pune University.
- Ph.D. on "Contribution of NGOs in Women's Empowerment," focusing on economic, social, and political issues.
- Former Assistant Professor at MIT School of Govern-

ment, contributing to curriculum development.

- Visiting faculty for UPSC at Balasaheb Thackeray Career Academy, Mumbai.
- Conducted live lectures on competitive exam preparation for 450 BMC schools.
- Certified in Human Rights, with a dissertation on HIV+ women's rights.
- Published research on "Role of NGOS in Protecting Basic Human Rights of Women Living with HIV/AIDS" in an international journal.
- Teaches Yoga, German, and Sanskrit languages.
- Associated with Sanskrit promotion organizations like All India Sanskrit Bharti and Geeta Parivar.
- Expert in multiple occult modalities, including Vastu, Color Therapy, Angel Healing, Candle Magic, and Lal Kitab.
- Renowned for accurate numerological predictions and remedies, with a strong global clientele in the USA, UAE, Norway, Mauritius, and Japan.
- Featured in the popular YouTube podcast "Cutting Pe Meeting" on Numerology.

***

जटामुक्त झाली नातेवाइकांकडे आलेली महिला विद्यानगरमध्ये डॉ. सुधीर कुंभार यांच्यासह सहकाऱ्यांचे परिश्रम

विद्यानगर : महिलेच्या जटा सोडविताना डॉ. सुधीर कुंभार, अलकेश ओहळ, सुहास पाटील, राजेंद्र कदम.

विद्यानगर : येथे नातेवाइकांकडे आलेल्या सांगली येथील ५५ वर्षांच्या महिलेच्या डोक्यावरील जटांचे ओझे कमी करण्यात आले.

येथील विज्ञान प्रसारक डॉ. सुधीर कुंभार व सहकाऱ्यांनी या महिलेच्या जटा सोडवून तिच्या डोक्यावरील जटांचे ओझे कमी केले.

संबंधित महिला सुमारे चार वर्षे जटामुळे चिंतातूर होती. त्यातून मानदुखी, डोकेदुखी, पाठदुखी, सारखी झोप येणे, थंडी वाजणे, डोळ्यांचा त्रास, हिमोग्लोबिनची कमतरता, चक्रर येणे अशा विविध प्रकारे तिच्या शारीरिक व मानसिक आरोग्यावर परिणाम झाला होता. सुशिक्षित महिला असूनही जटा सोडवून घेण्यासाठी महिलेची मानसिक तयारी करण्यात आली. सर्व शंकांचे निरसन करण्यासाठी कुटुंबातील भाऊ, बहीण, मेहुण्यांनी डॉ. कुंभार यांच्याशी संपर्क साधला. त्यांनी जटा त्या सोडवण्याबाबतचे गैरसमज दूर केले. जटा कापल्या जाणार नाहीत, तर सोडविल्या जातील हे सांगण्यात आले. महिलांचे जटामुक्तीचे छायाचित्रे दाखवून समुपदेशन केले.

डॉ. कुंभार, अलकेश ओहळ, सुहास पाटील आणि राजेंद्र कदम या शिक्षकांच्या पथकाने आज सुमारे अडीच तासांत महिलेला जटामुक्त केले. यापुढे केसांची निगा व स्वच्छता राखण्याच्या सूचना केल्या. जटेच्या त्रासातून सुटका झाल्यावर तणावमुक्त स्थितीत केस विंचरताना चेहरा आनंदी दिसत होता. या जटामुक्तीसाठी जयसिंग गायकवाड, शांता गायकवाड, भगवान गाडे आदींनी सहकार्य केले.

***

सन २०२४ : महाराष्ट्रात महिलांचे वर्ष

- शरद विजया रघुनाथ वाडेकर, डोंबिवली

सन २०२४ म्हटले की आठवते महाराष्ट्र शासनाच्या महिला व बालविकास विभागाने दिनांक २८ जून २०२४ च्या शासन निर्णयाने घोषित केलेली आणि सन २०२४ मध्ये सर्वत्र सर्वात अधिक चर्चेत राहिलेली 'मुख्यमंत्री - माझी लाडकी बहीण योजना'. अनेक बँकांच्या शाखा महिलांच्या तुडुंब गर्दीने हाऊसफुल्ल करणारी, सुमारे अडीच कोटी महिलांना त्यांच्या बँक खात्यात प्रतिमहा दिड हजार रुपये थेट जमा करून लाभ देणारी योजना. अलीकडच्या लोकसभा आणि विधानसभा निवडणुकांत मतदानात महिला मतदारांचा सहभाग वाढत असल्याचे कल जाणवू लागले होते, मात्र या योजनेने महिला मतदारांना महाराष्ट्र विधानसभा निवडणुकीच्या केंद्रस्थानी आणले.

याच २०२४ वर्षात महिला हिताचे इतरही अनेक महत्वाचे निर्णय झालेत, मात्र लाडकी बहीण योजनेपुढे ते झाकोळल्यासारखे झालेत. खरे तर महाराष्ट्र शासनाकडून झालेले हे अन्य निर्णयदेखील विचारात घेतले तर सन २०२४ ला महाराष्ट्रात 'महिलांचे वर्ष' म्हणून संबोधणे उचित होईल. २०२५ च्या आंतरराष्ट्रीय महिला दिनाचे निमित्ताने या इतरही योजनांचा संक्षिप्त आढावा घेत आहे.

सन २०२४ मधील मला सर्वात महत्वाचा वाटतो तो महाराष्ट्र शासनाच्या महिला व बालविकास विभागाचा दिनांक १४ मार्च २०२४ चा 'शासकीय दस्तऐवजांवर आईचे नाव बंधनकारक करण्याबाबत' या विषयावरील शासन निर्णय. त्यानुसार १ मे २०२४ नंतर जन्माला आलेल्या व्यक्तीचे नाव शासकीय दस्तऐवजांवर लिहिताना प्रथम त्या व्यक्तीचे नाव, नंतर आईचे नाव, नंतर वडिलाचे नाव, नंतर आडनाव अशा स्वरूपात नोंदविणे बंधनकारक करण्यात आले आहे. जन्म दाखला, शाळाप्रवेश आवेदनपत्र, सर्व शैक्षणिक कागदपत्रे, जमिनीचा सातबारा, प्रॉपर्टीची कागदपत्रे, शासकीय/निमशासकीय कर्मचाऱ्यांची सेवापुस्तके व सॅलरी स्लिप्स, रेशनकार्ड, मृत्यू दाखला अशा अभिलेखांवरील नाव वर विहित पद्धतीने नोंदविणे बंधनकारक करण्यात आले आहे. महिलांना पुरुषांबरोबर समानतेची व सन्मानाची वागणूक मिळावी हे उद्देश शासनाने शासन निर्णयात नमूद केले आहेत.

सन १९९४ साली महाराष्ट्र शासनाने देशात सर्वप्रथम 'महिला धोरण' घोषित केले. महाराष्ट्र शासनाच्या महिला व बालविकास विभागाने दिनांक ७ मार्च २०२४ च्या शासन निर्णयान्वये 'महाराष्ट्र राज्याचे चौथे महिला धोरण - २०२४' घोषित केले आहे. महिलांचे आरोग्य, पोषण, स्वास्थ्य, शिक्षण, कौशल्यविकास, लिंगाधारीत अत्याचारांचे निर्मूलन, उत्पन्नाची साधने वाढविणे, महिलांसाठी आवश्यक पायाभूत सुविधांचा विकास, प्रशासन, राजकारण व नैसर्गिक साधनसंपत्तीचे व्यवस्थापन इत्यादीतील महिलांचा सहभाग वाढविणे

यांजकडे विशेष लक्ष देण्यात येणार आहे. महिला सक्षमीकरणासाठी केलेल्या विविध उपाययोजनांची प्रगती मोजण्याच्या निर्देशकांचाही या महिला धोरणात समावेश आहे.

महाराष्ट्र शासन, उच्च व तंत्र शिक्षण विभागाने मान्यताप्राप्त व्यावसायिक अभ्यासक्रमास प्रवेश घेणाऱ्या आर्थिक दृष्ट्या दुर्बल घटक (EWS), सामाजिक व शैक्षणिकदृष्टीन मागासवर्ग (SEBC) तसेच इतर मागासवर्ग (OBC) या प्रवर्गातील मुलींना शिक्षण शुल्क व परीक्षा शुल्काच्या ५० टक्केएवजी १०० टक्के लाभ मंजूर करणेबाबतचा शासन निर्णय दिनांक ८ जुलै २०२४ अन्वये निर्गमित केला आहे. सक्षम प्राधिकरणामार्फत राबविलेल्या केंद्रीभूत प्रवेशप्रक्रियेतून येणाऱ्या व कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न आठ लक्ष रुपये अथवा त्याहून कमी असलेल्या मुलींना याचा लाभ मिळू शकेल. वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्ये विभाग यांनी दिनांक ३० ऑगस्ट २०२४ अन्वये या अनुषंगाने शासन निर्णय निर्गमित केला आहे. तर कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय व मत्स्यव्यवसाय विभागाने दिनांक ९ ऑक्टोबर २०२४ अन्वये या अनुषंगाने शासन निर्णय निर्गमित केला आहे. यामुळे वैद्यकीय, अभियांत्रिकी, स्थापत्यशास्त्र, औषधनिर्माणशास्त्र व कृषीविषयक व्यावसायिक शिक्षण घेणाऱ्या मुलींचे प्रमाण निश्चितच वाढेल.

महाराष्ट्र शासनाच्या महिला व बालकल्याण विभागाने राज्यातील गरजू महिलांना रोजगारासाठी 'पिंग (गुलाबी) ई रिक्षा' उपलब्ध करून देणेबाबतचा शासन निर्णय दिनांक ८ जुलै २०२४ अन्वये निर्गमित केला आहे. यामुळे १७ शहरातील अल्प उत्पन्न गटातील १०,००० महिलांना रोजगार मिळून त्या आत्मनिर्भर होतील व महिला प्रवाशांची सुरक्षितता वाढेल असे अपेक्षित आहे.

महाराष्ट्र शासनाच्या अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण विभागाचे दिनांक ३० जुलै २०२४ च्या शासन निर्णयानुसार केंद्र शासनाच्या प्रधानमंत्री उज्वला योजनेच्या लाभार्थ्यांना तसेच मुख्यमंत्री - माझी लाडकी बहीण योजनेच्या पात्र लाभार्थ्यांच्या कुटुंबास वार्षिक तीन गॅस सिलिंडरचे पुनर्भरण (रिफिल) महाराष्ट्र शासन मोफत करून देणार आहे. मात्र या योजनेचा लाभ मिळण्यासाठी गॅस जोडणी महिलेच्या नावाने असावी ही पूर्वअट आहे.

अशा प्रकारे सन २०२४ हे वर्ष महाराष्ट्रात अधिकृतपणे 'महिला वर्ष' म्हणून घोषित केले गेले नसले, तरी इतिहासाला सन २०२४ या वर्षाची नोंद 'महाराष्ट्रात महिलांचे वर्ष' अशीच घ्यावी लागेल असे वाटते.

***

दुःख सुखावे, प्रिती लाभता

- चंद्रकांत नवले, पुणे

ज्येष्ठ कवी श्री.ग.दि. माडगुळकर यांनी वाल्मिकी रामायणावरून गीतरामायणाची फार सुरेख रचना केली आहे. त्यांच्या गीतांना बाबुजींनी (श्री. सुधीर फडके सुमधुर संगीताने व स्वर्गीय स्वरांनी सजवून आपल्याला परमानंद दिला आहे.)

या गीतरामायणामध्ये गदिमा वर्णन करतात की प्रभू श्रीराम वनवासात जाताना जेव्हा सीतेचा निरोप घेण्यासाठी येतात, तेव्हा ती पतिव्रता स्त्री आर्तस्वरात प्रभू श्री रामचंद्रांना म्हणते,

“निरोप कसला माझा घेता, जेथे राघव तेथे सीता”

पुढे ती असं म्हणते-

“सुख दुःखांकित, जन्म मानवी

दुःख सुखावे, प्रिती लाभता

निरोप कसला, माझा घेता

जेथे राघव तेथे, सीता”

प्रेम-प्रिती ही एक सामर्थ्यवान भावना आहे. पती-पत्नीचं प्रेम हे निरपेक्ष व विनाशर्त असावं. पत्नीला पतीकडून असं प्रेम मिळालंकी ती निश्चित होते. सुरक्षित असते. या प्रेमामुळे अर्थपूर्ण जीवन जगण्यासाठी तिला बळ मिळतं व ती तिच्यातील क्षमतांचा लोककल्याणासाठी, प्रबोधनासाठी तसेच तिच्या कुटुंबाच्या कल्याणासाठी पूर्णपणे उपयोग करते.

पती व कुटुंब सदस्य तिच्या पाठीशी असेल तर तिला कशाचीच अपेक्षा नसते. प्रेमाचे दोन शब्द व पाठीवरून फिरवलेला मायेचा हात बळ देऊन जातो.

इतर दुःखाची, अडचणीची तिला काळजी नसते. ती त्याच्या समोर जाण्यास सक्षम होते. पती-पत्नी ही संसाररूपी रथाची दोन चाके आहेत. दुःख सुखाते प्रिती लाभता. या संदर्भानुसार प्रतिनिधीक स्वरूपात काही उदाहरणे पाहता येतील.

महर्षी ज्योतीबाफुले व सावित्रीबाई फुले या पती-पत्नीला स्त्री शिक्षणचे कार्य करीत असताना सातत्याने समाजाच्या चुकीच्या विरोधाला सामोरे जावे लागले. त्यांना दगड मारले, अपमानित केले. हे सर्व विरोध त्यांनी सहन केले व स्त्री शिक्षणाचे पवित्र कार्य सुरुच ठेवले.

सावित्रीबाईच्या पाठीशी ज्योतीबा फुले ठामपणे उभे होते. त्यांना समाजाच्या विरोधाची पर्वा नव्हते. त्या त्यांच्या पवित्र कार्यात यशस्वी झाल्या.

‘माझे पुराण’ हे आत्मचरित्र बाया कर्वे (आनंदी बाई कर्वे) यांनी लिहिले. या आत्मचरित्रात लिहिले की, १८९३ साली स्त्री शिक्षणाचे खंदे पुरस्कर्ते भारतरत्न धोंडो केशव कर्वे यांनी बायाशी पुनर्विवाह केला, तेव्हा बाया बालविधवा होत्या. याच वर्षी कर्वेनी बायाच्या

नावाने तीन हजार रुपयाची विमा पॉलिसी काढली होती.

या बालविवाहामुळे बाया यांना अनेक सामाजिक प्रश्नांना सामोरे जावे लागले. परंतु अण्णा बायाच्या पाठीशी खंबीरपणे उभे होते.

बायाच्या जगण्याला विविध आयाम होते. बाया यांच्या आत्म-चरित्रामुळे बायाचे अनेक पदरी व्यक्तिमत्व, अण्णा सोबतचे अर्थपूर्ण सहजीवन आणि त्या काळातील महत्त्वपूर्ण सामाजिक संदर्भ प्रकाशात आले.

बाया व तिच्या सासूचे संबंध-नातं समजूतदारपणाच्या पायावर उभं होतं. बायाला गूळ खायला आवडायचा. तिच्या सासूने बायास भरपूर गूळ खायला दिला.

अण्णा कर्वे आणि बाया कर्वे यांनी एकमेकांच्या मतांचा आदर करण्याचा सुरुवातीपासून घेतलेला वसा शेवटपर्यंत सोडला नाही. तसेच नात्यातील आपलेपणा हरवू दिला नाही.

डॉ. मंदाकिनी आमटे या प्रकाश आमटे यांच्या सुविद्य पत्नी आहेत. व थोर समाजसेवक बाबा आमटे यांच्या सूनबाई आहेत.

मंदाताईनी सुखवस्तू जीवन त्यागून समाजसेवेचे व्रत अंगी कारले. पती डॉ. प्रकाश बरोबर काम करताना त्यांना अनेक संकटांशी सामना करावा लागला.

घनदाट जंगल, विंचू, साप, हिंस्त्रप्राणी, आदिवासी समाज, त्यांना होणारे रोग, कुपोषण, अंधश्रद्धा तसेच मांत्रिकाच्या आहारी गेलेला तेथील समाज, साधारण रस्ते नाहीत. कोणतीही करमणूकीची साधने नाहीत असे वनवासी आयुष्य असले तरी त्या सुखी व समाधानी आहेत. त्यांच्या कार्याचा ठसा समाजजीवनावर उमटला आहे. याचे मुख्यकारण म्हणजे डॉ. प्रकाश यांची धैर्याने आणि खंबीरपणे मिळणारी साथ आहे. त्यांचे मंदाताईवर निस्सीम प्रेम आहे.

‘आत्म्याचे नाव अविनाश’ (चरित्र) लेखिका - डॉ. चित्रा पुरंदरे हे आत्मचरित्र मी अभ्यासले. सौ. पूर्णाताई व अविनाश धर्माधिकारी हे पती-पत्नी. या पती-पत्नीचं प्रेम म्हणजे ‘ओसंडून वाहणारा प्रेमाचा झरा’ यांनी लग्नापूर्वी एकमेकांना पाचशेपेक्षा जास्त प्रेमपत्रं लिहिलीत व खूप भटकंती ही केलीत. पूर्णाताईचं उत्कृष्ट काम आपण पाहत आहोतच.

लेखिका डॉ. चित्राताईनी यांच्या बद्दल लिहिलं की, “बाबा आमटेंचं आनंदवन” पाहिलं की, सेवा काय असते हे समजतं! साने गुरुजींची ‘श्यामची आई’ वाचली की, प्रेम काय असतं हे समजतं.

तर धर्माधिकारी सरांचं आणि पूर्णाताईचं चाणक्यमंडळ परिवार मधलं काम पाहिलं की फुले दापत्यांची प्रकर्षाने आठवण होते.

जालन्याचे माझे बालमित्र श्री. शिवकुमार बैजल यांची सुविद्य पत्नी सौ. रेखाताई बैजल या आहेत. रेखाताई बैजल या साहित्यिक

आहेत. शिवकुमार माझा बालमित्र असल्यामुळे त्यांच्या घरी माझे येणे जाणे होते.

सौ. रेखाताई प्रथितयश लेखिका आहेत. त्यांनी कादंबऱ्या, कथासंग्रह लिहिले आहेत. त्यांना साहित्य क्षेत्रातील अनेक पुरस्कार व प्रमाणपत्रं ही मिळाली आहेत. त्या सांगतात की, याचे सर्व श्रेय माझे पती शिवकुमारजी यांना जाते. त्यांनी मला प्रेरणा दिली व माझ्यावर त्यांचे निस्सीम प्रेम आहे.

प्रसिद्ध अभिनेत्री जयश्री गडकर यांचं आत्मकथन 'अशी मी जयश्री' हे मी वाचलं त्यात त्यांनी त्यांचे पती बाळ धुरी यांचे यशस्वी सहजीवन व प्रेमाचे व जिवाळ्याचे संबंध होते हे कथन केले आहे.

'एक सुखी कुटुंब' असं त्याचं आत्मकथन आहे.

वरील उदाहरणासारखेच अनेक कुटुंब आपणास पाहावयास मिळतात. संपादक-संपादिका, लेखक-लेखिका, प्रकाशक-प्रकाशिका या प्रमाणेच डॉक्टर पतीपत्नी, इंजिनिअर पतीपत्नी, आयएस झालेले पतीपत्नी, अधिकारी पती-पत्नी, उद्योजक पतीपत्नी इत्यादी. या सर्वांमध्ये पती-पत्नीचे नाते, निस्सीम प्रेम, एकमेकांना समजून घेणे, एकमेकांच्या विचारांचा आदर करणे वगैरे असते.

प्रत्येक कुटुंबामध्ये असेच प्रेम व नाते निर्माण व्हावे हीच अपेक्षा महिला दिनानिमित्त मी व्यक्त करतो.

***

नोकरी, बंगला अन् जमीनही; वय ४०, तरीही लग्न जमेना... मुलींच्या वाढत्या अपेक्षेने मुलांसमोर अडचणी : वधू मिळणे झाले कठीण

- देवेंद्र पोल्हे

आज नोकरी, घर, कार आणि जमीन असूनही अनेक तरुणांचे लग्न जुळत नसल्याने चाळिशीच्या घरात हे तरुण पोहोचले आहेत. वेगवेगळ्या हैराण करणाऱ्या घटना नेहमीच समोर येत असतात. कधी नवरदेवाच्या काही कारणाने लग्न वेळेवर जुळत नाही, तर कधी नवरीच्या विविध अपेक्षांनी मुलगा मिळत नाहीत, अशी परिस्थिती सध्या समाजात दिसून येत आहे.

आजच्या काळात सर्वांनाच सरकारी नोकरीवाला लग्नाचा मुलगा पाहिजे. मात्र, सरकारी नोकऱ्यांची घटलेली संख्या यामुळे सरकारी नोकरीवर असलेल्या मुलांची संख्या बोटार मोजण्याइतकीच आहे. त्या तुलनेत खासगी मल्टिनॅशनल कंपनीमध्ये चांगल्या पॅकेज असलेल्या नोकऱ्या अनेक मुलांना आहेत. यातून करोडो रुपये किमतीचे फ्लॉट आहेत. गावाकडे शेती आहे. मात्र, या नोकरीची गॅरंटी नसल्याने मनाजोगी मुली मिळणे या मुलांना कठीण होऊन बसले आहे. अनेकजण तर चार ते पाच वर्षांपासून वधूच्या शोधात असून त्यांनादेखील अजूनपर्यंत वधू मिळाली नाही. त्यामुळे अशा वरांचे मात्र टेंशन चांगलेच वाढल्याचे दिसून येते.

मुलांना लग्नाचे टेन्शन वाढले : आज अनेक तरुण पुणे, मुंबई, बंगळुरु, आदी ठिकाणी खासगी कंपनीत नोकरीला आहेत, परंतु वधू मिळत नसल्याने टेंशन वाढले.

गाडी, बंगला, जमीन, पॅकेज हवय : मुलाला गाडी, बंगला असावा. पॅकेज मोठे असावे. भरपूर शेती असावी, अशा अटी मुलींच्या असतात. सर्व अटी पूर्ण करणे बऱ्याच मुलांना शक्य नाही. मुलगा देखणा हवा. तो कुटुंबापासून दूर असावा. मुलाच्या आई-वडिलांचा हस्तक्षेप नको. या अपेक्षा मुलीकडच्या मंडळींच्या असतात.

वधूवर सूचक मंडळ चालक म्हणतात...

* आजकाल मुलाची कुंडली, कुटुंब, रक्तगट याला मुलीकडील मंडळी प्राधान्य न देता भौतिक सुखाला महत्त्व देत आहेत.

- एक वधू वर सूचक मंडळ चालक

* आजकाल शिक्षणाचे प्रमाण वाढल्याने अनेक मुली पदवीधर आहेत. मात्र मुलींच्या अपेक्षा वाढल्या आहेत.

- एक वधू वर सूचक मंडळ चालक

शेती भरपूर हवी, शेतात काम नको : मुलाकडे शेती भरपूर असली पाहिजे. मात्र, मुलगी शेतात पाय ठेवणार नाही, ही मुलीकडील मंडळींची अपेक्षा असते. त्यामुळे अनेक मुलांना मुलगी मिळत नाही.

पस्तिशी पार करुनही का रखडलय लग्न

शेतकरी मुलगा नकोय : भरपूर शेती असूनही मुलांना मुली मिळत नसल्याचे वास्तव चित्र आहे. शेतकरी मुलापेक्षा शिपायाला मुलगी देईन, ही मुलीच्या वडिलांची अपेक्षा असते.

नोकरी आहे, जमीन नाही : बरीच मुले पुणे, मुंबई येथे कामाला आहेत किंवा स्थानिक पातळीवर रोजगार मिळवीत आहेत. मात्र, शेती नसल्याने अशा मुलांनाही मुली मिळत नाहीत.

कार, फ्लॉट आहे बंगला नाही : अनेक मुले चांगल्या कंपनीत कामाला आहेत. कार आहे. फ्लॉट आहे. मात्र, मुलाकडे स्वतंत्र बंगला नसल्याने या मुलांना जोडीदार मिळत नाही.

एकत्र कुटुंब नको; वेगळं रहायचंय : बरेचदा काही पाल्यांना एकच अपत्य असते. त्यामुळे हे कुटुंब एकत्र राहतात. एकत्र कुटुंब पद्धतीला मुलीकडील मंडळींचा विरोध दिसून येतो.

***

कुंभार समाज खानापूरच्या विकासातील भागीदार

परशराम पालकर, बेळगाव

चाकावर पणत्या बनविणारी एक महिला मातीच्या अशा कलाकृती व अलंकारांना मागणी वाढली आहे.

बारा बलुतेदारांपैकी एक असलेला कुंभार समाज प्राचीन काळापासून खानापूर तालुक्यात वास्तव्यास आहे. खानापूर शहरासह गर्लगुंजी, तोपिनकट्टी, सिंगिनकोप, डुकरवाडी, विश्रांतवाडी, नागुर्डा, वत्तोळी, नंदगड, लालवाडी, घोटगाळी, असू या गावात मोठ्या प्रमाणात वसला आहे. मातीपासून मूर्ती, भांडी, विटा तयार करण्याचे काम या समाजातील लोक करतात. या पारंपरिक व्यवसायावरच समाजाचे जीवन अवलंबून होते. पूर्वीच्या काळात परंपरागत व्यवसाय करणे किरफायतशीर होते. मात्र, वाढते नागरीकरण, मालाला उठाव नसणे, औद्योगिकीकरण, मातीची टंचाई, इंधनाचा वाढलेला खर्च, पाण्याची कमतरता आदी कारणांमुळे या व्यवसायाला घरघर लागली. त्याचा परिणाम कुंभार समाजाच्या प्रगतीवर झाला. पारंपरिक व्यवसायातून अत्यल्प उत्पन्न मिळत असल्याने कुंभार समाज आर्थिकदृष्ट्या मागे पडला. कुटुंबाच्या प्राथमिक गरजाही पूर्ण होणे अवघड झाले होते. परंतु, आता परिस्थिती बदलली आहे. मातीच्या कलाकृतींना मागणी वाढली आहे. त्यातच तंत्रज्ञानाची जोड मिळाल्याने कुंभार व्यवसायाला उर्जितावस्था प्राप्त झाली आहे.

ओल्या मातीपासून सुरई, माठ, खुजे, रांजण, कुंड्या, घट, गाडगी, मडकी, झाकण्या, पणत्या, कौले, विटा, कुंड्या, दिवाळीच्या किल्ल्यात ठेवायच्या वस्तूंसह गौरी-गणपती, दुर्गा, हरतालिका, बैल आदी मूर्ती बनविण्याचे काम हा समाज करतो. पूर्वी लाकडाच्या चाकावर मडकी घडविण्याचे काम चालत होते. आता इलेक्ट्रीक चाक उपलब्ध झाले आहे. हे घरातील सिंगल फेज मीटरवर चालते. त्यामुळे या पूर्वी चाक फिरवण्यासाठी घ्यावे लागणारे कष्ट कमी झाले. दोन ते तीन प्रकारची माती एकत्र भिजवून ती मळून घ्यावी लागत होती. आता ही माती अवघ्या काही वेळेत सहज मळून घेण्याचे मशीन आले. त्याबरोबर माती गाळण्याचे मशीनही उपलब्ध करून देण्यात आले आहेत.

अलंकारांना मागणी : खानापूर तालुक्यात स्वयंपाकाची मडकी, पाण्याचे डेरे करणारे कलाकार कमी झाले आहेत. मूर्ती बनविणारे कलाकार कायम आहेत. आता मातीपासून विविध कलाकृती बनविणारे

निसर्गसौंदर्याने नटलेल्या खानापूर तालुक्याचा अपेक्षित विकास झालाच नाही. औद्योगिक व व्यावसायिक क्षेत्रात तालुका मागासलेलाच आहे. परंतु, आतापर्यंत तालुक्याचा जो विकास झाला आहे त्यात एका समाजाने महत्वपूर्ण योगदान दिले आहे. तो समाज म्हणजे कुंभार. या समाजाने परंपरागत कुंभारकाम जोपासून तालुक्याला वेगळी ओळख प्राप्त करून दिली. काही वर्षांपूर्वीपर्यंत कुंभारकाम म्हणजे प्रचंड मेहनत अन् कमी मोबदला अशी परिस्थिती होती. पण, आता त्याला तंत्रज्ञानाची जोड मिळाल्याने कुंभाराचे चाक प्रगतीच्या दिशेने वाटचाल करत आहे.

- परशराम पालकर, बेळगाव

वाढले आहेत. शोभेच्या वस्तू बनविण्याबरोबर जेवणासाठी ताट, ग्लास, वाटी, जार, स्वयंपाकाची शोभेची भांडी बनविण्यास प्राधान्य दिले जात आहे. मातीपासून आकर्षक दागिणेही बनविण्यात येत आहेत. मातीच्या दागण्यांवर रंगकाम केल्यानंतर ते मातीचेच आहेत का असा प्रश्न पडतो. सोने, चांदी, तांबे, धातूची अॅलर्जी असलेल्यांकडून या अलंकारांना मागणी आहे. कानातील झुमके, गळ्यातील माळ यांना मोठी मागणी आहे. नाटक, टीव्ही, चित्रपट कलाकारही हे दागिणे मोठ्या प्रमाणात वापरत आहेत. गरीबांचा फ्रीज म्हणून मातीपासून बनविलेले माठांना मोठी मागणी आहे.

उत्पादनात वाढ : एकाच आकाराचे पाण्याचे माठ बनविण्यासाठी जिगर जिली मशीनचा वापर होत आहे. या मशीनचा वापर करून पाण्याचे ग्लास, चहाचे कप देखील मोठ्या प्रमाणात बनविण्यात येत आहेत. साहजिकच उत्पादनातही वाढ झाली आहे. माती मळण्यासाठी इलेक्ट्रीक मशीनही उपलब्ध झाले आहे. माती गाळण्यासाठी देखील स्वतंत्र मशीन खादी ग्रामोद्योग संस्थेने कलाकारांना उपलब्ध करून दिले आहे. त्यामुळे, कुंभार कामातील कलाकारांचे श्रम कमी झाले आहेत. उत्तम दर्जाच्या कलाकृती करणाऱ्या कलाकारांच्या हाताला काम मिळत आहे. खानापूर तालुक्यात मिळणारी काळी चिकणमाती देशात कुठेही मिळत नाही. या मातीपासूनच या कलाकृती तयार होतात. भारतातील एकमेव केंद्रीय कुम्हारी संस्था १९५५ पासून मलप्रभा नदीच्या काठावर आहे. या संस्थेने हजारो कलाकार तयार केले आहेत.

कुंभाराचे चाक ते इलेक्ट्रीक चाक : पूर्वी कुंभाराचे चाक लाकडाचे किंवा कुरंजी दगडाचे होते. या चाकाचा व्यास ३० ते ३८ सेंटिमीटर होतो. चाकाला दहा ते बारा आरे होते. चाकाखाली दगडात बसवलेला एक खूंट असतो. चाकाच्या लाकडी माथ्यावर (तुंब्यावर) मातीचा गोळा ठेवून एका बांबूच्या दांडीने चाकाला गती दिली जात होती. हे चाक ५ ते १० मिनिटे फिरत होते. ते चाक फिरत असताना मातीच्या गोळ्याला आतून बाहेरून ओल्या हाताने आकार द्यावा लागत होता.

चहाचे कप आणि पाण्याचे ग्लास बनवणारी जिगर जॉली मशीन.

तयार झालेल्या भांड्याचा पृष्ठभाग गुळगुळीत झाल्यावर भांडे हळूच काढून आधी सावलीत आणि मग उन्हात वाळवले जाते, आणि नंतर अशी तयार झालेली अनेक भांडी कुंभार घडवत होता. त्यानंतर लाकडी चाकाची जागा रहाटाने घेतली. बॉलबेरिंगचा शिरकाव झाला. आता इलेक्ट्रीक चाक उपलब्ध झाले आहे. वीजेवर चालणार हे चाक असून त्याला हवी तशी गती देता येते. त्याप्रमाणे मडके घडवता येते. घरगुती सिंगल फेजवर चालणारे इलेक्ट्रीक चाक कोठेही वाहून नेता येते. त्यामुळे पूर्वी चाक फिरवण्यासाठी लागणारी शक्ती खर्च होण्याचे कारण नाही.

कमी वेळेत सुबक कलाकृती : पूर्वी मडकी घडवण्यासाठी एक बहिर्वक्र आकाराचा दगड घेऊन वस्तूच्या आतून हाताने फिरवून त्यावर लाकडाचे फटके देण्यात येत होते. आजही याच पद्धतीने मडकी घडविण्याचे काम चालते. त्यामुळे, वस्तू गुळगुळीत आणि पक्की होते. आता मातीची भांडी, फुलदाणी, शोभेच्या वस्तू, सुबक पणत्या बनवण्याचे कामही मशीनच्या साहाय्याने होत आहेत. त्याप्रकारचे साचे उपलब्ध

शाईच्या गणेशमूर्ती बनविताना कारागीर.

असून मशीनरीही कार्यरत आहेत. त्यामुळे कमी वेळेत सुबक कलाकृती बनविण्याचे काम तंत्रज्ञानाच्या साहाय्याने शक्य झाले आहे. कारण एकसारखी एकाच आकाराची कला घडवण्याची किमया आधुनिक तंत्रज्ञाने साध्य झाली आहे.

केंद्र सरकारची साथ : केंद्रिय ग्राम कुम्हारी संस्था (सीव्हीपीआय) खानापूर शहरात कार्यरत आहे. या संस्थेत कुंभार कलेला प्रोत्साहन मिळण्यासाठी खादी ग्रामोद्योग संस्थेतर्फे मानधन दिले जाते. तीन, सहा वर्ष याप्रमाणे अभ्यासक्रम उपलब्ध आहेत. ही कला आत्मसात केल्यानंतर १८ हजारांचे इलेक्ट्रीक चाक मोफत दिले जाते. १० ते २० जण एकत्र येऊन प्रशिक्षण घेतल्यास सार्वजनिक भट्टी, चिखल मळण्याचे मशीन, चिखल गाळण्याचे मशीन मोफत उपलब्ध करून दिले जाते. देशासह विदेशातील कलाकार ही कला शिकण्यासाठी केंद्रिय ग्राम कुम्हारी संस्थेत येतात. या ठिकाणी मातीपासून कलाकृती बनवण्यासह त्यावर ग्लेझिंग देण्याची कलाही शिकविली जाते. चिनीमातीची भांडी बनविण्याचे तंत्रज्ञानही याठिकाणी शिकविले जाते.

***

विवाह जुळविण्यात 'सिबिल'चा नवा स्पीड ब्रेकर!

गडहिंगलज : विवाह जुळवणीच्या मार्गात 'सिबिल'चा (क्रेडिट इन्फर्मेशन ब्युरो इंडिया लिमिटेड) या पतमानांकनाचा नवा अडथळा तयार होताना दिसत आहे. वधू पक्षाकडून अन्य बाबींबरोबरच 'सिबिल'चीही पडताळणी केली जात असल्याने लग्नाळंच्या अडचणीत वाढ झाली आहे.

गेल्या दशक-दीड दशकांत मुलींच्या उच्च शिक्षणाचे प्रमाण वाढले आहे. साहजिकच मुलींच्या अपेक्षाही वाढल्या आहेत. या पात्रता निकषांचे अडथळे पार करताना वर

पक्षाला नाकीनऊ येत असल्याचे चित्र आहे. आता यात नव्या एका 'स्पीड ब्रेकर'ची भर पडली आहे. वधू पक्षाकडून वराचा किंवा त्याच्या कुटुंबातील प्रमुखाचा 'सिबिल' मानांकन तपासले जात असल्याचे समोर येत आहे. वधू पक्षाकडून 'सिबिल' अहवाल काढला जात आहे. त्यामुळे कोणत्या बँकेत किती कर्ज आहे, त्याचे हसे कसे भरले आहेत की कर्ज थकीत आहे, अन्य कोणाच्या कर्जाला जामीन आहे काय अशी माहिती तपासून पाहिली जात आहे.

अनघा घरात शिरली तेव्हा आभाळ भरून आलेले होते. काळोख दाटला होता, पाऊस पडत नव्हता पण कोणत्याही क्षणी पडायला लागेल अशी परिस्थिती होती. पर्समधुन किल्ली काढून तिने घराचा दरवाजा उघडला होता. "अनघा, तु इतक्या उशिरा का आलीस?" हॉलमध्येच बसलेल्या तिच्या आईने तिला बघताच विचारले.

"आता सात तर वाजत आहेत, इतकाही उशिर झालेला नाही."

"अगं हो, पण तुला घरी जायला किती उशिर होईल. आज ऑफिसमधुन परस्पर इथेच आलीस का?"

"हो. परस्परच आले. घरी जायचा कंटाळा आला. नाहीतर जितु यावेळी घरी आलेला नसतोच."

"पण तु तुझ्या सासुबाईना सांगितलेस का तु इथे येणार ते?"

"हो, सकाळीच तसे सांगून आली आहे."

"मग मला नाही फोन केलास, येणार आहे म्हणुन?"

"अरुण आला होता आज ऑफिसमध्ये तेव्हा त्याला बोलले होते मी. त्याने तुला सांगितले नाही का?"

"अजुन तो तरी कुठे घरी आला आहे? लग्न ठरल्यापासुन तो वेळेवर घरी येतच नाही."

"तुला त्याने काहीच सांगितले नाही वाटते?"

"नाही आज तर काहीच बोलला नाही."

"मग त्याला विचारतेस का घरी आल्यावर तसे? नाही म्हणजे मी तुला आता सांगितले नाही तर लगेच बोलुन दाखविलेस. लग्न व्हायच्या आधीसुद्धा तुला न सांगता मैत्रीणीबरोबर एक दिवस जरी बाहेर गेले तरी आल्यावर किती रागवायचीस मला. आता मुलाला तसे बोलतेस का?"

"तो काय मुलगा आहे. त्याला उशिर झाला तरी काही काळजी नसते. तसे मुलींचे नसते. उशिर झाला की काळजी वाटते. तुला आता कळायचे नाही. तु आई झालीस की तुला कळेल."

"हे लग्न टिकले तरच शक्य आहे ते" खुर्चीवर बसत अनघा म्हणाली.

"म्हणजे काय विचार काय आहे तुझा?"

"मला नाही वाटत माझे आणि जितुचे पटेल म्हणुन. मी बराच प्रयत्न केला, पण तो काय त्याची नाती सोडायला तयार नाही. मला आता हे फार त्रासदायक होऊ लागले आहे. मीही आता फार वाट बघणार नाही."

"म्हणजे काय घटस्फोट घ्यायचा विचार करते आहेस का?"

"हो. अजुन त्या निर्णयापर्यंत पोचले नाही आहे, पण लक्षणे तर तिच दिसत आहेत."

"वेडी आहेस का? लग्न होऊन सहा महिने पण झाले नाहीत आणि घटस्फोट?"

"जर आमचे जमत नाही, आमचे विचार जुळत नाही, स्वभाव पटत नाही, हे जर आताच कळते आहे, तर किती लांबवयाचे शेवटी. जितके लांबले तितके जास्त अडकायला होते. म्हणुन तर मी मुल न होऊन देण्याचा निर्णय घेतला."

"अगं असे काय करतेस? असा वेडेपणा करू नकोस."

"हे बघ आई. मी तुझ्याशी या विषयावर पहिल्यांदा बोलत नाही आहे. मागे सुद्धा म्हणाले होते. तेव्हा काय म्हणालीस? आपल्या घराण्यात असे काही झालेले नाही, असे करू नकोस नाही तर अरुणचे लग्न व्हायचे नाही. आता त्याचे लग्न ठरले आहे ना. मग तुझा एक प्रश्न मिटला आहे."

"अग पण लोक काय म्हणतील?"

"मी काय म्हणते हे महत्वाचे काय लोक काय म्हणतील हे महत्वाचे? तुला माझी काही काळजीच नाही का?"

"तुझी काळजी आहे म्हणुन तर म्हणते आहे. लग्न झाल्यावर एकटी कशी काय राहशील?"

"का? मी इथे येऊ शकत नाही?"

"तु इथे यायचा विषय नाही. तु एकटीने आयुष्य किती काढणार हा प्रश्न आहे."

"बघेन. मी कधी म्हणले मी आता लग्नच करणार नाही म्हणुन? मी आतापण लग्नाला तयार नव्हते. मुलाची निट चौकशी केली का विचारले होते. तु सगळ्या प्रश्नाना छान, उत्तम वगैरे म्हणालीस. आता लग्न झाल्यावर त्याचे एक एक गुण कळायला लागले मला. कधी जावयाला एक प्रश्न विचारलास? तो काय करतो कसा वागतो हे मी तुला वेळोवेळी सांगत आले आहे, तु काय किंवा त्याची आई काय, कायम त्यालाच पाठीशी घालत आला आहात."

एवढ्यात दरवाजा उघडला आणि तिचे वडिल घरात आले.

"छान, कधी आलीस?" त्यांनी घरात तिल्या बघितल्यावर विचारले.

"ती येऊन तास झाला. आता तिची निघायची वेळ झाली."

"म्हणजे मी इथे राहूच नको का?"

"मी असे कधी म्हणाले? पण वेळेवर घरी जा, एवढेच मला म्हणायचे होते. तु तुझ्या नवऱ्याला आणि सासुला सांगितले आहेस का तु इथे राहणार ते?"

"ते मी आता पण सांगू शकते. त्यालापण कळायला हवे. आपणच कसेही वागले तर चालते असे नाही."

"म्हणजे काय? तुमच्यात भांडणे झाली का?"

"मी त्याच्या स्वभावाला कंटाळले आहे. मी मागे पण घटस्फोटाबद्दल बोलले होते, पण तेव्हा आईने दादाचे लग्न होणार नाही म्हणुन मोडता घातला."

“अरे बापरे? म्हणजे त्यानंतर काहीच सुधारणा झाली नाही? मला वाटले तु मधे काही बोलली नाहीस चार महिने, आता सगळे व्यवस्थित सुरु असेल. मी घरी येऊन बोलू का त्यांच्याशी?”

“त्याने काही फरक पडणार नाही. मागच्या वेळीही तुम्ही घरी येऊन बोलला होता. काय झाले त्याचे? दुसऱ्या दिवशीच तो तिला भेटायला परत गेला. मी काय तुम्ही काय, कोणीही सांगितले तरी तो तोंडदेखले ठिक आहे म्हणतो, परत येरे माझ्या मागल्या सुरु होते. त्याचे आईवडिल तर काहीच बोलत नाहीत. आता माझी निर्णय घेण्याची वेळ आली आहे. मी या विषयावर आजच घरी बोलणार आहे.” असे म्हणुन ती घराबाहेर पडली. आता पावसाची काहीच लक्षणे नव्हती. जोराचा वारा सुटला होता. मोठ्या वादळाची लक्षण होती!

जवळपास अर्धा तासात ती तिच्या सासरी पोहचली. गाडीवरून उतरताच तिने एक फोन केला व मग ती घरात शिरली. हॉलमध्ये कोणीच नव्हते. चपला काढुन ती थेट आपल्या बेडरूममध्ये शिरली. बघते तर तिचा नवरा जितेंद्र कपडेच काढत होता. तो सुद्धा नुकताच आला असावा.

“अरे वा, आज आलीस वाटते, मला वाटले आज तिथेच राहणार”, तिने काहीच उत्तर दिले नाही. त्यालाच ती तो कुठे गेला हे विचारणार होती. पण तेही तिने विचारले नाही. तिला आता शांतपणे विचार करुन बोलायचे होते.

“हो घरीच आले” असे मोघम उत्तर देऊन तिने कपडे बदलायला घेतले.

“माहेरीच गेली होतीस का अजुन कुठे?” त्याने छद्मीपणाने प्रश्न विचारला.

“मला तुझ्यासारखी सवय नाही. आता तुला विचारले की इतक्या वेळ कुठे होतास तर तु काय म्हणणार? मी ऑफिसमध्ये होतो. पण ते खरे आहे का?”

“अर्थात. मी ऑफिसमध्येच होतो.”

“तुझ्याकडे त्याचा काय पुरावा आहे? माझ्याकडे पुरावा आहे. तु आईला किंवा बाबांना फोन करुन खात्री करुन घेऊ शकतोस. तुझ्याकडे काय पुरावा आहे की तु खरेच इतक्यावेळ ऑफिसमध्ये होतास म्हणुन?”

“मग मी काय तुझ्याशी खोटे बोलतो आहे का?” त्याने अचानक कितीतरी मोठ्या आवाजात प्रश्न केला. तिला त्याच्या आरडाओरडीची सवय होती, पण त्याच्या आईवडिलांना काही कळाले नाही. ते त्यांच्या खोलीतून धावत या खोलीत आले.”

“अरे काय ओरडत आहेस? आणि तु कधी आलीस? आल्याबरोबर त्याच्याशी भांडण काढले दिसतेस.”

“तुमच्या मुलाला विचारा तो इतक्या वेळ कुठे होता. बघु तुम्हाला तरी खरी उत्तरे देतो का?”

“आता ऑफिसमधला तुला कोणता पुरावा हवा आहे?”

“ठिक आहे. तुझ्याकडे तु ऑफिसमध्ये असल्याचा पुरावा नाही आहे. पण माझ्याकडे तु ऑफिसमध्ये नसल्याचा पुरावा आहे.” असे

म्हणत तिने मोबाईल हातात घेतला व त्यातून काहीतरी शोधुन तिने एक रेकॉर्ड सुरु केली.

“हॅलो मंजिरी, आता कुठे आहेस तु?” तिचा आवाज ऐकताच जितेंद्रचा चेहरा पडला.

“अगं मी आताच घरी येते आहे. आताच मी आणि जितेंद्र शॉपिंग करुन आलो. मला अजुन कपडे पण बदलायचे आहेत. मी तुला...” तिने ती रेकॉर्ड बंद केली.

“अजुनही तुला असेच म्हणायचे आहे का, की तु इतक्यावेळ ऑफिसमध्येच होतास म्हणुन?” त्याने काहीच उत्तर दिले नाही.

“बघा. तो आता तुमच्याशीही खोटे बोलायला लागला आहे. तुम्ही त्याला काहीच समजावुन सांगणार नाही का?”

“तेवढ्याकरता तुझ्याशी लग्न लावुन दिले. पण काय फरक पडला? तुला त्याला काहीच गुंतवुन ठेवता आले नाही. हा तुझाच दोष आहे. तुझ्याशी लग्न होऊनसुद्धा त्याला तिच्याशी भेटावेसे वाटते हे तुझे अपयश आहे. त्याला कशाबद्दल बोलतेस? नवराबायकोंच्या भांडणात आम्ही पडत नसतो. ते तुमचे तुम्ही सोडवा.”

“ठिक आहे. तुमच्या मते त्याचे बरोबर आहे, पण मी अपयशी आहे असेच ना? मग मला याच्याबरोबर संसार करायचा नाही आहे. तु मला घटस्फोट दे आणि तुला काय करायचे ते कर.”

“अगं पण घटस्फोट घ्यायची इतकी काय घाई आहे? तुमचे लग्न होऊन सहा महिनेतर झाले आहेत. एकदा मुल झाले की स्थिरावेल तो.” “पण मी अडकेन त्याचे काय? आणि मुल झाल्यावरही तो बदलेल याची काय खात्री? जितेंद्र मला एका आठवड्यात उत्तर दे. मी माझे निर्णय घेण्यास मोकळी होईन आणि तु देखील. खरतर तु तिच्याशीच लग्न करायला हवे होतेस, माझ्याशी का केलेस?”

“त्याला काहीही शिकवु नकोस. ती मुलगी काही आपल्या जातीतली नाही. तिच्याशी तो लग्न करु शकत नाही.”

“अच्छा म्हणजे ती मुलगी जातीमधली नाही, म्हणुन लग्न करु शकत नाही, पण तिच्या घरी जाऊ शकतो, तिच्याबरोबर फिरु शकतो आणि बायकोकडे सोयिस्कर दुर्लक्ष करु शकतो. हे चांगले आहे. जितेंद्र मी तुला यापुर्वीदेखील सांगितले आहे, आता तुझ्या आईवडिलांसमोर सांगते, मला तुझा निर्णय हवा आहे. लग्न माझ्याशी आणि तिला आठवड्यातून चारवेळा भेटायला जायचे हे मला चालणार नाही. तुम्ही पुर्वी राहायचा त्या वन बी एच के फ्लॅटमध्ये मी राहेन, तुझा निर्णय होईपर्यंत. तुला माझ्याशी संसार करायचा असेल, तर मला घ्यायला तिकडे ये. नसेल तर फोन करुन सांग. मी बघेन पुढे काय करायचे ते. माझी राहायची पुढची व्यवस्था होईपर्यंत मी तिथे राहेन. तिकडचा फ्लॅट रिकामा करायची व्यवस्था कर.” तिने निश्चुन सांगितले. तिच्या बोलण्यानंतर त्याचे आईवडिल त्यांच्या खोलीत गेले. जितेंद्र विचार करत खुर्चीवर बसला. अनघा खिडकीपाशी गेली. आता वातावरण परत बदलले होते. आकाश एकदम निरभ्र झाले होते.

***

दूरवर चमचणारं मुंबई शहर पसरलं होतं. गौरी शांतपणे त्या नजाऱ्याकडे पाहत बसली होती. मधूनच एखादी बिल्डिंग, मोबाईलचा टॉवर दिसायचा. नि परत काळोख्या रात्रीतले दिवे दिसायला लागायचे. गौरीला त्या मिणमिणत्या प्रकाशातही आशेचा किरण दिसत होता.

जेमतेम अर्ध्या तासापूर्वी तिच्या भावाचा तिला फोन आला होता. काका घरी आलेत, आहेस तशी घरी निघून ये. असं बजावणं झालं होतं. त्यामुळं मिळेल ती लोकल पकडून घराच्या दिशेने निघाली होती. लोकलमधली तोबा गर्दी, खांद्याला पर्स, पाठीवर लॅपटॉपची बॅग अशा अवतारात ती उभी होती. सूर्याच्या मावळण्याने तयार झालेल्या उदासीनतेला पाहतानाच तिला स्वतःच्या आयुष्यात आलेल्या मळभाची जाणीव झाली. फक्त एक तासापूर्वी तिच्या आयुष्यात जे वादळ उठलेलं ते अजूनही शमलं नव्हतं.

आज सकाळची गोष्ट. गौरीकडून टीम लीडरनं एक प्रोजेक्ट पूर्ण करून मागितलेला. शुक्रवारची डेडलाईन होती. पण, शुक्रवार दुपारपर्यंत तिला ते काम आटोपता आलं नाही. झालं. टीम लीडरनं तिला बोलावून घेतलं. टीम लीडरचं नाव होतं राघव. तसा तो अॅग्रेसिव्ह आणि अॅरोगंट होताच. पण, मुलींच्या बाबतीत त्याचा ट्रॅक रेकॉर्ड विशेष चांगला नव्हता. गौरीला याची कल्पना असल्यानं ती जराशी बिचकतच त्याच्या केबिनला पोहोचली. त्यानं तिला झापायला सुरुवात केली. तुला अक्कलच नाही? मलावरून बोलणी खायला लागतात. तुला कामच येत नाही. फुकट पगार घेता का तुम्ही? काय हवं नको ते सर्व बोलून झालं. गौरीनं सुरुवातीला ऐकून घेतलं. पण, विषय जेव्हा पर्सनल लेव्हलला आला, तेव्हा गौरीला संताप अनावर झाला. तिनं त्याच्या डेस्कवर हात आपटत त्याला खडे बोल सुनावले. तू वशिल्यावर जॉईन झालायसं! तुला काम करून घेताच येत नाही. दोघांच्यात तुतूमैमै झाली. कोणीच माघार घेईना. शेवटी राघवनं त्याच्या अधिकाराचा वापर केलाच आणि आजच्या आज डॉक्युमेंट हॅन्डओव्हर नाही झाले, तर डिसमिस करेन, अशी धमकी देऊन राघवनं तिला केबिन बाहेर हाकलवून दिलं. साऱ्या ऑफिसनं हा तमाशा पाहिला.

गौरी आपल्या जाग्यावर जाऊन बसली. कोण काय बोललंय, हे मनावर न घेता तिनं सॉफ्टवेअरवर काम करायला सुरुवात केली. सोर्स कोड, फ्लोचार्ट तिनं स्वतः प्रिपेअर केले. रेफरन्सेस गोळा केले. ऑफिसमधला एकेक माणूस थंब करून निघून जात होता तसंतसं गौरीचं काम हळूहळू संपत होतं. एकेक लाईट्स ऑफ होत गेल्या नि साधारण सव्वासातच्या दरम्यान गौरीचा कोड पूर्ण झाला. लागलीच तिनं क्लाएन्टला मेल करून टाकला.

हुश्र म्हणत तिनं डेस्क आवरला आणि ती बेसमेंटला पोहोचली.

कोणी लेटपर्यंत थांबलं होतं का, स्टेशनच्या रुटला जाणारं कोणी भेटतंय का? हेच तिची भिरभिरती नजर शोधत होती. कार पार्किंग ओलांडत असताना गाडीच्या हेडलाईटचा फ्लॅश तिच्यावर पडला. ड्रायव्हरनं काच खाली करत तिला आवाज दिला.

काय गौरी? चाललीस कुठं?

गौरीला हा आवाज ओळखीचा वाटला. तिनं जवळ जाऊन निरखून पाहिलं, तर तो राघव होता. गौरी जरा चपापली. नि हळुवार आवाजात म्हणाली, 'लेट झालाय ना! लोकल पकडायचीये.' तो काही न बोलता तसाच तिच्याकडं बघत राहिला. त्याची संपूर्ण नजर तिलाच न्याहाळत होती.

गौरीच्या मनात तो सकाळचा विषय काढेल याची चिंता लागून राहिली होती. त्यामुळं, मान खाली घालून ती तशीच उभी राहिली. कॉरिडॉर मध्ये कोणीच नाही. याचाच फायदा घेऊन राघव डाव टाकत म्हणाला, 'लवकर जायचंय ना... मग मी सोडतो की... बस गाडीमध्ये...'

गौरीनं मान वरती केली. ड्रायव्हर सीट शेजारचं दार उघडत त्यानं तिला राईड ऑफर दिली. कदाचित त्याला मी आजच्या आज काम पूर्ण केलं, हे आवडलं असेल! जर तो स्वतःहुन विचारतोय, तर आपण एक पाऊल पुढं यायला काय हरकत आहे, असं गौरीला वाटलं. आणि ती आत जाऊन बसली. त्या दोघांची किंचित नजरानजर झाली. जरासं हसून, ती तिच्या हातातलं सामान मागच्या सीटवर टाकायला लागली. तोवर राघवनं डोअर लॉक केले आणि म्युझिक सिस्टीम ऑन केली. फुल्ल व्हॉल्युम केला. तिरक्या नजरेनं त्यानं गौरी काय करतेय याकडे बारीक लक्ष ठेवलं आणि संधी साधून मागे वळलेल्या तिच्या दोन्ही हातांना स्वतःच्या डाव्या हातानं जखडून ठेवलं आणि उजव्या हातानं तिला शांत राहायची खूण केली. गौरी घाबरली. तिचं कपाळ घामानं डबडबलं. तोंडातून अक्षरही फुटेना. इथं राघवनं मिळालेल्या संधीचा फायदा उठवायला सुरुवात केली. त्याचे हात गौरीच्या दिशेने झेपावू लागले. गौरीचा प्रतिकार तोकडा पडू लागला. तिच्या डोळ्यासमोर तिचा विनयभंग होत होता. तिला आपल्या घरची प्रचंड आठवण येत होती. डोअर अनलॉक करून बाहेर पडावं तर राघवनं हात धरलेला. त्यामुळं तिला काहीच करता येईना.

इकडंतिकडं लक्ष फिरवत असतानाच, समोरून तिची एक कलिंग येताना दिसली. तिचं लक्षही या दोघांकडेच होतं. त्या दोघांचं काहीतरी चाललंय एवढं बघून ती पुढं सरकली. राघवला तिची चाहूल लागली. लगबगीनं त्यानं डोअर अनलॉक केले आणि स्वतः खाली उतरून तो निघून गेला.

त्यापाठोपाठ गौरीनं होतं तेवढं सामान बॅगेत कोंबलं. अन मोबाईल हातात घेऊन ती बाहेर पडली. बाहेर सगळं सामसूम होतं. ती रस्त्याच्या दिशेनं निघाली. मोबाईलचा टॉच लावायला म्हणून ती मोबाईल शोधू लागली. नेमका तेव्हा मेसेज आल्याचा टोन वाजला नि गौरीचं लक्ष बरोबर मोबाईलकडे गेलं. राघवचा मेसेज होता.

“मी त्या अक्षदाला मॅनेज केलंय. तू माझ्यासोबत होतीस हे दुसरं कोणालाच माहिती नाहीये. नि कळणारही नाही. तुला नोकरीची किती गरज आहे हे मला माहितीये. त्यामुळं चुपचाप बस. मी पाच हजार पाठवतोय तुला. ते घे आणि हा विषय इथल्याइथं सोडून दे. इज दॅट क्लिअर बेबी?”

मेसेज वाचून गौरी पुरती हतबल झाली. तिला खूप खचल्यासारखं वाटायला लागलं. पाठोपाठ पैसे जमा झाल्याचा मेसेज आला. ती अमाऊंट पाहून राघव आपल्याला कोण समजतोय, त्याच्या नजरेत आपली काय व्हॅल्यू आहे, हे तिला उमगलं.

तिनं स्वतःचं मन घट्ट केलं. आज जर मी स्वतःसाठी उभी राहिले नाही तर पुढची अनेक वर्षं मला माझ्या मनातील भीतीला घट्ट धरून बसावं लागेल, हे तिनं ओळखलं. नि काहीतरी करून ह्या प्रसंगाला वाचा फोडायचीच, हे तिनं मनाशी पक्कं केलं. तिनं अक्षदाला फोन लावला, पण तिच्या बोलण्यात हतबलतेपेक्षा लाचारी अधिक जाणवली.

“गौरी वी आर वन फॅमिली यार. आपण एक फॅमिली म्हणून राहतो. काम करतो. नि फॅमिलीत अशा गोष्टी होत राहतात. माझ्याही बाबतीत घडल्यात. पण मी रडत बसले का? मला सांग राघवची नाहीतर कोणाही सिनिअरची मर्जी राखण्यात काय चूक आहे? जस्ट चिल. जास्त विचार करू नको. तुला होईल सवय.”

गौरीनं फोन कट केला. आता केवळ एकच पर्याय तिच्यासमोर होता. एचआर मॅनेजरला फोन करायचा. तिनं थोडा वेळ घेऊन नंबर फिरवला आणि एका श्वासात भडाभडा सगळं सांगून मोकळी झाली. एचआरनं सारं ऐकून घेतलं. अन् काडीचाही इंटरेस्ट न घेता, लेखी अर्ज दे असं सांगून फोन ठेवून दिला. गौरीनं डोळे पुसत अर्ज लिहायला घेतला. राघवनं कसं तिला झापलं? राघवनं कसा त्रास दिला? सारं त्यात लिहिलं. राघवनं केलेल्या मेसेजची फोटोकॉपी त्याला जोडली. एक प्रत लोकल पोलिस स्टेशन असंही त्यात नमूद केलं. अन स्कॅन करून ईमेल सेंड केला. तिला आता पोलिस स्टेशन गाठायचं होतं. कुठला एरिया, कुठलं लोकेशन काहीच तिला आयडिया नव्हती. पण तिथपर्यंत पोहोचायचं हे फिक्स होतं. वाटेतच तिला फोन यायला लागले. साहेबाचे, तिच्या कलिगचे, ऑफिसकडून... तिनं फोन कोणाचा आलाय, तेवढं बघून फोन कट करणं सुरुच ठेवलं. कोणालाच उत्तर देत बसायचं नाही. आपल्याला जे करायचंय ते करायचंय. तिनं मनाशी पक्कं केलं. पण, स्क्रीनवर जेव्हा तिच्या मोठ्या भावाचं दिनेशचं नाव दिसलं, तेव्हा ती जागच्या जागी थबकली.

थोडंसं बिचकतच तिनं फोन उचलला. हॅलो म्हणाली. तिच्या भावानं तिला पुढं काही बोलूच दिलं नाही. सगळा राग त्यानं तिच्यावर काढला.

ह्या कानाचं त्या कानावर होऊन, घडल्या प्रकाराची बातमी त्याच्यापर्यंत पोहोचलेली होती. राघवनं त्याचा नंबर मिळवून गौरी स्वतःच त्याच्या गळ्यात कशी येऊन पडली, हे दिनेशला पटवून दिलं होतं. राघवसोबत रंगरलिया मनवताना गौरीला रंगेहाथ पकडलं गेलंय, हे दिनेशच्या मनात अगदी फिट्ट बसलं होतं. त्याचाच राग त्यानं गौरीवर काढला व तिला घरी यायला सांगितलं. काहीशी घाबरतच गौरी घरी पोहोचली. पण, घरी तिचा स्वीकार न होता पुरता तिरस्कारच झाला.

दरवाजा ओलांडून तिनं आत पाऊल टाकलं. तर सोप्यावर टेकलेले तिचे बाबा अन काका तिला दिसले. त्या दोघांनीही गौरीला बघून ताडकन मान वळवली. आतल्या खोलीतून तिच्या काकीच्या आवाजात “पोरीन तोंड दाखवूक जागा ठेवल्यान नाय. म्या इचारतंय, तिका शिकूसाठी बाहेर पाठवलासच कित्याक?” असं काहीसं ऐकू येत होतं. गौरीच्या पाठीमागं तिच्यासोबत आलेली तिची आईसुद्धा खाली मुंडी घालून आतल्या खोलीत शिरली. आई आत आल्याचं पाहून गौरीचा भाऊ बाहेर हॉलमध्ये आला अन आवाज चढवून गौरीला खडसावू लागला,

“कित्या इलंहस हयसर? त्या पोरंवांगडा न्हायचंस ना गो? मगे? इतके दिवस थंय नोकरीच केलंस की दुसरा काय केलंस, जाणा कोण?”

गौरीला कोणाच्या तोंडाला लागायचं नव्हतं. त्यामुळं, ती बॅगेतून आपलं सामान बाहेर काढायला लागली. काकांना ते मुळीच रुचलं नाही. तिचा भाऊ एवढं बोलतोय नि ही पोरगी ऐकून न ऐकल्यासारखं करते म्हणजे काय?

“ए पोरी, तुका याकच सांगतंय” काकांनी आता आवाज चढवला.

“ज्या काय शाण खाऊचा ता तू खाल्लंस. आता आपल्यो घराण्याच्यो इभ्रतीचो विचार कर. म्या ज्या काय सांगतहंय, ता कान देऊन ऐक.”

त्यांचा पहाडी आवाज ऐकून, गौरीची आई अन काकूही दरवाजापाशी पण कोणाला दिसणार नाही, अशा बेतात येऊन उभ्या राहिल्या. गौरीही जागेवर उभी राहिली.

“ह्या जा काय तू केलंस ना, त्यातून बाहेर येऊसाठी आमका एकच उपाय दिसताहा. ह्या सगळ्यापाठी राघव हा, ह्या आमका समजला. तो इतके दिवस तुका भेटी होतो, ह्या ही आमका माहिती आसा. कायंय बोला नको.

हे बघ, त्याच्या विरोधात काय केस वगैरे देऊची नाय आसा. तू हैती नोकरी सोड आणि थोडे दिवस घराकच न्हव. नि लग्न करान

मोकळा हो.

आज ज्या काय होऊचा ता झाला. थोडे दिस मनावर दगड ठेव. थोडी कळ सोस. लोक थोडे दिस बोलतले आणि मग विषय सोडून देतले. आपणाक इज्जतीत आयुष्य काढूचा आसा. त्यामुळं, आमी जा सांगतव ता तू कर. नायतर तुका तुझी वाट मोकळी आसा.”

हे असं काहीसं होणार याचा गौरीला अंदाज होताच. जे आपल्या मुलीला सपोर्टही करू शकत नाहीत. ते तिच्या आयुष्याचा काय निर्णय घेणार? आज गौरीला यावर बोलणं भाग होतं. नाहीतर कायम दरवाजाच्या आडून कानावर पडेल त्यात धन्य मानणाऱ्या आई-काकूंसारखी तिची अवस्था झाली असती.

“त्या राघवनं जबरदस्ती करून माझो विनयभंग केल्यान. आता म्या काय चिडीचूप न्हवान स्वतःवरचो अन्याय सहन करत बसू?

आज मी स्वतःच्या हिमतीवर लढो देतंय. अत्याचार सहन करूनपन आज एकटीनं प्रवास करतंय. माझ्या ऑफिसमधला मी एक हुशार मुलगी आसंय. लोक माका चांगला म्हणान ओळखतंत. माका ड्रायव्हिंग येता, भरतकाम येता, कॉम्प्युटर प्रोग्रॅम लिहूक पण येता. त्यामुळं, मी उपाशी न्हवूचंय नाय. म्यां कित्याक घरी बसू? माका कुणाची मदत, दया, सहानुभूती व्हायीच ख्येका?

माजे मार्ग वेगळे आसंत. माका माज्या मार्गानी जाण्यापासून कोनी अडवू शकत नाय. ह्या घरचो उंबरठो पन नाय..!”

अजिबात मागं वळून न बघता गौरीनं घर सोडलं. आजूबाजूला कोण बघतंय, मी गेल्यावर घरचे काय बोलायला लागले असतील. याची कशाचीच पर्वा तिला नव्हती.

तिला फक्त चालायचं होतं.

दहा बारा पावलं ती चालली असेल. एवढ्यात आईची हाक तिला ऐकू आली. तिची करारी नजर अजून समोरच होती.

पण कधीही उंबरठ्याबाहेर न पडलेली तिची आई आज घराबाहेर पडली.. ह्या विचारानं ती पाठमोरी वळली.

“थांब पोरी. रागाच्या भरात चुकीचं काही करू नको. तुझं स्पष्ट बोलणं ऐकूनच माझ्यात बळ आलं आणि तुला थांबवावंस वाटलं.

तुला वाटलं असेल ना, की कुटुंबानं तुला स्वीकारलं पाहिजे. मी तुला माझ्या कुशीत घ्यायला पाहिजे. बाबांनी खांद्यावर हात ठेवायला पाहिजे. भावानं पाठीमागं उभं राहायला पाहिजे. पण यातलं काहीच घडलं नाही. म्हणून तुला आज खचल्यासारखं वाटतंय.

पण, बाळा एक लक्षात ठेव. आपलं कुटुंब हे स्वतःपासून सुरु होतं. तुझ्यावर अन्याय झालाय. हे मला समजतंय. तू त्या विरोधात उभं राहिलं पाहिजे, इतकंच मला वाटतं. तुझ्या बाबांनी कायम तुला लढायला शिकवलं. भावानं कायम पुढं जात राहायचं हे सांगितलं. मी तुला कधीच दुबळं होऊ दिलं नाही. पण, आज प्रसंगच असा आलाय, की आम्ही हतबल झालोय. लोकांची, नातेवाईकांची तोंड बंद करता करता आम्हाला काहीच सुचेनासं झालंय. तुझे काका किंवा भाऊ

जरी आज रागावून खेकसून बोलले असतील तरी त्यामागं त्यांची खरी भावना ही, तू घरच्यांवर रागावून का होईना, स्वतःसाठी उभं राहावंसं हीच आहे. मी आज इतकी वर्षं संसार करतेय. त्यामुळं, मला हे समजतंय.

भिऊ नकोस पोरी. आहे त्या परिस्थितीला सामोरी जा. आज जरी तू एकटी असलीस, तरी तुझं कुटुंब हे तुझ्यापासून सुरु होतंय, हे ध्यानात ठेव. सगळं होईल व्यवस्थित. देवावर विश्वास ठेव.”

आईनं गौरीचा हात हातात घेतला. गौरीनं आईला घट्ट मिठी मारली. तिला आता मायेची ऊब मिळाली होती. गौरीच्या डोळ्यात आता आशेचा किरण दिसत होता. चेहऱ्यावर आत्मविश्वास होता. ह्या चक्रव्यूहाचा भेद कसा करायचा, हे तिला उमगलं होतं.

रिक्षा करून तिनं अक्षदाचं घर गाठलं. अक्षदाला अलगद मिठी मारून तिनं तिच्या मनातल्या अस्वस्थतेला वाट मोकळी करून दिली.

संध्याकाळी तू मला सांगितलंस की, वी आर अ फॅमिली. फॅमिलीमध्ये अशा गोष्टी घडत असतात. मी अॅक्सेप्ट करते. पण, एक लक्षात ठेव. जर आज आपण ज्याला फॅमिली म्हणतो त्यात अशा गोष्टी घडत असतील, तर उद्या आपल्या नेक्स्ट जनरेशनच्या बाबतीत याहून डॅंजर घडणारेय. ते तुला चालणारेय का?”

अक्षदा नजरेनंच नाही म्हणाली.

गौरी आवेगानं पुढं म्हणाली, “आपल्याकडे दोनच ऑप्शन आहेत. हा समाज ज्याला आपण कुटुंब समजतो व रोज सकाळ संध्याकाळ यात फिट बसण्यासाठी स्वतःच्या मनाला मुरड घालत बसतो. तसंच जगत राहायचं.

नायतर मग, स्वतःच्या मनाला योग्य वाटेल ती पाऊलं उचलायची... जसं की हे पत्र. जे मला पोलिस स्टेशनला नाही देता आलं. आज ते पत्र जमा करून स्वतःसाठी स्टॅन्ड घ्यायचा. ह्या दोन ओळीच्या पत्राने काय होईल माहितीये? आपल्यालाही नाही म्हणायचा अधिकार आहे, हे सर्वांना समजेल. आपल्या संमंतीशिवाय कोणीही आपल्याला टच करू शकत नाही, हे सगळ्यांना कळेल. यासाठी आधी स्वतःसाठी उभं राहायची गरज आहे. आधी स्वतः जागरूक बनायचं. स्वतः सुधरायचं. मग कुटुंबाला. मग समाजाला. आहे कबूल?”

अक्षदाची सही पत्रावर झाली. दोर्घीनी उचललेलं पाऊल पाहून ऑफिसमधल्या इतर जणींनी त्याला साथ दिली. #मीटू मोहिमेसाठी अनेक जणी स्वतःहून पुढं आल्या. आणि स्वतःची कर्मकहाणी मांडून त्यांनी स्वतःला पुन्हा उभं केलं. आज केवळ त्या महिला स्वतःसाठी उभ्या राहिल्या. एवढंच नाही तर, त्यांची कुटुंबही त्यांच्या पाठीमागं ठामपणे उभी राहिली...

***

माझी नर्मदा परिक्रमा

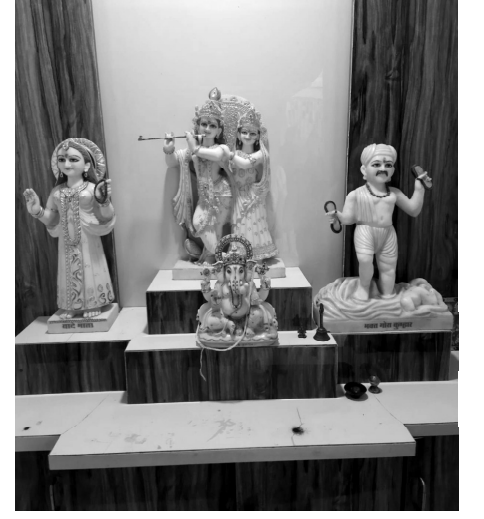
सौ. शैलजा संजय कुंभार,
चिंचवड पुणे

मध्यप्रदेश ओंकारेश्वर मंदिर

माता नर्मदा

राधाकृष्ण मंदिरात संत गोरोबा काकांची मुर्ती

नर्मदा पुजन करताना लेखिका शैलजा संजय कुंभार, कल्पना राजेंद्र
भिवगणकर व कुंभार

एक वर्षापूर्वीच नर्मदा परिक्रमा करण्याचा ध्यास लागला. त्याअगोदर मी प्रतिभाताई चितळे व श्री. सुधीर चितळे यांची नर्मदा परिक्रमा केलेले वर्णन मी यूट्यूबवर ऐकलं आणि मग मात्र मला आयुष्यात बसने का होईना नर्मदा परिक्रमा करूयात याबद्दल आणखी माहिती मी यूट्यूबवर ऐकली आणि वाचलीही आणि कार्तिक महिन्यातच ही परिक्रमा करायची असे ठरवले २०२३ च्या १६ नोव्हेंबरला जायचे हे निश्चित झाले मग काय आम्ही दोघे, माझ्या दोघी बहिणी त्यांचे यजमान व माझ्या तीन चार मैत्रिणी असा आमचा ग्रुप झाला आणि ठाण्याच्या दोस्ती ट्रॅव्हलकडून नर्मदा परिक्रमा करायची असे ठरले या ट्रॅव्हलचे मानावे तितके आभार कमीच आहेत. आमच्या बरोबर ट्रॅव्हलचे संचालक श्री. प्रवीण होते. १८ दिवसांचे आयोजन अतिशय सुंदर केले होते. रहाण्याची जेवणाची सोय उत्तमच होती. पण नर्मदा परिक्रमा कशी करायची? का करायची? या ज्ञानाची भर प्रवीणने आम्हाला उत्तम सांगितली. प्रत्येक घाटाचे महत्त्वही आम्हाला सांगितले. आमच्या प्रवासाला १६ नोव्हेंबर रोजी सुरवात झाली. पण माझ्या मिस्टरांची रजा अचानक कॅन्सल झाली त्यामुळे ही परिक्रमा मला एकटीलाच करावी लागली. प्रथम आम्ही इंदौर याठिकाणी

पोहचलो. उजैन येथे मुक्कामी गेलो. सकाळी उजैनला १० वाजता पोहोचलो. जेवण आराम करून आम्ही उजैन पहावयास गेलो. हरसिद्धी मंदिर, गढकालिका, कालभैरव, मंगलनाथ मंदिर, सांदिपनी ऋषींचा आश्रम व रात्री महाकालेश्वर मंदिर पाहिले. मंगलनाथ मंदिराचे वैशिष्ट्य म्हणजे मत्स्य पुराणानुसार मंगलनाथाचे हे जन्मस्थान मानले जाते. ज्यांना मंगळदोष आहे त्याचे निवारण करण्यासाठी लोक इथे येतात. हे भारतातले मंगलनाथाचे एकमेव मंदिर मानले जाते. हरसिद्धी मंदिर अतिशय सुंदर काम केलेले असे मंदिर आहे. हे मंदिर ५१ शक्तिपीठांपैकी एक आहे. नवरात्रीत इथे खूप मोठा उत्सव असतो. मंदिराला चार प्रवेशद्वार आहेत. सांदिपनी ऋषींचा आश्रम अतिशय सुंदर आहे. कृष्ण, सुदामा व बलराम याच आश्रमात शिक्षणासाठी राहिले होते. याठिकाणी कृष्ण, सुदामा, बलराम यांच्या मुर्त्या अतिशय विलोभनीय आहेत. भगवान श्रीकृष्णाचे गुरु श्रीसांदिपनी ऋषी यांनी सगळे वेद, चित्रकला, खगोल विज्ञान, गंधर्ववेद, चिकित्सा, हत्ती व घोडे यांचे चालवण्याचे प्रशिक्षण येथे झाले तसेच तिरंदाजीचे शिक्षणही येथेच शिकवले गेले. कालभैरवनाथ हे तामसिक प्रवृत्तीची देवता आहे म्हणून भोग म्हणून दारू (मदय) हा प्रसाद देवाला चढवला जातो. हे मदय भैरवनाथाला दिले जाते. हे मदय कोठे जाते याचे मात्र रहस्य कोणालाच उलगडले नाही. सकाळी ५ वाजता कालभैरवाचे दर्शन घेतले. यानंतर आम्ही महाकाल मंदिर पहाण्यास गेलो. बारा ज्योतिर्लिंगांपैकी एक हे मंदिर पहावयास गेलो. गर्दी तर तुफान होती. आम्ही V.I.P. दर्शन करून कॅरिडॉर बघायला गेलो. ह्या मंदिराचे वैशिष्ट्य म्हणजे पहाटेची भस्मा आरती पहाण्यासारखी असते. ह्या मंदिराची स्थापना खुद्द ब्रम्हाजींनी केली याचे दर्शन घेतल्यावर मोक्षप्राप्ती होते. पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी उजैन येथे महाकाल कॅरिडॉरचे उद्घाटन केले आहे. ८६५ करोड रु. खर्च करून ४७ हेक्टर जमिनीवर हे बांधकाम अतिशय सुंदर केले

आहे. दूषण नावाचा राक्षस होता त्याचा वध करून भक्तांचे रक्षण ह्या महाकालेश्वर शिवजींनी केले आणि इथेच ते विराजमान झाले. कॅरिडॉरमध्ये अतिशय सुंदर अशा विशालकाय मूर्त्या बघण्यासारख्या आहेत. हे पहाण्यासाठी संध्याकाळी खूप गर्दी असते हे पाहून आम्ही ११:३० वाजता रात्री हॉटेलवर आलो पहिल्याच दिवशी एवढी ठिकाण पाहून समाधानी झालो. दुसरे दिवशी चहा नाष्टा करून ओंकारेश्वरकडे प्रस्थान केले. वाटेत आम्ही लालबाग पॅलेस, खजराना गणपती करून ओंकारेश्वरला गेलो. लालबाग पॅलेस अतिशय सुंदर वास्तुकला होळकर राजाने बनवली. प्रवेशद्वारावर होळकरांचे राजचिन्ह आहे. आता हा महाल महाराजा शिवाजीराव होळकर यांनी आपल्या मेहमान लोकांसाठी बनवला. खजराना गणपती अतिशय सुंदर असे आहे हे मंदिर अहिल्याबाई होळकर यांनीच बनवलेले आहे. इथे सगळ्या भक्तांची मनोकामना पूर्ण होते. रात्री ओंकारेश्वरला मुक्कामी होतो. दुसऱ्या दिवशी पहाटे आम्ही ९ ते १० जण ४च्या काकड आरतीला गेलो. बारा ज्योतिर्लिंगापैकी हे एक सुंदर ठिकाण दर्शन अतिशय छानच झाले. मग नर्मदा स्नान करून नर्मदा परिक्रमेचा शास्त्रोक्त संकल्प व अभिषेक केला. नर्मदा ही कुमारिका आहे. नर्मदा ह्या शब्दाचा अर्थ नर्म ददाति इति नर्मदा सुख देणारी नर्मदा माई तिच्या सौंदर्याने फक्त डोळ्यांनाच सुख देते असे नाही तर तिच्या किनारी राहात असलेल्या लोकांनाही सुख समृद्धी देते. खऱ्या अर्थाने ती आपलं नर्मदा हे नाव सार्थक करते. तिचे दुसरे नाव 'रेवा' धावत जाणारी म्हणजे रेवा परिक्रमेत आम्ही भेटणाऱ्या प्रत्येक व्यक्तिला 'नर्मदे हर' असे म्हणून अभिवादन करत होतो. घाटावरती ओंकारेश्वराच्या दर्शनानंतर ममलेश्वराच्या घाटावर नर्मदा प्रदक्षिणेचा शास्त्रोक्त संकल्प केला. आणि हा संकल्प नर्मदा परिक्रमेमध्ये महत्वाचा ठरतो. ममलेश्वर घाटावर पहिले स्नान करून संकल्प करण्यासाठी नर्मदा जल बाटलीतून किंवा कमंडलूतून घ्यायच आणि गुरुजी सांगतील तशी पूजा अभिषेक करायचा. नर्मदा स्तोत्र व आरती करायची आणि हे जल सोबत बरोबर रोज ठेवायचे त्यानंतर आम्ही हॉटेलवर आलो. तिथे कुमारिका पूजन व कढाई प्रसाद आणि सवाष्ण पूजन केले. दानधर्म करून आम्ही बडवाणीकडे प्रयाण केले एक सामाजिक बांधिलकी म्हणून आम्ही भारती ठाकूर यांचे लेपा पुनर्वसन बालक आश्रम (नर्मदालय) पाहून आम्ही थक झालो. भारती ठाकूर यांचे कार्य खूपच महान आहे. त्यांची मी २ पुस्तके वाचली एक म्हणजे "गोष्ट नर्मदालयाची" व दुसरे "नर्मदा परिक्रमा एक अंतर्गता" तिथल्या लहान पण परिस्थिती नसलेल्या लोकांना खूपच मदत केली त्यांच्या या कार्याला माझा मनापासून सलाम अजूनही त्यांचे कार्य चालू आहे. पुढे आम्ही बडवानीला मुक्कामाला २२० कि.मी. प्रवास करून पोहोचलो.

पाचव्या दिवशी बडवानी येथील राजघाटावर स्नान करण्यास पहाटे गेलो. या नदीच्या काठावर रंगीत नर्मदेचे गोटे होते. यात लाल रंगाच्या कंकराला गणपती असे मानले जाते. याठिकाणी टेंबेस्वामी स्थापित एकमुखी मंदिर आहे. नर्मदामातेचे दर्शन ओटी भरून कुमारिका पूजन केले. तसेच त्यांना बांगड्या, वह्या, रुमाल, कानातले असे

आम्ही दिले. प्रत्येक ठिकाणी सकाळी अंधोळीच्या वेळेस थोडे पाणी ओतून थोडे परत घ्यायचे असते त्याची पूजा, आरती, अष्टक, अभिषेक रोज सकाळ संध्याकाळ करत होतो. नाष्टा करून आम्ही प्रकाशा येथे तापी, गोमती व केदारगंगा या त्रिवेणी संगमावरील केदारेश्वर मंदिर पाहून दुपारचे भोजन करून आम्ही राजपिपला/कुंभेश्वर येथे मुक्कामाला गेलो. याठिकाणी घाटावर भरपूर पाणी भरले असल्यामुळे केवळ दर्शन घेता येते.

सहाव्या दिवशी नाष्टा करून कुंभेश्वर घाटावर गेलो. गुजरातमध्ये नर्मदा जिल्ह्याचे मुख्य ठिकाण आहे. निसर्ग डोळ्यात साठवत साठवत आमची परिक्रमा चालू होती. छोटी पनवती व बडी पनवती यांची मंदिरे आम्ही पहाण्यासाठी गेलो. आपल्यामागची इडापिडा टाळण्यासाठी इथे स्नान केले जाते. इथली काठावरची माती अतिशय छान आहे. नंतर दर्शन घेऊन महादेवाचेही दर्शन घेतले भोजन केले. अतिशय सुंदर असा घाट पाहून हरसिद्धी मंदिर व गायत्री मंदिराचे दर्शन घेतले. मंदिर अतिशय सुंदर बांधणी आहे. स्वच्छता खूप आहे. नंतर अंकलेश्वराकडे निघालो. मुक्कामाला जाण्यासाठी म्हणजे विमलेश्वरा येथून बोट सुटते पण बोट मात्र भरती ओहोटीवर अवलंबून असते. आम्ही सकाळी लवकरच पोहोचलो. साधारण ९ वाजता बोटीत बसलो. अंदाजे ३ तासाचा प्रवास करून मिठितलाई येथे पोहोचणार होतो बोट अर्ध्या अंतरावर गेल्यावर आमच्याकडेच जलाचे परिवर्तन करून पूजा केली व मिठितलाईला पोहोचलो. भोजन करून नारेश्वर घाटावर गेलो. याठिकाणी म्हणजे विमलेश्वर व मिठीतलाई याठिकाणी आम्हाला पायी नर्मदा परिक्रमा करणारे बरेच लोक भेटले. आम्हाला पायी चालणाऱ्यामध्ये महाराष्ट्रातील, दिल्लीतील तसेच एम.पी. मधील लोक बरेच भेटले. त्यांच्यासाठी ठिकठिकाणी रहाण्याची झोपण्याची जेवणाची सगळी व्यवस्था असते. मग नारेश्वर घाटावर स्नान करून श्रीरंगावधुत स्वामीच्या मठातले दर्शन घेतले. मूळ नारेश्वर शिवमंदिर दर्शन करून आम्ही गरुडेश्वराकडे निघालो मुक्कामाला.

आठव्या दिवशी गरुडेश्वर येथे सकाळी स्नान, जलपरिवर्तन अभिषेक करून प. पु. स्वामी वासुदेवानंद सरस्वती टेंबे स्वामी यांच्या समाधीचे दर्शन घेऊन दत्तमंदिर नर्मदा माता मंदिर याठिकाणी दर्शन आरती घेतली. प्रत्येक दिवशी घाटावर अंधोळ करून जलपरिवर्तन करून मगच आम्ही रोज पूजेला बसत असू अभिषेक पूजा झाल्यावर रोज सकाळी व संध्याकाळी नर्मदा आरती व नर्मदा अष्टक म्हणायचो. शिवमंदिराचे दर्शन घेऊन अलीराजपुर कुक्षीमार्गे महेश्वरकडे आम्ही मुक्कामाला गेलो.

नवव्या दिवशी पहाटे लवकर उठून मांडवगडकडे गेलो. येथे चतुर्भुज श्रीराम मंदिर, रेवाकुंड, राणी रूपमती महाल, जहाज महाल पाहिला अतिशय उत्कृष्ट असे जहाजमहाल आहे. त्याचे बांधकाम व रचना पाहून आम्ही खरोखर चकीत झालो. राणी रूपमतीला नर्मदा दर्शन होण्यासाठी तिच्या वडिलांनी केलेली रचना अतिशय सुंदर आहे की तेथून नर्मदा नदीचे दर्शन रोजच व्हायचे. कलाकुसर अतिशय सुरेख

आहे. महेश्वरीला पोहचून आम्ही संध्याकाळी अहिल्याबाई होळकर वाडा पहाण्यासाठी गेलो. अतिशय सुंदर हा घाट बांधलेला आहे. पुण्यश्लोकी अहिल्यादेवी होळकर यांची राजधानी महेश्वर याठिकाणी स्थापित केली होती. हा घाट संध्याकाळी लाइटमुळे खूप सुंदर दिसतो व अतिशय स्वच्छ असा घाट तिथे संध्याकाळी पूजा पाठ करून दिवे सोडले की पाण्याच्या हेलकाव्याबरोबर सुंदर डुलत डुलत पुढे जात होते. राजराजेश्वरीचे दर्शन घेऊन आम्ही मनमुराद साड्यांची खरेदी करून मुक्काम करून दुसऱ्या दिवशी सकाळी मंडलेश्वरकडे रवाना झालो.

दहाव्या दिवशी घाटावर स्नान, पूजा, अभिषेक, जलपरिवर्तन करून गोंदवलेकर महाराज स्थापित श्रीराम मंदिर, दत्तमंदिर, गुप्तेश्वर महादेव मंदिर पाहून नेमावरकडे प्रस्थान केले. नेमावर हे नर्मदानदीचे नाभीस्थान आहे. इथे कन्यापूजन व सवाष्णीपूजन केले. इथले वैशिष्ट्य असे की मंडलेश्वर मंदिरात शिवलिंगावर नर्मदा नदीच्या धारा सतत पडायच्या कालांतराने जमिनीच्या आत काही परिवर्तन झाल्यामुळे त्या धारा आता बंद झाल्या आहेत.

अकराव्या दिवशी पहाटे ६ वाजता नर्मदा स्नान व पूजन करून नर्मदेची ओटी भरून दिवे सोडले. सिध्देश्वर महादेव मंदिर पहायला गेलो. त्यानंतर अन्नपूर्णेश्वरी मंदिराचे दर्शन घेतले. ब्रम्हचैतन्य गाडगीळ महाराज यांचा आश्रम पाहून नाष्टा करून भेडाघाटकडे निघालो.

बाराव्यादिवशी भेडाघाट पहाण्यासाठी निघालो. त्याआधी स्नान, पूजा, अभिषेक, अष्टक, आरती दिवे सोडून भेडाघाट पहायला निघालो. भेडाघाट हे भारताच्या मध्यप्रदेश राज्यातील जबलपूर जिल्ह्यातील एक शहर आणि नगर पंचायत आहे. जबलपूर शहरापासून भेडाघाट २० कि.मी. आहे. भेडाघाट हे उच्च संगमरवरी खडकांसाठी ओळखले जाते. ज्यातून नर्मदा नदी वहाते याठिकाणी धबधबा देखील आहे. अतिशय सुंदर वॉटरफॉलला धुंधर धबधबा म्हणतात याठिकाणी बाँबी, जिस देश में गंगा बहती है, मोहेंजोदारो आणि डंकी या सिनेमाचे शूटिंग झाले आहे. नर्मदा नदीच्या सुमारे १३१२ किमीचा प्रवाह भेडाघाट हा एकमेव प्रवाह ठिकाण आहे. त्यानंतर आम्ही ६४ योगिनी मंदिर पहावयास गेलो. इथे सगळ्या भिंती वर्तुळाकार आहेत. ६४ दालने आहेत. असे ऐतिहासिक मंदिर आहे. जेवण करून आम्ही अमरकंटककडे प्रयाण केले हा प्रवास खूप मोठा आहे.

तेराव्या दिवशी आगमन रात्री खूपच उशिरा झाले. थोडा पाऊसही पडत होता. सकाळी लवकरच उठलो. चहा घेऊन कपिलधारा व दूधधारा पहावयास गेलो. अमरकंटक हे नर्मदानदीचे उगमस्थान आहे. अमरकंटक हे मध्यप्रदेशात येणारे स्थान आहे. विंध्य पर्वतरांग व सातपुडा पर्वत रांगाच्या मिलनाच्या ठिकाणी मैकल पर्वत रांगेत हे बसलेले आहे. नर्मदा नदी सोननदी व जोदिला नदी येथून उगम पावतात. अमरकंटकचे मुख्य आकर्षण आहे तिथे नर्मदा कुंड आहे. मधोमध भगवान शिव याचे मंदिर आहे तसेच नर्मदा मातेची सुंदर अशी मूर्ती तिथे स्थापन केलेली आहे. कपिलधारेतून माँ नर्मदाच्या धारा १०० फूट उंचीवरून पडताना खूप छान दिसतात. कपिलधारापासून दूधधारेपर्यंत नर्मदाच्या किनाऱ्यावर

भरपूर घनदाट जंगले आहेत. अशीही एक गोष्ट सांगितली जाते की याठिकाणी दुर्वास ऋषींनी तपस्या केली म्हणून या ठिकाणाला दुर्वासा धारा नावाने संबोधले जाते. तिथे एक गुंफा आहे. दुर्वासा ऋषींची प्रतिमा आहे. दुपारी भोजनानंतर मुख्य नर्मदा मंदिरात देवीला साडी नेसवून ओटी भरून दर्शन घेतले. तसेच कॅनमधील पवित्र जल अर्धे नर्मदानदीत सोडून पुन्हा अर्धजल भरून घेतले व रात्री मुक्काम अमरकंटक येथेच केला.

चौदाव्या दिवशी चहा घेऊन उत्तर तटाहून चालत दक्षिण तटाकडे प्रयाण केले. तेथे नर्मदानदीचे बालस्वरूप मंदिर-माईका बगीचा, सोननद उगमस्थान व त्यानंतर श्रीयंत्र महामेरू मंदिर पहावयास गेलो. श्रीयंत्र मंदिर अमरकंटक, अनूपूर जिल्ह्यात आहे. या यंत्राची अतिशय सुबक अशी विशालमूर्ती आहे. हे चेहरे प्रामुख्याने देवी, लक्ष्मी, सरस्वती काली आणि भुवनेश्वरीचे प्रति मानले जाते. हिंदूधर्माचा मुख्य पूजा आधार हे यंत्र आहे. सुंदर अशी ही वास्तु आहे. त्यानंतर आम्ही नरसिंगपूरकडे प्रयाण केले. तिथे नरसिंगपूरला नरसिंगाचे मंदिर पाहिले.

सकाळी चहा नाष्टा करून १५ व्या दिवशी हौशंगाबादकडे प्रयाण केले. प्रवास मोठा होता हौशंगाबादचे पौराणिक काळात नर्मदापूर असे होते. पण १५व्या शतकात मालवा प्रदेशाचा राजा हुशंगशाहने या गावाचे नाव हौशंगाबाद ठेवले. येथे नर्मदेचा शेटाणी घाट भव्य दिव्य असा आहे. १५ वा दिवस सगळा प्रवासात गेला. २०० किमी प्रवास करून मुक्कामी हौशंगाबादला आलो. शेटाणी घाटावर १६व्या दिवशी स्नान, पूजा, आरती, अष्टक, दिवे सोडणे हे झाल्यावर हनुमंताचे मंदिरात जाऊन दर्शन घेतले तसेच शनिदेव गायत्री शक्तीपीठ पाहून ओंकारेश्वरकडे प्रयाण केले. नर्मदा परिक्रमातील सर्वात मोठा घाट हा शेटाणी घाट आहे. ही परिक्रमा आता शेवटच्या टप्प्यात आली. पहिल्या दिवसापासून आतापर्यंत घराची तसूभरही आठवण झाली नाही अशी ही सुंदर यात्रा अनुभवत होतो.

१७ व्या दिवशी सकाळी ओंकारेश्वर येथे ममलेश्वर घाटावर स्नान, अर्घ्य, पूजा, अभिषेक, आरती, अष्टक करून तसेच संकल्पपूर्ती केली. त्यानंतर ओंकारेश्वराला विधिवत अभिषेक केला. मग त्यानंतर ज्याठिकाणी गजानन महाराजांना नर्मदा देवीचा साक्षात्कार झाला ते स्थान म्हणजे गजानन महाराजांचे सुंदर असे मंदिर आम्ही पाहिले. अतिशय स्वच्छता असलेले मंदिराचे दर्शन घेतले. आणि शेवटचे कन्यापूजन व कडाई प्रसाद, सवाष्णपूजन केले आणि दुपारी १२ वाजता आम्ही इंदौरला सगळ्यांचा निरोप घेऊन मार्गस्थ झालो. आमच्याबरोबर असणारे सहप्रवासी खूपच चांगले होते. यातील विशेष म्हणजे सगळे ५५ ते ७५ वयोगटातील होते. त्यांच्याकडून स्फूर्ती घेण्यासारखेच होते. अशी ही सुंदर नर्मदा परिक्रमा माझ्या आयुष्यभर लक्षात राहिल.

सबिंदू सिन्धु सुस्खल तरंग भंग रंजितम्
द्विषत्सु पाप जात जात कारि वारि संयुतम्
कृतान्त दूत काल भुत भीति भीति हारि वर्मदे
त्वदीय पाद पंकजम् नमामि देवी नर्मदे ॥

***

चूल आणि मी

होय,
मी चूल!

अलीकडच्या काळात नामशेष झालेली मी चूल! अजूनही कुठे कुठे माझं अस्तित्व आहेच! तस ते जगाच्या इतिहासात कोणत्या ना कोणत्या प्रकारे राहिल यात तिळमात्र शंका नाही! फार पूर्वीच्या काळापासून अस म्हणण्यापेक्षा मी यावत चंद्र दिवाकर! जगाच्या अस्तित्वातच मी आहे! माझं रूप अग्नी महाभूता पासून झालेलं! सूर्य नारायण हेच त्याच प्रतीक! अवकाशात माझं प्रतिबिंब!

तस धरतीच्या पोटात असलेला तप्त लाव्हारस हे पृथ्वरच प्रतीक! मी कुठे नाही? चराचरात माझं अस्तित्व आहे ते अग्नी महाभूताच्या रुपात! पाण्याच्या थेंबात पण मी आहेच! काळ्याजर्द मेघात घर्षण झाले की मी रुपेरी सौंदमिनीच्या रुपात मी भूतलावर अवतरते! माझं उष्ण दाहक रूप हे मानवाच्या हिताकरता! माझ्या शिवाय जीवनाची भट्टी पेटत नाही! मी आहे म्हणूनच आयुष्य आहे!

॥ अहं ही वैश्वानरो देवो
प्राणिनां देह आश्रिता ॥
॥ प्राण आपनो समयुक्तम
पश्वमन्यां चतुर्विधम ॥

मीच तो अग्नी तुमच्या शरीरात राहून प्राण व अपान वायूचे पोषण करतो व तुम्ही घेतलेल्या चतुर्विध अन्नाचा पचन करतो! शरीर पोषण म्हणजेच जीवन यापन पण करतो.

ऋषीमुनींची मी आवडती! त्यांनीच मला प्रथम ह्या पृथ्वीवर पचारण केलं! माझ्या आयुष्याचा अग्नी तृप्त करण्यासाठी मला वेळोवेळी समिधा अर्पण केल्या! व माझी भूक भागवली!

होम यागादी कृत्यात मी प्रथम प्रविष्ट झाले! ते नंतर मग प्रत्येक प्राणिमात्रांची भूक भागवण्याचे श्रेय व काम माझ्याकडे जस आले, तसा माझा जन्म झाला! मला चूल म्हणून नामकरण करण्यात आलं!

तसे कित्येक आकारात मी असले तरी, माझा मूळ आकार त्रिकोणीच! तीन दगडाची चूल!! माझा अवतार हा मूळ आदी मायेचा! विश्व साकारण्यासाठी माझी उत्पत्ती! तीन कोन तीन दगड! त्रिगुणात्मक माझी रचना! सत्व रज तम!

तिन्ही गुणांचा समन्वय साधण्यासाठी अग्निरूपी इंधनाची तजवीज पण करून ठेवली!

अग्निप्रधान महाभूताचे प्रतीक असलेल आदिमायेच रूप म्हणजेच मी!!! माझ्याशिवाय आयुष्य हे अपूर्ण!

प्रो. डॉ. जी. आर. प्रवीण जोशी बेळगांव

प्रचंड ज्वाळा उत्पन्न करण्याची क्षमता! वेदनेची धग उष्णता चटके सोसण्यासाठी मला त्रिकोणी आकारात बंदिस्त व्हावं लागलं! एकदा मी पेटले की कुणाचेही ऐकत नाही! येईल ते इंधन, मग ते कोणत्याही झाडाचं, असो त्याला भस्म सात करण्याची शक्ती मला देवांनी दिली! मला शमविण्यासाठी ऋषी मुनींनी दूध ह्या पूर्ण अन्न निवडले! राखेच्या आड मी धगधगत असतेच!

चुलीच्या बंदिस्त वातावरणात, माझं काम योग्य होत असावे अस विश्वकर्माला वाटले असावे.

माझा अन्न स्त्रीचा संबंध फार जुना आहे! साक्षात अन्नपूर्णा देवीनेच मला प्रगट केलं. भगवान शंकराला ज्यावेळी भूख लागली, त्यावेळेस मला पाचारण करून बोलवलं! त्यावेळी पासूनच काम आजपर्यंत सतत चालूच आहे!

भूख ही मानवी प्राण्यांची गरज लक्षात घेऊन, शाक पाक सिद्ध करण्याची जबाबदारी एकदम मला व पार्वती अन्नपूर्णेवर आली. हेच जगाच्या उत्पत्तीचे मूळ कारण असावे!

भूक भागवण्यासाठी प्रत्येकात शंकर म्हणाले होते,
अन्नपूर्णं सदापूर्णं शंकर प्राण वल्लभे ॥

ज्ञान वैराग्य सिद्धर्थम भिक्ष्यां देही च पार्वती ॥
माता च पार्वती देवी पिता देवो माहेश्वरा ॥

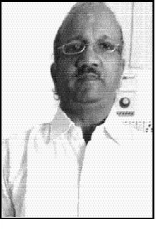
भगवान शंकर म्हणतात ज्ञान व वैराग्य मिळवण्यासाठी मला भिक्षा वाढ! मला सर्वज्ञान मिळू दे! विश्व दर्शन पण होऊ दे व ते फक्त तुझ्यामुळे शक्य आहे.

जगाच्या संगोपनाची शक्ती, भूख भागवण्यासाठीची युक्ती फक्त माझ्यात व स्त्रीत्वात आहे! मानवीय म्हणा किंवा पक्षी वा पशूंची म्हणा भूख ही अनेक प्रकारची आहेच. स्त्रीला चूल व मूल हे कधी चुकले आहे का? मग ती स्त्री अडाणी असो वा शिकलेली असो, त्यातच तर जीवनाचे गुपित दडले आहे.

स्त्री काय किंवा मी काय, आमच्या दोघीत साधर्म्य आहेच म्हणूनच आमची निर्मिती ईश्वरीय आहे. आज माझं रूपडच बदलून टाकलं आहे! बर्नरची शेगडी, इलेक्ट्रॉनिक शेगडी, सौर ऊर्जेची शेगडी, वाटर हिटर, मोठ्या पावाच्या भट्ट्या, तंदुरी, टर्बाईन, ही सर्व माझीच रूपे! आहेत आणि सदैव राहतील! फक्त मानवाची गरज भागविण्यासाठी!

***

चरित्रे, आत्मचरित्रे प्रकाशन योजना

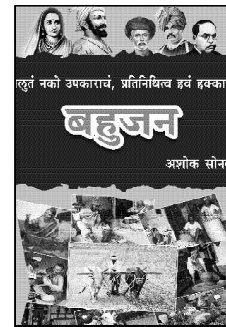
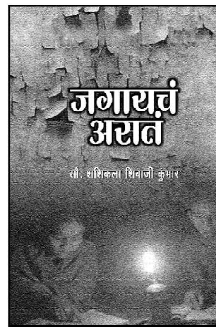
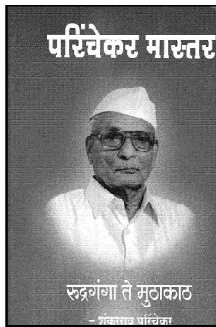
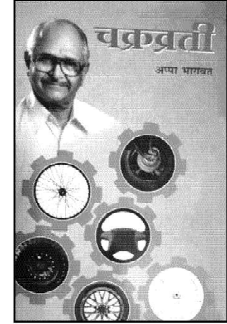
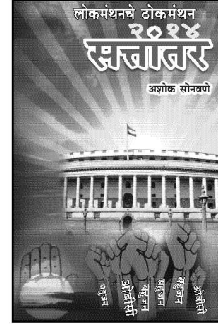
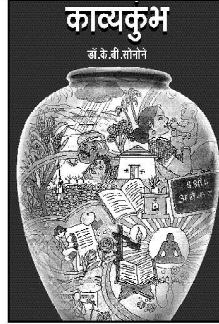
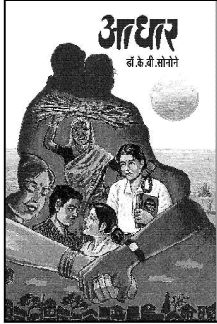
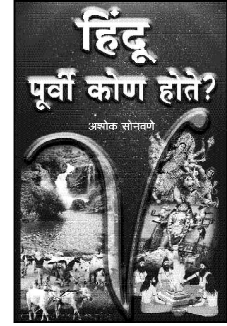
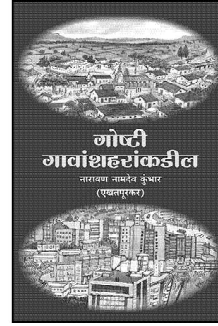
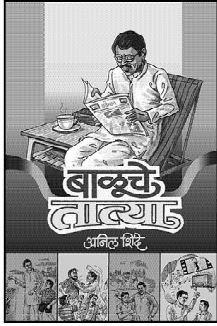
श्री. अनिल शिंदे

राजकीय, साहित्य, सामाजिक, औद्योगिक, व्यापार, व्यावसायिक इ.
अथवा अन्य क्षेत्रात स्वतःचे नाव करणाऱ्या कुंभार समाजातील
यशस्वी मान्यवरांची चरित्रे, आत्मचरित्रे प्रकाशित करण्याची योजना

सौ. उषा शिंदे

मुलाखत, शब्दांकन, लेखन, संपादन, डी.टी.पी., मुद्रितशोधन, बांधणी
सर्व व्यावसायिक जबाबदारी उषा-अनिल प्रकाशन (पुणे) घेणार

● ही प्रेरणादायी आत्मचरित्रे प्रकाशित ●

पुढच्या पिढ्यांना आपल्या ज्ञान, अनुभवाचा वारसा देऊ इच्छिणाऱ्या प्रत्येकाने संपर्क साधावा.

उषा-अनिल प्रकाशन

संत गोरा कुंभार सोसायटी, प्लॉट क्र. १०९, साळुंके रस्ता, सहकारनगर क्र. २,
पर्वती, पुणे ४११ ००९. मो. क्र. ९८५०६६७४१६

कुमावत को. ऑप. क्रेडिट सोसायटी लि. कोल्हापूर

२३०, डी. गंगावेश रोड, कोल्हापूर, फोन नं. ०२३१-२५४९८४६

श्री. विलास सदाशिव कुंभार
(अध्यक्ष)श्री. शहाजी नानु कुंभार
(उपाध्यक्ष)श्री. महेश मोहन कुंभार
(व्यवस्थापक)**३१/०३/२०२४ अखेर अंकेची सांपत्तिक स्थिती**

१) वसुल भाग भांडवल	: १,१६,९६,९१५	२) राखीव व इतर निधी	: २,६४,४५,७५३
३) ठेवी	: १९,४३,६१,९३४	४) कर्ज	: १०,१६,५८,०२०
५) व्यवहार (उलाढाल)	: ४९,४०,३१,९८७	६) खेळते भांडवल	: २४,५६,३६,०८५
७) गुंतवणूक	: १३,४७,२०,३०७	८) डिव्हीडंड	: १५%
९) निव्वळ नफा	: ३१,८७,८५४		

संचालक मंडळ

श्री. मारुतराव श्रीपतरावे कातवरे
श्री. सुभाष सखाराम कुंभार
श्री. दिपराज मनोहर माजगांवकर (कुंभार)

श्री. सतिश सदाशिव कुंभार
श्री. नितीन श्रीकृष्ण ब्रम्हपूरे
श्री. जनार्दन आबाजी कांबळे
श्रीमती मिनाक्षी बाजीराव कुंभार

ऑडिट बर्ग 'अ'

श्री. मारुती शंकर कुंभार
श्री. सागर आनंदा वडगवोकर
सौ. शोभा सुनिल माजगांवकर

R. S. ENTERPRISES

Reaching out to Serve....

Medical Equipment's & Devices

Following are the Companies & Products we mainly deal with,

- **Drager India Pvt. Ltd.** - ICU Ventilators, Transport Ventilators, Patient Monitors, Gas Lines, Anesthesia Work Stations, Baby Warmers & Many More
- **BBraun Medical India Pvt. Ltd.** - Aesculap (Neuro, Cardiac & General Surgery Instruments), All Transplant Instruments, Dialysis Machines, Syringe & Infusion Pump & Many More
- **Philips India Pvt. Ltd.** - Defibrillators, Monitors, BiPAP Machines & Many More
- **Godrej & Boyce Mfg. Co. Ltd.** - Hospital Furniture, ICU & Ward Beds
- **Johnson & Johnson Pvt. Ltd.** - Sutures, Plasma Sterilizers (ASP), Cautery's, Harmonic Machines, Surgery Equipment's
- **Remi India & Spire Automation** - ALL Lab related equipment's
- **BD/BARD India Pvt. Ltd.** - Onco Ports, Dialysis Permanent Catheters

R. S. ENTERPRISES

Off. No. 10, First Floor, Off. No. 9, Ground Floor, Ruturang Society,
Aranyeshwar Mandir Road, Parvati, Pune - 411009

Mob.: 9371026632 / 9011093989**SANTOSH RAJE**

१९४७ पासुनचे पुण्यातील पहिले

पाषाणकर गॅरेज

PROFESSIONAL SPRAY AND BAKE BOOTH

सर्व प्रकारच्या कार स्प्रे पेंटिंग
स्पेशालिस्ट

खास वैशिष्ट्य : पेन्टींग रुम

ऑक्सिडेंट जॉब व इन्शुरन्स क्लेमची कामे खात्रीशीर व योग्य भावात
करून मिळतील.

२५१/१, सदाशिव पेठ, भावे स्कुल समोर, पुणे - ३०.

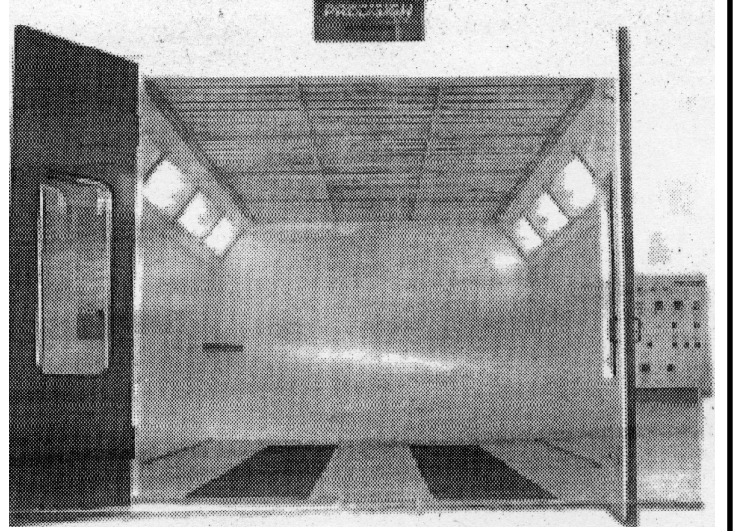
फोन : ०२०-२४४७५७८८, ४०५८५५५.

* प्रोप्रायटर *

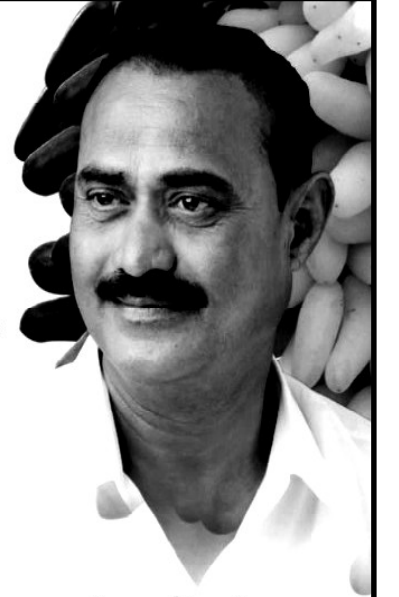
दत्तात्रय नानासाहेब पाषाणकर
मो. ९८२२०००५०३

सुरज सुरेश पाषाणकर
मो. ९८९००५९९९५

कै. बाळासाहेब उर्फ सुरेश नानासाहेब पाषाणकर

मे. पुजा ट्रेडर्स
साईपुर्वा पेट्रोलियम
साईप्रसाद कोल्ड स्टोअरेज, सावळी
साईपुजा अॅग्रोटेक कोल्ड स्टोअरेज, नाशिक
कुंभार एच.पी.गॅस एजन्सी

IndianOil

your friendly gas

मा. श्री. राजेंद्र कुंभार

नगरसेवक, सां.मि.कु. महानगरपालिका, सांगली
माजी संचालक, कृषी उत्पन्न बाजार समिती, सांगली
प्लॉट नं. १५, भागिरथी निवास, लक्ष्मी नगर,

कुपवाड रोड, सांगली फोन : ९८२२०१४८५६, ९३७२१४११२३

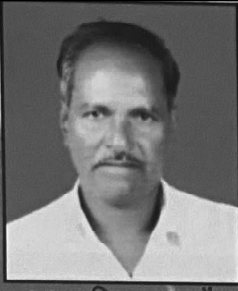
साईप्रसाद कोल्ड स्टोअरेज, सावळी

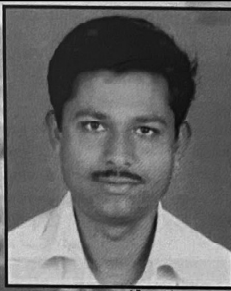
कुंभश्री
मार्च २०२५

कठिनाई के बीच में अवसर छिपा है।

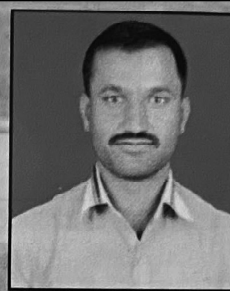
१७

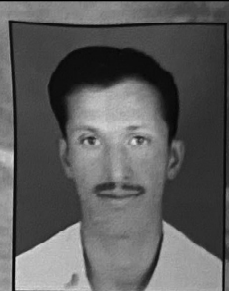
एकनाथ शिवराम जोधळे
9881611020

उद्धव जोधळे
9922785733

राजू जोधळे
9890554718

अविनाश जोधळे
9881057917

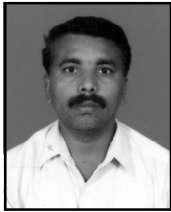
रोहिणी वीट सप्लायर्स

रोहिणी अर्थमुद्दर्स

आमचेकडे सर्व प्रकारचे
बिल्डींग मटेरीयल मिळेल.

आमचेकडे पोकलॅन मशिन, जे.सी.बी., डंपर भाड्याने मिळेल.
तसेच जमिन लेव्हलींग, साईड पट्ट्या, पाईपलाईन इ. कामे केले जातील.

पत्ता : शिरूर (तांगडी) ता.चांदवड, जि. नाशिक

प्रो.प्रा. भवरलाल
गोकुलराम प्रजापती
Mo. 9423184307
9503571807

राजस्थान स्वीट मार्ट

हमारे यहाँ सभी प्रकारकी बढीयां मिठाईयाँ और
नमकीन मिलेगा।

मु. पो. सायखेडा, एस.टी. स्टॅड के सामने,
ता. निफाड, जि. नाशिक

मरुधर स्वीट कॉर्नर

सायखेडा, चौफुली, चाटोरी,
ता. निफाड, जि. नाशिक

मुल पता : डोली, राजगुरा, जि. बाडमेर, राजस्थान.

श्री. रमेश कुंभार
7798484876
9423234810

मुक्ताई व्हेज डायनिंग

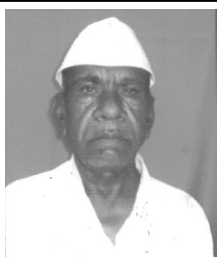
श्री. ऋषिकेश रमेश कुंभार
96049 41015
Hotel Management Digree

प्रसाद रमेश कुंभार
9970500282
9422987114

ITI Hotel Mg. Cert. Course

उरुळी कांचन, राममंदिराशेजारी, कुंभार आळी, पुणे ४१२ २०२

श्री. बाळाजी भिमाजी गोरे
ज्येष्ठ सत्यशोधक व
कुंभश्री प्रतिनिधी
Mo. 9673862392

सर्व कुंभार समाज बांधव व कुंभश्री
परिवारास गोरे परिवारातर्फे
हार्दिक शुभेच्छा!

के. सौ. अन्नपूर्णा बाळाजी गोरे
दे. राजा, जि. बुलढाणा

सुरेश बाळाजी गोरे
दे. राजा, जि. बुलढाणा
Mo. 9673145938

रमेश बाळाजी गोरे (पोलीस)
दे. राजा, जि. बुलढाणा Mo. 9923273071

सर्व कुंभार समाज बांधव व कुंभश्री परिवारास
शेवाळे परिवारातर्फे हार्दिक शुभेच्छा!

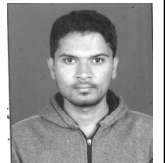
श्री. पांडुरंग नामदेव शेवाळे
औषधी निर्माण अधिकारी चिखली, जि. बुलढाणा
Mo. 8888854655

सौ. प्रमिला पांडुरंग शेवाळे
Mo. 9764328620

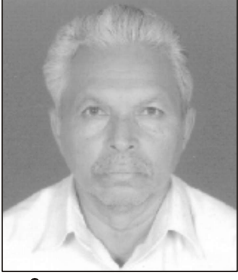
श्री. संदीप पांडुरंग शेवाळे ME Ph. D
(Chemical Engineering) प्राध्यापक
MIT आळंदी Mo. 9823272765

चि. प्रदिप पांडुरंग शेवाळे ME
(Comp. Sci & Engg.) प्राध्यापक
D.Y. Patil College of Engineering,
Pimpri Mo. 9860363240

प्रेरणास्थान

बी. एम. धुमाल

श्री. गणेश धुमाल

जय गणेश मेडिकल

अँड जतवल स्टोअर्स केमिस्ट अँड ड्रुगिस्ट

साई मेडिकल

गंगाई चेंबर्स, पहिला मजला, मेन रोड, आकुर्डी,
पुणे ४११ ०३८.

प्रो. गणेश बबनराव धुमाल

कुंटे कॉम्प्लेक्स, मारुती मंदिराजवळ, मेनरोड,
आकुर्डी, पुणे-३५. मो. 9011561919

गणेश आर्टस्

आमचेकडे सर्वांग सुंदर गणेशमूर्ती
होलसेल भावात मिळतील

श्रीराम मंगल कार्यालय

मु.पो. काशीळ, पुणे-बेंगलोर हायवे, ता. जि. सातारा.

जयवंत रामचंद्र कुंभार

संचालक

मो. ९८२२०५६३२४

अजिंक्यतारा सहकारी साखर कारखाना सातारा

वसंत रामचंद्र कुंभार

मा. पंचायत समिती सदस्य सातारा

मो. ९८५०४१८२२५

Adv. Abhay Raje
B.E. (Prod), MIE, MBA, LL.M.
Director

Tubular Coupling And Auto-Comp Pvt. Ltd.

Manufacturers of API Coupling & Auto Components

G-27, MIDC, Ahmednagar 414 111

Cell : + 91 9923284242 e-mail : abhaykraje@gmail.com

website : www.tcac.co.in

अँड. अभय राजे

सर्व प्रकारचा कायदेविषयक सल्ला

८३३, बागडपट्टी, नेता सुभाष रोड, अहमदनगर ४१४ ००१

फोन (०२४९) २३४५४०९ मोबा. ९९२३२८४२४२

सर्वांगसुंदर गणेशमूर्तीचे उत्पादक

महेश(राजु)कुंभार
९४२२३५९४५८

जयश्री महेश कुंभार
९६३७८५४२४२

चिंतामणी
आर्ट

जय
आर्टस्

आमच्याकडे सर्वांगसुंदर गणेशमूर्ती
होलसेल भावात मिळतील

दत्तवाडी, उरळी कांचन, पुणे ४१२ २०२

त्रिस्कंध पंचकर्म चिकित्सालय

सर्व प्रकारच्या रोगांवर आयुर्वेदिक उपचार

वैद्य निलेश भागवत शिर्के
बी.ए.एम.एस.
7391955911

वैद्य सौ. गौरी निलेश शिर्के
बी.ए.एम.एस.

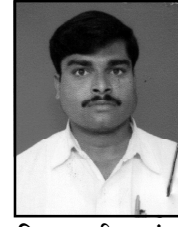
चिंचवड : फ्लॉट नं. १, बिल्डिंग नं. बी १०, राजपार्क, पोतदार
शाळेजवळ, केशवनगर, चिंचवड, पुणे ४११ ०३३.
सकाळी १० ते सायंकाळी ८

खोपोली : माहेर हॉस्पिटल, मुख्य बाजारपेठ, खोपोली,
ता. खालापूर, जि. रायगड
प्रत्येक महिन्याच्या १ व १५ तारखेस
सकाळी ९ ते सायं. ४

Email : drnileshshirke@gmail.com

अनिल मुरलीधर कुंभार
Mo. 9822596694

सुनिल मुरलीधर कुंभार
Mo. 9822919739

अभिजीत अनिल कुंभार
B.B.A.-MBA II

श्री साई कोल डेपो

राख व दगडी कोळसा ठोक व किरकोळ भावात मिळेल.

अभिजित विट कारखाना ॐ साई मॉटर्स

स्वयंवर मंगल कार्यालयासमोर, चाकण, ता. खेड, जि. पुणे.

निवास : धावडे वस्ती, गणेशनगर, भोसरी, पुणे 9270303222

आमचेकडे जुने ट्रक, एल.पी. व टेम्पो गाड्यांचे व्यवहार
खात्रीपूर्वक केले जातील

मंदार आर्टस्

सर्वांग सुंदर गणेश मुर्ती व
आर्टिकल्सचे उत्पादक

सुनिल कुंभार : 9423224147 विनिल कुंभार : 9422567430

सिद्धिविनायक आर्टस्

अणेश मुर्ती व आर्टिकल्स

मंदार सुनिल कुंभार

96 73 11 39 73, 78 75 116113

केदार आर्टस्

अणेश मुर्ती व आर्टिकल्स

केदार सुनिल कुंभार

7875116113, 9673 11 39 73

दत्तवाडी, उरुळी कांचन, ता. हवेली, जि. पुणे ४१२ २०२

श्री

Mob.:
9224805428
9702448280

संभाजी पा. कुंभार

देवनार मेडिकल आणि जनरल स्टोअर्स
DEONAR MEDICAL & GENERAL STORES
Chemist & Druggist

"Human Care & Health Care"

Shop No. 1 & 2, Aastha II, Opp. Lakme Co.,
Govandi Station Road, Govandi,
Mumbai - 400 088.

Tel. : 022 - 25550020

Email: mrunalipharmacydeo@gmail.com

Free Home Delivery

श्री कुंभार एंटरप्रायजेस

इले. व मेक. वजन काटे, मापे, मिल्क अॅनालायझर, फॅट मशिन

इ. चे अधिकृत विक्रेते

शासनमान्य

वजन काटावाले

विक्री पश्चात

सेवेची हमी

M I L K
ANALYSER

१५५, कुंभारवाडा, केसरकर पेठ, नगरपालिकेजवळ, सातारा.

संचालक

सचिन अ. कुंभार

Mo. + 91 9890169492

9970049494

Shop. 02162-233492

अशोक धोंडीराम कुंभार

Mo. : 9890368125

Corp. Office

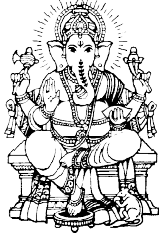
Plot No. 49, Near Aditya Nagari,

Bombay Restaurant Chowk,

Satara 415 003

shreekumbharenterprises@gmail.com

www.shreekumbharenterprise.com

श्री आर्टस्

गणेश मुर्ती व गौरीचे

* होलसेल विक्रेते *

मु. पो. दत्तवाडी, ऊरुळी कांचन, ता. हवेली, जि. पुणे - ४११ २०२

पंकज ह. कुंभार

मो. ९९२३१९४३९४

चरण ह. कुंभार

मो. ९९२३०६२७०६

महादेव ऑर्थोपेडिक

व

पेड्रीयाट्रीक हॉस्पिटल

डॉ. वैभव महादेव राजे
MBBS D. Ortho

डॉ. सौ. वृषाली वैभव राजे
MBBS D.C.H.

पेठ रोड, इस्लामपूर, ता. वाळवा, जि. सांगली ४१५४०९

फोन : (०२३४२) २२४०२३

मो. : 9822399584 नि. : (02342) 225343.

MARVEL

Automotive Industries

The Engineering Wonders..!

Mfgs. of Sheet Metal Prototypes, Press-Tools,
Pressed & Machined Components.

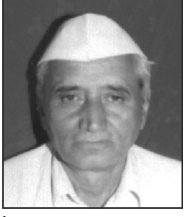
Dattaprasad V. Ghumade
Proprietor

Plot No. 3, Gat No. 90, Hari-Om Industrial Estate,
Jyotiba Nagar, Talwade, Pune 411 062.

Cell. : +91-9850893276

E-mail : marvel.automotive@yahoo.com

आमचे प्रेरणास्थान

कै. माणिकराव वालजी
बोरसे

प्रो.प्रा. दत्तात्रय
माणिकराव बोरसे
9422230979

प्रशांत द. बोरसे
B.E. (Mech)
7798173900

सुधाकर द. बोरसे 9422318644
B.E. (Mech)

ISO 9001:2000 registered Company

दत्ता एंटरप्रायझेस

स्पेशलिस्ट
टुलरूम प्रोडक्टर,
सी.एन.सी. पंच प्रेस, टूलींग,
डार्जिन अँड मोल्ड, ड्रिंग फिक्चर्स

सर्व्हे नं. ३८, कॉलनी नं. ४, साईबाबा मंदिराजवळ, काळे बोराले नगर,
हडपसर, पुणे - २८

श्री. हनुमंत भिकु कुंभार
मा.चेअरमन - खादी ग्रामोद्योग
मुळशी ता.जि. पुणे
मो. 9822394711

विट कारखानदार राज ट्रान्सपोर्ट राजेंद्र ट्रान्सपोर्ट

आमच्याकडे सर्व साईजच्या उत्तम प्रतिच्या
विटा होलसेल भावात मिळतील

मु.पो. पिरंगुट, ता. मुळशी, जि. पुणे

श्री. राजेंद्र हनुमंत कुंभार
मा.चेअरमन - खादी ग्रामोद्योग मुळशी
ता.जि. पुणे
मो. 9049917111

चि. आरुष राहुल
कुंभार

RAJESH PRAJAPATI
(Managing Director)
Mob: 9822768944

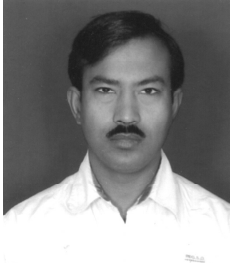
PRAJAPATI FOUNDRY PVT.LTD.

Manufacturers of Ferrous, C.I., Casting etc. Daily Heat

* PRESS TOOLS * DIE CASTING * MACHIN TOOL CASTING
* AUTOMOBILES * PARTS CASTING

F-II Block, Plot No. 14, Telco Material Gate Road, MIDC,
Pimpri, Pune - 411 018. Ph: 020-30694041 / 42 / 43 / 44 / 45.

E-mail : rajeshprajapati@rediffmail.com ■ prajapatifdrypl@rediffmail.com

Manoj Prajapati (C.M.D.)
9371587053

समृद्ध जीवन जगण्यासाठी ...

An ISO 9001 - 2008

SHIVAM PRAJAPATI

BUILDERS & DEVELOPERS

Address : Office No. 10, Prajapati Cascade,
Sector -1, New Panvel, Dist. Raigad - 410206
Tel. :022 2746 2053 / Mob. : 7303 386 820.

Email : info@shivamprajapatibuilders
shivamprajapati1983@gmail.com
www.shivamprajapatibuilders.com

RAJE SURGICALS

Sanjay Y. Rajе
D.P.O.E. (Mumbai)
Prosthetist & Orthotist
9822969535

Anjali S. Rajе
B.Sc.DMLT
9922580296

- Prostheses (Artificial Limb)
- Orthopaedic Appliances
- Orthoses
- Surgical & Scientific Instruments
- Rehabilitation Aid & Equipments
- Hospital Equipments & Furniture

POLIO CLINIC & REHAB CENTRE

'Manas', Bhosale Nagar, New Radhika Road, Near Hotel Rajtara, Satara.
Ph.: (02162) 236629

● Email Id : rajesurgicals@gmail.com ● sanjayrajeperc@gmail.com

पंकज आर्टस्

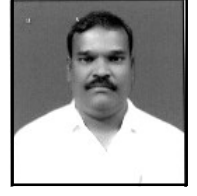
आमच्याकडे प्लॉस्टर व शाडू मातीच्या सुबक व रेखीव गणपती मुर्ती होलसेल भावात मिळतील.

**श्री. बाळासाहेब
धोंडिबा कुंभार**
मो. ९४२३२१२१८४

**पंकज बाळासाहेब
कुंभार**
G.D. Arts

**श्री. विठ्ठल धोंडिबा
कुंभार**
मो. ९६७३१३२३६५

मु. भवरापुर, पो. उरळी कांचन, ता. हवेली, जि. पुणे ४१२ २०२.

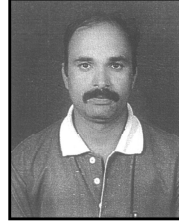
आमचे प्रेरणास्थान

स्व. सौ. अनुसया

स्व. निवृत्ती शिर्के

प्रो. सुरेश निवृत्ती शिर्के
सिव्हिल इंजिनियर

शिर्के कंस्ट्रक्शन

सर्व प्रकारचे बंगले व स्किमची कामे योग्य दरात करून मिळतील.

मु. पो. नांदलापूर, ता. कराड, जि. सातारा.

फोन : (नि) ०२१६४/२४२०४६ मो. : ०९७६२५२१०८३

बालाजी

ऑटोमोबाईल्स

प्रो. ज्ञानेश्वर शांताराम शिंदे
Mob. : 9860159519

मनोज ज्ञानेश्वर शिंदे
सिव्हिल इंजिनियर व गव्हर्नमेंट कॉन्ट्रॅक्टर
Mob. 9822011156
9890453147

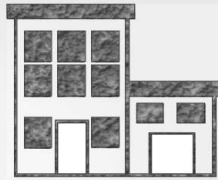
टाटा व महेंद्रा गाडीचे ओरिजनल सुट्या भागांचे विक्रेते

आळेफाटा, ओतुर कल्याण रोड, ता. जुन्नर, जि. पुणे.

आमचे प्रेरणास्थान

॥ श्री वाडेश्वर प्रसन्न ॥

प्रशांत अनंतराव हर्णसकर सिव्हिल इंजिनियर आणि कॉन्ट्रॅक्टर

सर्व प्रकारचे बंगले बांधकाम, नुतनीकरण आणि देखभालीची कामे खात्रीने योग्य भावात करून मिळतील.

ऑफिस : राऊतबाग, बि.नं. सी-२, फ्लॅट नं. २८,
३ रा मजला, धनकवडी, पुणे ४११ ०४३.
फोन : (०२०) २४३७२१५१ मो. : ९८२२७८८८४२.

विट कारखाना

प्रो. : धनंजय रमेश हर्णसकर
५०३, नागोबा आळी, भोर, पुणे ४११ २०६.
फोन : निवास - (०२११३) २२२७७३
मोबाईल - ९८२२२७२४७३

प्रेरणास्थान : रमेश बाबुयाव हर्णसकर

श्री गणेश मेडिकल अँड जनरल स्टोअर्स

प्रो. : गणेश रमेश हर्णसकर
मोबाईल - ९८२२४२६२७३
सम्राट चौक, भोर, जि. पुणे. फोन : (०२११३) २२२०८४

अंकिता

वीट सप्लायर्स व उत्पादक

प्रोप्रा. रामकृष्ण तुळशीराम गारे
मो. 8805778851

गणेश रामकृष्ण गारे
मो. 8806288768 / 9764312822

कु. अंकिता गणेश गारे चि. युवराज गणेश गारे चि. शिवम् गणेश गारे

आमचेकडे सर्व साईजच्या विटा होलसेल भावात मिळतील

मु. पो. चाटोरी, ता. निफाड, जि. नाशिक

प्रेरणास्थान

गंगाधर दगडू जोंधळे कै. लक्ष्मीबाई गंगाधर जोंधळे सौ. शोभा प्र. जोंधळे

जोंधळे विट सप्लायर्स

9x4x3 साईज

विट, वाळू, खडी, डाबर योग्य भावात मिळेल.
पाटोदा, ता. येवला, जि. नाशिक

प्रकाश उर्फ सुभाषशेट
गंगाधर जोंधळे

Mob. : 9011746159/9075956159

Our Inspiration
Late Onkar S. Mangalkar Prop. : Avinash O. Mangalkar

ROMSAM ENGINEERS

TEXTILE M/C MANUFACTURING & CONSULTING ENGINEERS (WEAVING PREPARATORY)

WORKS :
GALA NO. 11, KAMAT INDUSTRIAL COMPLEX, NR. HOTEL SAI PALACE, PHILIPS-TELCO ROAD, BHOSARI PUNE 411026

Ishan Sanskriti, Building No. 3, RH -13, Near Chaitanya Nagari, Warje, Pune 411 058 ● MOBILE : 09823114804
● E-MAIL - romsam@bsnl.in

ALHAD TANDALE SUNSHINE PAINTS & ALLIED CHEMICALS COMPANY

OFF. & FACT. :
W/90/A, M.I.D.C. Ambad, Nashik 422010
Allhad S. Tandale B.Sc., B.Sc.(Tech)
Mobile : 9225112961
Office : (0253) 2382991, 2380879 Resi. : (0253) 2581627

Range of Our Product

- * Epoxy & Polyurethane Paints * Stoving & NC Paints
- * Synthetic & Acrylic Distempers * Plastic Emulsion Paints
- * 100% Acrylic & Semi-Acrylic Paints
- * All Kinds of Primers, Enamels & Thinners

आमचे प्रेरणास्थान

कै. शंकरराव हर्णसकर उर्फ भाऊ कै. नरेंद्र शंकरराव हर्णसकर

श्री वाढेश्वर

विट कारखाना

वडगांव डाळ, शिरवळ-भोर रस्ता, ता. भोर, जि. पुणे.

प्रोप्रा. सौरभ नरेंद्र हर्णसकर (बी.ई.)
मो. 9822087678

४०४, नवी आळी, ता. भोर, जि. पुणे. फोन ०२११३-२२२००५

राजश्री टिंबर मर्चन्ट व जितेंद्र ट्रेडर्स

जनरल कॉन्ट्रक्टर अँड सप्लायर्स

आमचे प्रेरणास्थान

जितेंद्र अशोकराव हर्णसकर
मो. 9850833695

अशोकराव ब. हर्णसकर
मो. 9850402010

सचिन अशोकराव हर्णसकर
नगराध्यक्ष भोर नगरपालिका
मो. 9850243030

सागवानी व इमारतीच्या जंगली, लालटीक, बेलपण, पीळकोटा, मंगलोरी, कौल, वासे, शहाबादी फारशीचे व्यापारी
मु. पो. ता. भोर, जि. पुणे. फोन. ऑफिस : ०२११३ - २२३९७३

गणराज हार्डवेअर

डिलर

उदय एच.डी.पी.ई.पाईप

श्री. हेमराज बोराराम प्रजापति

श्री. गोपाल हेमराज प्रजापति

फिनोलेक्स पाईप, पी. व्ही. सी. पाईप फिटींग, जी. आय. पाईप फिटींग, रस्सी, ताडपत्रीचे व सर्व प्रकारचे मोटर होलसेल आणि रिटेल विक्रेते.

उत्तम प्रकारच्या सर्व साईजच्या विटा होलसेल भावात मिळतील.

श्री छत्रपती शिवाजी मार्केट, गाळा नं. ४३, सासवड, पुणे. मो. ९०११४९२९४३.

॥श्री॥

सिद्धी आर्टस्

* गणपती मुर्ती * आर्टिकल्स

* लक्ष्मी मुर्ती * गौरी मुखवटे

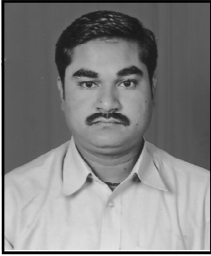
दत्तवाडी, उरुळी कांचन,
पुणे ४१२ २०२

रोहन (भैय्या) कुंभार

Mo. 9011321000/9156321000

Akhilesh K. Prajapati

9881407087

JAY SHRI RAM INDUSTRIES

JOB WORK : Lathe Work, Center less Grinding & Thread Rolling

Dynamic Co.-op. Society, F9/9, MIDC, Ambad, Nashik - 10.
Tel. : 0253-6603136

V.K. Sonawane
Mob. : 9860708969

Tirupati Motors

All type of Vehicles Spaers,
Specialist in
Tata & Mahindra Jeep

Amit Vilas Sonawane

Mob. : 9960883863

Alephata, Kalyan Road, Tal. Junnar, Dist. Pune.

आहेर ब्रिक्स

बिल्डिंग मटेरियल

अॅण्ड सप्लायर्स

श्री. राजेंद्र रंगनाथ आहेर

चि. ज्ञानेश्वर राजेंद्र आहेर

अध्यक्ष निफाड तालुका कुंभार समाज सामाजिक संस्था

डिप्लोमा इन अंग्रीकल्चर

अध्यक्ष कुंभार समाजोन्नती मंडळ

ओझर शहर बारा बलुतेदार महासंघ

M. : 9422249690/9405888687/7588212624

बाणगंगा, मारुती मंदिराजवळ, विटभट्टी, ओझर (मिग),

ता. निफाड, जि. नाशिक 422 206. Mob.: 9423972947

सौ. सुनंदा रा. आहेर

दत्तकृपा कोल सप्लायर्स

इंपोर्टेड कोळसा व राख ठोक व किरकोळ भावात मिळेल

श्री दत्तकृपा वीट कारखाना

सुहास उर्फ

सतिश चंद्रकांत कुंभार

मो. 9922234552

विट कारखानदार व मुर्तीकार

सर्वांगसुंदर गणेशमूर्ती मिळतील.

निवास : मु.पो. ओझर्दे, ता. वाई, जि. सातारा.

चि. श्रीनिवास चंद्रकांत कुंभार

मो. 9822472552

प्रोप्रा. अशोक मुरलीधर कुंभार.मो. 9822640375.

(अध्यक्ष. अ. महा. कुंभार समाज विकास संस्था पुरंदर तालुका)

श्रीनाथ विट सप्लायर्स

बिल्डिंग मटेरियल सप्लायर्स

मु. पो. काळेवाडी, ता. पुरंदर, जि. पुणे.

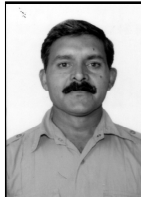

राधिका फ्रुट अॅण्ड प्रॉझन सप्लायर्स

फ्रुट : विकू पल्प, मॅंगो पल्प, सिताफळ पल्प, खिनापिस, स्विटकॉन, पनिर.

श्री. हरीष कुंभार मो. 9922349291

मु. पो. काळेवाडी, ता. पुरंदर, जि. पुणे.

प्रेरणारथान

माया ट्रान्सपोर्ट

इंडस्ट्रियल ट्रान्सपोर्ट कॉन्ट्रक्टरस् पुणे - मुंबई

डेली पार्सल सर्विस फुल लोड एल.सी.व्ही.

ऑल ओव्हर इंडिया

कै. आत्माराम गणपत राजे

हेड ऑफिस : २८ बी, कृषी उद्योग भवन, मार्केट यार्ड, पुणे ३७.

प्रोप्रा : नितीन आत्माराम राजे

फोन : 020-24265304, 24265802

मो. : 9225520061

मुंबई : 022-27630610

कुंभश्री

मार्च २०२५

आयुष्यात भावनेपेक्षा कर्तव्य मोठे असते.

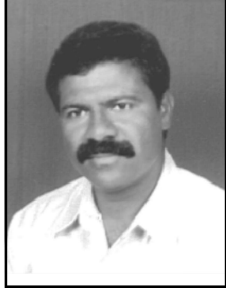
८५

आर. आर. विट उत्पादक आर. आर. सर्विस स्टेशन

अंबिका चौक देवी मंदीर, कोपरगांव
जि. अ. नगर - ४२३६०१.

मो. ९८२२६२५०६६, ९३२६५४८०००, ९२७२७३८००९

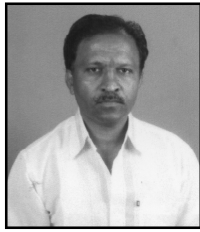

विनायक गायकवाड

अध्यक्ष : कोपरगांव शहर भाजपा
चेअरमन : पद्मश्री विठ्ठलराव विखे पाटील
पतसंस्था
चेअरमन : कोपरगांव तालुका विट उत्पादक
सहकारी संस्था
जिल्हा अध्यक्ष : कुंभार समाज (अ. नगर)

चि. शुभम विनायक गायकवाड
१२ वी कॉमर्स

श्री. सुदाम गायकवाड
मो. : ९८२२७३८३१६

श्री साईनाथ एंटरप्रायजेस

Expert Profile Cutters and
Dealers in Iron Goods.

किशोर गुडेकर
Mo. : 96650 65826
98226 45832

सौ. कांचन कि. गुडेकर
Mo. : 9766690922
8624067149

प्लॉट नं. २६, सेक्टर नं. ७, पी.सी.एन.टी.डी.ए., भोसरी, पुणे ४११ ०२६.

फोन : (०२०) ६५१११८६०, ६५११६७८०

CNC Profile Cutting Machine

प्रणव एन्टरप्रायझेस

प्रणव वॉटर सप्लायर्स

६५/७, निवृत्तीनगर, हडपसर, हांडेवाडी
रोड, हडपसर, पुणे ४११ ०२८.

ऑफिस

प्रोप्रा. सुधीर निवृत्ती कुंभार

१६५/क, माळवाडी, हडपसर, पुणे ४११ ०२८.

फोन नं. २६९९९२४२

भगवती

विट सप्लायर्स

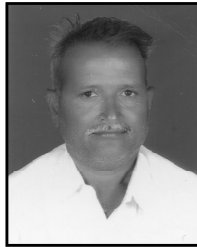
जेऊर पाटोदा

सचिन ईश्वरे
मो. 9822103359

महादेव नगर, महादेव मंदीराजवळ, कोपरगांव, जि. अहमदनगर

मो. निवास : 9922720457

मच्छिंद्र सारंगधर ईश्वरे
मो. 9822438696

श्रीमहालक्ष्मी वीट उत्पादक आणि सप्लायर्स

श्री. ज्ञानेश्वर रायभान वाकचौरे

मु. पो. मुर्शिदपूर, चांदगव्हाण रोड, बा. जेऊर पाटोदा,

ता. कोपरगाव, जि. अ. नगर.

मो. 9822883118, 7741003118,
7798259955

श्री. ज्ञानेश्वर वाकचौरे

सौ. मंगल ज्ञानेश्वर वाकचौरे

जाधव विट सप्लायर्स

श्री. अण्णासाहेब ना. जाधव
मो. ९८२२८०८०६५

चैतन्य अण्णासो जाधव
मो. ९८२२८०८०६५

श्री. बबनराव ना. जाधव
मो. ९५०३४६६०६५

गोरोबानगर, कोपरगांव.

योगेश जाधव : ९७६७०३३६००

श्री. दिलीप सुदामराव जोर्वेकर

सप्तश्रृंगी विट सप्लायर्स

गोरोबानगर, कोपरगांव, जि. अहमदनगर.

मो. : ७३५०४४८३८७, ९८२२८४२२३४, ९९२२३०१६८४.

रात्रीची वेळ होती. अचानक घर हलायला लागले. काही समजायच्या आत सगळ्या भिंती अंगावर कोसळल्या. सगळीकडे नुसती धूळ आणि धुरळा. काय झालंय हे कळायलाही थोडा वेळ लागला. सगळीकडे अंधार पसरलेला. दूरून क्षीण झालेले आवाज ऐकू येत होते. त्यांचाच काय तो आधार होता. पण तेही हळू हळू बंद झाले. घामेजलेले शरीर भिंती आणि तुळईच्यामध्ये अडकून गेले होते. आता मी मरणार, याची खात्री पटली होती. तरीही अंग घुसळून त्यातून बाहेर पडण्याची वेडी धडपड चालू होती.

अचानक दरदरून घाम आला आणि माझी झोप उघडली. पुन्हा तेच स्वप्न. लहान होतो जेव्हा लातूर खिल्लारीचा भूकंप झाला होता. पण त्याचे हादरे दूर असलेल्या आमच्या कडेपूरच्या आमच्या घरातही जाणवले होते. खरे तर त्या काळरात्री अगोदरही काही वेळा भूकंपाचे सौम्य हादरे बसले होते. पण तेंव्हा कुठेही, कोणतीही पडझड झाली नाही का जीवित हानी.

त्या अशुभ रात्री, जेव्हा घर जरा जास्तच हलू लागले तेंव्हा आईने घट्ट हात धरला. 'भूकंप होत आहे. आपण सगळे एकमेकांचे हात धरून झोपू. जे काही होईल ते सगळ्यांचेच होऊ दे.' आई म्हणाली. बरे-वाईट हा शब्द तिने जाणून बुजून टाळला होता. घर हादरून शांत झाले तरी पुढील काही तास आम्ही कुणीही जागेवरून हललो नाही. काय माहीत पुन्हा कधी भूकंप होईल.

सकाळ झाली, डोळे उघडले तेव्हा आमचे घर पडले नव्हते, आम्हाला कुणालाही काहीही झालेले नव्हते, हे पाहून जीव भांड्यात पडला. आमच्या गावात भूकंपाने कुणाचेही, कसलेही, नुकसान झाले नव्हते. पण पेपरमध्ये लातूर खिल्लारीच्या दुर्दैवी बातम्या आल्या होत्या. पुढचे काही दिवस सगळ्यांच्या तोंडी हीच चर्चा. प्रत्येक चर्चेत मृतांचा आकडा वाढतच होता.

भूकंप झाला तर काय करावे याच्या टिप्स वर्तमानपत्रात येऊ लागल्या - चौकटीत उभे राहावे, मोकळ्या जागेत पळावे वगैरे. मी खूप काळजीपूर्वक त्या वाचत असे. जरा जरी घर हलत आहे असे वाटले तरी मी चौकटीत जाऊन उभा राहत असे.

घर अगदी भरगच्च वस्तीत असल्याने मोकळ्या जागेत पळण्याचा पर्याय नव्हताच उपलब्ध माझ्याकडे. आजूबाजूची घरेच पडली असती माझ्यावर. कित्येक वेळा मला नुसता भासच होत असे. इतर कुणालाही घर हलतंय असे वाटायचे नाही पण मी आपला चौकटीत उभा राहायचो. हळूहळू त्या चौकटीवर सुद्धा मला फार भरवसा वाटेना. शाळेच्या पटांगणात झोपायला जायचा मी विचार करत होतो, तेंव्हा माझा मित्र आशुतोषने माझी खिल्ली उडवली होती.

'तुला नसेल यायचे तर येऊ नको. पुढचे तीन महिने पुन्हा मोठे भूकंप होण्याची शक्यता वर्तवली आहे शास्त्रज्ञांनी. पेपरमध्ये आले आहे.' मी म्हणालो.

एक सुप्त भीती मनाला पोखरत चालली होती. पुढील काही दिवस मला उगाचच घर हलायला लागल्यासारखे वाटायचे. वय वाढत गेले तशी ती भीती कमी कमी होत गेली, पण पूर्ण नाहीशी नाही झाली. मनाच्या तळाशी कुठेतरी लपून घर करून बसली. तीस वर्षे होऊन गेली त्या भूकंपाला, पण अजून कधी तरी अशी स्वप्ने पडायचीच.

बेडवर उठून बसलो. शेजारी निवा झोपली होती आणि तिच्या पलीकडे शारदा माझी पत्नी. स्वतःला सावरले, जे पाहिले ते एक दुस्वप्न होते, मी आणि माझे कुटुंब सुरक्षित आहोत, अशी स्वतःची समजूत घातली. किचनमध्ये जाऊन पाणी पिऊन आलो. पाठ टेकली. पण झोप येत नव्हती. पहाटे कधी तरी डोळा लागला. रविवार असल्याने उशिरापर्यंत झोपलो. दुसऱ्या दिवशी सकाळी सगळे नॉर्मल. स्वप्नाचा तर नामोनिशान नाही.

सकाळी आठच्या सुमारास आशुतोषचा फोन आला मी खाली येऊन थांबलो आहे म्हणून.

'आलोच', म्हणून मी कपडे बदलून रॅकेट घेऊन निघालो. आज रविवार त्यामुळे माझ्या क्लिनिकला आणि त्याच्या कोर्टाला सुट्टी.

'आज मलापण सुट्टी आहे बाबा. संध्याकाळी गार्डनला जायचे आहे.' निवा अंधरुणात लोळत म्हणाली.

'हो', म्हणून मी घराबाहेर पडलो.

गाडीत आशुतोष सोबत आठवड्याच्या गप्पा झाल्या. आमच्या व्यवसायातल्या गमती जमती, अडचणी यांची चर्चा झाली. मी मला सकाळी पडलेल्या भूकंपाचे स्वप्न मात्र त्याला सांगितले नाही. कोण जाणे, तो पुन्हा हसायचा मला. आपल्या जवळचीच माणसे का बरे आपल्या स्वप्नांना हसतात?

आम्ही क्लबमध्ये पोचलो. तिथे इतर मित्र आधीच आले होते. मस्त पैकी तास भर खेळून घरी परतलो. मी घरी येतो न येतो तोच निवा मला येऊन चिकटली.

'चल ना रे बाबा गार्डनला.' ती मला गच्च मिठी मारत म्हणाली.

'अगं, मी आत्ताच आलो ना. आणि गार्डनला तर संध्याकाळी जायचे होते ना' मी रॅकेट बाजूला ठेवत म्हणालो.

'नाही, तू सकाळ सकाळी टेनिस खेळून आलास तसे मला ही सकाळीच गार्डनला घेऊन जायचे.'

कितीही समजावले तरी ती काही माझे ऐकेना. मी ही विचार केला संध्याकाळी त्या बागेत ही गर्दी उरळणार. बाहेर फुगे, खेळणी, खाद्यपदार्थांच्या गाड्या लागणार. त्यापेक्षा सकाळ सकाळीच बागेत जाणे किफायतशीर ठरेल. शिवाय गर्दी कमी असल्याने निवाला ही मनमुराद खेळता येईल.

'मला कपडे तर बदलू दे.' मी म्हणालो.

'नाही. असाच चल.'

'शॉर्ट्स मध्ये?' मी विचारले.

‘त्याला काय होतंय. मी पण बघ शॉर्ट्स घातल्या आहेत. बागेतल्या खेळण्यावर खेळायला बरे पडते.’

‘बरं बाई. पण घोट भर पाणी तर पिऊ कि नको.’

ती आत पळत गेली आणि पाण्याची बाटली घेऊनच आली. मी ती बाटली हातात घेतली.

‘गाडीतच पाणी पी की.’ ती म्हणाली.

‘निवा. अगं, ते आत्ता दमून आलेत. त्यांना पाणी तरी पिऊ दे.’ शारदा आतून म्हणाली. तसे निवा रुसून आत गेली.

मी पाण्याची बाटली खाली ठेवली आणि आत गेलो. लहानग्या निवाला मी उचलून कडेवर घेतले. तिच्या गालाचा एक पापा घेतला.

‘चल, जावू आपण बागेत.’ मी म्हणालो.

मी जिना उतरता उतरता आशुतोषला फोन लावला.

‘येतोयस का बागेत?’ मी त्याला म्हणालो.

‘आता? बर येतो. फक्त निवाला म्हणावं आमच्या प्रणवला सांगू नको बागेत गेल्याचे. आपल्या नाक्यावर थांबतो. तिथूनच पिक कर मला’ तो म्हणाला.

‘बाबा आपण आता दर सुट्टीच्या दिवशी बागेत जायचे.’ शेजारच्या सीटवर बसून निवा म्हणाली.

‘बरं, जाऊ दर रविवारी.’

‘फक्त रविवारी नाही. मला कधीही सुट्टी असली कि जायचे. मग तो संडे मंडे काहीही असो.’

‘अगं, पण मला नको का सुट्टी.’

‘मला पण आणि तुला पण सुट्टी असली कि जायचे.’

‘ओके.’

‘आणि मला बागेतून येताना आईस्क्रीम, फुगा आणि मी जे काही मागेल ते घेऊन द्यायचे.’

‘एक काही तरी मिळेल.’

‘बरं, मग आईस्क्रीम.... आणि फुगा पण.’

‘ठिक आहे.’ या पैकी सकाळी काहीही मिळणार नाही याची मला खात्री होती.

‘तू नाही का तुला काय काय घेत असतोस. मग मला जरा घ्यायला काय होतंय.’

‘अगं, तिथले गाड्यांवरचे चांगले नसते. चांगल्या हॉटेलात खा नं काय हवे ते. मी काय नको म्हणतोय काय आणि मी काय घेतले गं स्वतःसाठी?’

‘लॅपटॉप, प्रिंटर आणि नवा मोबाइल.’

‘मी लॅपटॉप आणि प्रिंटर काम करायला घेतलेला आहे. खेळायला नाही.’

‘आणि मोबाइल.’

‘तो मी सगळीकडे वर्क फ्रॉम होम सुरु झाल्यावर नाईलाजास्तव घेतला. चांगल्यातला.’

‘मला दे ना तुझा मोबाइल थोडा वेळ.’

‘आता गार्डनमध्ये चाललो आहोत ना. ते बघ समोर आशुतोष काका उभा आहे. तो पण येतोय आपल्यासोबत.’

‘प्रणव नाही येणार?’ निवा म्हणाली.

‘प्रणव झोपला आहे अजून.’ आशुतोष गाडीचे दार लावत म्हणाला.

✽

‘आपल्या गप्पा होतील जरा निवांत.’ आशुतोष बागेतील बेंचवर बसत म्हणाला.

‘हो रे.’

‘त्या बायका पोरान्च्या गोंधळात आपलं असं निवांत बोलणे कमीच होते बघ.’ तो म्हणाला.

निवा समोर घसरगुंडी वर खेळत होती.

‘करन, तुला बोलणारच होतो मी, पण भीती वाटत होती, तू हे सगळं कसं घेशील याची.’

तो बोलत होता आणि मी अधून मधून समोर खेळणाऱ्या निवा कडे पाहत त्याचे बोलणे ऐकत होतो. निवा आता झोपाळ्यापाशी गेली होती.

‘तसं म्हणशील तर सगळं व्यवस्थित चालले आहे. प्रॅक्टिस उत्तम. कमाई तर रेकॉर्ड ब्रेकच झाली मागच्या वर्षात. सुट्टीत युरोपला जाऊन आलो. नवीन घरही बुक केले आहे. मुले अभ्यासात चांगली आहेत. हां, आता विभाशी म्हणशील तर तुला माहीतच आहे कि, आमचे विचार, आवडी-निवडी भिन्न आहेत. पण आताशा आम्ही भांडत सुद्धा नाही. म्हणजे तसं सगळे चांगलेच चालले आहे की. म्हणशील तर उत्तमच की.’ आशुतोष बोलत होता.

मी मान डोलावली. निवा रॉक क्लाइंबिंग करत अगदीवर पर्यंत पोचली होती.

‘बाबा’, तिने वर पोचल्याच्या आनंदात मला हाक मारली. माझी काळजी उरात दाबत, मी ‘वेरी गुड’ असे चित्कारलो.

‘अगदी असाच आनंद झाला होता मला जेव्हा मी यशाच्या शिखरावर पोचलो तेव्हा.’ आशुतोष म्हणाला.

‘पण हल्ली कशाचाही आनंद होईनासा झाला आहे बघ. आणि ही गोष्ट अशी कि कुणासोबत शेअरही करू शकत नाही. काय सांगू त्यांना, सगळी भौतिक सुखे पायाशी लोळण घेत असताना मला काय बोचतंय हे माझे मलाच समजत नाही तर इतरांना काय समजणार.’ तो म्हणाला.

‘आपल्या सगळ्यांचीच अवस्था थोड्या फार फरकाने सारखीच आहे की.’ मी म्हणालो.

‘म्हणजे. तुला ही असे वाटते?’ आशुतोषने विचारले.

‘हो रे. एक अनामिक भीती.’

‘बाबा’. असे म्हणत निवा माझ्याजवळ आली आणि माझे बोलणे अर्ध्यातच राहिले.

‘बाबा चल ना तिथे सी सॉ खेळायला.’ ती म्हणाली.

‘अगं, पण मी बसलो तर सी सॉ तुटेल ना.’

'तू फक्त हाताने असे असे कर.' ती हातवर खाली करत म्हणाली.
 'तू जाऊन ये. मी बसतो इथेच.' आशुतोष म्हणाला.
 'अगं, हा सी सॉ तर तुटला आहे.' मी म्हणालो.
 'तू मला हाताने वर खाली कर.' ती म्हणाली.
 'बाळा, हे पहा हा इथून मध्यातूनच तुटला आहे. एकाबाजूचा भाग गायब आहे. कसे खेळता येईल याच्यावर'
 'तू बसला होतास का याच्यावर?' तिने विचारले.
 'नाही.'
 'मग, कसा तुटला?' तिने विचारले.
 'असतात काही वेडी माणसे. जी लहान मुलांच्या खेळण्यावर खेळतात, मग खेळणी अशी मोडतात. तू खेळ ना दुसरे काही तरी.'
 'काय खेळू?'
 'जा झोपल्यावर खेळ. संध्याकाळी आलो कि, तुला झोपाळा मिळत नाही अशी तक्रार असते ना तुझी.'
 निवा सी सॉ वरून उतरून झोपाळ्याकडे जायला निघाली. मी आशुतोषपाशी परत गेलो.
 तेवढ्यात बुरखा घातलेल्या चार महिला हसत खिदळत तेथे आल्या. त्यापैकी दोघी दोन झोपाळ्यावर बसल्या. एक घसरगुंडीवर चढली तर एक रॉक क्लाइंबिंग करू लागली.
 'ए फोटू निकाल ना हमारा.' असे घसरगुंडीवर चढलेल्या महिलांपैकी एक म्हणाली. तशी झोपाळ्यावर बसलेली महिला खाली उतरली व फोटो काढू लागली.
 'चेहरे सुद्धा झाकलेले आहेत. फोटो काढून तरी काय उपयोग. कुठल्या फोटोत कोण आहे हे तरी ओळखता येणार आहे का.' आशुतोष म्हणाला. मलाही हसू आले.
 घसरगुंडीवरची बाई घसरगुंडीवरून घसरत खाली आली.
 'ह्या बायका एक दिवस इथली सगळी खेळणी मोडून टाकणार बघ.' मी म्हणालो आणि त्यांना सांगायला गेलो.
 'अहो, ही खेळणी लहान मुलांसाठी आहे. मोठी माणसे खेळली तर मोडतात ती.' मी म्हणालो.
 'अरे मामू कूच नही होता.' झोपाळ्यावरची बाई म्हणाली.
 'तो पहा. तो सी सॉ पहा. कसा मोडून ठेवला आहे. आता लहान मुलांना त्याच्यावर खेळता सुद्धा येत नाही.' मी म्हणालो.
 'वह क्या हमने तोडा हे? और तुम क्या मालिक है क्या बाग के? यह बाग पब्लिक का है.' त्या पैकी एक म्हणाली.
 'हम टॅक्स भरते हैं. और ऐसे सार्वजनिक मालमत्ता को हानी पहुंचना कायदे से गुन्हा है' मागून आशुतोष येऊन त्याच्या मराठमोळ्या हिंदीत म्हणाला.
 'हां, हां, बडा गुनाह है.' झोपाळ्यावरची बाई पाय लांब करून झोका देत म्हणाली.
 'करन, थांब.' असा आवाज मागून आला. मी जरा चक्रावलोच. माझे नाव ह्या बाईला कसे काय माहित. मला हाक मारणारी बाई रॉक क्लाइंबिंग उतरून आली. मध्यमवयीन आणि चांगली जाड जुड होती.

'तुम्ही याला ओळखता?' आशुतोषने माझ्याकडे संशयाने बघत विचारले.
 'त्यालाच काय मी तुला पण ओळखते कि अश्या.' ती म्हणाली. आम्ही दोघे बुचकळ्यात पडलो.
 'ओळखले नाही का तुम्ही मला.' ती म्हणाली. आता चेहरासुद्धा झाकलेल्या बुरख्यात असलेल्या ह्या बाईला आम्ही कसे काय ओळखणार.
 'मी शबाना.' ती चेहऱ्यावरचा नकाब न हटवता म्हणाली. तेवढ्यात तीन मळलेले कपडे घातलेली मुले हातात चिप्सची पाकिटे घेऊन अम्मी अम्मी करत तिच्या जवळ आली. मुलांना पैसे कमी पडले होते. तिने पर्समधून एक दहाची नोट काढून त्यांना दिली तशी ती अजून काही तरी आणायला निघून गेली.
 'तीन मुले तुला?' मी विचारले. मग आशुतोषकडे वळून म्हणालो, 'अरे शबाना आपल्या वर्गात होती. शबाना शेख.'
 आशुतोषची ट्यूब पेटली.
 'शबाना शेख.' तो म्हणाला. त्याच्या डोळ्यासमोर ती दोन वेण्या घातलेली चुणचुणीत शबाना समोर आली. शबाना अभ्यासात हुशार. पहिल्या पाचमध्ये यायची. तिच्या वडिलांना मुलींच्या शिक्षणाचे महत्व समजले होते. म्हणून ते त्यांच्या पाच ही मुलींना शिकायला, सर्व स्पर्धात भाग घ्यायला प्रोत्साहन द्यायचे.
 रांगोळी, निबंध, वक्तृत्व इतकेच काय अगदी श्लोक स्पर्धेत सुद्धा शबानाचा आणि तिच्या बहिणीचा नंबर यायचा. शिक्षकही त्यांचे फार कौतुक करायचे. ह्या मुली मोठ्या होऊन नाव काढणार असे सगळ्यांना वाटायचे, नाही नाही तशी खात्रीच होती सर्वांना.
 शबाना मला शेवटची भेटली तेंव्हा तिने बारावीनंतर डी एड ला अॅडमिशन घेतली होती. तिला बारावी सायन्सला चांगले मार्क होते. अगदी सहज इंजिनिअर झाली असती. पण मग फी आडवी आली.
 'आणि माझ्या मागे आणि चार बहिणी. म्हणून मग डी एड ला अॅडमिशन घेतली. जिथे फीलाच पैसे नाहीत तिथे संस्थांना द्यायला कुठून आणणार. मग डी एड चे सर्टिफिकेट जे गुंडाळी करून ठेवले ते तिथेच. मग, लग्न, मुले असा सगळा प्रवास'. शबाना बोलत होती.
 'काय करतात तुझे मिस्टर?' मी विचारले.
 'उर्दू शाळेवर मुख्याध्यापक आहेत.'
 'तरीही?'
 'कर्मठ आहे सासरचे. चालायचेच.'
 'अगं पण....'
 'काही नाही रे. सगळ्याच धर्मात असतात कर्मठ लोक. कुठे घुंगट, कुठे बुरखा. आता काही वाटत नाही या बंधनानेच.'
 तेवढ्यात निवा माझ्या जवळ आली.
 'तुला एकच का?' शबाना ने विचारले.
 'हो.' मी उत्तरलो.
 'नशिबान आहे पोरगी. माझ्या आयुष्यातला कोणताच निर्णय मी स्वतः घेऊ शकले नाही बघ.' शबाना बोलत होती.
 मी निवाला खेळायला पिटाळले.

‘तुमचं सगळं चांगलं चाललं आहे हे बघून बरे वाटले बघ. माझ्या सगळ्या आशा आकांक्षा तर कधीच मरून गेल्या आहेत बघ. किंबहुना त्या मारल्या आहेत. आज मी एक जिवंत प्रेत आहे, म्हटलेस तरी चालेल. पण इथे ह्या बागेत मी जिवंत होते. विसरून जाते बुरख्यातील बंदिस्त जीवन. मोकळा श्वास घेते मी इथे, अर्थात बुरख्यात राहूनच. झोपाळ्यावर खेळते, घसरगुंडीवर घसरते. तो सी सॉ मी बसल्यामुळेच तुटला आहे. मला ही वाईट वाटले रे त्याचे. पण जेव्हा मी त्यावर बसले होते आणि तो उंच वर गेला तेव्हा इतके भारी वाटले. क्षणभर का होइना निराशेची सारी जळमटे उंच हवेत विरून गेली. असे वाटले कि मी पण कुणी तरी आहे. मी आयुष्यात हरलेली नाही. मी नियतीचा गुलाम नाही’ शबानाच्या चेहऱ्यावर आनंद ओसंडून वाहत होता.

‘हो, माझ्या सारख्या काही जणींमुळे मोडतात इथली खेळणी. आम्ही काही टॅक्स बिकस भरत नाही. तुमच्यासारखे मोठे लोक ज्यांच्याकडे बकळ पैसा आहे ते भरतात टॅक्स. पण टॅक्स काय फक्त पैशाचाच असतो का रे? या समाजाने आमचा डावलेला स्वातंत्र्याच्या हक्काची कोण कशी भरपाई करणार? तू म्हणशील मी नाही तुझ्या धर्माचा. अरे

हो पण भारतात लोकशाही आहे ना? तू तर मत देतच असणार ना. कर ना मग एक खराखुरा कायदा जो आम्हाला स्वतंत्र करेल या जोखडातून. तोवर ही खेळणी तुटतच राहणार. तुझी पोरगी काय रे मोठ्या मॉलमध्ये जाऊन पैसे देऊन गेम झोन मध्ये खेळेल. आमच्याकडे तर पैसेच नसतात. त्यामुळे तो पर्याय नाही रे आम्हाला. पुन्हा जेव्हा ही तुटलेली खेळणी पाहशील तेव्हा समजून घे तुमच्या आनंदावरचा आमचा हा टॅक्स.’ शबाना बोलत होती आणि मी फक्त ऐकत होतो. थोड्या शबाना माझ्या समोरून निघून गेली. पण माझ्या मनात मात्र ती एखादी खुंटी बसवल्यासारखी खोल वर रुतून गेली. अपराधी वाटायला लागले त्या कारमध्ये बसायला, महागडा मोबाइल हातात घ्यायला आणि हजार रुपयांच्या शॉर्ट्स घालून केसाळ मांड्या दाखवत मुक्तपणे फिरायला.

‘समजा आपण शबाना म्हणून जन्माला आलो असतो तर?’ आशुतोषने विचारले. घर पुन्हा एकदा हलायला लागले. काही समजायच्या आत सगळ्या भिंती अंगावर कोसळल्या. सगळीकडे नुसती धुळ आणि धुरळा. सगळीकडे अंधार पसरला.

***

जागतिक महिला दिनानिमित्त बाळकृष्ण डेंटल क्लिनिकचे उद्घाटन संपन्न

उद्घाटन करताना पार्वतीबाई शेळगावकर समवेत डॉ. सुखदा, डॉ. कु. संपदा

पांडुरंगाचे मूर्तीपूजन करताना सौ. सुवर्णा थोरावडे समवेत जयश्री थोरावडे व सौ. जयश्री जगताप

उद्घाटनास उपस्थित डावीकडून डॉ. सौ. सुखदा, कौस्तुभ शिर्के, सौ. सुवर्णा, सौ. सिद्धेश्वरी शिर्के, सौ. जयश्री जगताप व जयश्री थोरावडे

मावळ : नवलाख उंब्रे येथे ८ मार्च २०२५ रोजी बाळकृष्ण महाराज यांच्या शुभ आशीर्वादाने महिला दिनाच्या औचित्य साधून सौ. जयश्री व श्री. मोहन जगताप यांची दुसरी कन्या डॉ. सुखदा तेजेश्वर थोरावडे यांच्या बाळकृष्ण डेंटल क्लिनिकच्या उद्घाटन प्रसंगी सौ. जयश्री भगतसिंग थोरावडे व सौ. सुवर्णाताई मानसिंग थोरावडे यांच्या हस्ते पांडुरंगाच्या मूर्तीचे पूजन करण्यात आले. श्रीमती पार्वतीबाई वामनराव शेळगावकर यांच्या शुभहस्ते फीत कापून बाळकृष्ण डेंटल क्लिनिकचा शुभारंभ करण्यात आला.

याप्रसंगी भगतसिंग थोरावडे साहेब, कौस्तुभ शिर्के, ओंकार सहदेव कुंभार, सुरेश पाटील सर, संतोष गाढवे सर, प्रकाश सातपुते सर, सिद्धेश्वरी कौस्तुभ शिर्के, जयश्री मोहन जगताप, आशाताई व चंद्रकांत आणि ललिताताई व जालिंदर शेळगावकर, सौरभ थोरावडे, राम अवंतकर, डॉक्टर संपदा जगताप, डॉक्टर अश्विन जोर्वेकर, डॉक्टर शुभम, डॉक्टर महेश वरवडे, पुष्कर शेळगावकर इत्यादी नातवाईकांसह अनेक ग्रामस्थ उपस्थित होते.

***

विवाह

‘विवाह’ हा शब्द आनंदाचा न राहता डोकेदुखीचा विषय झाला आहे. मुलाचा फोटो, संस्कार नंतर, त्याचा पगार किती? ते आधी बोला, अशी परिस्थिती सध्या आहे. मुलाचे आई वडील आपल्या मुलासाठी स्थळ शोधणार तरी कसे? कारण मुलींचे ढीगभर पगार आणि अवाजवी अपेक्षा यामुळे ते हताश झाले आहेत. मुलींचे पगार भरमसाट अर्थात कर्तृत्वाने मिळवलेले (पण तेच आज लग्नाचा मोठा अडथळा होऊ पाहत आहेत) आणि आणि मला १० लाख पगार, मग मला २० लाख पगार असलेला मुलगा हवा किंवा त्यापेक्षा अधिक पगार असलेला मुलगा हवा ही अपेक्षा! संसार ह्या शब्दाचा अर्थच कुठेतरी हरवत चालला आहे. आधीचे ते कांदेपोहे बरे म्हणायची वेळ आली आहे. अरे काय चाललय काय?

भानावर या लवकर, नाहीतर त्या २० लाखांच्या नोटांशी विवाह करावा लागेल. पैशावर प्रेम केलेत तर पैसा मिळत राहिल, सुख सुविधा मिळतील, पण नवऱ्याचे प्रेम मिळणार नाही. कारण हाच पैसा मिळवायला स्वतःचे सो कॉल्ड स्टेट्स जपायला तो घाण्याला जुंपलेल्या बैलासारखा कॉम्प्युटर घेऊन काम करत राहिल आणि जगणे व पर्यायाने सहजीवनाचा आनंद गमावून बसेल. पालकांनीही भानावर या, नाहीतर मुलांचे/मुलींचे विवाह आपल्या उभ्या हयातीत पाहायला मिळणार नाहीत. हे ऐकायला आणि वाचायला त्रासदायक आहे पण त्रिवार सत्य आहे आणि हे चित्र आपणच बदलू शकतो.

एक मुलगी, तिला पगार ३ लाख आणि नवरा हवा १० लाख पगाराचा. तिला मी म्हटले, अगं तुला आणला तुझ्या मनासारखा १० लाखाचा बाहुला, पण तो स्वीकारेल का तुला? तो म्हणेल मला हवी १० लाखाची बाहुली त्याचे काय करणार आपण? आपण काय आहोत आणि काय अपेक्षा करत आहोत ह्याचा कुठेही ताळमेळ नाही. एकतर मुलगा पुण्यातील हवा नाहीतर थेट अमेरिका. अगोबाई? मध्ये काही पर्याय नाही की काय? मध्ये काय सगळी वाळवंट आहेत की काय? आपण स्वतः सदाशिव पेठेतून बाहेर आलो नाही आणि जायचे ते थेट अमेरिका? असो!

माणूस पैसा मिळवायच्या मागे लागला कारण ऐहिक सुखासाठी तो आवश्यक आहे, अगदी मान्य! पण, जेव्हा पैसा हाच विवाह ठरण्याचा निकष ठरतो तेव्हा गणिते बदलत जातात. माझ्यावर प्रेम करणारा, मला माणूस म्हणून समजून घेणारा, माझ्या आवडी निवडी, माझे छंद ह्यांना प्रोत्साहन देणारा नवरा हवा असे एखाद्या तरी मुलीने म्हणावे.

संग्राहक : आनंदा कुंभार पुणे

सतत पैशाचा चष्मा लावून बसलात, तर असंख्य आनंदाच्या क्षणांना मुकाल आणि भानावर याल तेव्हा वेळ निघून गेलेली असेल. मुलीला १० लाख पगार म्हणून त्याहीपेक्षा कमी पगार असणारी स्थळे नाकारायची, मग उरणार काय ओंजळीत? सगळंच वाहून जाईल.

मुळात पैसा हा विवाहाचा निकष हे समीकरण न पटणारे आहे. स्त्रियांना शिकवले, त्यांच्या पायावर उभे राहण्या

–साठी! त्यांना आचार विचारांनी स्वावलंबी केले हे चुकले की काय पालकांचे? नाही, काहीच चुकले नाही; पण चुकत आहे ते ह्या गोष्टीना अवास्तव महत्त्व दिल्यामुळे! मुलींची वय सुद्धा ३५ शी ओलांडत आहेत. मला ८ लाख पगार आहे आणि मुलालाही तितकाच किंवा अगदी एखादा लाखभर कमी असला तरी चालेल. दोघांचे होतात की १५-१६ लाख... त्यात संसार सुखाचा नक्कीच होईल. आपल्या आईवडिलांनी नाही का केला? त्यांना कुठे होते लाखांनी पगार. पण त्यांचा विवाह संस्था, सहजीवन ह्याकडे पाहण्याचा दृष्टीकोन वेगळा होता.

आज त्यांचाच तो सहजीवनाचा आनंद देणारा चष्मा पुन्हा एकदा डोळ्यांना लावायची नितांत गरज आहे. पुढे जाऊन आता पालकांनी सुद्धा आपली धोरणे थोडी बाजूला ठेवून मुलामुलींशी बोलले पाहिजे, आजकालची मुले हुशार आहेत त्यांना फक्त एक वेगळा संसाराचा आरसा दाखवण्याची गरज आहे. भौतिक सुखे हवी, त्यासाठी लागणारा पैसाही हवा, पण मिळवलेला पैसा उपभोगायला आपणही घरात हवे.

काय होतंय, पैसा हाच निकष प्राथमिक किंबहुना तो एकमेव निकष झाल्यामुळे मुलींची स्थळे शोधताना गुण, पत्रिका गोत्र सर्व व्यवस्थित असेल तरी पगारावर सर्व गाड्या येऊन थांबतात. पुढे कसे जायचे? माझ्या मते अनेक स्थळांच्या बाबतीत बघण्याचे कार्यक्रम, भेटी गाठी सुद्धा होत नाहीत; कारण मुलीचा पगार अधिक त्यामुळे पुढचे सर्व थांबते. अनेकांना हे अनुभव येत असतील.

आपली विचारसरणी बदलायची वेळ आता आली आहे, आपले अहंकार (जे आपल्याला आयुष्यभर एकटे ठेवू शकतात) ते वेळीच आटोक्यात आणण्याची गरज आहे. दृष्टीकोन बदलण्याची आवश्यकता आहे. एकदा वेळ निघून गेली की गेली, मग कितीही अक्कल आली तरी उपयोग नाही. मुळात विवाह हा एक आनंद सोहळा आहे. आई वडिलांसाठी आपल्या मुलांच्या डोक्यावर अक्षता पडणे ह्यासारखे सुख दुसरे असूच शकत नाही. ज्याच्यासाठी आयुष्यभर कष्ट केले, वेळप्रसंगी पोटाला चिमटा काढून मुलांच्या गरजा त्यांची शिक्षण केली, ती त्यांचा

सुखाचा संसार पाहायला मिळावा ही एकमेव इच्छा उराशी असलेले पालक आज हतबल झाले आहेत. विवाह म्हणजे सुखाची देवाण घेवाण, दोन जीवांचे मिलन तेही आयुष्यभरासाठी, दोन कुटुंबांचे एकत्र येणे ह्यात पैशाची गणिते आलीच कुठून? सगळेच राजकुमार परीकथेतील नाहीत. सगळेच आलिशान गाडीतून येणार नाहीत, जो तुमचे मन जिंकून संसार सुखाचा करेल तोच तुमचा खरा खुरा राजकुमार असेल आणि तोच तुमचा सुयोग्य सहचर सुद्धा!

आज हा लेख वाचून निदान एका मुलीने किंवा मुलाने आपल्याला आलेल्या स्थळांचा पुनर्विचार केला आणि आपला जोडीदार शोधला तर त्यासारखा आनंद माझ्यासाठी दुसरा नसेल. तो आनंद सगळ्यांच्या ओंजळीत येण्याची आस धरून आहोत. विचार बदला, आपल्या आवडी निवडी बदला! मला विवाह का करायचा आहे? ह्याचे सर्व आराखडे पुन्हा एकदा कागदावर मांडा, चुकलेली गणिते पुन्हा सुधारा, पुन्हा

मांडा. हाती लागेल तो फक्त आनंद हे नक्की!

पैसा हीच विवाहाची इतिपूर्तता नाही तो आयुष्यभर मिळवायचाच आहे, पण आज जाणारे वय पुन्हा मिळणार नाही ते मात्र मागे फिरवता येणार नाही. संसार सहजीवन ह्याची खरी व्याख्या म्हणजे एकमेकांची सोबत, सहवास असणे ही आहे. पैशाच्या तराजूतून विवाह तोलण्याची गल्लत आपण करत आहोत. पैसा पैसा करत अनेक उत्तमातील उत्तम स्थळे हातातून निसटून जात आहेत. वास्तवात कधी जगणार आहोत आपण? सगळे सगळे दूर ठेवून वास्तव स्वीकारण्याची गरज आहे आणि तसे झाले, तर येत्या लग्न सराईत अनेक आई बाबा सासू सासरे झालेले पाहायला मिळतील.

विचार करण्यासारखी गोष्ट आहे.. बघा पटतं का ?

***

महिला दिन आत्ताच कां ?

“अनादी अनंत चार युगे उलटली
महिला आहे, म्हणुनच जग आहे.”

हे खरं आहे, जगाला आजच का सजगता आली, स्त्री केव्हा पासून पूजनीय वाटू लागली. पूर्वी ती पूजनीय नव्हती का? चाली रूढी परंपरा ही तर भारतीय संस्कृती. विसरलात कां! मग आजच नारीचा नारीशक्तीचा डांगोरा पिटण्यात, कुठला पुरुषार्थ (स्त्रीअर्थ) आला बुवा? पाश्चात्य संस्कृतीचे अंध अनुकरण का? पूर्वी इतकी स्त्री पुजनीय आता आहे असं वाटत नाही का? बिलकुल नाही पूर्वी जेवढी स्त्री पुजनीय होती, तेवढी आता नाही! होय मी ह्या विधानाचा समर्थन करतोय.

यात्र नार्यस्तु पुज्यन्नते तत्र रमंते --- ह्या विधानात सर्व काही आले व ते खरे केले. पुरुष प्रधान संस्कृतीच आता जास्त फोफावली आहे हे लक्षात ठेवा. बस म्हटले की बसणारी उठ म्हटले की उठणारी स्त्री म्हणजे हातातील खेळणं आहे असं वाटत कायं?

हल्ली काळानुसार सोयी सुविधांचा वापर करणे इष्टच, कारण ती गरज आहे, गरज शोधाची जननी! काळ बदलला नारी घराबाहेर पडली कारण परिस्थितीच तशी चालून आली. एकाच्या कमाईवर भागत नाही म्हणून, प्रत्येक क्षेत्रात ती उतरली व ते साध्य साधन करून दाखवत, ती सामोरी गेली व उभी राहिली. ती साक्षर झाली, मिळवती झाली, अर्थकारण हा पुरुषार्थ तिने सहज साध्य केला. असं जरी असलं तरी तिच्या मागच्या चुल, मुलं, बाळंतपण, पाळणा ह्या गोष्टी परत आल्याच व त्या पण साध्य केल्या, हे त्रिवार सत्य!

पूर्वीच्या काळात ही परिस्थितीला अनुसरून महिलांनी घर खर्चाला आधार कैकपतीने जास्त दिला! आठवा त्या गोष्टी गिरणी नव्हती हाताने दळणकांडच काय? घरातील जनावरांचे पालन पोषण, गाय म्हैस, बकरी इत्यादीच धारा, चारा, पाणी इत्यादी करून दूध दुभतं त्या

विकून घरार्थ चालवीत अजूनी खेड्यात ही प्रथा चालू आहेच. जोडीला शेती करण्यात पण स्त्रिया मागे नव्हत्याच!

मथुरा असो की द्वारका तिथं पण हे वरील सर्व व्यवहार सुरळीत चालू होतेच की, नुसतं गौळण श्रीकृष्ण राधा, रासक्रीडा काव्यात जे मांडतो ते, तिथं अस्तित्वात होतच ना? कपोलकल्पित गोष्टी नाहीतच ह्या. स्त्रिया पुरुषाबरोबरीने अंग मेहनत करत त्या अर्थार्जन करत होत्या!!!

लग्न झालेली नव वधु तिचे आगमन, तिच्या हाताचे, पायाचे कुंकवाचे ठसे, जोडीने केलेली पुजा असो वा कुलदैवत दर्शन असो तिचे मंगळागौर असो किंवा डोहाळ जेवण इत्यादि गोष्टी ह्या, स्त्री जन्माला आलेला मानपानच किंवा गौरवच होत नां! प्रत्येक गोष्टीत तिचा पुढाकार हा महिला दिनच होता ना!

सावित्री, रमा, जिजाऊ, कित्तूर राणी चनांमा, झाशीची राणी ह्या सर्व लढाऊ बाण्याची प्रतीकच होती ना?

काळ बदलला आस्थापना कार्यशैली बदलली. युग नवं प्रवर्तन घेऊन नवं कार्याचा भाग पण बदलला. तरी स्त्री अजुनी खंबीर आहे. कामाचा व्याप क्षेत्र बदलले. पूर्वीपेक्षा अत्याचार, बलात्कार, गर्भपात मात्र दिवसा गणिक वाढते आहे! पूर्वीपेक्षा नारी सुरक्षित नाही. कारण स्पष्टच चित्रपट, टेलिव्हिजनवर येणाऱ्या मालिका, चंगळवाद यांनी मनोवृत्ती बिघडली आहे.

महिला दिनाच्या निमित्ताने नारी संघटित होऊ पाहत आहे, पूर्वीही संघटित होत्या, नाही असे नाही तरीपण आज मात्र ही काळाची गरज आहे!

प्रो. डॉ. जी. आर. प्रविण जोशी

नसलापूर बेळगाव

***

स्त्रीदाक्षिण्य

८ मार्च हा जागतिक महिला दिन मानला जातो. महिला ही पुरुषांची सहचारिणी मानली जाते. जीवनशैली रथाच्या दोन चाकापैकी एक पुरुष तर एक स्त्री. 'यत्र नार्यस्तु पुजयंते' असे संस्कृत वचन आहे. पण खरच स्त्री स्वतंत्र आहे कां? दुर्दैवाने आजही भारतात स्त्री ही अबला मानली जाते. स्त्रीला कनिष्ठ मानले जाते. खरे तर ही फार मोठी शोकांतिका आहे. वास्तविक स्त्रीने दाखवून दिले आहे की ती अबला नसून सबला आहे. किंबहुना पुरुषापेक्षा काकणभर सरसच आहे. प्रत्येक क्षेत्रात स्त्रीने आपले वर्चस्व सिद्ध केले आहे. कुठल्याच क्षेत्रात स्त्री मागे नाही हे कटू सत्य आहे. असे असूनही स्त्रीची अवहेलना थांबवताना दिसत नाही.

स्त्रीची विटंबना थांबवताना दिसत नाही. छळ, अन्याय, अपराध याचे आघात ती सातत्याने सोसते आहे. स्त्री कितीही मोठी झाली तरी तिला मोठेपण नाकारले जाते.

स्त्री ही लक्ष्मी आहे, सरस्वती आहे, दुर्गा आहे हे तिने वारंवार सिद्ध केले आहे. असे असून देखील तिचे महत्त्व दुर्लक्षित केले जाते. ती अन्याय, छळ, दुःख, यातना यांची धनी ठरते. तिचा यथोचित सन्मान केला जात नाही. तिला अपमानित केले जाते. तिला यातना भोगाव्या लागतात. केवळ ती एक स्त्री म्हणून! वास्तविक स्त्री-पुरुष एकसमान असे आपले संविधान सांगते, स्त्री-पुरुष लिंगभेद निषिद्ध मानले जाते. वास्तव मात्र भयानक आहे. स्त्री ही परक्याचे धन मानले जाते. तिचे हक्क हिरावून घेतले जातात. कायदे स्त्रियांना समर्थ बनविण्यासाठी केलेले असले तरी त्याची बूज कितपत राखली जाते.

कायद्याची अंमलबजावणी योग्य प्रकारे होते का? हा खरा प्रश्न आहे. स्त्री ही आपल्याच कर्तृत्वाने उच्च पदी पोहचल्या. श्रीमती प्रतिभा पाटील, द्रौपदी मुर्मु या राष्ट्रपती पदी तर स्व. इंदिराजी या पंतप्रधानपदी आपल्या कर्तृत्वाने विराजमान झाल्या. सुनिता विल्यम्स अंतराळात पोहचल्या पृथ्वीवर येण्यासाठी धडपड करताहेत. स्व. सिंधूताई सपकाळ यांनी एक स्त्री म्हणून अपरिमित यातना सोसल्या. तरी अनाथाची माय बनल्या. त्याच्या व्यथा वेदनांना तर अंत नव्हता. मीरा बोरवणकर उत्कृष्ट पोलीस अधिकारी बनल्या. स्व. सुषमा स्वराज, श्रीमती शिला दिक्षित दिल्लीत मुख्यमंत्री बनल्या. सरोजिनी नायडू पहिल्या महिला राज्यपाल बनल्या. निर्मला सीतारामण या विद्यमान अर्थमंत्री आहेत. ममता बॅनर्जी बंगालच्या मुख्यमंत्री तर मागरिट अल्वा या माजी मंत्री होत्या. पी.टी. उषा ही सुवर्णकन्या बनली. मल्लेश्वरी ही वेटलिफ्टर बनली. साहित्य, कला, क्रीडा, नृत्य, अभिनय, शिक्षण, राजकारण,

- प्रा. दिलीप सोनवणे, संगमनेर.
समाजकारण एवढेच काय पण वैमानिक, सैन्यदल, ड्रायव्हर, कंडक्टर शिक्षण ही सारीच क्षेत्रे स्त्रीने पादाक्रांत करून तिने आपला ठसा उमटविला आहे मग ती कनिष्ठ कशी? ती तर पुरुषापेक्षा काकणभर सरसच ठरली आहे. शिस्त, संस्कार समंजसपणा याबाबत ती अग्रभागी आहे. वेळेला ती कधी झाशीची राणी तर कधी सावित्री बाई बनून शिक्षणाचा पाया घालते. अहिल्या बनून ती समाजाचा विकास घडवते. जिजाऊ बनून ती शिवाजी सारख्या महापुरुष जन्माला घालते. मेधा पाटकर आंदोलने करून समाजकारण करतात. लता मंगेशकर गायनाने मंत्रमुग्ध करून भारतरत्नच्या मानकरी ठरतात. चूल व मूल हेच स्त्रीने पहावे ही संकल्पनाच मोडीत निघत आहे. प्रत्येक क्षेत्रात तिने गगनभरारी घेतली आहे.

आज डॉक्टर्स, इंजिनियर्स, आय.एस.एस., आय.एस. या पदावर स्त्री पोहचली आहे. एस.एस.सी. ग्रॅज्युएशन, पी.जी. या सर्व ठिकाणीच महिला टॉपवर दिसतात.

घर ऑफिस यशस्वीरित्या सांभाळते ती महिलाच नां? संस्कार करून पिढी सुदृढ बनविण्यात तिचा मोलाचा वाटा असतो. तरीही ग्रामीण भागात महिला सरपंच असली तरी तिची सही वा अंगठा घेऊन पती कारभार पाहतो. जि.प., पंचायत समिती येथेही चित्र फारसे वेगळे नाही. महिला या केवळ अपत्यांना जन्म घालणारा कारखाना नव्हे याचे भान समाजाने राखणे गरजेचे आहे. स्त्री यांच्या सोशिकता अंत पाहू नये. स्त्रीला योग्य सन्मान देणे, त्यांच्या वरील अन्याय, अत्याचार थांबविणे ही काळाची गरज आहे. स्त्रियांचा होणारा छळ ही नित्याचीच बाब बनली आहे. स्त्रींवर होणारे बलात्कार थांबायला हवेत. ती वासनेची शिकार बनता कामा नये. स्त्री ही स्वतंत्र असली पाहिजे. तिला निर्णय घेण्याचे स्वातंत्र्य तर असायलाच हवे. स्त्री स्वातंत्र्य अबाधित रहायला हवे. तिला आपला जोडीदार निवडीचे स्वातंत्र्य हवे. स्त्री हत्या थांबायला हव्यात. स्त्री हुंडाबळीचा शिकार होता कामा नये. जपानमध्ये स्त्रीला सर्वाधिकार आहेत म्हणूनच तो देश प्रगतीपथावर आहे. आजही स्त्रियांच्या अंगावर अॅसिड टाकले जाते, त्यांना जाळून मारले जाते. त्याचे तुकडे केले जातात. मग वाटते आपण मानव आहोत की राक्षस? अशी घृणास्पद कृत्ये करणारे नराधम हे मानव असूच शकत नाहीत त्यांची राक्षसी वृत्ती ठेचून काढायला हवी तरच स्त्री सुखी होईल. समाधानी होईल. स्त्रीचे अस्तित्व मान्य करणे, तिला जपणे, तिची काळजी घेणे हीच तिला दिलेली खरी भेट ठरेल.

***

कुठून करावी सुरुवात तुझी...

- नितीन वाघोलीकर, पुणे

कधी आपण विचार केला आहे का; एक स्त्री आपली ओळख कशी निर्माण करते?

पुरुषाच्या बाबतीत ठीक आहे त्याचे नावच त्याची ओळख असते परंतु स्त्रियांच्या बाबतीत बराच वेळेला त्यांची ओळख बदलत असते, नव्हे कधी कधी हे ठरवणे कठीण होऊन बसते तिला कोणी कधी कोणाची मुलगी म्हणून ओळखले जाते, तर कधी कोणाची सून किंवा कोणाची पत्नी... आणि मनात प्रश्नांचे काहूर माजत आणि सहज प्रश्न निर्माण होतो की कुठून करावी सुरुवात तुझी...

आपण आपल्या देशात महिला पुरुष समान असा नारा देतो. दोघांनाही समान हक्क आहे असे म्हणतो. ठीक आहे, तरी प्रश्न उपस्थित राहतो महिलांसाठी इतके कायदे का? व त्याचे उत्तर आहे स्त्री ही असाह्य आहे कमजोर आहे. उदाहरण घ्यायचे झाले तर हुंडा विषयक कायदा! असा कायदा बनवण्याची वेळ का आली? महिलांद्वारे अशा कायद्याचा दुरुपयोगही केला जातो नाही असे नाही परंतु पुरुषांच्या बाबतीत असे कायदे का निर्माण करत नाही? मग येथे मळभ निर्माण होते आणि प्रश्न उद्भवतो तो समान विचारधारेचा... कारण कायदे, संविधान हे कोणीही वेद किंवा पुराणातून नाही तर आपणच तयार केले आहेत. आपण नेहमी वाचत आलो आहे की दुर्गा तूच आहे, लक्ष्मी, सरस्वती तूच आहे, तूच ऊन सावली आहेस. एवढे सर्व स्त्रीबद्दल बोलले जाते, तरी ती अबला कशी होत चालली आहे? ती आपल्या मुलाला उदरात नऊ महिने सांभाळते व अनेक समस्यांचा सामना करते नव्हे आजच्या २१ व्या शतकात स्त्री ही समाजात वेगवेगळ्या भूमिका बजावताना दिसते ती डॉक्टर, इंजिनियर, वकील, पायलट, सायंटिस्ट इत्यादी अनेक प्रकारच्या जबाबदाऱ्या सांभाळते. तसेच तिच्या बाळाला जन्म देते त्याचे पालन पोषण करते मग, पुन्हा तोच प्रश्न उपस्थित राहतो इतक्या कठीण समस्या झेलण्याची ताकद ज्या स्त्रीमध्ये आहे ती दुर्बल, अबला कशी? महिलांना नेहमी दुर्बल, घाबरत वृत्तीच्या अशा उपाध्या का लावल्या जातात? त्यांना काय त्या निसर्गाकडून मिळालेल्या नसतात मग या कशा निर्माण केल्या जातात तर त्या समाजातील एका विशिष्ट मानसिकतेमुळे.

मुळातच आपल्या समाजात मुलाचे पालनपोषण हे मुलीपेक्षा खूप चांगल्या पद्धतीने केले जाते. जसे आहार, शिक्षण इत्यादी बाबतीत मुलींच्या बाबतीत सतत भेदभाव केला जातो. कधी कधी महिलांना पुरुष हा सहज खूप सन्मान आदर देतो, प्रत्येक गोष्टीत मदत करतो, जरी तिला मदतीची अपेक्षा नसते तरी, परंतु कधी कधी या अनावश्यक मदतीची भावना कधी चांगली असते तर कधी वाईट पण बऱ्याच वेळा वाईट हेतूने मदत केली व तिला असुरक्षित करण्याचे काम आपण अपसुक करतो अशी अनेक कारणे आहेत की, आपण महिलांना दुर्बल व अबला बनवतो आणि आपणच महिला सशक्तीकरणाचे नारे लावतो. हे कितपत योग्य आहे?

हे सर्व सुधारायचे असेल तर सर्वप्रथम मुलगा आणि मुलगी यांच्या बद्दल समान दृष्टिकोन ठेवला पाहिजे. कन्या भ्रूणहत्येसारखे प्रकार रोखले पाहिजेत. आणि सर्व बाबींमध्ये खरोखर समान अधिकार दिला पाहिजे. आपण याचाही विचार केला पाहिजे की, महिलांना या गोष्टीची जाणीव निर्माण झाली पाहिजे की, आपणही पुरुषांशिवाय सर्व काही करू शकतो. त्यांना कारणास्तव आसरा किंवा मदत बंद केली पाहिजे. लहान मुलींमध्ये आत्मरक्षण करण्याची प्रेरणा निर्माण केली पाहिजे. त्यांच्यामध्ये कला कौशल्य कसे वाढेल हे पाहिले पाहिजे. त्यांच्याबद्दल सतत प्रेम आदरभाव ठेवला पाहिजे. त्यांच्यामध्ये आत्मविश्वास वाढीस कसा लागेल या गोष्टींसाठी प्रयत्न केला पाहिजे. जगामध्ये मातृशक्ती पेक्षा अधिक कोणतीही गोष्ट पूजनीय नाही. परिवारात प्रेमाचे प्रतीक तसेच कौटुंबिक जीवन यशस्वीरित्या पार पाडणारी व त्यांचे संचलन करणाऱ्या शक्तीचे नाव आहे महिला! परंतु पावलोपावली आपल्याला दिसते की अपमान व तिरस्कृत झालेली ती महिला. समाजसुधारकांनी महान पुरुषांनी महिला विकासासाठी प्रयत्न केले नाही असे नाही परंतु आजही समाज जुन्या बुरसटलेल्या विचारांच्या पगड्याखाली आहे व स्त्रीला तो उपभोग्य वस्तू आणि जननी तसेच पुरुष वर्गाची सेवक यांच्या रूपातच पाहतो. तिला आत्मसन्मानापासून वंचित ठेवतो.

सन २०१५ मध्ये इंडिया टुडे या मासिकामधील आरोग्यावर आधारित रिपोर्टनुसार १८ वर्षांपेक्षा कमी वयात मुलींची लग्न केली जातात व त्यामुळे मातृ मृत्यू दर अधिक आहे. विशेषतः ग्रामीण भागात स्त्रियांच्या आरोग्याच्या प्रती जागरूकता खूप कमी आहे. आपल्या समाजात आजही त्या पूर्ण लक्ष घराकडे देतात परंतु त्या स्वतःच्या स्वास्थ्याकडे लक्ष देऊ शकत नाही व याबाबतीत समाजात जागरूकता खूप कमी आहे. आपण फक्त म्हणतो की, महिला ही आपल्या घराची लक्ष्मी आहे. जर आपण त्यांच्या आरोग्याची काळजी घेतली नाही तर घर व समाज कसा निरोगी राहू शकतो? या सर्व गोष्टींमुळे वाढत चाललेली स्त्री पुरुष संख्येतील तफावत, महिलांचा वाढता मृत्यू दर, मुलींचा घटता जन्मदर, प्रसूतीच्या वेळी वाढता मृत्यू दर तसेच कुपोषण या सर्व गोष्टी महिलांच्या बाबतीत गांभीर्याने विचार करणारा लावणाऱ्या आहेत. महिलांना सामाजिक स्तरावर दुय्यम स्थान देतो जरी महिला शिकलेल्या आहेत व पुरुषांच्या बरोबरीने खांद्याला खांदा लावून काम करत आहेत. तरीसुद्धा त्यांना आर्थिक आणि प्रांचिक दृष्टीकोनातून कोणतेही स्वातंत्र्य नाही व त्या त्यांच्या मानवीय अधिकारापासून वंचित आहेत.

या सर्व बाबींचा गांभीर्याने विचार केला तर पुरुषप्रधान संस्कृतीत पुरुषांनी पुढाकार घेऊन महिलांच्या आत्मसन्मानासाठी सतत आदर भाव ठेवला पाहिजे व त्या दृष्टीने ठोस प्रयत्न केले नाही तर हे शब्द इतिहास म्हणून राहतील आणि आपण विचार करत राहू की कुठून करावी सुरुवात तुझी...

आत्मकथन - 'मी सिंधुताई बोलतेय...'

मंजिल बहुत दूर है, जाना वहा जरूर है
रास्ता मुश्किल है, पर मरना मंजूर है

खरे तर मी एक सामान्य कुटुंबातील अभागी मुलगी होते. आत्महत्या करण्यासाठी निघाले होते. मरायची तयारी झाली होती, पण थोडा अवधी होता. टिटवी शांततेचा भंग करीत होती आणि मला लवकर घाई कर लवकर मर असं सुचवीत होती. जाता जाता मी माझ्या मुलीकडे बघितले, तिच्या गालावर माझे ओठ टेकवले. तेंव्हा माझ्या डोळ्यातील पाणी तिच्या गालावर पडले आणि माझं बाळ रडू लागले.

'कृप्या आबलेचे प्रेत निपचिप होते.

बिलगुण तीला चिमुकले पीत होते.'

हे सगळं बघून मी मरण कॅन्सल केलं. माझ्या बाळाला घेऊन रेल्वे स्टेशनवर गेले, पण पोटात काही नसल्याने स्मशानात भूक भागवायला गेले. जळणाऱ्या प्रेतावर मी भाकरी म्हणून खाल्ली. रेल्वे स्टेशनवर गाणी म्हणून, ओव्या गाऊन मी भूक भागवायचे. हे सारं करताना मी काय करते हा विचार सतत माझ्या मनात येत होता. पण मला अजून अनाथ म्हणून जन्माला येणाऱ्या बाळांसाठी खूप काही करायचे होते.

खरोखर मी सिंधुताई नावाने अशीच मोठी झाली नाही. म्हणून सांगतेय की, फुलाच्या पायघड्यावरून चालताना काटे बोकू लागले तर सहन करायला शिका. काट्यांना बोकणं माहित आहे, पण वेदना कळत नसतात. तेंव्हा तुम्ही तुमचे पाय एवढे घट्ट करा की एक दिवस काटे तुम्हाला सांगतील, "आईए वेलकम, सुस्वागतम. हम झुकता है तुम चलना सीखे. एवढी आपण वाटचाल केली पाहिजे. मी चालत आले, तुम्हीही चालत राहा. पण पुढे जाताना मागे वळून पहा. आणि एक लक्षात ठेवा बाळांनो, 'हे घडण्यासाठी जगावेगळं जन्माला यावं लागतं. हा सगळा विचार करण्यासाठी म्हणून लक्षात ठेवा की, कावळा आणि चिमण्या नुसत्या उठतात. झोप घेणारी अवलाद फक्त गरुडाची असते. पंख फडफडून उडत रहा. हे जग तुम्हाला कुशीत घेईल.'

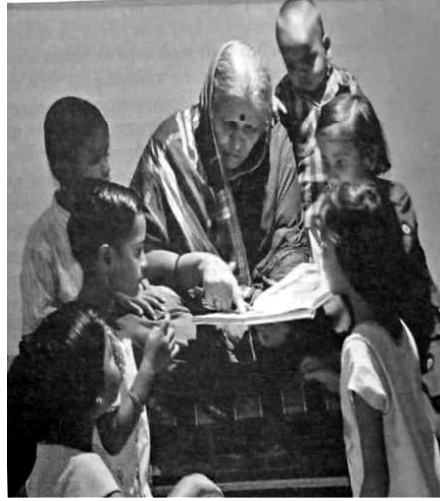
खरे तर मी तीन राष्ट्रपतीकडून सन्मानित आहे. आयुष्यात संघर्ष हा जीवनाचा मंत्र मी बनविला आहे. तोही तुमचा तुम्ही बनवा एवढेच मला सांगायच आहे.

मला स्मशानात सुरेश भट आठवतात तेव्हा म्हणतात की,

'जेन्मळी तेव्हाच नेत्री आसवे. घेऊन आलो.

दुःख व्यक्त करत बसू नका, ते पचवायला शिका.'

माझा जन्म महाराष्ट्रातील वर्धा येथे झाला. आईला मुलगा हवा होता, पण मुलगी झाली त्यामुळे माझे नाव चिंधी ठेवले. माझे वडील अभिमान साठे. त्याच्या नावावर माझा जीव होता. पण आईचे प्रेम नाही. माझे वडील गुरे वळवण्याचे काम करीत होते. रोज गुरे राखण्याचे

- कु. प्राची बजरंग कुंभार, पलूस

काम मी करू लागले. गुरे राखत मी चौथी पास झाले. त्यात पण मी दोघांचा मार खायची. शाळेत उशीरा आली म्हणून एक गुरुजींचा. आणि दुसरा शेत मालकाचा. माझ्या शेतात गुरे का आली म्हणून जमीनदार मारायचा. असे करत मी चौथी पास झाले. वयाच्या नवव्या वर्षात श्रीहरी संकपाळ यांच्याशी माझा विवाह झाला. त्यांच्या घरी कोणत्याही प्रकारचे शैक्षणिक वातावरण नव्हते. तेव्हा प्रचंड प्रमाणात जंगलात लाकूड फाटा गोळा करताना मला काही कागद सापडले. ते मी उंदराच्या बिळात ठेवायचे आणि घरी कोणी नसेल तर अभ्यास करायचे. वयाच्या

आठराव्या वर्षापर्यंत तीन बाळंतपणे झाली आणि चौथ्या वेळी गर्भवती असताना माझा पहिला संघर्ष सुरू झाला. तो म्हणजे त्यावेळी गुरे वळणे हाच व्यवसाय असायचा. त्याचे शेण काढत काढता बायकांचे कंबरडे मोडायचे. शेण काढून बाया अर्धमेल्या व्हायच्या. त्यांना कुठेही मजुरी मिळत नव्हती. रस्त्यावर मुरुम टाकणे, दगड फोडणाऱ्यांना मजुरी होती, पण शेण कढणाऱ्यांना नाही. या शेणाचा लिलाव फॉरेस्टवाले करायचे. इथे मी बंड पुकारले आणि लढा सुरू केला. त्यामुळे लिलावात ज्यांना हसा मिळायचा त्यांच्या हप्त्यावर गदा आली. आम्ही हा लढा जिंकलो, पण याची जबर किंमत मला मोजावी लागली. कारण माझ्या या लढ्यामुळे जमीनदाराचे नुकसान झाले असे त्याचे म्हणणे होते. त्याला जंगलखात्याकडून येणारी मिळकत आता बंद झाली होती. त्यामुळे त्या जामीनदाराने माझ्या नवऱ्याला सांगितलं की, "तुझ्या बायकोच्या पोटातील मूल माझे आहे" माझ्या नवऱ्यानेही ते लगेच ऐकले आणि कोणताही विचार न करता मला गरोदर असताना बेदम मारले. नऊ महिन्यांचे बाळ माझ्या पोटात होते. त्यांनी माझ्या चारित्र्यावर संशय घेऊन या अवस्थेत मला गाईच्या गोठ्यात टाकले. त्यावेळी मी अर्धमेली झाले होते. मी पूर्ण मरून जावे म्हणून त्यांनी गाई सोडून दिल्या. त्यावेळी एक गाय मला उठवण्याचा प्रयत्न करीत होती. या मुक्या प्राण्यालाही एका आईची जाणीव होत होती. काही वेळाने मला जाग आली आणि मी माझ्या मुलीला जन्म दिला होता. अशा अवस्थेत मी माहेरी आले, पण सगळ्या सख्या आईने पाठ फिरवली. मग सिंधुताईचा दुसरा संघर्ष सुरू झाला.

परभणी, नांदेड, मनमाड रेल्वे स्टेशनवर भीक मागत हिंडून गाणी ओव्या म्हणत मी पोट भरायची. लोक माझ्या अवस्थेकडे बघून काहीतरी द्यायचे. स्टेशनवर असलेले सगळे भिकारी मिळकत एकत्र करायचे आणि वाटून घ्यायचे. एकदा जळगाव जिल्ह्यातील पिंपराळा स्टेशनवर मी आत्महत्येचा प्रयत्न केला. पण मी गेल्यावर माझ्या मुलीचे काय? या विचाराने मागे फिरले. मग पुन्हा दिवसभर भीक

मागायचे आणि स्टेशनवर अथवा स्मशानात झोपायला जायचे. मला स्टेशनपेक्षा जास्त चांगलं स्मशानात वाटायचं, पण लोकांनी मला तिथे बघितल्यावर भूत म्हणून पळून जाऊ लागले. पण मी स्मशानात राहताना हिमतीने पुन्हा उभी राहिले. त्यातून मला अनाथांच्या प्रश्नांनी भेदक दर्शन घडले. अनाथांची माय होण्याची प्रेरणा मिळाली. पुढे मी सिंधुताई हजारो लेकराची आई झाले.

माझ्या कार्याची सुरुवात १९९४ साली पुणे जिल्ह्यातील पुरंदर तालुक्यात कुंभारवळण या गावात झाली. अनाथ मुलांना सांभाळण्यासाठी मी 'ममता बाल सदन'ची स्थापना केली. जर मला हजारांची माय व्हायचे असेल तर माझ्या मुलींना दूर केले पाहिजे असे मला वाटले. म्हणून मी ममताला दगडूशेठ हलवाई यांच्या संस्थेत दाखल केले.

आता माझे काम मी सुरु केले. बेवारस मुलांना माझ्या पदरात घेतले. पुढच्या काही वर्षांत त्यांचे शिक्षण पूर्ण करून त्यांना स्वावलंबी बनवले. त्याचे योग्य जोडीदार शोधून त्यांच्या विवाहाचे नियोजन केले. मी माझ्या कामात मग्न झाले आणि माझ्या कार्याचा प्रचार होऊ लागला. पुढे काही पुरस्कारांनी मला सन्मानित केले गेले. केंद्र सरकारचा

पद्मश्री पुरस्कार मिळाला. तर महाराष्ट्र शासनाचा अहिल्याबाई होळकर पुरस्कार मिळाला. सावित्रीबाई फुले पुरस्कार इचलकरंजीला मिळाला. अमेरिकेतला फाय फाऊंडेशन पुरस्कार मिळाला. महाराष्ट्राबाहेरचे अनेक पुरस्कार वाट्याला आले. कर्नाटकमध्ये शाळकरी मुलांना माझ्या जीवनप्रवासावरील धडा शिकवला जातो याचा अभिमान वाटतो.

सन २०१० साली प्रदर्शित झालेला 'मी सिंधुताई सपकाळ' हा चित्रपट आणि 'मी वनवासी' या आत्मकथनावर आधारित आहे. या चित्रपटाने मी घराघरापर्यंत पोहचले. आता माझ्या मृत्यूनंतर छोट्या पडल्यावर सगळ्यांच्या भेटीला मी पुन्हा आले आहे. 'सिंधुताई माझी आई' ही मालिका कलर्स मराठी या वाहिनीवर सगळ्यांना पाहायला मिळते आहे. मी काळाच्या पडद्याआड गेले तरी 'मी सिंधुताई' पुन्हा मालिकेच्या रूपाने माझा पुनर्जन्म झाला आहे, याचे समाधान आहे. अनेक अनाथांच्यासाठी माझे शरीर झिजले.

म्हणून माझेच वाक्य मला आठवते की, "ज्यांना या महाराष्ट्रात मोठं व्हायचं असेल त्यांना आधी इतरांच्यासाठी मरावं लागते. आणि जिथे माणसं मोठी होतात त्याचं नाव महाराष्ट्र आहे."

***

स्वतःला स्वीकारा.... 'साक्षात्कारी' कर्करोग

संग्राहक सौ. सुवर्णा सुनिल कातवरे

आशा नेगी, कॅन्सर जनजागृतीसाठी कार्यरत

नुकतीच माझी केमोथेरपी संपली होती आणि टार्गेट थेरपी सुरु झाली होती. सकाळी जिमला गेले आणि परतताना नारळ पाणी प्यायला बांबले. पाणी घेत असताना समोर एक कपल माझ्याकडे एकटक नजरेने पाहताना दिसले. केमोमुळे माझ्या डोक्यावरचे केस गेले होते, अगदी छोटे केस डोक्यावर डोकावत होते, ते एकटक पाहत होते. शेवटी, त्या गृहस्थांनी विचारलेच, "माफ करा; पण ही कोणती नवीन हेअर स्टाईल आहे?" त्यांचा प्रश्न ऐकून मला आश्चर्य वाटले. मी हसत उत्तर दिले, "ही एक्सपेन्सिव्ह हेअर स्टाईल आहे, सर! तुम्ही अफोर्ड नाही करू शकणार. ही मिळवण्यासाठी तुम्हाला कॅन्सर व्हावा लागतो, आणि त्यावर उपचार करणे खर्चिक असते." माझे उत्तर ऐकताच त्यांचा चेहरा आश्चर्यचकित झाला. त्यांच्या पडलेल्या चेहऱ्याची मजा घेत मी मात्र हसत तिथून निघाले. खरेतर मला पाहून कुणालाही सहज लक्षात आले असते. तरीही एखाद्याला चिडवण्यासाठी किंवा गमतीसाठी असे प्रश्न लोक विचारत असतात... तेव्हा आपण पण न डगमगता, न लाजता अशा प्रश्नांना, अशा लोकांना आत्मविश्वासाने सामोरे जायचे असते.

केस गेले म्हणजे सौंदर्य गमावले का? कधी मनात विचार येतो, आपला समाज इतका सौंदर्याभिमुख का आहे? नवजात बाळाच्या डोक्यावर केस नसतात ना, तरीही त्याचा गोडवा, निरागसपणा सर्वांना भावतोच ना? मग प्रौढ वयात, किंवा आजारपणात डोक्यावर केस नसले म्हणजे सौंदर्य गमावले असे का वाटावे? खरे सौंदर्य हे चेहऱ्यावर

नाही, तर आत्मविश्वासात असते.

बहुतेक महिलांना केमोमुळे केस जातील याचीच अधिक चिंता असते. पहिल्या केमोनंतर माझे प्रचंड केस गळू लागले. घरभर केसांचा पसारा होत होता. दोन-तीन दिवस स्कार्फ बांधून फिरले. पण मग निर्णय घेतला बास! आता स्वतःहूनच केस काढून टाकायचे. मी सलूनमध्ये गेले आणि सांगितले, "पूर्ण केस काढून टाका." त्यांनी ट्रिमर माझ्या डोक्यावर फिरवला, तेव्हा मला वाईट वाटले नाही. उलट, हलके हलके वाटले.

सलूनमध्ये असलेल्या लोकांचे माझ्याकडे पाहण्याचे हावभाव बदलले; पण मी मात्र आरशात पाहिले आणि मनात म्हणाले, "मी या लूकमध्येही छान दिसते!" त्या क्षणी मला जाणवले की केस असोत किंवा नसोत, मी मीच आहे. माझ्यात काहीच बदल झालेला नाहीये. माझा हा नवीन लूक मी तेवढाच एन्जॉय करणार, तेवढाच मिरवणार.

कॅन्सरमुळे टक्कल केल्यानंतर एक गोष्ट लक्षात आली. आता संपूर्ण वर्षभर, केस गेले म्हणजे सौंदर्य गमावले का? शॅम्पू कंडिशनर, हेअर स्पाच्या कटकटीपासून मुक्ती मिळाली... आता केस पुन्हा वाढू लागतील, तेव्हा प्रत्येक हेअरस्टाईलचा मनमुराद आनंद घ्यायचा.

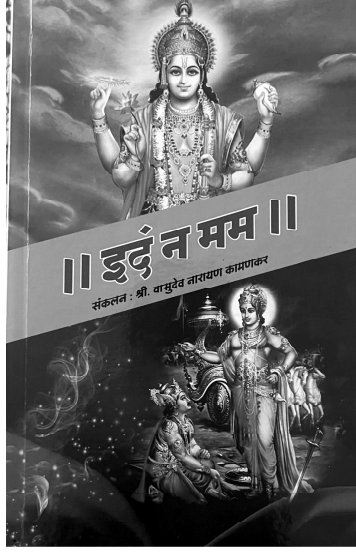
कॅन्सरने माझ्या जीवनाला एक नवीन दृष्टी दिली स्वतःला स्वीकारण्याची, लोक काय म्हणतील याची चिंता न करण्याची आणि आयुष्य आहे तसे भरभरून जगण्याची! स्त्रियांनो, तुम्ही सुंदर आहात. केस असोत वा नसोत, तुमचे सौंदर्य तुमच्या आत्मविश्वासात आहे. तर चला, सौंदर्याच्या जुन्या व्याख्या मोडा! केस असोत वा नसोत, आरशात पाहून हसून स्वतःलाच सांगा, "मी सुंदर आहे."

***

वासुदेव कामणकर संकलीत 'इदं न मम' पुस्तक परिचय

संजय राजे

गणेशोत्सवाचे दिवस आले की आरत्यांची पुस्तकं बाहेर येतात; नवरात्रीत देवीच्या प्रार्थनेची किंवा श्रीसुक्ताची पुस्तकं आणि मार्गशीर्षात कथेच्या पोथ्या बाजारात येतात! मराठी वर्तमानपत्रवाले आरत्यांच्या छोटेखानी पुस्तिका छापतात. गणपतीचे कारखानेवाले मूर्ती बरोबर अशी पुस्तकं वाटतात. गणपतीनंतर, त्या-त्या उत्सवानंतर ह्या पुस्तिका रद्दीत जातात! खरंतर ह्या आरत्या, 'शुभं करोति कल्याणम्' सारख्या सायंप्रार्थना, समर्थ रामदासस्वामींचे 'मना सज्जना', रामरक्षा, झालंच तर भगवद्गीता, श्लोक, सुभाषितं हा आपल्या मराठी संस्कृतीचा अमूल्य ठेवा होता. रोज सायंकाळी, आई नाहीतर आज्ञी-आजोबांच्या शिस्त आणि मार्गदर्शनाखाली ह्या आरत्या, हे श्लोक

कधीकधी समजायला लागण्याआधीच मनात रुजले. पुढे शिकता-शिकता त्यांचा अर्थही समजला! अजूनही काही घरांत हे सुरु असेलही! गावागावांमध्ये संस्कृतीनुसार त्यात बदलही झाले. कुठे श्रीदत्ताची आरती, कुठे विठोबाची, कधी संत गोरोबांची, कुठे चोखामेळ्याचे अभंग अशाने ही यादी बदललीही! काही ठिकाणी प्राथमिक शाळेतले शिक्षक विद्यार्थ्यांकडून हे सारं म्हणून घेऊन त्यांच्या जिभांना आणि मनाला वळण लावत; अजूनही लावत असतात! कोणी उत्साही गृहिणी संध्याकाळी 'संस्कारवर्ग' ही घेतात; काही निवृत्त, समाजदक्ष गृहिणी फावल्या वेळात कॉलनीतल्या मुलांकडून श्लोक म्हणवून घेताना दिसतात. सोमैया शेटजींसारखे कुणी कृतज्ञ धनिक अशा कार्यासाठी बक्षिस देतात. कुठे दूर अमेरिकेतल्या एखाद्या उपनगरातल्या चारपाच मराठी आज्या आपल्या नातवंडांवर मराठी संस्कार सुरु ठेवण्यासाठी, त्यांच्या कॉलनीच्या नाहीतर शाळेच्या हॉलमध्ये असे श्लोक, आरत्या, आठवणी तल्या त्या कविता, जमलं तर शार्दूलविक्रीडितात नाहीतर भुजंगप्रयात वृत्तात गातगात शिकवू लागतात. आमच्या गावातल्या मूळचे ख्रिश्चन गावकरी तेवढ्याच गोडीने येशूच्या गेय प्रार्थना मराठीत रचतात आणि संध्याकाळी चर्चच्या मिस्सामध्ये किंवा कोपन्यावरच्या क्रुसासमोर जमून गायला सुरु करतात! आपली मराठी मनं ह्या आणि परंपरांनी संस्कारी, श्रीमंत आणि समृद्ध होतात!

मुख्य गावापासून लांब, हायवे जवळच्या खेड्यात राहणाऱ्या वासुदेवच्या मनात ह्या अशा संस्कारांबद्दल अमाप कृतज्ञता आहे! ज्या पठणाने, ज्या वाचनाने आपल्याला संस्कारी बनवलं, सुसंस्कृत बनवलं त्या आरत्यांचं, त्या गीतेचं, त्या संतांचं उतराई कसं बरं व्हावं, हा विचार सतत त्याच्या मनात आहे. देवाने आपल्याला स्वतः असं काही लिहावं असं ज्ञान तर दिलं नाही, अशी भजनं आपण रचावी असं कवित्व दिलं नाही! मग काय बरं करावं? हो पण देवाने आपल्याला

मोत्यासारखं सुंदर हस्ताक्षर तर दिलं आहे! त्याचाच वापर का बरं करू नये? अशा विचारात वासुदेवाने, आपल्या तलाठ्याचं काम करताना जमवलेली लाल-निळी-हिरवी-काळी पेनं काढली! आणि वर्ष-वर्ष प्रयत्नाने कमावलेल्या देखण्या अक्षरात गणपतीचं 'प्रणम्य शिरसा देवम्' लिहून काढलं! ते मोत्यासारख्या अक्षरांत लिहिलेल्या गणपती .स्तोत्राचं पहिलं पान त्याने देवाचरणी वाहिलं आणि पुढे व्यासांसाठी 'महाभारत' लिहायला बसलेल्या गणेशप्रमाणे तो एकेक पान लिहून काढत राहिला!

मग श्री अथर्वशीर्ष, श्री भगवतगीता, प्रत्येक श्लोकाचा मराठीत अर्थ, मनाचे श्लोक, गायत्री मंत्र, सूर्य नमस्कार, सारं एका पाठोपाठ येत राहिलं.

हरीपाठ, करुणाष्टकं, सुंदर अर्थाचं वेगळं, आधुनिक असं एकात्मता स्तोत्र आलं. त्यात रवीदास, कबीर, तुलसीदास ह्या संतकवींपासून ते सुब्रह्मण्यम् भारती, सी वी रामन आणि मदन मोहन मालवीयांपर्यंत थोर विचारवंतांचीही आरती गायली! काही सुविचार, काही चरित्रकथा आणि शेवटी जगाच्या कल्याणाचं आर्जव करीत पुस्तक पूर्ण होतं. हे सारं जसं आठवलं तसं त्याने मनातून पानावर उमटवलं आणि त्या हस्ताक्षरीत पानांचं 'आहे तसं' मुद्रण करीत जन्मलं एक सुंदर पुस्तक! हाताने लिहिलेलं पुस्तक वाचणं हा एक विलक्षण वेगळा अनुभव आहे! हे हातात घेताना छापील पुस्तक धरल्यासारखं वाटत नाही, तर आईच्या, आजीच्या नाहीतर गुरुजींच्या तोंडून ऐकल्या सारखं वाटतं! बालपण आठवतं! ती दिवेलगण आठवते! ते जुनं जग आठवतं!

वासुदेवच्या अक्षराविषयी दोन शब्द लिहिल्याशिवाय हा पुस्तक परिचय पूर्णच होणार नाही. मराठी/देवनागरी सुलेखनकार अनेक आहेत, गाजलेलेही आहेत! पण वासुदेवच्या अक्षरात त्याचं मन दिसतं! प्रत्येक अक्षर मायेने, प्रेमाने काढलेलं! अ पासून ज्ञ पर्यंत प्रत्येक अक्षर देखणं-साधं, सरळ, पण रेखीव! पहिल्या पानावरच्या 'करदर्शन' मधला 'क' आणि शेवटच्या पानावरच्या 'पसायदाना'तल्या 'कल्पतरूंचे आरव' मधला 'क' - सारखाच आकार, तेवढीच उंची आणि रुंदी! प्रत्येक अक्षराला तोच नियम! जोडाक्षरंतर स्वच्छ, सुंदर! साऱ्या लेखनात खाडाखोड नाही! शुद्धलेखनाची चूक नाही! श्री ज्ञानदेवांच्या 'हरिपाठा' तलं किंचित लहान सुंदर अक्षर, समर्थ रामदासांच्या 'करुणाष्टकां' मधलं एका ओळीत आठ शब्द/अड्डावीस अक्षरं बसवणारं किंचित उभट अक्षर, एकात्मतास्तोत्रम् मधलं कॉम्पॅक्ट अक्षर, आरत्या लिहितांना मुद्दाम वापरलेलं तिरकं/आयटॅलिक अक्षर... प्रत्येकात एक साधेपणा, सुबकता आणि सौंदर्य आहे; तेही सौंदर्यशास्त्राचा, कॅलिग्राफीचा सखोल अभ्यास न करता आलेलं! असं सौंदर्य, असा नेटकेपणा, अशी शुद्धता

केवळ कामावर प्रेम असल्यानेच येऊ शकतं!

इतकं देखणं पुस्तक लिहूनही आपण केवळ लेखनिक आहोत, थोरामोठ्यांनी सर्वसामान्यांसाठी सांगितलेली भक्ती आणि ज्ञान मी, परमेश्वराने माझ्या बोट्यात ओतलेली लेखनकला वापरून, तुमच्यापर्यंत पोहोचवण्याचं काम करतो आहे! केवळ अक्षरं माझी आहेत, इतर सारं त्या परमेश्वराचं! 'इदम् न मम' असं सांगण्याची विनम्रता वासुदेवच्या अंगी आहे! आणि ह्या आगळ्यावेगळ्या छापील हस्तलिखित संग्रहाला एवढं समर्पक नाव दिलं आहे- 'इदम् न मम'!

पहिली आवृत्ती प्रसिद्ध झाल्यावर वर्षभराच्या आतच ह्या संग्रहाची दुसरी, सुधारित आवृत्ती प्रसिद्ध होते आहे ही संकलक वासुदेव यांना आणि आपण सर्वांनाच अभिमानाची गोष्ट आहे. ह्या सुधारित आवृत्तीत मुख्यतः संस्कृतीत उद्धृत केलेल्या श्लोकांचे सुलभ मराठीत अर्थ. असा अर्थ वाचून आपण काय म्हणतो आहे हे वाचक भक्ताला समजून येतो! लहानपणापासून मुखोद्गत असलेल्या अथर्वशीर्षांचं वाचन, अर्थ समजून करण्यातली गोडी अद्भुतच! सरस्वती देवीची सार्थ प्रार्थना, बहुधा उपनिषदातल्या काही ऋचा मांडणं; 'आत्मषट्क' हे सृष्टीचं गूढ उलगडून सांगणारं वचन मांडणं; शिवलीलामृत, बारा ज्योतिर्लिगांची माहिती, फलश्रुती, श्री विष्णूची इतर अनेक स्तोत्रं, पुरुषसूक्त आणि श्रीसूक्त, अशा अनेक महत्त्वाच्या गोष्टी ह्या नव्या सुधारित आवृत्तीमध्ये आहेत. नव्या आवृत्तीच्या पृष्ठांची वाढलेली संख्या (३३६ पानं) ही पानेपानी वाचकाला नवीन काही देते आहे! 'काही आवडीचे अभंग', मोरोपंतांची केकावली अशी सदरं, अनेक नवीन, देखणी चित्रं, ह्यांमुळे पुस्तक अधिकच सुंदर आणि उपयुक्त झालं आहे!

आयुष्यभर संग्रही ठेवावं, कोणतंही पान उघडावं, सुंदर, रंगीत,

देखणं, सरळसाध्या अक्षरातलं भक्तीने वाचावं, ऐकावं, मनातल्या मनात गावं, गुणगुणावं, समजून घ्यावं आणि चित्त शुद्ध, प्रसन्न करावं असं हे पुस्तक आहे!

नाव- 'इदम् न मम'

संकलन- वासुदेव नारायण कामणकर

आवृत्ती दुसरी

लेखन/अक्षर- वासुदेव नारायण कामणकर

अक्षररचना- मंदार नेने, वसई

मुद्रण- श्री समर्थ प्रिंटिंग प्रेस, कल्याण

पाने- ३३६

मूल्य- ५००/-

पुस्तक परिचय- नाव- 'इदम् न मम' ©

सद्गुरु कुलकर्णी

फोन ९७०२०१०४७९

sadguru.kulkarnigmail.com

सुलेखनाची काही उदाहरणं

करदर्शनम् आणि भूमिवदनम्

संकटनाशन गणेशस्तोत्रम्

सार्थ भगवद् गीता

पसायदान

सुंदर तिरप्या अक्षरातलं गणपतीस्तोत्र

Compact अक्षरातले मनाचे श्लोक

पसायदान

***

तो आणि ती

अनादी अनंत युगाचं त्यांचं नात! त्या दोघांची कायमस्वरूपी मैत्री. घट्ट विणलेल्या रेशीमगाठी, एकमेकांना ते पुरक, वर विश्व विधात्याचा वरद हस्त. तो आला की तिचं नयनरम्य हास्य, तिचं लाजणे मुरडणे, नटणे असं सर्व नाटक सुरुच या होतात, नाटक म्हणता येणार नाही, पण तिच्या ह्या सर्व गोष्टी, तो आल्यावरच, तो दिसल्यावर उत्स्फूर्तपणे होत असतात. त्यात वावगं अस काही नाहीच मुळी! तिची सृजनशीलता, शृंगार, तिची विविध रूपे, तिच्या भावना तो असला की खुलतात. म्हणूनच ती त्याच्या मागेमागे धावत असते, तो पण तिच्या पाठीशी लागलेला असतोच की, पण तिला ते माहीत नसते.

एकमेकांसाठी ते रंझी घालत असतात. तो येतो मुळात ऐटीत, येतो ते तिचे शीर्ष दोन्ही करानी धरतो, तिच्या बटां सोबत आपला सोनेरी प्रकाश टाकीत, तिचं आवघ्राण करून काळ्या कुंतलात आपले हात खेळवत, तिच्या मुखकमळाचे असंख्य चुंबन घेत, तो तिला घट्ट आलिंगन देतो. पुढे त्या दोघांच्या जवळपास बारा तास गप्पा चाललेल्या असतात. दोघेही मदमस्त, आपले पदलालित्य दाखवत ह्या सृष्टीला आपले नखरे कसे आहेत हे सांगण्यात गुंततात!

ती आणि तो आहेत, म्हणूनच ह्या जगावर राज्य करतात. अनादी अनंत काळापासूनचा, हा त्यांचा रिवाज कोणी मोडीत काढला नाही. तो तसाच अबाधित आहे!

ज्यावेळी हा तिला सोडून जातो त्यावेळी तो जरा नरम गरम होतोच. आकाशात आपले धुसर अस्तित्व जांभुळलेल्या केशरी रंगात, काही ठिकाणी तिरप्या कटाक्षात, किरमिजी रंगाचे कवडसे तिच्या सर्व अंगावर प्रेमाने हात फिरवत, तिला निरोपाची सांगता, पश्चिम क्षितिजावर करत तो तिला पुढील १२ तासांचा विरह सहन करण्यासाठीचे आव्हान करत, तो क्षितिजावर लुप्त होतो. ते निशेला रात्रीची दुलई घालता यावी म्हणून!

तस तो आणि ती सदैव अनेक रूपात युगानुयुगे नांदतातच की! जग रहाटी चालावी म्हणूनच नां?

प्रो. डॉ. जी. आर. प्रविण जोशी

अंकली बेळगाव

***

माझी माय

(मनिषाताई कुंभार, निवासी उपजिल्हाधिकारी सोलापूर)

रोवून उभी एक पाय
ठाम असते माझी माय
घराचं घरपण म्हणजे आई
उत्साहाचा झरा तिचे पायी
करुणेचा गाव म्हणजे आई
देव्हान्यातील देव तिचे ठायी
नाना कलांमध्ये तिला गती
ती कधी ना बसे रिती
हसते, रुसते...
कधी कधी ती चिडते
सल ना ठेवी मनी कधी
रोवून उभी एक पाय
ठाम असते माझी माय
भरल्या गोकुळातील मायेचं खोड
घरातील सर्वांचा आधारवड
थकते भागते...
पुन्हा ती सावरते
अविरत कष्टकारी माझी माय
रोवून उभी आहे एक पाय
आमची ओळख तिच्यामुळे
जगण्याचा सोहळा तिच्यामुळे
फिरुनी जन्मू तिच्याच पोटी
सदैव राहू ऋणात आम्ही
रोवून असते एक पाय
ठाम उभी माझी माय
ठाम उभी माझी माय

***

चिंता की वरदान.....

(सुजाता भडभडे, पुणे)

जमाना कृत्रिम प्रज्ञेचा आहे
तंत्रज्ञान नित्य जुने होत आहे
वेगाने बदल ते घडवत आहे
मानवीप्रज्ञेशी स्पर्धा करत आहे.... 11911
काय म्हणावे या प्रज्ञेला
चिंता म्हणावे की वरदान
विज्ञानातील हा अचंबा असूनही
का वाटे हे जग भासमान.... 11211
मानवी मेंदूस धरून ओलीस
हे एआय तंत्र प्रगती करी

लहान सहानशा गोष्टीतही
स्वतःचा वापर अपरिहार्य करी.... 11311
प्रगतीचे जरी हे प्रमाण मानावे
मानव कल्याण साधतेय का
डेटा पळवून नक्कल करण्याला
प्रगती म्हणता येतेय का.... 11411
फायदेशीर जरी दिसले तरी
घातकही तितकेच ठरतेय
चुकीची माहिती वांग्मय चौर्य
याच्या आहारी तरुणाई जातेय.... 11511
हवामान अंदाज कळला तरी
थांबवू शकतोय का निसर्ग रोष
तसे असते तर केला नसता
शेतकऱ्याने एवढा कंठशोष.... 11611
शेवटी ही प्रज्ञा मानवनिर्मित
तिच्या वापराचा नको अतिरेक
माणूसपण व जीवनमूल्ये
हरवू नयेत हा असावा विवेक.... 11711
इतकेच वाटते माणसाने हिचा
गुलाम बनून राहू नये
आपल्या क्षमता आपली कौशल्ये
तिच्या स्वाधीन करू नये.... 11811

***

हरवलेली दिनचर्या

(विलास बापूराव कुंभार (येलूरकर), फुरसुंगी, पुणे)

माझ्या अंगणात पहाटं पहाटं,
कसं दाटलं धुक्याचं सावट
थंड बोचरा वारा तो चावट,
करीत होता अंगाशी लगट 11911
पांदीतील ती किर्ऱऱऱऱ वाट,
तिमीरपदराचा ओढीतसे काठ
ह्या जन्मीची तुझीमाझी गाठ,
चालते मी तुझ्याच पाठोपाठ 11211
दारी तुळशी वृंदावन थाट,
त्यात न्यारी तुळशीची ऐट
अखंड तेवते त्यात तेलवात,
संस्काराची प्रभा पसरे थेट 11311
मंद सुगंध दरवळ लाट,
धूप अगरबत्तीचा लोट,
करी अशुभा नायनाट,
प्रसन्न वातावरण ते होत 11411

पसरोनी दोन्ही प्रकाश कर,
उदो झाला पूर्वदिसे दिनकर
उल्हासाची धरा देतसे झालर
नटून नवती लेवून कनकभार ॥५॥
गाई म्हशी गोठ्यात हंबरून,
वासरा, पाड्याला पुकारत,
मन तिचं पहा जाय मोहरून
पिलांशी पाहता आचळांत ॥६॥
तृप्त होता पिल्ले दूध पिऊन
हळूच कासेतून तया काढती
देती आनंदे मग मज दोहहून
होऊन मनी प्रसन्नतर ती ॥७॥
गृहिणी दारी करी सडासंमार्जन
वरी रेखिती रांगोळी नक्षीदार
पुरुषांचे चाले प्रातः पुजारचन,
मानून देव दिवसाचा साक्षीदार ॥८॥
होती शुध्द हवा, पहाट गारवा
निसर्गही प्रसन्न प्रकृती वरदान
काय अवस्था तुझी आज मानवा,
निसर्गचक्र बदलले बदलले ऋतूमान ॥९॥
गगनचुंबी इमारती आडवला वारा,
पंखा, वातायन यंत्र, जीवन यंत्रवत
कल सत्वहीन, निकृष्ट खाद्य आहारा
आमंत्रण आजारपणाचे तुवा सतत ॥१०॥

***

आज भगिनींनो

(श्री विश्वजित प्रा. वसंत चव्हाण, शैक्षणिक समुपदेशक, नाशिक)

जाहले बहु या अवनी महिषासुरमर्दीनीचे अवतार
तरीही न संपती माता भगिनी वरचे अत्याचार
म्हणून आता उठा जाग्या व्हा ग भगिनींनो
लढण्या हर अन्यायाविरुद्ध रणरागीणींनो ॥५॥
हुंडाबळी होण्याचा का घेतला आम्ही मक्ता
हुंडयाविरुद्ध लढण्या जागवा आपुल्याच रक्ता
कर्तृत्ववान आपण; मग पैशाची का सत्ता
धन दौलतीचा मोह सोडा आता स्वमिनिंनो ॥१॥
म्हणून आता उठा जाग्या व्हा ग भगिनींनो..... ॥५॥
का होतात अन्याय आणि अत्याचार
आपणच आता करावा योग्य तो विचार
अन थोपवू नराधमांचा आता स्वैराचार
खोचुनी पदर व्हा तयार सौदामिनिंनो ॥२॥
म्हणून आता उठा जाग्या व्हा ग भगिनींनो..... ॥५॥

होताना अत्याचार का बसते ती दातखिळी
आणि का पडता लग्नाच्या अमिषाला बळी
महिलेने का व्हावे आज इतकी खिळखिळी
लग्न-संसार ही केवळ समाज रुढी भगिनींनो ॥३॥
म्हणून आता उठा जाग्या व्हा ग भगिनींनो..... ॥५॥
अनेक भगिनी अविवाहित लता दीदी समान
केवळ आपुलेच कर्तृत्व देई खरा तो सन्मान
उच्च विचाराने करावे कर्तृत्व तव दैदिप्यमान
आई बापाचेच नाव करा उज्वल दामिनिंनो ॥४॥
म्हणून आता उठा जाग्या व्हा ग भगिनींनो..... ॥५॥
राहणी साधी पळवी दूर हर एक ते भूत
आपणच व्हावे स्वयंशिस्तीने संस्काराचे दूत
अन ठेवू महिलांचे पावित्र्य निरंतर शाबूत
सद्दिचार अन सदाचार शिकवू जगा भगिनींनो ॥५॥
म्हणून आता उठा जाग्या व्हा ग भगिनींनो..... ॥५॥
न व्हावे स्वैर अन टाळावा तो अतिरेक
सौंदर्य नसे हत्यार जाणा तुम्ही प्रत्येक
व्हा आधीआईची सून मग व्हाल सासूची लेक
त्याविन नसे श्रेष्ठ संस्कार दुसरा आज मालिनींनो ॥६॥
म्हणून आता उठा जाग्या व्हा ग भगिनींनो..... ॥५॥
स्त्रीच असे जिम्मेदार कैक त्या अत्याचारा
का उठावे आपणच आपल्या मुळावर; मना विचारा
ठेवा काबूत काम क्रोध लोभ मद मोह अन मत्सरा
आपणच आपली नालस्ती नये करू शालिनिंनो ॥७॥
म्हणून आता उठा जाग्या व्हा ग भगिनींनो..... ॥५॥

***

महिला दिनानिमित्त

(प्रो. डॉ. जी. आर. प्रवीण जोशी, नसलापुर बेळगाव)

अनेक नाती तुझ्यात गुंतती
कुंठित होते मती
नाही शोभा ह्या जगला नाही
कोणती गती
सुगंध जसा दरवळवा
भिजत जाते माती
भाव भावनांचा बांधून झुला
शब्द शब्द पाझरती
सर्व काही सोडून येशी
तृषार्थ त्या पणती
कळीची हे फुल होती
गंध बंध उमलती
तुझ्यामुळे शक्य सखे
जगात जीव जगती

प्रेम ज्योती रात तेवती
उजळीत त्या वाती
तुझे समर्पण ते मी पण
देहाचे तर्पण
चंदन काया झिजे संसारी
नसे कर्ते पण

ज्योत वात फुले फुलवात
वारा तो स्नेहात
उजळे पणती तमोगुणाची
सूर्य अन चंद्रात

***

माझं स्त्रीधन माझ्याजवळ ठेवा
(रमेश गोविलकर, गोरेगांव-रायगड)

घाव वैधव्याचा बघा
मजवर अवचित आला
सौभाग्या ची लेणी जो
कायमची घेऊन गेला ॥१॥

त्यांच्या नावाच कुंकू मी
रोज भाळी लावायची
मंगळसूत्र हातात धरलं
तर नवी उमेद मिळायची ॥२॥

हिरव्या बांगड्यांची किणकिण
त्यांसी संवाद साधायची,
प्रेमाच्या आठवणीने मग
गालावर लाली ही यायची ॥३॥

काळ्याभोर लांब केसात
गजरा रोज मी मळायची,
कधी कानातील कुडी
धरून क्षमा ही मागायची ॥४॥

उंबऱ्यात उभी राहून
भरल्या डोळ्यांनी
जोडवी कडे बघत
वाट त्यांची पाहायची ॥५॥

नाकात मोत्याची नथ
धालून वड पुजायची,
पायातील पेंजणांची
साथ त्या वेळी मिळायची ॥६॥

डोईवर पदर घेऊन नेहमीच
धार्मिक कार्यात सौभाग्यवती
म्हणून मिरवायची, उखाण्यात
त्यांच नाव अभिमानाने घ्यायची ॥७॥

जरी आज नवरा माझा गेला तरी

माझ स्त्रीधन माझ्या जवळ ठेवा
पुर्वज्यांनी सती जाण थांबवलं
तुम्ही निदान आज एवढं तरी करा ॥८॥
माझं स्त्रीधन माझ्याजवळ ठेवा
माझं स्त्रीधन माझ्याजवळ ठेवा
माझ्याजवळ ठेवा...

***

थोडी घेतली की बरं वाटतं
(संग्राहक मनिषा कुंभार)

ताण तणावात अस्वस्थ वाटल्यावर
कामाच्या धाकधुकीत थकवा आल्यावर
निवांत क्षणी एकटेपणा जाणवल्यावर
आणि जेव्हा जुन्या आठवणीत मन गुंततं
तेव्हा थोडीशी घेतली की जरा बरं वाटतं ॥१॥

कधी नवऱ्याशी खटके उडाल्यावर
कधी नवऱ्याच्याच प्रेमात पडल्यावर
तर कधी नवऱ्याला येडं बनवल्यावर
पण जेव्हा त्याला यातलं सगळं खरं कळतं
तेव्हा थोडीशी घेतली की जरा बरं वाटतं ॥२॥

कधी जुनी मैत्रीण अचानक दिसल्यावर
तिने पाहूनही मुद्दाम काना डोळा केल्यावर
त्या जुन्या आठवणींना उजाळा मिळाल्यावर
जेव्हा तिच्या आठवणीत उगाच मन झुरतं
तेव्हा थोडीशी घेतली की जरा बरं वाटतं ॥३॥

कधी मैफिलीत मैत्रीणीच्या मैत्रिखातर
कधी सग्या-सोयऱ्यांच्या आग्रहाखातर
कधी उगाच सेलिब्रेशनच्या नावाखातर
जेव्हा चार चौघांचं सहज मन धरलं जातं
तेव्हा थोडीशी घेतली की जरा बरं वाटतं ॥४॥

कधी जीवनात थोडं नैराश्य आल्यावर
कधी जीवनात थोडं यश मिळाल्यावर
कधी रोजपेक्षा वेगळं जगावं वाटल्यावर
जेव्हा कुठं निवांत जाऊन बसावं वाटतं
तेव्हा थोडीशी घेतली की जरा बरं वाटतं ॥५॥

घेणाऱ्याने घेत जावी वेळी अवेळी घेत जावी
घेणाऱ्याने मात्र रोज आवश्यक तेवढीच घ्यावी
अन घ्यावी अशी की नवऱ्यालाही न कळावी
जेव्हा जेव्हा घेतली की त्याचं टाळकं फिरतं
तेव्हा थोडीशी घेतली की जरा बरं वाटतं...!
मी डुलकी बद्दल लिहिलंय...!
आयुष्य एक टेस्ट आहे, जास्त विचार करणे वेस्ट आहे, म्हणून
एक रिक्रेस्ट आहे... सर्वासोबत मोकळ्या मनाने जगा, हे सगळ्यात बेस्ट

आहे... कारण आपण स्वतःच या जगात गेस्ट आहे...!

***

बालक पालक बालक

(बाबासाहेब कुंभार, कार्यकारी अभियंता, मुंबई)

नवजात अर्भक वाढते

मातेच्या उदरात

बालकाचा जन्म होतो

आणि आनंदोत्सव साजरा होतो

या बालकाला भूक लागल्यास

दूध प्यायला कोण शिकवतं

हळूहळू वाढ होते बाळ हसू लागते

त्याला हसणं कोण शिकवतं

शांत झाल्यावर झोपते

ही निद्रा कोण शिकवतं

रांगायला व दुडुदुडु चालायला लागते

हे चालणे कोण शिकवतं

आपण म्हणाल आई बाबा

आपण म्हणाल विज्ञान

आपण म्हणाल निसर्ग

नाही बाळ स्वतः शिकतं

ते अंतरंगात आनंद घेत असतं

पण दुनियेचे रंग पाहायला मात्र

आपण खेळणे दाखवून तो श्रीरंग

स्वतः हळूहळू विसरू लागतं

काही स्वाभाविक गोष्टी असतात

काही शारीरिक गोष्टी असतात

आणि बालक मोठे होत, शिक्षण घेते

यावेळी शिक्षक शिकवितात

मग बालक मोठे होऊन

एक दिवस पालक होतं

त्याला पालक झाल्यावर

पित्याची जबाबदारी कोण शिकवतं

आणि मग हे असंच होतं असतं

पृथ्वीतलावर बालक ते पालक

हे संसारचक्र सुरुच राहतं

सुख दुःख, जन्म मृत्यूच्या फेऱ्यातून

मग अंतरंगातील आनंदाचं काय

ती आठवण पुन्हा कोण देतं

ते मात्र केवळ गुरुच शिकवितात

त्याला मात्र बंधन नसतं

आणि शेवटच्या टप्प्यावर असताना

पालक झालेले मूळ बालक

पुन्हा जणू बालक होतं

शिकलेलं अनुकरणं अनुभवं

एवढंच उरतं,

कोण कधी येणार, कोण कधी जाणार

हे कालचक्र ठरवतं, शिकवतं

हृदयाच्या खोल गर्तेत

पुन्हा जीवनच उरतं

त्याची नाळ विधात्याशी जोडलेली असते

पुन्हा पुन्हा विसरणं पुन्हा पुन्हा आठवणं

नवजन्म घेणं, गुरुंना भेटणं

आणि शेवटी मुक्त होणं होय,

तेच बालक पालक बालक

***

प्रेम

(सौ. शोभा अशोक कुंभार, सातारा)

प्रेम असेना का,

भाऊ आणि बहिणीचे

निःस्वार्थ बांधलेल्या रक्षाबंधनाचे

प्रेम असेना का,

आई आणि मुलांचे

मायेचे आणि वात्सल्याचे

प्रेम असेना का,

पती आणि पत्नीचे

सप्तपदीचे व रेशमी गाठीचे

प्रेम असेना का,

मित्र आणि मैत्रिणीचे

अपुर्व स्नेहाचे आणि सुंदर मनाचें

प्रेम असेना का,

प्रियकर आणि प्रेयसीचे

नदीकाठी घालविलेल्या चांदण्यारात्रीनें

प्रेम असेना का,

हृदयाचे आणि मनाचे

रात्री पडलेल्या सुंदर स्वप्नाचे

***

(कॉलेजच्या विद्यार्थ्यांसाठी ही खास कविता...)

आठवणींचे पक्षी

(अंजली राठोड श्रीवास्तव, करमाळा)

किती खेळायचो आपण

झाडांच्या सावल्यात

किती भांडायचो आपण

नदीच्या पात्रात

बेभान होऊन धावायचो आपण

वाऱ्याऒ्या वेगात...
 आठवतंय ?
 तू उडवायऒा पतंग
 मी धरायऒे ऒक्री
 करकरीत धाग्यांनं बोट कापलं की...
 धरायऒास बोट ओठांनं
 जखमांवर फुंकर घालण्यासाठी...
 तरीही नुसत्या नजरेनं गुंफत रहायऒं नातं
 अन्... उलगडत जायऒं मन
 आपल्या नात्याला नव्हतंऒ कुठलं नाव
 नव्हताऒ कुठला धर्म
 नव्हती कुठली जात
 सगळ्या नात्याऒ्या पलीकडं असूनही...
 किती जवळ होतो आपण
 उफाळलेल्या समुद्रासारखा
 कधीतरी धडकायऒा किनाऱ्यावर...
 मी टेकवायऒे डोके तुझ्या खांद्यावर...
 तू थोपटायऒास मला अविरतपणे
 उष्ण श्वासांनं... उबदार स्पर्शानं... वितळत जायऒं मन
 अन्... थेंब थेंब पाझरायऒे डोळे
 आठवतय नं ?
 फूलपाखरांमागं धावतांना
 भिरभिरायऒी तुझी नजर
 मला शोधण्यासाठी...
 अन् मी वेडी
 झाडांच्या मागं दडून बसलेली
 तूला धप्पा घालण्यासाठी पावसाळ्यात...
 ओल्या नभांचे पुंजके
 झेलत रहायऒो आपण ओंजळीत
 अन्... हिमगारा वितळू नये म्हणून
 माझ्या ओंजळीत तू तुझी ओंजळ धरलेली...
 कसे होते ना ते दिवस ?
 प्राजक्ताऒ्या फुलांसारखे
 मखमली मोरपिसांसारखे
 हळूहळू... धूसर होत गेलो आपण...
 त्या दाट धुक्यासारखे
 जवळ असूनही न दिसण्याजोगे
 तरीही आपण दूर कुठे गेलो ?
 आजही मनाऒ्या कोपऱ्यात...
 थव्याथव्यानं अलगद उतरतात आठवणीऒे पक्षी...
 या नात्याला विसरणं जमलं नाही...
 अजूनपर्यंत तरी...

***

विवाह म्हणजे काय ?

(डॉ. बाबुराव उपाध्ये, श्रीरामपूर)

विवाह म्हणजे काय ?
 आहे मांगल्याऒे गाणे
 जीवाशिवाऒे हे नाते
 भक्तीप्रेमाऒे जोडणे
 विवाह म्हणजे काय ?
 स्त्रीपुरुष अद्वैत रूप
 जीवनगंगेऒे पाणी
 जणू प्रेमाऒेऒ तप
 विवाह म्हणजे काय ?
 दोन कुटुंबाऒे नाते
 आहे विश्वासाऒे बंध
 फिरते युगाऒे जाते
 विवाह म्हणजे काय ?
 आहे पूजा निसर्गाऒी
 झाले गेले विसरुनी
 भक्ती मंगल नात्यांची
 विवाह म्हणजे काय ?
 माहेराऒा आशीर्वाद
 सासरऒा भक्तिभाव
 हवा प्रेमाऒा संवाद
 विवाह म्हणजे काय ?
 सासर बने मंदिर
 देवभाव संसारात
 मग जीवन सुंदर
 विवाह म्हणजे काय ?
 संसार पतीपत्नीऒा
 विश्वासाऒा पाया त्याऒा
 मान राखावा नात्यांचा
 विवाह म्हणजे काय ?
 योग्य वयात योग्यता
 बाकी सारे व्यवहार
 नको कुणाऒी भग्नता
 विवाह म्हणजे काय ?
 दोन जीवांचे मिलन
 निर्मिकाऒी ही प्रार्थना
 जीवनाऒे संजीवन
 विवाह म्हणजे काय ?
 अर्धनारी नटेश्वर
 भोग नव्हे पूजाविधी
 निसर्गाऒा तो ईश्वर
 विवाह म्हणजे काय ?

पतीदेव पत्नी लक्ष्मी
पतीपत्नी देवरूप
असा करावा संसार
जणू तो शिवस्वरूप

***

पुन्हा भेटेन गावाला...
(अनसूया कुंभार, डोंबिवली)

पुन्हा भेटेन गावाला मनी भरेन आनंदाला
भेटतील रानवाटा किती लाजत लाजत
धुक्याला सारीत रुप दंवदर्पणी पाहत
सोन किरणाचा साज कायेवरी सावरत
खुलली सृष्टी दशदिशा चमकत
नाही नाही हो शोभा बेडौल त्या शहराला ॥१॥
युगायुगांची स्थिरता डोंगरांच्या मुखावर
झाडाझुडांचे जावळ मिरवीत माथ्यावर
फुला मोहोरांचा वास फांदातून अनावर
शहारले तन चित्त नसे थान्यावर
नाही नाही ही प्रचिती उनाड त्या शहराला ॥२॥
येड्या पावसाची झड लावी धरतीला लळा
तरारती रोपे-वेली मिठी मारती गळा
रानारानातून फुले सजे चैतन्याचा मळा
रंगपंचमी मेघांची रंगे आकाशीचा फळा
नाही नाही हा सोहळा कोडग्या त्या शहराला ॥३॥
गोड गारवा वाऱ्याचा शेतीभातीवरी डुले
वनराया गाजविती सान खेळणारी मुले
हसण्याच्या नादावर उंच झेपावती झुले
नद्या-झऱ्यांचे संगीत सारा आसमंत भुले
नाही नाही हे वैभव खुराड्यांच्या शहराला
पुन्हा भेटेन गावाला मनी भरेन आनंदाला ॥४॥

***

आई

(सिंधु किशनराव सलघंटे, लातूर)

कष्टाच्या कुंचल्याने रंगवी जीवन
न मागे मोल काही करी सर्वस्व अर्पण
प्रितीसम ना तुल्य काही ।
वाणी सुधा बरसत राही ।
जोजविले तळहाताच्या पाळण्यात ।
जपले नेत्राचे करूनी दिप ।
धुंडाळली जरी अवनी सारी ।
माय ची ममताच न्यारी ।
जरी स्वामी तिन्ही जगाच असे ।
आईविना वैभव फिके दिसे ।

***

राखणदार तू...

(सुजाता भडभडे)

हे बघ राणी वेळ आलीये
स्वतःचाच स्विकार करण्याची
समाजातील तुझ्या प्रतिमेचा
आकार तूच बदलण्याची....
संसारासह प्रगतीच्या गाडीचे
तूही जर एक चाक आहेस
तर तूच तुझे अस्तित्व का
ठराविक चौकटीत बसवत आहेस...
पुरुष सत्ता जुनी झाली
समान सत्तेचा काळ आला
स्त्री पुरुष भेद खोडून तू
डसामोरी जा या बदलाला....
समाज निर्मितीत समान वाटा
तुझाही याची ठेव जाणीव
कणखर असावी तुझी भूमिका
खंबीरपणाची नको उणीव...
पारंपारिक आधुनिक जीवनशैलीच्या
समतोलाची तू राखणदार
तरीही होतात तुझे फक्त
महिलादिनीच स्वागत सत्कार...
तुझ्या हक्कांचा संघर्षाचा
आहे खरा हा महिलादिन
झाली एवढी पुरे तारांबळ
आलेत आता समानतेचे दिन....

***

स्त्री

(प्रो. डॉ. जी. आर. प्रवीण जोशी, अंकली बेळगाव)

स्त्री जन्मा ही तुझी कहाणी
अबोल होते माझी वाणी
बाल्य अवस्था गोजिरवाणी
कशी मोठी झाली फुलराणी
भाग्य लाभले स्त्री जन्माचे
समर्पित भाव भोगण्याचे
उजळीत पणती सौभाग्याची
गायलीस तू ती पण गाणी
तुझ्या उदरी रामकृष्ण ही
तुझ्याच कुक्षी छत्रपती ही
झाशीची तू लढलीस राणी
तूच लिहली तुझी कहाणी
कधी कधी मग हृदय द्रवते

काळीज आतून का फाटते
निर्भया रस्त्यात जिवंत जळते
जीवन होते मग अनवाणी

***

राधा कृष्ण

(अंजली राठोड श्रीवास्तव करमाळा)

कृष्णा... तुझा गहिरा निळा रंग,
काळजात उतरलाय खोलवर
आणि आकाशात ही...
तुझी साथ... तुझी सोबत,
तुझी बासरी... तुझं मोरपीस
आठवत राहतोस रे आख्खा तू...
राधेच्या पैजणासारखा...
तुझं सगळंच कसं
अगदी जगावेगळं!
जन्मलास मथुरेत
आणि वाढलास गोकुळात
किती छेडलस गोपीकांना
भर बाजारात... वनांत...
अन् भलत्या वयात...
कृष्णा... या अल्लड प्रेमात
वासना नव्हती रे कुठंच...
असं हे निखळ मैत्रीचं प्रेम
द्रौपदीला बहाल करुन
बाईचं जगणं सुंदर केलंस...
वस्त्र पूरवून तू त्या वेळी
बाईचं विवस्त्रपण झाकलस...
कृष्णा... येशील का रे परत तू?
म्हणाला होतास नं!
यदा यदा ही धर्मस्य
ग्लानिर्भवती भारत...
मग ?
येशील नं पुन्हा... तसाच
बासरी घेऊन.
राधा आजही वाट पहातेय रे
तुझी...
पायी पैजण घालून...
कृष्णा... कसलं रे नितळ प्रेम हे!
रुक्मिणीचा होऊन सुध्दा
राधेचा शाम झालास...
प्रेमापायी मीरेनं विषाचा

प्याला रिता केला...
पण... एक सांगू कृष्णा...
या वासनांध दुनियेत
आता पुन्हा कृष्ण होणे नाही...
म्हणूनच वाटतंय
कृष्णा... येशील का रे पुन्हा...
जगाला प्रेम शिकवण्यासाठी...

***

मागे वळून पाहताना

(सौ. हर्षा चंद्रकांत कुंभार)

मागे वळून पाहताना
कालपटलच फिरे माघारी
भरभर सारी जीवनचित्रे
येतात डोळ्यासमोरी
खोल मनाच्या कप्प्यात
आठवणींची झाली दाटीवाटी
आपसुकच येई मग
विविधरंगी जीवनगीत ओठी
मना लाभे शितलता
हर्ष भरे अंतरी,
जेव्हा मनात झुलतात
बालपणीच्या आठवणी.
जणू रणरणत्या उन्हात
शितल वाऱ्याची झुळूक जाते सुखावूनी
आईच्या पदराएवढे
इवलेसे होते माझे जग
माता-पित्याच्या प्रेमळ छत्राखाली
कधी न लागे दुःखाची धग
तारुण्याचीही तन्हा न्यारी
रंगीबेरंगी दुनिया सारी
मन असे स्वच्छंदी
बागडे फुलपाखरापरी.
सोनपावलांनी आले सासरी
भ्रतार माझा प्रेमळ जीवनसाथी.
कधी लक्ष्मी, कधी सरस्वती,
अन्नपूर्णा कधी झाले वात्सल्यमूर्ती.
आभार प्रभुचे,
स्त्रीजन्मा आले.
प्रेमाचा गोड झरा बनून
जीवन माझे कृतकृत्य जाहले.

***

‘एक मैं और एक तू...’ गजल, कविता कार्यक्रमात न्हाऊन निघाले सोलापूरकर

अप्परजिल्हाधिकारी मोनिका सिंह अन् निवासी उपजिल्हाधिकारी मनिषा कुंभार यांच्या कविता, गजलला रसिकांची दाद

उर्दू दिनाच्या निमित्ताने दख्खनी अदाब फाउंडेशनच्या वतीने रंगभवन सभागृहात आयोजित गजल, कविता कार्यक्रमात सादरीकरण करताना अप्पर जिल्हाधिकारी कवयत्री मोनिका सिंह व निवासी उपजिल्हाधिकारी कवयत्री मनिषा कुंभार.

सोलापूर : कायदा सुव्यवस्था असो, की निवडणुका... अशावेळी अत्यंत कटाक्षाने न्यायदंडाची भूमिका वठविणारे अप्पर जिल्हाधिकारी मोनिका सिंह व निवासी उपजिल्हाधिकारी मनिषा कुंभार या दोन्ही अधिकाऱ्यांची कला विश्वातील वेगळीच छबी सोलापूरकरांनी अनुभवली. शिवछत्रपती रंगभवन सभागृहात या दोन्ही अधिकाऱ्यांनी सादर केलेल्या कविता अन् गजल सादरीकरणात सोलापूरकरही न्हावून निघाले.

उर्दू दिनाच्या निमित्ताने दख्खनी अदाब फाउंडेशनच्या वतीने एक मैं और एक तु... या गजल, कविता कार्यक्रमात मोनिका सिंह व मनिषा कुंभार यांनी वर्षभरात येणाऱ्या प्रत्येक ऋतूवर आधारीत कविता व गजलीचे उत्कृष्ट सादरीकरण केले. यावेळी गजलकार दत्तराज रानडे यांच्या सादरीकरणासही सोलापूरकरांनी भरभरून प्रतिसाद दिला.

प्रारंभी निवासी उपजिल्हाधिकारी मनिषा कुंभार यांच्या 'आई माझी विठाई' या कवितेच्या सादरीकरणातून विट्ठल व आईच्या प्रेमात सभागृहातील सोलापूरकर दंग झाले. मनिषा कुंभार यांच्या याच कवितेचा धागा पकडत अप्पर जिल्हाधिकारी मोनिका सिंह यांनी दुवाँ है.. तू माँ... ही कविता सादर करून आईच्या प्रती असलेले प्रेम प्रत्येकाच्या काळजात जागृत केली. आईच्या प्रेमाचे भावविश्व कवितेच्या रुपात सादर केल्यानंतर मनिषा कुंभार यांनी अलगदपणे पहिल्या पावसात कवितेच्या रुपात भिजल्या. तू सोबत नसतानाही.. सोबत असतो पाऊस... या कवितेच्या सादरीकरणात रसिकही कधी चिंब भिजून गेले हे रसिकांनाही क्षणभर उमगलेच नाही. पहिल्या पावसातील हवाहवासा वाटणाऱ्या मातीच्या गंधापासून ते नको नको म्हणजे पर्यंत पडणाऱ्या पावसाचा अनुभव यावेळी कविता व गजलेतून सादर करण्यात आला.

अप्पर जिल्हाधिकारी मोनिका सिंह यांनी यावेळी सादर केलेल्या मुझे तो इश्क पहना है तुने... या सादरीकरणास रसिकांनी भरभरून दाद दिली. यानंतर मनिषा कुंभार यांनी सादर केलेल्या रंग निळा... ही कविता सादर करून पुन्हा रसिकांना कवितेच्या रुपात पुन्हा भिजण्याचा आनंद दिला. शरद ऋतुत येणाऱ्या अनुभवावर मोनिका सिंह यांनी सादर केलेल्या चाँद रात... और मैं... या सादरीकरणासही रसिकांनी प्रतिसाद दिला. यानंतर शरद ऋतूशी निगडीत अनुभवासी इतके सारे

राधानगरीच्या सानिध्यात उलगडलं गजल... अप्पर जिल्हाधिकारी मोनिका सिंह व निवासी उपजिल्हाधिकारी या कोल्हापूर जिल्हात यापूर्वी कार्यरत होत्या. यावेळी प्रवास करताना मिळालेल्या वेळेत मनातून निर्माण झालेल्या गजल व कवितेच्या निर्मितीचा अनुभव दोघांनीही सोलापूर रसिकांसोबत शेअर केला.

अप्पर जिल्हाधिकारी यांनी सोलापुरात पहिल्यांदा अनुभवले कडक ऊन : रंगभवन सभागृहात आयोजित करण्यात आलेल्या एक मैं... और एक तू... या कविता व गजलांच्या भावविश्वाशी निगडीत कार्यक्रमात निवासी उपजिल्हाधिकारी मनिषा कुंभार यांनी अप्परजिल्हाधिकारी मोनिका सिंह यांची नकळत मुलाखतही घेण्याचा प्रयत्न केला. सोलापुरातील त्यांचा अनुभव कसा आहे हे जाणून घेण्याचा प्रयत्न कुंभार यांनी केला. सोलापुरात आल्यानंतर मला पहिल्यांदाचा कडक उन्हाचा अनुभव आला, अशी टिप्पणी यावेळी सिंह यांनी केल्यानंतर सभागृहातील रसिकांत एकच हशा पिकला.

डॉल्बीभवती गर्दी होते, पण सभागृहात नाही; पोलीस आयुक्तांनी व्यक्त केली खंत : यावेळी पोलीस आयुक्त एम. राजकुमार यांचा सत्कार आयोजकांच्या वतीने करण्यात आला. यावेळी एम. राजकुमार म्हणाले, प्रशासनील दोन वरिष्ठ अधिकाऱ्यांनी आपल्या कर्तव्याशिवाय कलेची विशेष जोपासना केली आहे. ही बाब अत्यंत अभिमानास्पद व कौतुकास्पद आहे. बाहेर डॉल्बीभवती मोठी गर्दी होते, मात्र कला साहित्याच्या विश्वाकरिता सभागृहात गर्दी होत नाही ही मोठी शोकांतिका आहे.

सोने मजला... अजून पाहणे झाले नाही... ही कविता मनिषा कुंभार यांनी सादर केली.

अप्पर जिल्हाधिकारी सिंह यांनी सादर केलेल्या इश्क ने भी... खुदसे कैसे कैसे समझोते की... या सादरकरणास सोलापूरकरांची वाहवा मिळाली. यावेळी गीत सादर करतानाच जर कोणाच्या प्रती मनात प्रेम लपलं असेल तर ते व्यक्त करा असा संदेश यावेळी सिंह यांनी दिला. कवी मंगेश पाडगावकर यांच्या प्रेम म्हणजे प्रेम असतं... तुमचं... आमचं... सेम असतं... ही कविता यावेळी मनिषा कुंभार यांनी सादर केली. यानंतर एक क्षण भेटीचा... तुझ्या अन् माझ्या प्रेमाचा ही कविता सादर केली. यानंतर मोनिका सिंह यांनी सादर केलेल्या उस रोज... तू आया नहीं... ही गजल सोलापूरकरांना भावूक करून गेली. यावेळी मनिषा कुंभार व मोनिका सिंह यांनी सादर केलेल्या अनेक गीत व गजलचे समिप अखेर एक मैं और एक तू... असाच झाला. या कार्यक्रमास महसूल उपजिल्हाधिकारी अमृत नाटेकर, रोहयो उपजिल्हाधिकारी अंजली मरोड, कवी श्रीकांत मोरे यांच्यासह अन्य मान्यवर व सोलापूरातील रसिक मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

मनुष्य समाज नर और नारी दो तत्त्वों से मिलकर उसी प्रकार बना है, जिस प्रकार ईंट-चूना मिलकर इमारत बनती है। दोनों का महत्त्व और स्थान समान है। दोनों की उन्नति का सम्मिलित रूप ही वास्तविक उन्नति कही जा सकती है। संसार की आधी जनसंख्या नर के रूप में और आधी नारी के रूप के रूप में विभाजित है। यदि केवल पुरुष ही शिक्षित, सुयोग्य, समुन्नत और स्वतंत्र रहें और स्त्रियों को अशिक्षित, अयोग्य, पददलित एवं परतंत्र, प्रतिबंधित रखा जाए तो आधी जनसंख्या पतित स्थिति में ही पड़ी रहेगी। आधी और अधूरी उन्नति उस गाड़ी के समान मानी जाएगी जिसका एक पहिया तो बहुत सुंदर है, पर दूसरा टूटा पड़ा है।

सभ्य समाज वही कहा जाएगा, जिसमें नर के समान नारी को भी न्याय एवं विकास का अधिकार प्राप्त हो। कन्या और पुत्र के बीच में अंतर करना, एक को व्यर्थ और दूसरे को महत्त्वपूर्ण मानना, यह हमारा अन्यायपूर्ण दृष्टिकोण है। पुत्र हमें कमाई खिलावेंगे, बुढ़ापे में सेवा करेंगे, वंश चलाएँगे और पिंडदान देकर स्वर्ग पहुँचावेंगे। इन मान्यताओं के आधार पर हमें पुत्र की कामना अधिक रहती है। उसके जन्म पर खुशियाँ मनाई जाती हैं और कन्या होने पर उसे पराए घर का कूड़ा मानकर उपेक्षा की दृष्टि से देखा जाता है। लालन पालन, स्वास्थ्य, शिक्षा, खान पान आदि सभी बातों में कन्या-पुत्र के बीच भेदभाव बरता जाता है। फलस्वरूप कन्याएँ अविकसित एवं अशिक्षित रह जाती हैं, उनकी प्रतिभा एवं क्षमता कुंठित ही पड़ी रहती है।

स्वावलंबन की दृष्टि से उनमें कोई सामर्थ्य ऐसी नहीं रहने दी जाती, जिससे कुसमय आने पर वे अपना और अपने बच्चों का भरण-पोषण स्वयं कर सकें। उपार्जन एवं व्यवहारिक ज्ञान न होने के कारण आर्थिक जीवन में वे प्रायः असमर्थ ही रहती हैं। कुसमय में या तो उन्हें बिलख बिलखकर हीनतापूर्ण, पराश्रित, तिरस्कार भरा जीवनयापन करना पड़ता है या फिर अनैतिक अवलंबन स्वीकार करके अपने दिन काटने पड़ते हैं। जिन्हें उत्तराधिकार में कुछ संपत्ति मिलती है, वे उसका भी लाभ नहीं उठा पातीं, कुटुंबी और रिश्तेदार उनकी दुर्बलता का लाभ उठाकर उन्हें उससे भी वंचित कर देते हैं। पति को पसंद न आने पर पत्नी का जीवन कैसा दयनीय हो जाता है, उसके असंख्यों उदाहरण आँखों के आगे आए दिन आते रहते हैं। हिंदू नारी के सामने यह सारी कठिनाइयाँ केवल इसलिए उत्पन्न होती हैं कि उसे पुरुष की तुलना में हेय और तुच्छ माना जाता है। यदि कन्या और पुत्र में कोई अंतर न करे।

दोनों को लालन पालन, ज्ञानवर्धन शिक्षा दीक्षा एवं स्वावलंबन

की दृष्टि से समान रूप से विकसित करने की यदि हमारी दृष्टि रहे तो लड़कियाँ हर भली-बुरी परिस्थिति में अपने पाँवों पर खड़ी रहने और स्वाभिमानी जीवन बिताने लायक हो सकती हैं। वे अपने बढ़े हुए ज्ञान से गृह व्यवस्था को अच्छी तरह सँभाल सकती हैं, पति के लिए सच्ची संगिनी बन सकती हैं और अपने बच्चों को सुसंस्कृत बना सकती हैं। समाज का आधा अंश पददलित रहे और आधा अंग विकसित रहे तो यह अर्धांग बातकृ पक्षाघात के रोगी की जैसी स्थिति रहेगी। ऐसा लंगड़ा, लूला, काना, कुरूप समाज किसी प्रकार विकसित नहीं हो सकता। नारी के प्रति जब तक हमारा दृष्टिकोण न बदलेगा, जब तब कन्या को पुत्र से हीन माना जाता रहेगा, तब तक एक पहिये की टूटी फूटी गाड़ी की तरह ही हमारा खचड़ा चलेगा। प्रगति के पथ पर चलने के लिए हर माता को यह मान्यता बनानी पड़ेगी कि कन्या और पुत्र में कोई अंतर नहीं। बेटे-पोते से वंश चलता है, उस मूर्खता को भी त्याग देना चाहिए। वंश हमेशा अच्छे कार्यों से चलता है।

महापुरुषों का यश और नाम अभी भी चल रहा है, जबकि लाखों मनुष्य कुत्ते की मौत रोज मरते रहते हैं और दो-तीन पीढ़ी बाद उनके बेटे-पोते तक नाम भूल जाते हैं। बेटे के लिए लोग किस कदर लालायित रहते हैं, किस तरह मियाँ मसान पूजते, देवी-देवताओं की मनौती मनाते हैं, उसे देखकर उनकी संकीर्णता पर तरस आता है। दोनों हाथों की तरह, दोनों आँखों की तरह, हमें बेटे-बेटे एक समान मानने चाहिए और उनकी शिक्षा दीक्षा की समान व्यवस्था करनी चाहिए, तभी सभ्य समाज की रचना का श्रीगणेश हो सकेगा। नारी को उपेक्षा की दृष्टि से देखते रहने पर तो प्रगति का पथ सर्वथा अवरुद्ध ही पड़ा रहेगा। नर और नारी के अधिकार में हमें समता को ही स्थान देना पड़ेगा। जो बात एक के लिए उपयोगी है, वही दूसरे के लिए भी उचित हो सकती है। यदि स्त्री पर पुरुषों की कुदृष्टि पड़ने से उसका शील नष्ट होने का भय है तो यही भय पुरुषों के लिए भी करना उचित है, क्योंकि उन पर भी नारी की दृष्टि पड़ सकती है और उनका भी शील नष्ट हो सकता है। ऐसी दशा में यदि नारी के लिए परदा उचित है तो पुरुषों को भी घूँघट धारण करना चाहिए। यदि पुरुष ऐसे विश्वस्त हैं कि वे किसी की भी कुदृष्टि से विचलित नहीं होते तो यह विश्वास नारी पर भी करना पड़ेगा। स्वास्थ्य के लिए नितांत हानिकारक और सांसारिक ज्ञान से वंचित रखने वाली, नारी को मानसिक एवं व्यवहारिक दृष्टि से अशक्त बना देने वाली परदाप्रथा का आज कोई औचित्य नहीं। सामन्तवादी नृशंस शासनकाल में जब स्त्रियों के अपहरण का भय निरंतर बना रहता था, उस समय नवयुवतियों को घर से बाहर न निकलने देने और घूँघट मारकर रहने

का कोई औचित्य हो सकता था। पर आज वह परिस्थितियाँ नहीं रहीं तो भी बंदरिया की तरह इस मरे बच्चे की लाश को हम छाती से क्यों चिपकाए रहें? बंगाल, गुजरात, पंजाब, महाराष्ट्र, दक्षिण भारत में जहाँ परदा नहीं होता, वहाँ दुराचार फैल गया हो और उत्तर प्रदेश, राजस्थान, मध्य प्रदेश, आदि थोड़े से प्रदेश के उच्चवर्ग में जहाँ परदा होता है वही कोई बहुत बड़ा सदाचार रह रहा है। क्या ऐसी बात है? वस्तुस्थिति इससे उलटी है, जहाँ जितना छिपाव रहेगा, वही उतना आकर्षण बढ़ेगा। यह आकर्षण ही व्यभिचार को जन्म देता है। परदा सदाचार का नहीं, दुराचार का प्रतीक है। यह एक स्पष्ट स्वीकृति है कि हमें अपनी बहू बेटियों के सदाचार का विश्वास नहीं। इसलिए इन्हें मुँह खोलने, बात करने की भी स्वाधीनता न देकर हम पिंजड़े के पक्षी या जेल के कैदी की तरह हर घड़ी बनाए रहते हैं। मरी लाश को कफन से ढंक देने की बात समझ में आती है, पर जीवित नारी को लाश मानकर उसे परदे से लपेटे रहने का क्या औचित्य हो सकता है? दहेज स्पष्टतः नारी जाति का तिरस्कार है। बूढ़ी गाय या बीमार बछिया को कोई पड़ा तभी दान में लेता है, जब उसके चारे के लिए कुछ दक्षिणा भी साथ में मिले। इसी प्रकार कन्या को स्वीकार करने की कृपा का मुआयजा लोग दहेज के रूप में माँगे तो इससे बूढ़ी गाय या बीमार बछिया से ही लड़की की तुलना होती है। तिरस्कृत नारी गृहलक्ष्मी नहीं हो सकती।

सम्मान और स्वागत के साथ सौभाग्य की साक्षात् देवी मानकर जब तक नारी को घर में स्थान न मिलेगा। तब तक उसकी मनोदशा उस स्तर की कदापि नहीं हो सकती कि वह अपने व्यक्तित्व को निखारती हुई अपनी क्षमताओं का लाभ पति के परिवार को या अपने बच्चों को दे सके। उसका मन सदा मिचा मिचा सा रहेगा और आत्मग्लानि एवं आत्महीनता के कारण वह अपने आपको जमीन में गढ़ी जाती-सी अनुभव करती रहेगी। दहेज की कमी के कारण जिसका विवाह अनेक स्थानों से अस्वीकृत हो चुका है। बड़ी खुशामद और घर के बरतन, कपड़े बेचकर जिसके पिता ने अपनी बच्ची के हाथ पीले किए हैं, वह कन्या अपनी व्यर्थता और हीनता ही सदा अनुभव करती रहेगी। जिनकी ससुराल वालों ने उसके पिता को इतना सताकर काबुली पठान की तरह दहेज वसूल किया है। उनके प्रति कोई कन्या कभी सम्मान के भाव नहीं रख सकती। मजबूरी से वह अपनी व्यथा अपने भीतर छिपाए रह सकती है, पर साथ ही गहरी घृणा भी उसके मन में अवश्य छिपी रहेगी। दहेज के कारण कितनी आर्थिक विषमता समाज में पैदा होती है। इसे हम सब भली भाँति जानते हैं। हममें से हर एक के यहाँ पुत्र है और साथ ही कन्या भी। यदि पुत्र के विवाह में दहेज लिया जाता है तो कन्या के में देना भी पड़ेगा। फिर क्यों दूसरों को पीड़ा दें और स्वयं उत्पीड़न सहें। दहेज के मिटने से सभी का लाभ है। दहेज के पीछे जहाँ लड़केवालों की

लोभवृत्ति काम करती है, वहाँ शेखीखोरी की अहंता भी कम नहीं जुड़ी होती। लोगों को भ्रम है कि, "जो जितना पैसा फूँकता है, वह उतना बड़ा अमीर समझा जाता है और जो जितना अमीर होता है, वह उतना ही बड़प्पन का अधिकारी है। यह मान्यता वास्तविकता से बिलकुल विपरीत है। गाढ़ी कमाई का पैसा धूमधाम और बरात-दावत जैसे निरर्थक और कष्टसाध्य कार्य में उड़ा डालने में क्या बुद्धिमानी है। कोई भी उड़ाऊ आदमी, घरफूँक तमाशा देखने का ऊतपन अपनाकर दूसरों का उपहासास्पद ही बना है। फिर तीन दिन थोड़ी वाहवाही भी मिल जाए तो अपने बाल-बच्चों के पोषण के लिए नितांत आवश्यक पैसा इस प्रकार उड़ा देने से उत्पन्न होने वाली कठिनाई की तुलना में उस क्षणिक वाहवाही का मूल्य कितना हो सकता है? विवेक की कसौटी पर देखने से विवाह-शादियों में होने वाला खरचा एक प्रकार से बिलकुल ही मूर्खतापूर्ण और निरर्थक सिद्ध होता है। एक तीसरा कारण यह भी है कि कन्या के लिए बहुमूल्य जेवर चढ़ाने की माँग भी होती है। कन्यावाले प्रत्यक्ष या परोक्ष रूप से लड़केवाले को मजबूर करते हैं कि वह कीमती जेवर और कपड़े चढ़ावें और अपनी अमीरी प्रमाणित करें। इस खरचीली माँग को पूरा करने के लिए लड़केवाला कृशियाँ की जूती मियाँ का सिर वाली कहावत चरितार्थ करके लड़की वाले से ही जेवरों की कीमत दहेज के रूप में वसूल करता है। दहेज का विरोध आरंभ करने के साथ साथ ही जेवर और कपड़ों का दिखावा बंद करने की प्रथा भी चलानी पड़ेगी।

इस चढ़ावे को प्रतिष्ठा और प्रशंसा का आधार बिलकुल भी न बनने दिया जाए। बड़ी संख्या में बचत ले जाने की, बड़ी बड़ी दावत करने की, आतिशबाजी चलाने की, गाजे बाजे की ऐसी कौन-सी आवश्यकता है, जिसके बिना विवाह कार्य संपन्न न हो सकता हो? यह फिजूलखरची हटाकर विवाह को अत्यंत सादा और सरल बना देना चाहिए। जिससे वह न तो लड़कीवाले के लिए कष्टसाध्य रहे और न लड़केवाले के लिए भारी पड़े। वर-कन्या के भावी जीवन प्रगति के लिए यदि कुछ दे सकना उनके पिता-माताओं के लिए संभव हो तो वह विवाह के कुछ समय बाद स्वेच्छापूर्वक उस समय दें। जबकि दबाव और प्रतिष्ठा जैसा कोई प्रश्न शेष न रह जाए। विवाहों को महँगा बनाना अपनी बच्चियों के जीवन-विकास पर कुठाराघात करना है। जिन्हें अपनी या दूसरों की बच्चियों के प्रति मोह-ममता न हो, जिन्हें इस दो दिन की धूमधाम की तुलना में नारी जाति की बर्बादी उपेक्षणीय लगती हो, वे ही विवाहोन्माद का समर्थन कर सकते हैं। जब तक विवाह को भी नामकरण, अन्नप्राशन, मुंडन, विद्यारंभ, यज्ञोपवीत की तरह एक बहुत ही सरल स्वाभाविक, सादा और कम खरच का न बनाया जाएगा, तब तक नारी जाति की उन्नति और सुख-शांति की आशा दुराशामात्र ही रहेगी। यदि लड़के यह माँग

करते हैं कि हमें सबसे अधिक रूपवती लड़की ही चाहिए तो यही अधिकार लड़कियाँ भी लेंगी। काले-कुरूप लड़कों को तब अविवाहित ही रहना पड़ेगा। क्योंकि लड़कों की भाँति लड़कियाँ भी रूप-लावण्य की कसौटी पर ही लड़कों का चुनाव करने लगेगी। आज काली-कुरूप लड़कियों को उपेक्षा की दृष्टि से देखा जाता है, कल यही समस्या काले-कलूटे लड़कों के सामने उत्पन्न होगी। यदि कुरूप लड़कियों का उनके पति तिरस्कार करते हैं तो कुरूप लड़कों को कैसे अपनी पत्नी का आदर मिल सकेगा? नाप-तोल के एक ही बाँट रखने पड़ेंगे। भारत गरम देश है, यहाँ अधिकांश लोग काले-कलूटे होते हैं, क्या नर क्या नारी। यदि यहाँ गुण के आधार पर नहीं, रूप के आधार पर पसंदगी की प्रथा डाली तो राष्ट्र के दांपति जीवन में असंतोष की वह आग सुलगने लगेगी कि तलाक और परित्यागों के प्रवाह में सारी गृह व्यवस्था नष्ट हो जाएगी। रूप की प्यास विवाह के बाद भी बनी रहेगी और उससे दांपति जीवन की पवित्रता नष्ट होकर व्यभिचार और परित्याग की व्यापक अव्यवस्था दृष्टिगोचर होने लगेगी। यदि स्त्री के मरने के बाद पुरुष दूसरा, तीसरा विवाह कर सकता है तो नारी को किस तर्क के आधार पर उस अधिकार से वंचित रखा जाएगा? यदि पतिव्रत आवश्यक है तो पत्नीव्रत की उपेक्षा कैसे सहन होगी? यदि पति के साथ सती हो जाना उचित है तो वह आदर्श पतियों को भी क्यों उपस्थित नहीं करना चाहिए? यदि वृद्ध पुरुष किशोरी लड़कियों को विवाह-बंधन में बाँध सकते हैं तो वृद्धाएँ भी किशोर लड़कों को वैसे ही बंधन में बाँधने को विवश होने की आशा क्यों न करें? यदि कुलक्षणी स्त्री को उसका पति नहीं निबाहना चाहता तो बेवकूफ पति को उसकी स्त्री क्यों न दुत्कार देगी? नारी से हम शील-सदाचार की बड़ी बड़ी आशाएँ करते हैं, उस बेचारी ने

अपना प्राण निचोड़ निचोड़कर हमारी उस आशा की पूर्ति भी की है। पर इसका अर्थ यह नहीं है कि दूसरा पक्ष बिलकुल ही निरंकुश रहे और शील-सदाचार का सारा भार एक ही पक्ष के ऊपर डाल दिया जाए।

जो भी नियम उचित एवं आवश्यक हों, वे दोनों ही पक्षों के ऊपर समान रूप से लागू होने चाहिए। यदि वर्तमान व्यवस्थाएँ और परंपराएँ नारी के लिए ठीक हैं तो उन्हें ही पुरुषों को भी अपना लेना चाहिए। यदि पुरुष अपने लिए कुछ अधिक सुविधाएँ चाहते हैं तो वे ही नारी को भी देने की उदारता उन्हें करनी चाहिए। न्याय की आत्मा कहती है कि, नर और नारी के कार्यक्षेत्र में तथा शारीरिक स्थिति में भले ही कुछ अंतर रहे, पर इसी कारण उन्हें मानवोचित अधिकारों से वंचित नहीं किया जाना चाहिए। भले या बुरे जो भी नियम बनें, वे दोनों के लिए ही समान बनें। शिक्षा और ज्ञान की दृष्टि से भारतीय नारी अत्यधिक पिछड़ी हुई है। उसका यह पिछड़ापन समाज की प्रगति में सब प्रकार बाधक है। एक पहिये की गाड़ी से कोई क्या आशा करेगा? अर्धांग पक्षाघात का रोगी अपनी सफल जीवनचर्या कैसे बना सकेगा। जिसकी आधी जनसंख्या नारी के रूप में दीन हीन, शिक्षा दीक्षा से रहित, मानवीय अधिकारों से वंचित और हर प्रकार पददलित स्थिति में पड़ी हुई है, वह समाज भला किस प्रकार सभ्यता और प्रगति के पथ पर अग्रसर हो सकेगा? इस कठिनाई पर हमें विचार करना होगा। राष्ट्र की आधी जनसंख्या को इस दुर्गति में देर तक नहीं छोड़ा जा सकता। यदि हमें सामाजिक स्तर में सभ्यता को स्थान देना है तो नारी के न्यायपूर्ण अधिकारों को उसे देने के लिए हमें इच्छा या अनिच्छा से तैयार होना ही पड़ेगा।

***

भाजपा के दिग्गज नेता रामदयाल प्रजापति का निधन

भोपाल (म.प्र.) : वरिष्ठ भाजपा नेता और मध्यप्रदेश माटीकला बोर्ड के अध्यक्ष रामदयाल प्रजापति का ०९ फरवरी को निधन हो गया। करीब ७० वर्षीय प्रजापति भोपाल नगर निगम के अध्यक्ष भी रह चुके हैं। ०९ फरवरी को अपरान्ह करीब ग्यारह बजे उन्होंने

अस्पताल में इलाज के दौरान अंतिम सांस ली। वे अपने पीछे पत्नी और दो पुत्र-दो पुत्रियों सहित भरपूर परिवार छोड़ गए हैं।

बताया जाता है की स्व. प्रजापति आज सुबह घर के बाथरूम में गिर गए थे। परिजन उन्हें तत्काल जवाहर चौक स्थित निजी अस्पताल ले गए जहां भर्ती कर लिया गया। उपचार के दौरान ही उन्हें सायलेंट हार्ट अटैक आया और चिकित्सकों की तमाम कोशिशों के बाद भी उन्हें बचाया नहीं सका। अस्पताल से उनके पार्थिव देह को शाहजहांनाबाद

स्थित उनके निवास ले जाया गया, अंतिम यात्रा उनके निवास कुम्हारपुरा शाहजहांनाबाद से निकली। छोला विश्राम घाट पर अंतिम संस्कार किया गया। प्रजापति के निधन से प्रदेश भाजपा एवं प्रजापत समाज में शोक की लहर दौड़ गई। रामदयाल प्रजापति के निधन पर केन्द्रीय मंत्री शिवराज सिंह चौहान और बीजेपी प्रदेशाध्यक्ष वीडी शर्मा समेत तमाम नेताओं ने दुख व्यक्त किया है। मुख्यमंत्री डॉ. मोहन यादव ने प्रजापति के आकस्मिक निधन पर दुःख व्यक्त किया है। मुख्यमंत्री डॉ. यादव ने कहा की श्री रामदयाल प्रजापति ने नगर निगम के सभापति और माटी कला बोर्ड के अध्यक्ष के पद पर रहते हुए माटी कला के क्षेत्र में तथा माटी कला से जुड़े गरीबों, महिलाओं और कलाकारों के विकास में महत्वपूर्ण योगदान दिया। मुख्यमंत्री डॉ. यादव ने बाबा महाकाल से दिवंगत आत्मा की शांति और शोक संतृप्त परिवार को यह दुःख सहन करने की शक्ति देने की प्रार्थना की है।

***

जब जिम्मेदारियों का बोझ हो, तो रोना मना है पति की मृत्यु के बाद ड्राइविंग सीख सविता कुंभार ने संवारी बेटी की जिंदगी

- ऋषिकेश जगताप

वर्ष २००५ में पुणे महानगर पालिका ने यशस्विनी महिला का पुरस्कार देकर सविता को सम्मानित किया। साथ ही अब तक उन्हें अलग-अलग क्षेत्रों से कुल ६५ पुरस्कार मिल चुके हैं। उन्होंने अपनी जीवन यात्र पर एक किताब लिखी है।

हौसले को सलाम... वे आपके आसपास ही हैं। संघर्ष कर रही हैं। उन्हें सहानुभूति नहीं, प्रोत्साहन चाहिए। कोई स्वाभिमान की लड़ाई लड़ रही है, तो कोई तमाम सीमाओं को धता बताते हुए जीवन में आगे बढ़ रही है। वे हर दिन नए संकल्पों के साथ घर से निकलती हैं, जूझती हैं, भागती हैं और दुनिया की चुनौतियों का डंटकर सामना करती हैं। महिला दिवस पर दैनिक भास्कर ने पुणे की कुछ ऐसी महिलाओं की कहानियां टटोली, जिनका जीवन उतार-चढ़ाव से भरा है। इसके बावजूद बिना शिकवा-शिकायत उनका सफर जारी है... मुस्कान के साथ....

जब जिम्मेदारियों का बोझ सिर पर हो और कोई मददगार न हो, तो आंसू भी जिम्मेदारी निभा कर खुद ही सूख जाते हैं। सविता कुंभार अपने रिक्शा चालक पति और तीन साल की प्यारी बेटियां के साथ अपनी गृहस्थी में खुश थी। तभी अचानक सविता पर दुःखों का पहाड़ टूट पड़ा। सात साल साथ निभाने के बाद एक दिन अचानक सविता के पति की मृत्यु हो गई। सविता का जीवन अंधकारमय हो गया। लेकिन मासूम बेटी को देख उसने खुद को संभाला। लेकिन घर की जिम्मेदारी संभालना आसान नहीं होता। सविता ज्यादा पढ़ी-लिखी नहीं थी। कुछ लोगों ने लोगों के घरों में काम करने की सलाह दी, लेकिन सविता को यह गंवारा नहीं था। उसने अपने पति के रोजगार को ही अपने लिए रोजगार के रूप में चुना। उसने रिक्शा चलाना सीख लिया। शुरू-शुरू में कुछ परेशानियां आईं लेकिन बाद में अन्य रिक्शा चालकों और यात्रियों का सहयोग मिला और सविता कुंभार की तीन पहियों पर चल रही जिन्दगी पटरी पर आ गई। उसने अपना सारा ध्यान अपनी बेटी की परवरिश पर लगाया और खुद भी नौवीं तक पढ़ाई की। लेकिन सविता को जल्दी ही समझ में आ गया कि, सिर्फ रिक्शा चला कर ही वह अपनी बेटी का जीवन नहीं संवार सकती।

परिवार की ओर से सविता को मदद की उम्मीद नहीं थी। २००३ में उसने अपने कुछ रिश्तेदारों से पैसे उधार लिए और एक बैन खरीदी। स्कूली बच्चों की सुरक्षा को ध्यान में रखते हुए पुणे महानगर पालिका ने महिलाओं को मेटाडोर चलाने की मुफ्त ट्रेनिंग देने की योजना चला रखी थी। इसमें हिस्सा लेने वाली ९३ महिलाओं में से सविता ने भी ट्रेनिंग ली। ट्रेनिंग के बाद उन्होंने दोस्तों से कुछ पैसे जुटाए और बैन खरीदी। २००४ में प्राजक्ता स्कूल वैन के नाम से स्कूली बच्चों का परिवहन शुरू किया। तिलक रोड़ स्थित डीईएस विद्यालय और गर्ल्स स्कूल में बच्चों को स्कूल लाने-ले जाने की जिम्मेदारी ली। वे इन दोनों स्कूलों से लगभग ४० बच्चों को ले जाते हैं। सविता कहती है, प्राजक्ता मेरी इकलौती बेटी और मेरे जीवन का सहारा है। वह फैशन डिजाइनर बनना चाहती थी। मैंने उसे बड़ी मेहनत से इस काबिल बनाया कि, वह अपने पैरों पर खड़े हो सके और स्वाभिमान की जिन्दगी जी सके। आज उसकी शादी हो चुकी है और वह अपने परिवार में खुश है। सविता का सफर यहीं नहीं रुका। उन्होंने संकटग्रस्त महिलाओं की मदद के लिए एक स्वयं सहायता समूह को भी स्थापना की है।

***

विजयलक्ष्मी प्रजापति पार्षद द्वारा बजरंग नगर महिला मंडल ने फाग महोत्सव मनाया गया

कोटा देहात जिला अध्यक्ष प्रेम गोचर रहे। जिनका मेला समिति द्वारा माला पहनाकर साफा बंधवाकर स्मृति चिन्ह भेंट कर स्वागत किया विशिष्ट अतिथि पंचायत समिति सुल्तानपुर की ग्राम पंचायतो

के सरपंच घनश्याम यादव जिला अध्यक्ष सरपंच संघ कोटा जितेंद्र मेघवाल सरपंच सीमलिया राजेश मीणा सरपंच प्रतिनिधि पोलाई हंसराज गौतम निदेशक विजन कॉन्वेंट स्कूल सिमलिया रहे। मेला कमेटी के सदस्य मनोज वीणा, मुकुटबिहारी मेघवाल, श्यामसुंदर वेष्णव, रेखा सुमन कोशलया मेहरा के द्वारा अथितियों का स्वागत किया गया। मेले में सांस्कृतिक इवेंट द्वारा कार्यक्रम आयोजित किया गया। जिसमें इंस्टा स्टार आरोही नायक, पिकी कोटा, समीर सरगम, जीतू जितेंद्र अनेक कलाकारों द्वारा बहुत ही सुन्दर प्रस्तुति देकर दर्शकों को देशभक्ति और फिल्मी गानो पर झूमने पर मजबूर कर दिया।

मंजील अंतिम

(श्रीमती सलघंटे सिंधु किशनराव, लातूर)

हरपल गाउँ सियाराम सियाराम ।
 इन चरणों में मंजील अंतिम ॥१॥
 माया, मोह के कैद में जीवन,
 भटके चारो ओर चंचल चितवन ।
 रेत में तडपें जैसे जीव जलबिन ।
 इन चरणों... ॥१॥
 संसार सिंधु में भटकी नैया ।
 खिंचलो तोहरी ओर तुम्ही हो खिवैया ।
 करो उद्धार मेरा कौसल्या नंदन ।
 इन चरणों में... ॥२॥
 मैं कटपुतली तोहरे हात डोर
 नाचूँगी जैसे तुम नचाओ गे वैसे ।
 कौन रघुवीर मेरा तुमबिन ।
 इन चरणों में मंजील अंतिम ॥३॥
 हरपल गाउँ सियाराम सियाराम ।
 इन चरणों में मंजील अंतिम ॥

***

नारी अब न हारी
 (बाबासाहेब कुंभार)

क्या नारी अबला है...
 क्या नारी सबला है...
 नारी का सम्मान करना है
 तो हर एक का सम्मान होता है
 क्यों बिना नारी के न कोई पैदा है
 बिना नारी के न कोई बढा हुआ है
 ये तो बनानेवाले की देन है
 नारी का ये मानो एक पुनर्जन्म है
 घर का संचालन भी नारी से है
 विश्व का पालन भी नारी से है
 नारी अब खुद की रक्षा करना जानती है
 साथ में अपनों की भी रक्षा करती है
 शिक्षा, रक्षा, खेल, चालक, मालक सब जगह नारी है
 नर से भी एक एक कदम बढकर नारी भारी है
 समय बदल रहा है, नर नारी एक समान है
 घर में, समाज में, विश्व में एक नवनिर्माण है

***

सब्जियाँ

(डॉ. शोभा ओम प्रजापति, इंदौर म.प्र.)

देखो! हरी भरी सब्जियाँ सारी,
 लौकी गिलकी पालक है प्यारी ।
 लाल लाल गोल टमाटर से
 अपनी सेहत खूब बनाओ,
 लम्बी-लम्बी गाजर खाकर
 नेत्र ज्योति भी खूब बढ़ाओ,
 आलू गोभी भिंडी टिंडे कटहल
 रहो तैयार बच्चों खाने को हरपल,
 मैथी करेला भी तुम खुशी से खाओ
 इनसे पेट की कृमि को दूर भगाओ ।
 भरवां बैंगन या हो उसका भरता
 यह आयोडीन की पूर्ती है करता,
 लाल हरी तीखी या हो शिमला मिर्ची
 सब बच्चों ने हर सब्जी खाना सीखी ।
 करे न कोई किसी भी सब्जी की बुराई
 ये सब्जियाँ तो बहुत पौष्टिक हैं भाई,
 गोलू बंटी बबली सब बच्चे आओ
 सभी सब्जियाँ मिलकर खाओ
 तभी तो तुम स्वस्थ कहलाओ ।

***

मेरी प्यारी माँ

(सलघंटे सिंधु किशनराव, जि.प. लातूर)

ओ प्यारी माँ, मेरी प्यारी माँ,
 तेरेबिना सुना सुना सारा जहाँ ॥१॥
 तुझ से शुरू हुई मेरी जिंदगानी ।
 तुने सुनाई लोरीयाँ, कहानी ।
 सदा तेरी बसी रहे मुझमे जान ।
 तेरे बिना... ॥१॥
 च्याहे चाँद तारे तेरे कदमों मे बिछा दूँ ।
 दुनिया की हर खुशी तुझपे वार कर दूँ
 फिर भी न चुका सकूँ तेरे ऐहसान ॥२॥
 चरणों में तेरे तिरथ, धाम ।
 तुझसे बडा नहीं कोई धाम ।
 माँ के रूप में मिला भगवान ॥३॥
 माँ की ममता का मोल ना कोई ।
 याद तेरी आयी तो आँख भर आयी ।
 माँ के चरणों में कोटी प्रणाम ॥४॥

***

प्रजापति समाज मुंबई वार्षिक सम्मेलन संपन्न

श्रीयादेवी माता, महात्मा फुले, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर प्रतिमा पूजन समय अध्यक्ष रामजनम प्रजापति, कार्याध्यक्ष शरद प्रजापति, उपस्थित मान्यवर

मंचासिन रामलाल प्रजापति, आर.बी.के. प्रजापति, रामजनम प्रजापति, शैलेश घेडिया, राजेश प्रजापति, अरुण कुंभार, सुत्रसंचालक धर्मराज प्रजापति

रामजनम प्रजापति

संमेलन को संबोधित करते हुए उद्योजक अरुण कुंभार पुणे समवेत कुंभश्री संपादक संजय राजे

प्रजापति दर्शन पुस्तिका प्रकाशन मंचासीन मान्यवरों की कर कमलो से सम्पन्न

बिल्डर राजेशजी प्रजापति का सम्मान करते हुए राजेश प्रजापति (पुना), अरुण कुंभार (पुना), राजेशजी, रामजनम प्रजापति, शैलेश घेडियाँ, संजय राजे, शरदजी प्रजापति व मान्यवर

फाँड़ी उद्योजक राजेश प्रजापति का सम्मान करते हुए कार्याध्यक्ष शरदजी प्रजापति एवं मान्यवर

मुंबई : प्रजापति समाज मुंबई का ४५ वां वार्षिक संमेलन कार्यक्रम विगत वर्ष की भांति इस वर्ष भी नवीं मुंबई के एरोली सेक्टर एक स्थित प्यारेलाल प्रजापति हाल में संपन्न हुआ। मुंबई के विभिन्न क्षेत्रों से स्वजातीय बंधुओं ने बड़ी संख्या में उपस्थित होकर कार्यक्रम को सफल बनाया। मुख्य अतिथि के रूप में राजेश प्रजापति बी.ई. गोल्ड मेडलिस्ट सीएमडी प्रजापति कंस्ट्रक्शन लिमिटेड व शैलेश घेडिया सी.ए. बीजेपी मुंबई प्रोफेशनल सेल प्रेसिडेंट मौजूद रहे। अतिथि के रूप में डा.रामलाल प्रजापति के.एम. हॉस्पिटल मुंबई, डा. कन्हैयालाल कुंभार, डा.शाशिकला प्रजापति, रामचंद्र प्रजापति व्यवसायी, लालचंद प्रजापति, विजय कुमार प्रजापति सीए, अरुणकुमार कुंभार प्रजापति सीएमडी निशा इंजीनियरिंग पुणे, राजेश प्रजापति सीएमडी प्रजापति फाउंड्री पुणे, प्रोफेसर श्याम प्रजापति, उषा प्रजापति सीए, आशा प्रजापति सीए, प्रोफेसर जगदीश प्रजापति वाइस प्रिंसिपल, संजय राजे संपादक कुंभश्री पत्रिका मौजूद रहे। कार्यक्रम का उद्घाटन नंदकिशोर प्रजापति व्यवसायी द्वारा किया गया। मुख्य अतिथि राजेश प्रजापति ने संबोधित करते हुए कहा कि किसी भी समाज को आगे बढ़ाने के लिए मेहनत और शिक्षा की आवश्यकता होती है। हर एक व्यक्तीने अपने उद्देश्य पर ध्यान देते हुए सतत आगे बढ़ाने हेतु संघर्ष करते रहना चाहिए। वहीं शैलेश घेडिया ने कहा कि समाज को आगे बढ़ाने के लिए शिक्षा के साथ-साथ एकता की जरूरत होती है जब तक हम एकत्रित होकर अपने समाज के लोगों को सहयोग नहीं करेंगे तब तक समाज आगे नहीं बढ़ सकता है। कुंभश्री संपादक संजय राजेने संबोधित

करते हुए कहा की धन और पैसे की चोरी हो सकती है, घर और जमीन बाहुबली गुंडो द्वारा छिनी जा सकती है, लेकिन शिक्षा एक ऐसी चीज है जो कोई छीन नहीं सकता! इस लिये बच्चो को जरूर जरूर शिक्षा दे! उद्योगपती राजेशजी प्रजापती तथा अरुण कुमार कुंभार इन्होने संबोधित करते हुए कहा की, नोकरी मांगने की बजह नोकरी देने वाले बनो खुदका उद्योग व्यवसाय करो!

कार्यक्रम में बच्चों द्वारा सांस्कृतिक कार्यक्रम पेश किया गया। जहां पर लोगों ने तालिया की गड़गड़ाहट से बच्चों का उत्साह वर्धन किया। संस्था की तरफ से होनहार बच्चों को प्रशस्ति पत्र देकर सम्मानित किया गया। कार्यकारी अध्यक्ष शरद प्रजापति ने संस्था के कार्यों और उसके उद्देश्यों का विस्तार से वर्णन किया। इस अवसर पर तमाम सामाजिक कार्यकर्ताओं के साथ-साथ सी.पी. प्रजापति प्रजापति विकास मंडल नवीं मुंबई, रमेश प्रजापति एपीके समाज मुंबई, राजेंद्र प्रसाद प्रजापति प्रजापति सेवा संघ मुंबई अपने सहयोगियों के साथ मौजूद रहे। कार्यक्रम को सफल बनाने में प्रजापति समाज मुंबई के सभी कार्यकारिणी सदस्यों ने तन मन धन से अपना सहयोग प्रदान किया। अंत में प्रजापति समाज मुंबई के अध्यक्ष प्रोफेसर राम जन्म प्रजापति ने आए हुए सभी अतिथियों का आभार व्यक्त किया। कार्यक्रम का सफल संचालन धर्मराज प्रजापति द्वारा किया गया।

***

कोटा में प्रजापति कुंभकार समाज का होली मिलन कार्यक्रम संपन्न हुआ

कोटा में १७ मार्च कुंभकार समाज प्राचीन काल से अपने माटी कला के माध्यम से सेवाभावी समाज रहा है। यह बात अखिल भारतीय प्रजापति कुंभकार महासंघ जिला कोटा के तत्वाधान में गैल गैस प्लांट के पास आवली में आयोजित कुंभकार समाज के होली मिलन कार्यक्रम में मुख्य अतिथि शिक्षा मंत्री मदन दिलावर ने आगे कहा- राजस्थान सरकार ने प्रदेश में विलुप्त हो रही माटी कला को जीवित रखने के लिए समुच्चय जिला मुख्यालय में कुंभकारों को मिट्टी के बर्तन बनाने काम आने वाली मिट्टी खोदने के लिए जगह चिन्हित कर आवंटित करने का आदेश दिया है। शिक्षा मंत्री मदन दिलावर ने आगे कहा कि फिर भी कहीं मिट्टी खोदने की दिक्कत आती है तो सरकार को सूचना करें कुंभकार समाज की और भी समस्या होगी उसे सरकार तुरंत दूर करने का प्रयास करेगी।

कार्यक्रम की अध्यक्षता अखिल भारतीय प्रजापति कुंभकार महासंघ नई दिल्ली मुंबई के राष्ट्रीय महासचिव नंदलाल प्रजापति ने की।

कुंभकार महासंघ के कोटा जिला अध्यक्ष तुलसीराम प्रजापति ने आगे बताया कि कार्यक्रम के विशिष्ट अतिथि हाडोती प्रजापति समाज सुधारक संघ के अध्यक्ष मोहनलाल प्रजापति, प्रजापति शिक्षा प्रचार सभा अध्यक्ष कांतिलाल पोटर, प्रजापति महासंघ के राष्ट्रीय युवा कार्यकारी अध्यक्ष राजकुमार उदयवाल, वरिष्ठ समाजसेवी जगन्नाथ प्रजापति, भाजपा के जिला मंत्री सियाराम वैष्णव, भाजपा

गणेश नगर मंडल के अध्यक्ष रामचंद्र नागर, भाजपा के वरिष्ठ नेता विनोद सिंह कुशवाहा थे।

में महासंघ युवा संगठन प्रदेश सचिव किशोर प्रजापति, जमना शंकर प्रजापति, रमेश सांमरिया, नरेंद्र पाल प्रजापति, हरिओम प्रजापति, अमृतलाल प्रजापति, बाबूलाल प्रजापति, श्री यादें माता प्रजापति विकास सेवा समिति आवली रोजड़ी अध्यक्ष रमेश मोरवाल, संयोजक सूरज करण प्रजापति, हेमराज प्रजापति, हरिनारायण प्रजापति, सुरेंद्र प्रजापति, बबलू प्रजापति, सूरजमल जी प्रजापति, लक्ष्मी नारायण प्रजापति, धर्मेन्द्र प्रजापति, प्रजापति अमरलाल, प्रजापति राजाराम, प्रजापति सुरेश, प्रजापति राजेश, प्रजापति अध्यापक अशोक, प्रजापति मुरली, प्रजापति मनीष, प्रजापति राधेश्याम, प्रजापति अटरू से रामभरोस अजमेरा, हेमराज प्रजापति, गणेशराम प्रजापति, प्रजापति विकास समिति बालिताके अध्यक्ष सीताराम प्रजापति, मोडलाल प्रजापति, शिक्षा प्रसार सभा महिला अध्यक्ष श्रीमती मीना प्रजापति आदि सैकड़ों समाज बंधु और महिला शामिल थी।

कार्यक्रम का संचालन हरिओम प्रजापति तुलसीराम काकरवाल ने सफलतापूर्वक किया। कार्यक्रम के अंत में कुंभकार महासंघ के जिला अध्यक्ष तुलसीराम प्रजापति का समाज बंधुओं ने केक काटकर जन्मदिन मनाया।

***

कुम्भ पर्व पर धूमधाम से निकली श्री यादे माता की शोभायात्रा, धर्मसभा में श्री यादे माता को राष्ट्रीय संत घोषित करने का लिया संकल्प

प्रयागराज/इलाहाबाद (उत्तरप्रदेश) : प्रजापति समाज की गौरव एवं कुलदेवी श्रीयादे माता की जन्मजयंती ३१ जनवरी को श्रीयादे प्रजापति अमृत कुंभ महोत्सव के अंतर्गत प्रयागराज त्रिवेणी संगम पर प्रजापति समाज के धर्म जागरण रथ यात्रा का समापन होने के साथ ही ३१ जनवरी को श्रीयादे मां जयंती पर्व के उपलक्ष्य में भव्य शोभायात्रा एवं विशाल भंडारे का आयोजन किया गया। उक्त कार्यक्रम की अगुवाई राष्ट्रीय प्रजापति समाज सकल पंच भारत एवं श्री शनि शांति धाम आश्रम मिश्रौली जिला झालावाड़ राजस्थान के महंत स्वामी रामनारायणजी महाराज द्वारा की गई। इसके पूर्व संत श्री द्वारा देश के कई प्रदेशों में धर्म जागरण रथ यात्रा निकालकर कुंभ पर्व के लिए

समाज बंधुओं को आमंत्रित किया गया। ३१ जनवरी को डीजे, ढोल-ताशे, एवं गाजे बाजे के साथ धूमधाम से शोभायात्रा निकाली गई। तथा २५१ फीट चुनरी मां गंगा को समर्पित कर, २५१ कलश भरकर गंगा माता का पूजन किया गया। एवं इसके साथ ही सामाजिक संत एवं महामंडलेश्वरो की उपस्थिति में धर्म सभा में श्रीयादे माता को राष्ट्रीय संत घोषित करने को लेकर संकल्प पारित किया गया। उल्लेखनीय है कि महाकुंभ पर्व के लिए इस प्रकार का आयोजन जिस पर संपूर्ण देश के प्रजापति समाज की निगाह टिकी हुई थी। एवं इसके साथ ही बड़ी संख्या में समाज बंधुओं ने शामिल होकर सामाजिक एकता का परिचय दिया। एवं मुक्त हस्त से आर्थिक सहयोग भी किया।

अखिल भारतीय प्रजापति कुंभकार महासंघ की ओर से मुख्य महासचिव सीए मनोज प्रजापति द्वारा उक्त आयोजन निमित्त ३५१००० की दान राशि प्रदान की गई। कार्यक्रम में दूर दराज से प्रजापति समाज के बंधु एवं सामाजिक संगठन के पदाधिकारी ने शामिल होकर कार्यक्रम को सफल बनाया। अंत में श्रीयादे माता की प्रतिमा का विसर्जन कर गंगा मैया में उक्त यात्रा का समापन किया गया।

***

मालीखेड़ी की अजीता प्रजापति बनी सामुदायिक स्वास्थ्य अधिकारी

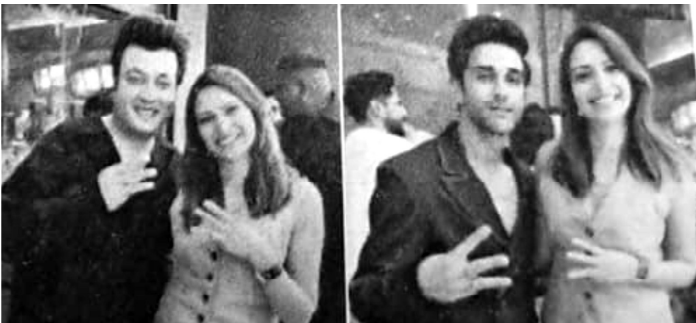
उज्जैन/मालीखेड़ी (म.प्र.) : उज्जैन जिले की घटिया तहसील के गांव मालीखेड़ी के रहने वाली अजीता प्रजापति ने पहले ही अटेम्प्ट में प्रतियोगी परीक्षा क्लियर कर सामुदायिक स्वास्थ्य अधिकारी कम्युनिटी हेल्थ ऑफिसर के पद पर पदस्थ हुई है।

अजीता ने आश्रम विद्यालय मालीखेड़ी से प्राथमिक शिक्षा प्राप्त करने के पश्चात सुभाषचंद्र बोस उच्चतर माध्यमिक विद्यालय निपानिया गोयल से हायर सेकेंडरी की शिक्षा अर्जित की। उनके परिवार में यह तीन भाई-बहन है दो बड़े भाई हैं तथा अजीता सबसे छोटी बहन है। परिवार में पिताजी बाबूलाल प्रजापति शासकीय शिक्षक तथा कृषक है

एवं मां दर्शन प्रजापति ग्रहणी है। अजीत ने व्यापम द्वारा आयोजित की गई २०२४ में उक्त परीक्षा में सम्मिलित हुई थी। ३१ दिसंबर २०२४ को इन्होंने अपने कर्तव्य स्थल पर ज्वाइन किया।

अजीता की पहली पोस्टिंग अनूपपुर जिले के अटरिया गांव में हुई है। इसके पहले अजीता आने एम्स के लिए एग्जाम दी थी एवं आगे भी एम्स की तैयारी कर रही है। अजीता ने बताया कि कुंभकार दर्पण पत्रिका के माध्यम से कई प्रकार की जानकारी के साथ में ही प्रतिस्पर्धी एवं उत्साहित भावना का विकास होता है। यदि किसी भी नारी शक्ति की उपलब्धि का बखान इस पत्रिका द्वारा किया जाता है तो निश्चित ही समाज के अन्य महिलाओं को भी अपने क्षेत्र में अच्छे कार्य करने की प्रेरणा प्राप्त होती है।

लेखा प्रजापति ने किया फुकरे - ३ फिल्म में अभिनय

जयपुर (राज.) : लेखा प्रजापति एक प्रसिद्ध भारतीय अभिनेत्री, मॉडल हैं, जिनका जन्म १४ अक्टूबर, १९९० को जयपुर, राजस्थान, भारत में हुआ था।

लेखा प्रजापति की शिक्षा बैचलर ऑफ कॉमर्स। लेखा प्रजापति के पिताजी का नाम जुगल प्रजापति एवं माता संगीता प्रजापति है।

लेखा प्रजापति ने हाल ही में आई फिल्म फुकरे ३ में शानदार प्रदर्शन किया है।

***

‘खेल के माध्यम से समाज निर्माण में भागीदार बनें युवा’ KSSS चंद्रपुर ने जीता KCPL टूर्नामेंट का खिताब

मार्गदर्शन करते हुए उपविभागीय अधिकारी सुरेशराव बगले

नागपुर : खेल प्रजिनिधि, युवाओं को खेलों के माध्यम से आधुनिक समाज के सर्वांगीण विकास एवं राष्ट्र निर्माण को अपना देना चाहिए। युवाओं को आगे आकर समाज निर्माण में अपना योगदान देना चाहिए। आज के डिजिटल युग में मोबाइल से बाहर निकलकर मैदान में खेल प्रतियोगिता का आयोजन समाज की एकता को दिखाता है। यह प्रतिपादन वाठोडा ग्राउंड पर आयोजित ३ दिवसीय कुंभार प्रीमियर लीग (केसीपीएल) के समापन अवसर पर नागपुर शहर के उपविभागीय अधिकारी सुरेश बगले ने किया। इस अवसर पर मंच पर वरिष्ठ

मार्गदर्शन करते हुए बी.जे.पी. ओ.बी.सी. सेल प्रदेशाध्यक्ष संजय गाते

वैज्ञानिक डॉ. लाल सिंह प्रजापति, उप मुख्य अभियंता भास्कर इंगले, भाजपा ओबीसी आघाड़ी क्षेत्र अध्यक्ष संजय गाते, कृषि अधिकारी लीलाधर पाठक आदि उपस्थित थे। केसीपीएल का खिताब केएसएसएस चंद्रपुर ने जीता। टीम को ३१,००० नकद एवं शिवाजी बवराना पाठक की स्मृति में ट्रॉफी प्रदान की गई। द्वितीय विजेता हैंडिक्राफ्ट नागपुर को ओम श्री गुरुदेव फ्यूल स्टेशन द्वारा ११,००० नकद एवं ट्रॉफी से सम्मानित किया। इस विदर्भ स्तरीय लीग में विदर्भ के १४ जिलों की टीमों ने भाग लिया।

प्रजापति दर्शन २०२५

प्रजापति समाज, बाम्बे का हर वर्ष की भांति इस वर्ष भी २६ जनवरी २०२५ को एरोली का अपना लाडला हाल प्रजापति प्यारे लाल हाल में हर्षोल्लास के साथ अथक सामाजिक भाइयों-बहनों व बच्चों के आगमन के साथ सम्पन्न हुआ। काफी वर्षों से प्रजापति समाज का बागडोर सम्भालें प्रो. रामजन्म प्रजापति

अध्यक्ष व महामंत्री धर्म राज प्रजापति जो एंकरिंग करने में डिग्री यानि सक्षम व्यक्ति विशेष की अगुवाई में वाह! वाह! के साथ कार्यक्रम पूर्ण हुआ। इस भव्य अवसर पर अखिल भारतीय प्रजापति (कुम्भकार) महासंघ के राष्ट्रीय अध्यक्ष आर.बी.के. प्रजापति साहेब का आगमन आश्चर्यजनक व सौभाग्य पूर्ण अवसर रहा। 'प्रजापति दर्शन २०२५' काफी रोचक ढंग से तैयार की गयी हैं। सम्पादक मंडल का मेहनत दिखता है। हैण्डबुक को मनमोहक रूप में पिरोने का काम कार्यालय मंत्री अखिलेश प्रजापति विशेष योगदान रहा है। अभिनन्दन! प्रजापति समाज अग्रसर पथ पर बहुत ही आगे हर समाज की अपेक्षा में आगे की पंक्ति कदम बड़ चुका है।

कृष्णा ललित प्रजापति राजस्थान महिला प्रकोष्ठ अध्यक्ष मनोनीत

कोटा/रावतभाटा (राजस्थान) : प्रजापति समाज विकास मण्डल संस्था पनवेल महाराष्ट्र द्वारा वर्ष २०२५ से २०२७ के लिए कृष्णा ललित प्रजापति रावतभाटा कोटा राजस्थान निवासी को राजस्थान प्रदेश राज्य महिला प्रकोष्ठ अध्यक्ष के पद पर मनोनीत किया गया है। राष्ट्रीय अध्यक्ष आदरणीय सीपी प्रजापति के निर्देश पर व राष्ट्रीय महिला अध्यक्ष पूनम प्रजापति, राष्ट्रीय मुख्य महासचिव, विनोद प्रजापति, गोविन्द प्रजापति मुंबई कोटा राष्ट्रीय

मीडिया प्रभारी, व सभी पदाधिकारियों के निर्देश पर प्रजापति समाज विकास मंडल रजि. संस्था ने राजस्थान प्रदेश महिला संगठन में महिला संगठन का विस्तार करते हुए संगठन संस्था की मजबूती के लिए सभी पदाधिकारियों व सदस्यों की सहमति से एवं महिला कार्यकारणी आम सहमति से राजस्थान राज्य में प्रदेश महिला प्रकोष्ठ अध्यक्ष के पद पर नियुक्त किया है। नवनियुक्त राजस्थान राज्य महिला अध्यक्ष कृष्णा प्रजापति रावतभाटा कोटा ने संस्था के सभी पदाधिकारियों का व महिला पदाधिकारियों का धन्यवाद आभार व्यक्त किया।

***

सभेस मागदर्शन करताना अजय वीरकर समवेत वसंत घोडनदीकर, उमाजी सुर्यवंशी, संजय जोर्ले, महेश सायकर, सतीशदादा दरेकर, रमाकांत क्षीरसागर, अनंता कुंभार व मारुतराव कातवरे

सभेस मागदर्शन करताना मावळते अध्यक्ष सतीशदादा दरेकर व सभेस उपस्थित प्रदेश पदाधिकारी

नवनिर्वाचित अध्यक्ष रमाकांत क्षीरसागर व मावळते अध्यक्ष सतीशदादा दरेकर यांचे सत्कार करताना सुरेशशेट कोते, सोमनाथ शेट सोनवणे, गोकुळ सोनवणे, संजय जोर्ले, रविंद्र रसाळ, अनंता कुंभार व मान्यवर

नवनिर्वाचित अध्यक्ष रमाकांत क्षीरसागर व प्रदेश खजिनदार सोमनाथशेट सोनावणे यांचा सत्कार करताना सुभाषशेट कुंभार, रतीलाल कुंभार, किशोर कुंभार व मान्यवर

नवनिर्वाचित अध्यक्ष रमाकांत क्षीरसागर यांचा सत्कार करताना डावीकडून बाळासाहेब, सत्यवान, अजय, आण्णासो, रामदास, अनंत कुंभार, प्रकाश भालेराव, वसंत घोडनदीकर, डॉ. दिलीप मेनकर, आप्पा जोर्वेकर व मान्यवर

आदर्श शिक्षक उत्तमराव काळे यांना विभागीय संपर्क प्रमुख पदाचे नियुक्ती पत्र प्रदान करताना सतीशदादा दरेकर समवेत प्रदेश अध्यक्ष रमाकांत क्षीरसागर, महेश सायकर, अजय वीरकर व मान्यवर

शिर्डी : महाराष्ट्र कुंभार समाज सामाजिक संस्थेची वार्षिक सर्वसाधारण सभा शिर्डी येथे घेण्यात आली. या सभेत नवीन कार्यकारिणी घोषित करण्यात आली. त्यात प्रदेश अध्यक्षपदी नाशिकचे रमाकांत क्षीरसागर, कोषाध्यक्ष सोमनाथ सोनवणे वधूवर आघाडी प्रदेश अध्यक्षपदी पुंडलिक सोनवणे यांचा समावेश आहे.

संस्थेचे अध्यक्ष सतीश दरेकर यांच्या अध्यक्षतेखाली वार्षिक सर्वसाधारण सभा झाली. व्यासपीठावर कार्याध्यक्ष रमाकांत क्षीरसागर, संजय जोरले, उमाकांत सूर्यवंशी, वसंत घोडनदीकर, अनंत कुंभार, महेश सायकर, सोमनाथ सोनवणे, डॉ. दिलीप मेनकर, अॅड. राजाभाऊ

बोरुडे, के.के. चव्हाण, गणेश आहेर, अतुल जगदाळे उपस्थित होते.

यावेळी मावळते अध्यक्ष सतीश दरेकर यांनी नवीन प्रदेश पदाधिकारी आणि कार्यकारिणी घोषित केली. त्यात प्रदेश अध्यक्षपदी नाशिकचे रमाकांत क्षीरसागर कोषाध्यक्ष सोमनाथ सोनवणे नाशिक, वधुवर आघाडी प्रदेश अध्यक्षपदी पुंडलिक सोनवणे नाशिक, प्रदेश उपाध्यक्ष गंगाधर जोर्वेकर नाशिक, प्रदेश सरचिटणीस मनोहर मरकड, सोशल मीडिया प्रदेशप्रमुख जगदीश मोरे नाशिक आदींचा समावेश आहे.

***

संत गोरोबाकाका मंदिराच्या प्रस्तावित महाद्वाराची जागा बदला तेर येथील ग्रामस्थांची धर्मादाय आयुक्त धाराशिव यांच्याकडे मागणी

तेर : येथील संत गोरोबा काका मंदिर परिसरात प्रस्तावित असलेल्या कामांत अनेक महत्वपूर्ण बदल करून वास्तु शास्त्राच्या नियमांची पायमल्ली प्रशासनाकडून करण्यात येत आहे.

यासंदर्भात तेर ग्रामस्थांनी सहायक धर्मादाय आयुक्त धाराशिव यांच्याकडे निवेदन देऊन प्रस्तावित महाद्वाराची जागा बदलण्याची

मागणी केली आहे. विशेष म्हणजे महाद्वार कमानीची जागा बदलण्यात आली नाही तर आंदोलन करण्याचा इशाराही ग्रामस्थांनी निवेदनाद्वारे दिला आहे.

या मंदिर परिसरात अगोदर महाद्वार असलेल्या जागेत महाद्वार न उभारता इतर ठिकाणी ते महाद्वार कमानीचे काम चालू केले आहे. त्यामुळे तेर ग्रामस्थांनी आक्रमक पवित्रा घेतला आहे. संतश्रेष्ठ श्री गोरोबा काकांच्या मंदिर परिसरात प्रस्तावित असलेल्या महाद्वार कमानीसाठीची जागा पाणीपुरवठा चालू असलेल्या पाण्याची टाकी पाडून त्या ठिकाणी प्रस्तावित आहे. सदरील कमान रोडलगत होणे अपेक्षित आहे. त्यामुळे आगामी काळात महाद्वार कमानीचे जे काम चालू होणार आहे ते काम थांबवून रोड लगत कमानीचे बांधकाम करावे अन्यथा आंदोलन करण्यात येईल असा इशारा ग्रामस्थांनी दिला आहे. तसेच नवीन जागा प्रस्तावित करायची असेल तर तेर ग्रामस्थांना विश्वासात घेऊन व संत गोरोबा काका मंदिरांत ग्रामस्थांची बैठक घेऊन महाद्वार कमानीची जागा निश्चित करावी. यापूर्वी जे शौचालय

खा. ओमराजे निंबाळकर यांनी घेतली दखल : तेर ग्रामस्थांनी केलेल्या तक्रारीची दखल धाराशिवचे खासदार ओमराजे निंबाळकर यांनी घेतली असून, याप्रकरणात आपण जिल्हाधिकाऱ्यांच्या कानावर हा प्रकार टाकणार असून, प्रस्तावित आणि नियोजित जागेऐवजी महाद्वाराची जागा बदलण्याचा प्रयत्न कशासाठी केला जात आहे, याचा जाब विचारणार असल्याचे आश्वासन खासदार महोदयांनी तेर ग्रामस्थांना दिले आहे.

महाद्वाराची जागा बदलण्याचा घाट कशासाठी ?

तेर येथील संत गोरोबा काकांचे मंदिर वास्तु शास्त्रानुसार काम झालेले आहे. असे असतांना याठिकाणी जर काही बदल करायचा असेल तर त्यासाठी ग्रामस्थांना विश्वासात घेण्याची गरज आहे. मात्र सर्व नियम पायदळी तुडवून तेर येथील संत गोरोबा काका यांच्या मंदिराचे जुने महाद्वारऐवजी नवे महाद्वार आग्नेय दिशेला पाणी टाकी असलेल्या ठिकाणी महाद्वार करण्याचा घाट घातला आहे. सदर कामकाज थांबवले नाही तर, याविरोधात ग्रामस्थांनी आंदोलनाचा इशारा दिला आहे.

झाले ते सुद्धा पूर्व बाजूला नसते असे वास्तुशास्त्र सांगते पण मंदिर परिसरात पूर्व बाजूस केले. त्यामुळे जी कामे सुरु असतील ती थांबवावीत अशी मागणी केली आहे. या निवेदनावर महादेव खटावकर, ईतीश चौगुले, अमोल थोडसरे आदींसह ग्रामस्थांची स्वाक्षरी आहे.

***

तेर येथील श्री संत गोरोबाकाका मंदिराच्या प्रस्तावित महाद्वाराची जागा बदलू नये - श्रीराम तेलंग

विभागीय आयुक्तांना निवेदन देताना केरोजी आचार्य, श्रीराम तेलंग, मल्हारे व पदाधिकारी

संभाजीनगर : संतश्रेष्ठ श्री संत गोरोबा काकांच्या समाधी मंदिरासमोर महाद्वार उभारणीच्या कामाला प्रत्यक्षात सुरुवात झाली आहे. सदरील महाद्वार हे वास्तुशास्त्रानुसार पूर्वी असलेल्या महाद्वाराच्या ठिकाणी म्हणजेच पूर्व दिशेला असणे गरजेचे आहे, परंतु ती जागा बदलून प्रस्तावित महाद्वार इतर ठिकाणी स्थलांतरित करण्यात येत आहे.

संत गोरोबाकाका मंदिर परिसरात प्रस्तावित असलेल्या अनेक

महत्वपूर्ण कामात बदल करून वास्तुशास्त्राच्या नियमाची पायमल्ली प्रशासनाकडून करण्यात येत आहे. सध्या सुरु असलेल्या प्रस्तावित महाद्वाराची जागा बदलून पूर्वी असलेल्या महाद्वाराच्या दिशेलाच म्हणजेच पूर्व दिशेला महाद्वार उभारण्यात यावे, अन्यथा स्वाभिमानी कुंभार समाज सामाजिक संस्थेच्या वतीने तीव्र आंदोलन छेडण्यात येईल. तसेच चालू असलेले प्रस्तावित काम थांबवून वास्तुशास्त्रानुसारच महाद्वाराची उभारणी न झाल्यास आपल्या कार्यालयासमोर आमरण उपोषण करण्यात येईल असा इशारा विभागीय आयुक्तांना देण्यात आला. यावेळी संघटनेचे प्रदेश कार्याध्यक्ष केरोजी आचार्य, जेष्ठ सल्लागार जलबाजी यरमवार व आनंद मल्हारे यांच्यासह स्वाभिमानी कुंभार समाज सामाजिक संस्था छत्रपती संभाजी नगर शाखेचे पदाधिकारी उत्तम मल्हारे जिल्हा उपाध्यक्ष, बालाजी निरदोडे जिल्हा सचिव, शंकरराव मल्हारे, धीरज सुरकुंडे जिल्हा कार्याध्यक्ष, माधव निरदुडे जिल्हा युवा कार्याध्यक्ष, गंगाधर रामरुळे जिल्हा संपर्क प्रमुख, गोरोबा राजरवाड जिल्हा सह सचिव, मोहन नागपूर जिल्हा संघटक हे उपस्थित होते.

***

कुंभार समाज विकास संस्था सातारा वधूवर व पालक मेळावा संपन्न

- आर.आर. कुंभार

सातारा : वधूवर मेळावा प्रसंगी संतश्रेष्ठ गोरोबा काकांचे फोटोचे पूजन करताना डावीकडून अंकुश कुंभार, बळवंत कुंभार, विजय कुंभार, भाग्यवंत कुंभार, चंद्रकांत कुंभार, राजेंद्र कुंभार, आर.आर. कुंभार, किशोर कुंभार, प्रकाश कुंभार, किरण कुंभार, शशिकांत कुंभार, नितिन कुंभार, भरत कुंभार, नितीन राजे.

सातारा : कुंभार समाज विकास संस्था सातारा या संस्थेने सातारा येथे दि. ९/२/२०२५ रोजी वधूवर व पालक मेळाव्याचे आयोजन केले होते.

या मेळाव्यास सांगली, सोलापूर, कोल्हापूर, पुणे, मुंबई, सातारा जिल्ह्यातील वधूवर पालक उपस्थित होते. तसेच संस्थेचे खालीलप्रमाणे संचालक उपस्थित होते.

संस्थेचे संचालक पुढील प्रमाणे : राजेंद्र श्रीमंत कुंभार - अध्यक्ष, बळवंत कौंडिबा कुंभार - कार्याध्यक्ष, शशिकांत शंकर कुंभार - उपाध्यक्ष, किशोर रत्नकांत कुंभार - उपाध्यक्ष, आर. आर. कुंभार - सेक्रेटरी, नितीन विलास कुंभार- खजिनदार, पुढील सर्व सदस्य अंकुश जगन्नाथ कुंभार, भाग्यवंत श्रीपती कुंभार, भारत श्रीमंत कुंभार, चंद्रकांत काशिनाथ कुंभार, संजय यशवंत कुंभार, किरण तात्याबा कुंभार, अशोक नारायण कुंभार, सुनिल नारायण कुंभार, विजय कृष्णा कुंभार, अनिल दादा कुंभार, नितीन शंकर राजे.

या कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन बारामतीचे प्रा. प्रकाश कुंभार सर यांनी केले. संतश्रेष्ठ गोरोबा काकांचे फोटोचे पूजन करून व दीपप्रज्वलन करून कार्यक्रमास सुरुवात झाली. सुरुवातीस प्रास्ताविक करताना संस्थेचे सचिव आर.आर. कुंभार यांनी संस्थेने आजपर्यंत केलेले सामाजिक काम सर्वांना विशद केले.

आजच्या "कुंभार समाज विकास संस्था, सातारा" या संस्थेने आयोजित केलेल्या वधूवर मेळाव्यास आपण सर्वजण उपस्थित आहोत. आमच्या संचालक मंडळाचे वतीने आपणा सर्वांचे स्वागत करीत आहे.

आमच्या सातारा जिल्ह्यातील आमचे जे उत्साही व सामाजिक जाण असलेले सर्व कार्यकर्ते मिळून आम्ही सन २०१० पासून दरवर्षी वधूवर मेळाव्याचे आयोजन करीत आहोत.

आमचे कार्यकर्ते सहकारी आपापल्या पद्धतीने वैयक्तिक स्वरूपात समाजसेवेचे काम करीत आहेत. पण त्याला एक संघटनात्मक स्वरूप यावे या उद्देशाने दि. ४/२/२०२० रोजी "कुंभार समाज विकास

मेळाव्यात मार्गदर्शन करताना प्रा. प्रकाश कुंभार समवेत मान्यवर

संस्था, सातारा" या नावाने संस्था नोंदणी करून कामाला सुरुवात केली आहे. संस्था स्थापन केल्यानंतरचा हा आपला सहावा वधूवर मेळावा आहे.

संस्थेमार्फत आज अखेर संस्थेने केलेल्या कामाची माहिती आपणाला सांगतो. उद्देश हा की संस्थेमार्फत कोणकोणती कामे झाली आहेत व पुढे कोणत्या स्वरूपाचे काम करावयाचे आहे.

आपले समाज बांधव कुंभारकाम हे पूर्वीपासून हातचाकावर काम करीत असत. आता इलेक्ट्रीक चाक मिळत आहे. ज्यांना परवडते त्यांनी खरेदी करून आपला व्यवसाय सुरु ठेवलेला आहे. परंतु ज्यांचे उत्पन्न कमी आहे त्यांना इलेक्ट्रीक चाक घेणे परवडत नाही. अशा गरीब समाजबांधवांना एकूण १४० इलेक्ट्रीक चाके मोफत देण्यात आली आहेत. केंद्रीय खादी ग्रामोद्योग मार्फत कुंभार काम कलेचे १० दिवस ट्रेनिंग दिले जाते. चांगल्या मातीची निवड करणे. मडबी, कुंड्या इतर वस्तू तयार करणे. तसेच नवीन पद्धतीच्या भट्टीत भाजणी करणे या बाबतचे ट्रेनिंग देऊन त्यांना इलेक्ट्रीक चाके दिली आहेत.

यासाठी उंब्रज, ता. कराड, मंद्रुळ कोळे खु. (ढेबेवाडीजवळ) ता. पाटण, ओझर्डे, ता. वाई, तरडगांव, ता. फलटण या ठिकाणी १० दिवसांचे प्रशिक्षण आयोजित केले होते.

तसेच सन २०२० मध्ये कराड येथील कुंभार बांधवांचे अतिवृष्टीमुळे कृष्णा व कोयना नद्यांना महापूर आल्याने गणपती मूर्ती पाण्यात भिजून मोठ्या प्रमाणावर नुकसान झाले होते. त्यावेळी संस्थेचे सर्व संचालकांनी घटनास्थळी नुकसानीचे स्वरूप पहाणेसाठी भेट दिली त्यावेळी महाराष्ट्र राज्याचे पुर्नवसन मंत्री नुकसानीची पहाणी करणेस आले होते. त्यावेळी समाज बांधवांना नुकसान भरपाई मिळावी म्हणून मागणी केली.

तद्नंतर सातारा जिल्हाधिकारी कार्यालयातील आपती निवारण अधिकारी यांचेकडे पाठपुरावा करणेत आला. त्यावेळी कराड शहरातील ४० समाजबांधवांना प्रत्येकी रु. ५०,०००/- नुकसान भरपाई मिळाली होती.

तसेच पंतप्रधान कौशल्य विकास योजना, तसेच खादी ग्रामोद्योग विभागाकडील योजना शासनाच्या योजना यांचाही समाज बंधू भगिनीना लाभ मिळेल यादृष्टीने प्रयत्न केले जातात.

तसेच नोकरी विषयक व्हॉट्सअप ग्रुप असून विविध नोकरीसंबंधी आलेल्या जाहिराती ग्रुपवर माहितीसाठी पाठविल्या जातात.

आपण जो वधूवर मेळावा घेतोय. त्याची नोंदणी झालेल्या वधूवरांची यादी आपण व्हॉट्सअप ग्रुपवर पाठवित असतो. नोंदणी केलेल्या वधूवरांचे संपर्क नंबर आपण व्हॉट्सअपवर घेत असतो. त्यामुळे सर्वांना ग्रुपवर याद्यावरून स्थळांची माहिती मिळत असते.

मात्र आम्हाला असा अनुभव आला आहे की, स्थळाची पुरेशी माहिती व संपर्क नंबर मिळाले नंतर संबंधित संस्थेशी संपर्क करीत नाहीत.

तसेच मुला-मुलींना अनावश्यक कॉल्स येतात. तरी संपर्क नंबर

देण्याचे बंद करित आहोत. कोल्हापूर जिल्हा संस्थेनेही असाच निर्णय घेतलेला आहे. त्याप्रमाणे आपणही याप्रमाणे याद्या तयार करून पाठविणार आहोत. तेंव्हा संबंधितांना आपल्या पसंतीची स्थळे संस्थेचे कार्यालयात कळवावीत. त्याप्रमाणे आपणाला संपर्क नंबर दिले जातील.

तसेच पुणे येथून संजय राजे, प्रसिद्ध करीत असलेल्या 'कुंभश्री मासिकामध्ये वधूवर नोंदणी' करून त्यांच्याही सुविधेचा लाभ घ्यावा असे सर्वांना सांगण्यात आले.

तद्नंतर नोंदणी झालेल्या वधूवरांची ओळख करून देण्यात आली. याप्रमाणे कार्यक्रम पार पडल्यानंतर चंद्रकांत कुंभार यांनी सर्वांचे आभार मानून कार्यक्रम संपल्याचे जाहीर केले.

कऱ्हाडात विसर्जित गणेशमूर्तींच्या मातीचा पुनर्वापर !

कऱ्हाड पालिकेतर्फे गणेशमूर्ती कारागिरांना विसर्जित झालेल्या गणेशमूर्तीची माती पुनर्वापरासाठी प्रदान करण्यात आली.

कऱ्हाड : येथील नगरपरिषद व एन्व्हायरो फ्रेंड्स नेचर क्लब यांच्या वतीने गेल्या १५ वर्षांपासून शहरामध्ये पर्यावरणपूरक गणेशोत्सवासाठी प्रयत्न करित आलेले आहेत. त्याचाच एक भाग म्हणून मूर्ती विसर्जनासाठी शहरात प्रत्येक वर्षी २२ वर ठिकाणी कृत्रिम जलकुंभ उभारले जातात. या जलकुंभात विसर्जित केलेल्या गणेशमूर्तीची माती पुन्हा शहरातील मूर्ती बनवणाऱ्या कारागिरांना दिली जाते. म्हणजेच त्या मातीचा पुनर्वापर केला जातो. ही एक जमेची बाब असून, यंदा देखीलही माती संबंधित कारागिरांना देऊन या उपक्रमात सातत्य ठेवण्यात आले आहे. असा उपक्रम राबविणारी कऱ्हाड नगरपरिषद राज्यात एकमेव

कऱ्हाड शहरात पर्यावरणपूरक उपक्रम राबवत आहोत. त्या माध्यमातून आम्ही कृत्रिम जलकुंभामध्ये गणेशमूर्ती विसर्जित करण्यासाठी लोकांना प्रवृत्त करित आहोत. त्याला चांगले यश मिळाले आहे. मात्र, आम्ही दान केलेल्या मूर्तीचे तुम्ही काय करता ? असा प्रश्न काही वर्षांपूर्वी आम्हाला नागरिकांकडून विचारण्यात आला. त्यातून या मातीच्या पुनर्वापराचा विचार आला. - प्रा. जालिंदर काशीद, अध्यक्ष, एन्व्हायरो फ्रेंड्स नेचर क्लब, कऱ्हाड

असावी, असे मानले जाते. गणेश विसर्जनासाठी प्रत्येक वर्षी कऱ्हाडात कृत्रिम जलकुंभाची व्यवस्था केली जाते. त्यात प्लास्टर ऑफ पॅरिस व शाडूच्या मूर्तीचे विसर्जन नागरिक व मंडळाकडून केले जाते. तर पालिकेमार्फत त्याचे पुन्हा प्लास्टर ऑफ पॅरिस व शाडू अशा वेगवेगळ्या शेततळ्यामध्ये विसर्जन केले जाते. शाडूच्या मातीचे विसर्जन केलेल्या शेततळ्यातील माती तीन महिन्यांनंतर वेगळी काढली जाते. त्या मातीचा पुनर्वापर करण्यासाठी पुन्हा तीच माती नगरपालिकेच्या व क्लबच्या वतीने दिली जाते म्हणजेच या मातीचा पुनर्वापर केला जातो.

***

विवेक दिलीप शिर्के याने इयत्ता १० वी मध्ये ९५.६०% गुण मिळवल्याबद्दल हार्दिक अभिनंदन !

कराड : नांदलापूर येथील विवेक दिलीप शिर्के यास इयत्ता १० वी मध्ये ९५.६०% गुण मिळवल्याबद्दल कुंभश्री शिष्यवृत्ती धनादेश व प्रशस्ती पत्र प्रदान करताना उजवीकडून आदर्श शिक्षक शेखर शिर्के, आदर्श शिक्षक अनिल शिर्के व दिलीप शिर्के. विवेक शिर्के याचे हार्दिक अभिनंदन व शुभेच्छा!

***

वसई तालुका कुंभार समाज मेळावा उत्साहात संपन्न

समाजभूषण पुरस्कारार्थी समवेत माजी आमदार हितेंद्र ठाकूर, महेश सायकर, सुनिल आचोळकर व मान्यवर

वासुदेव कामणकर लिखित 'इदं न मम' या धार्मिक पुस्तकाचे प्रकाशन उपस्थित मान्यवरांचे हस्ते संपन्न

वसई : नालासोपारा - विरार (शहर) कुंभार समाज मंडळाचे अध्यक्ष महेश सायकर यांच्याद्वारा, बहुजन विकास आघाडीचे नालासोपारा येथील कार्यालयाच्या प्रांगणात, रविवार दि. १९/१/२५ रोजी, १३ वा वार्षिक स्नेह मेळावा आयोजित करण्यात आला होता. कार्यक्रमाचे प्रमुख अतिथी ब.वि. आघाडीचे लोकनेते, माजी आमदार मा. हितेंद्रजी ठाकूर, डॉ. यशवंत कुंभार, प्रदीप तेंडोलकर, प्रभाकर म्हात्रे, सुनिल आचोळेकर, डॉ. सुरेश काळे अनंत सामंत यांच्या उपस्थितीत समाजात विशेष उल्लेखनीय कार्य करणाऱ्यांना मनोहर शेजलकर, निवृत्त पोस्टल असिस्टंट, कृष्णाजी राजे, निवृत्त अवर सचिव यांना जीवन गौरव पुरस्काराने सन्मानित केले. तसेच स्नेहल जामसूदकर, प्राचार्य रवींद्रनाथ रसाळ, माधव तेलंगे, डॉ. महाराष्ट्र कुंभार, मोहन कुंभार, रमेश गोविलकर यांना समाजभूषण पुरस्काराने सन्मानित केले. समाजातील गुणवंत विद्यार्थी, विधवा, माता-भगिनी व ज्येष्ठ नागरिकांनाही सन्मानित

केले.

प्रतिवर्षाप्रमाणे नवीन २०२५ सालाच्या दिनदर्शिकेचे प्रकाशन झाले व वासुदेव कामणकर यांनी स्वहस्ताक्षरांत लिहिलेल्या 'इदं न मम' ह्या धार्मिक, संग्रही ठेवण्या योग्य पुस्तकाचे प्रकाशन डॉ. महारुद्र कुंभार व मान्यवरांच्या शुभ हस्ते झाले. मेळाव्यास मार्गदर्शन करताना सांगितले की, समाजानेच, समाजातील विशेष कामगिरी करणाऱ्यांचा सत्कार करणे ही अत्यंत चांगली बाब आहे. आणि मेळाव्यास राजकीय पुढाऱ्यांना ना बोलाविता, जे उच्च फल शिक्षित असून समाजकार्यही ज्यांचे उत्तम आहे, अशांना मार्गदर्शनासाठी बोलावले. दुपारच्या सभात वधुवर मेळाव्याचे आयोजन होते. मेळाव्यास बहुसंख्येने उपस्थिती होती. लोकांत अमाप उत्साह दिसून आला. मंडळाचे कार्य खरोखरच प्रशंसनीय असल्याचे म्हटले जाते.

***

वसई-नालासोपारा-विरार (शहर) कुंभार समाज मंडळ समाजभूषण पुरस्कार रमेश गोविलकर यांना प्रदान

रमेश गोविलकर यांना समाज भूषण पुरस्कार प्रदान करताना रवींद्र रसाळ, हितेंद्र ठाकूर, सुनिल आचोळकर, महेश सायकर व मान्यवर

आदरणीय रमेश वासुदेव गोविलकर साहेब
उपाध्यक्ष

भारतीय मजदूर संघ, महाराष्ट्र राज्य तथा सेवानिवृत्त ऑडिटर
महाराष्ट्र राज्य वीज वितरण कंपनी

आपणास सामाजिक व शैक्षणिक क्षेत्रात अग्रेसर असणाऱ्या व समाजाचे ऋण जाणीवपूर्वक शिरावर घेऊन ते फेडण्याचे व्रत स्वीकारलेल्या आमच्या वसई-नालासोपारा-विरार शहर कुंभार समाज

मंडळाकडून समाजभूषण पुरस्कार देऊन गौरवताना अत्यानंद होत आहे.

आपला जन्म निसर्ग सौंदर्याने नटलेल्या तळा जिल्हा रायगड या आजोळ गावी एका शेतकरी आई-वडिलांच्या पोटी दिनांक ४ ऑगस्ट १९५७ रोजी झाला. आपल्या वडिलांनी शेती, वीटभट्टी व गवंडी काम करून आपल्या कुटुंबाचा उदरनिर्वाह चालवला. आपले प्राथमिक शिक्षण जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळा गोरेगाव येथे तर माध्यमिक शिक्षण ना.म. जोशी विद्यालय गोरेगाव या ठिकाणी पूर्ण केले. आपण महाड येथील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर महाविद्यालयातून बीकॉम ची पदवी मिळवली त्याच वेळेस आपला परंपरागत वीटभट्टीचा व्यवसाय आपल्या वडिलांसमवेत सुरू ठेवला. आपले महाविद्यालयीन शिक्षण पूर्ण झाल्यानंतर आपण नोकरी मिळेपर्यंत वेगवेगळ्या ठिकाणी कार्यरत राहिलात. नागोठणे येथील हायस्कूलमध्ये एक वर्ष ज्ञान देण्याचे काम केलेत तर गोरेगाव को-ऑपरेटिव्ह बँकेत तीन वर्षे आपण सेवा बजावलीत. त्यानंतर १९८४ मध्ये आपण एम.एस.ई.बी. मध्ये अकाउंट सेक्शन मध्ये नोकरीत रुजू झालात. सेवेच्या सुरुवातीच्या काळात

शेती करून, दूध विकून, रिशा चालवून आपल्या कुटुंबाचा निर्वाह चालवला हे आजच्या तरुणांसाठी प्रेरक आहे. सतत विकासाच्या लालसेने प्रेरित होऊन आपण सेवांतर्गत परीक्षा देऊन २००८ साली ऑडिटर म्हणून बढती मिळवलीत.

बालवयापासूनच आपणास संघटनेची आवड असल्यानेच आपण भारतीय मजदूर संघाची शाखा असलेल्या महाराष्ट्र वीज कामगार महासंघात डिव्हिजनल सेक्रेटरी त्यानंतर सर्कल सेक्रेटरी व कल्याण झोनचे प्रसिद्धी प्रमुख म्हणून आपण उत्तम कामगिरी बजावली. १९९५ साली रोहा येथे भरलेल्या महाराष्ट्र वीज कामगार महासंघ अधिवेशनाचे अधिवेशन प्रमुख म्हणून आपण उत्तम कामगिरी बजावली. वीज कामगारांच्या विविध मागण्यांसाठी आंदोलने केली. कामगारांवरील अन्याय दूर करण्यासाठी आपण मोर्चे, आंदोलने यामध्ये सक्रिय सहभागी झालात. त्यासाठी आपण अखंड भारतभर प्रवास केला. अधिवेशनातील आपल्या कामाची पोचपावती म्हणूनच भारतीय मजदूर संघाने आपणास रायगड जिल्ह्याचे अध्यक्ष पद दिले. त्यानंतर आपल्या कर्तृत्वाच्या जोरावर आपण कोकण प्रांताचे अध्यक्ष झालात.

२०१२ साली कोल्हापूर येथे भरलेल्या अधिवेशनात भारतीय मजदूर संघाने आपणास उपाध्यक्ष पद देऊन आपल्या कार्याचा गौरव केला. हे उपाध्यक्ष पद आपण दोन टर्म यशस्वीपणे पेललेत. आपले संपूर्ण जीवन हे कामगारांचे प्रश्न सोडवण्यात व्यतीत झाले आहे. सामाजिक प्रश्नांची जाण असल्यामुळेच आपल्यासारख्या कणखर व्यक्तिमत्त्वात भावनाप्रधान कवी दडलेला दिसून येतो. समाजातील विविध प्रश्नांवर कवितांच्या माध्यमातून व्यक्त झाला आहात मग तो कामगारांचा लढा असो की विधवा स्त्रियांची सौभाग्यलेणी असो. आपण कोकण मराठी साहित्य परिषदेचे सदस्य देखील राहिला आहात तसेच अनेक कवी संमेलनांमध्ये आपण सहभागी झाले आहात. वि.रा. मेथा सार्वजनिक तालुका वाचनालय गोरेगाव याचे आपण उपाध्यक्ष पदावर कार्यरत आहात. या वाचनालयास आधुनिक असे डिजिटल ग्रुप व ई बुक लायब्ररी तयार करण्यासाठी आपण मोलाचा सहभाग घेत आहात. साहित्यिक क्षेत्रातील जबाबदारी अशा दोन्ही जबाबदारी पेलत असताना सुद्धा आपण अगदी लहान वयापासूनच आपल्या कुंभार समाजाच्या विविध संघटनांची जोडलेला आहात बालवयापासूनच आपण रायगड जिल्हा कुंभार संघटनेचे सदस्य राहिला आहात. माणगाव तालुका कुंभार संघटनेचे आपण सल्लागार देखील राहिला आहात.

आपल्या कुंभार समाजात असलेल्या अनेक चुकीच्या प्रथा व चालीरीती मोडून काढण्यात आपला मोलाचा सहभाग राहिला आहे. लग्नाच्या वेळेस नवरदेवाचा मोहा करणे, उत्तर कार्याच्या वेळेस गोड पदार्थ पंगतीस लावणे या प्रथा आपण आपल्या पुढाकारातून बंद केल्या आहेत. स्त्री विधवा झाल्यानंतर तिच्या अंगावरील मंगळसूत्र तसेच नवऱ्याशी संबंधित दागिने व लेणी उतरवून घेऊ नये असा

आधुनिक विचार आपण समाजाला पटवून देत आहात. आपला हा विचार विद्रोही वाटला तरीसुद्धा समाजातील स्त्रियांच्या सुरक्षेकरता अतिशय महत्त्वाचा आहे. आपण स्वतःच्या ओळखीच्या माध्यमातून शंभराहून अधिक वधू-वरांचे विवाह जुळवून त्यांचे सुखाचे संसार सुरू केले आहेत. महर्षी कर्वे, महात्मा फुले यांच्या सामाजिक विचाराने प्रेरित होऊन आपण विधवा पुनर्विवाह घडवून आणून जीवनात एकट्या पडलेल्या तरुण स्त्रियांना आयुष्यभराचा जोडीदार मिळवून देण्यात महत्त्वाची भूमिका बजावत आहात. आपण एड्सग्रस्त असलेल्या एका युवा-युवतींचे त्यांचे व पालकांचे समुपदेशन करून आठ वर्षांपूर्वी विवाह लावून देऊन त्यांचे यशस्वी जीवन सुरू केले आहे.

आपले हे कार्य अतुलनीय असेच आहे. आपल्या धर्मपत्नी सौ. विजयालक्ष्मी यांनी सुद्धा सन १९९७ ते २००० या कालावधीत गोरेगावच्या सरपंचपदी विराजमान होऊन गोरेगावच्या विकासात आपला ठसा उमटविला आहे. देणान्याच्या झोळीत देव सुद्धा भरभरून देतो या उक्तीप्रमाणेच डॉ. रोहित व समिधा सारखी कर्तृत्ववान मुले आपल्या संसारवेलीवर फुलली. आपला पुत्र व सुषा डॉ. क्षितिजा दोघेही डॉक्टर असून माणगाव येथे गोविलकर स्किन व मल्टीस्पेशलिटी क्लिनिकच्या माध्यमातून वैद्यकीय सेवा बजावत आहेत.

आठवड्यातील एक दिवस ते श्री क्षेत्र बल्लाळेश्वर येथे आपली विनामूल्य वैद्यकीय सेवा पुरवून आपला समाजसेवेचा वारसा जपत आहेत. कन्या सौ. समिधा देवर्ष नांदिवकर ही सुद्धा उच्च शिक्षित असून नामांकित कंपनीत काम करत आहे. आपण समाजासाठी केलेल्या अजोड कार्यामुळेच आपले कुटुंब सुखात समाधानात आनंदात आहे. आपल्या मातोश्री श्रीमती लक्ष्मी आपल्या सोबत राहून आपल्या सान्या कुटुंबास एकत्र बांधून आहेत. आपल्या सारखा रत्न त्यांनी आमच्या समाजाला दिल्याबद्दल आम्ही त्यांचेही या पुरस्काराच्या माध्यमातून ऋण व्यक्त करतो.

आपले आजोबा व वडील यांनी केलेल्या आपल्यावरील संस्कारां-मुळेच आपण ज्येष्ठ नागरीक संघ गोरेगावचे अध्यक्षपद, रायगड जिल्हा ज्येष्ठ नागरिक संघ समन्वय समितीचे सदस्य, स्वावलंबी भारत अभियान कोकण प्रांताचे सदस्य, भारतीय मजदूर संघ, रायगडचे मार्गदर्शक, राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघाचे कार्यकर्ते आदी जबाबदाऱ्या आपल्या खांद्यावर घेऊन आपल्या कार्यकर्तृत्वाने त्या पदांना योग्य न्याय देत आहात.

आज दिनांक १९ जानेवारी २०२५ रोजी आमच्या मंडळाकडून आपणास समाजभूषण पुरस्कार देताना आम्हाला अत्यंत आनंद होत आहे. आपण स्वीकारलेले व्रत यापुढेही अखंडितपणे चालू राहो. आपले पुढील आयुष्य सुखमय, आनंदी व निरोगी जावो ही श्री संत गोरोबाकाकांच्या चरणी प्रार्थना! आपल्या कार्यास सलाम व पुढील वाटचालीस हार्दिक शुभेच्छा!

***

नेहरूनगर येथे गोरोबाकाका कुंभार समाज सेवा संस्थेचा वर्धापन दिन संपन्न

सुरेशराव कोते यांना समाजभूषण पुरस्कार प्रदान करताना काशिराम साळवी, हनुमंतराव भोसले व मान्यवर

प्रभाकर गुडेकर व शांताराम गुडेकर यांना समाज भूषण पुरस्कार सुरेश कोते यांचे हस्ते प्रदान समवेत मान्यवर

पिंपरी : नेहरूनगर येथील संत शिरोमणी गोरोबाकाका कुंभार समाज सेवा संस्थेचा २७वा वर्धापन दिन विविध कार्यक्रमांनी दिनांक २६ जानेवारी २०२५ रोजी संपन्न झाला. वर्धापन दिनानिमित्त हुशार विद्यार्थ्यांचा गुणगौरव, समाजातील कर्तृत्ववान मान्यवरांना पुरस्कार, सेवानिवृत्त समाज बांधवांचा सत्कार तसेच महिलांसाठी हळदीकुंकू समारंभ अशा विविध भरगच्च कार्यक्रमाने वर्धापन दिन संपन्न झाला.

या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष माजी महापौर मा. हनुमंतराव भोसले हे होते. प्रमुख मान्यवरांमध्ये कैलासराम कदम, सुरेशराव कोते, प्रतिभाताई ओव्हाळे, संतोष कुंभार, बाबाजी कुंभार, काशीराम साळवी, श्रद्धा शिंदे, अनिल भोसले, महेंद्र भोसले, सुरेंद्र भोसले, राजेंद्र भोसले, सुनील नरवणकर इत्यादी मान्यवर व्यासपीठावर उपस्थित होते.

उपस्थित मान्यवरांच्या हस्ते संत शिरोमणी गोरोबा काकांचे पूजन व दीप प्रज्वलन संपन्न झाले. नंतर व्यासपीठावरील उपस्थित सर्व मान्यवरांचा संस्थेच्या वतीने सत्कार व सन्मान करण्यात आला.

कार्यक्रमाची प्रस्तावना संस्थेचे हंगामी अध्यक्ष देशांत साळवी यांनी केले. तसेच कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन संस्थेचे संस्थापक अध्यक्ष अनिल नरवणकर यांनी केले.

आजच्या कार्यक्रमाची प्रस्तावना दिशांत साळवी यांनी केली. सर्वाना प्रजासत्ताक दिनाच्या शुभेच्छा दिल्या.

मा. हनुमंतराव भोसले यांच्या हस्ते स्वर्गीय बी.आर. खेडकर उर्फ आण्णा यांना मरणोत्तर समाजरत्न पुरस्कार श्रीमती प्रतिभा ताई ओव्हाळे यांना देण्यात आले. या पुरस्काराचे स्वरूप समाजरत्न चषक, सन्मानपत्र तसेच पुणेरी पगडी अशा स्वरूपाची आहे.

अनिल तुकाराम नरवणकर यांनी अप्पांचे परिचय तसेच सन्मानपत्र सर्व समाज बांधवांना वाचून दाखवून स्वर्गीय बी.आर. खेडकर यांना श्रद्धांजली वाहिली. तसेच त्यांना मरणोत्तर समाजरत्न पुरस्कार संस्थेच्या वतीने देण्यात आले. हा सन्मान हनुमंतराव भोसले व काशिराम साळवी यांच्या हस्ते देण्यात आला.

सदर पुरस्कार स्वीकारताना श्रीमती प्रतिभाताई ताई या खूप

भावूक होऊन त्यांनी अप्पांच्या जुन्या आठवणींना उजाळा देऊन अप्पांना दिलेल्या संस्थेतर्फे मरणोत्तर समाजरत्न पुरस्कारासाठी श्रीमती प्रतिभाताईंनी पुरस्कार सविनय स्वीकार करून सर्व कार्यकारणींना धन्यवाद दिल्या तसेच मी या समाजाची माहेरवाशीण आहे आणि हा माझा कार्यक्रम आहे त्यासाठी तुम्ही न बोलवता मी हक्काने येत राहणार असे मोठ्या मनाने सर्व समाज बांधवांना सांगितले आणि आभार मानले. त्याचबरोबर दुसरा समाजरत्न सुरेशराव कोते साहेब यांना देण्यात आला. तसेच त्यांना देण्यात येणारे सन्मानपत्र व त्यांचे परिचय संजय सखाराम परबते यांना सर्व समाज बांधवांना वाचून दाखविले. सुरेश कोते साहेबांना संतोष कुंभार, काशिराम साळवी यांच्या हस्ते समाजरत्न पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.

समाजभूषण

समाजरत्न पुरस्कार बरोबर आपल्या संस्थेमार्फत समाजभूषण पुरस्कार देखील देण्यात येतो. हा पुरस्कार समाजासाठी झटणाऱ्या कार्यकर्त्यांना त्याने दिलेल्या समाजासाठी मोल्याच्या कार्यासाठी दरवर्षी देण्यात येतो. असाच पुरस्कार यंदा दोन समाज सेवकांना देण्यात येणार आहे. त्यांतील एक पुरस्कार शांताराम गुडेकर यांना देण्याचे ठरविण्यात आले. त्यांना देण्यात येणारे सन्मानपत्र व मानपत्र तसेच त्यांचा परिचय संतोष परबते यांनी समाज बांधवांपर्यंत वाचून दाखविले.

समाजभूषण हा पुरस्कार कैलास कदम व बाबाजी कुंभार यांच्या हस्ते शांताराम गुडेकर यांना प्रदान करण्यात आला.

समाज गौरव पुरस्कार श्रीमान प्रभाकर जी. गुडेकर यांना यावर्षी प्रदान केला गेला. या पुरस्काराचं मानपत्र वाचन मनोज साळवी यांनी केले. समाज गौरव पुरस्कार प्रभाकर गुडेकर यांना कोते साहेब यांच्या हस्ते प्रदान करण्यात आला. सोबत महेंद्र भोसले, गजानन मोरे, रुपेश कदम यांच्या हस्ते करण्यात आला.

सुरेशराव कोते साहेब यांचे मनोगत

यांनी समाजाची काम करताना प्रचिती न करता समाजाचे काम मनापासून केले. तसेच सातत्याने प्रगती करणे, समाजाच्या प्रत्येक

व्यासपितावर उपस्थित मान्यवर डावीकडून काशिराम साळवी, हनुमंतराव भोसले, सुरेशराव कोते, संतोष कुंभार, बाबाजी कुंभार, कैलासजी कदम व मान्यवर

घटकाला न्याय मिळावा तसेच एखाद्या मंदिराचा कळस उभारला असणे तसेच महिलांना एकत्र आणण्यासाठी जे आपल्या समाजाने जे काम केले त्याची कोते साहेबांनी कौतुक केले. आप्पासाहेबांना अनेक पुरस्कार मिळाले पण आप्पासाहेबांना हा पुरस्कार मिळाला. हा सर्वात महत्त्वाचा आहे. त्याचे त्यांना मनापासून अभिनंदन केले. त्यांनी पुरस्कार हे कधी कधी वशिल्याने दिले जातात अशा प्रकारच्या घटना ज्या समाजात घडतात असे त्यांनी उल्लेखले त्यांनी कोकणवासी सर्व समाजाला घेऊन जात आहे. त्याची त्यांनी प्रशंसा केली. त्यांनी प्रत्येकाने कर्तृत्व करत राहावे. त्यांनी त्यांच्या गावी संत शिरोमणी गोरोबा काका या नावाने कॉलेज उभारले आहे असे नमूद केले.

कैलास कदम यांचे मनोगत

यांनी सातत्याने या कार्यक्रमाला येण्याबद्दल उल्लेख केला. त्यांनी ज्यांना ज्यांना समाजरत्न पुरस्कार मरणोत्तर जे दिले जातात त्याबद्दल प्रशंसा केली. तसेच त्यांनी कोते साहेबांचे आवर्जून उल्लेख केला. तसेच त्यांनी शांताराम गुडेकर साहेबांचा समाजगौरव पुरस्कार मिळाल्याबद्दल अभिनंदन केले. सेवानिवृत्त सत्कार सुभाष साळवी यांना हनुमंतराव भोसले यांच्या हस्ते.

प्रविण गुलाबरकर, तुकाराम गुडेकर, चंद्रकांत साळवी, नारायण काजूळकर, संतोष काजूळकर, राकेश साळवी, राम साळवी, सागर कोंडिराम साळवी, रामभाऊ खेडेकर,

महेंद्र भोसले यांचे मनोगत

यांनी पांडुरंग व गोरोबाकाका यांचा उल्लेख करून आपले मनोगत

संस्थेच्या सर्व महिला पदाधिकारी व सदस्यांनी हळदीकुंकू समारंभात भाग घेतला

सुरु केले. त्यांनी कुंभाड गावाचा असल्याने अभिमान व्यक्त केला. योग्य प्रतिसाद दिल्याबद्दल त्यांनी आपले आभार मानले.

हनुमंतराव भोसले यांचे मनोगत

सर्व प्रथम सर्व सभासद, कार्यकारिणी तसेच समाज बांधवांचे आभार. त्यांनी मला या कार्यक्रमाच्या मुख्य अतिथीसाठी निवड केल्यामुळे त्यांचे आभार. तसेच सर्वमान्यवरांचे धन्यवाद. आपले कुंभार बांधव ज्याप्रमाणे या संस्थेसाठी बरेच वर्षे कार्य केले ज्यांनी या संस्थेचे उभारणी केली असे दिवंगत पांडुरंगशेट परबते, प्रभाकर गुडेकर, अनिल नरवणकर यांच्यामुळे या वास्तूची उभारणी केली आणि ज्या संस्थेची स्थापना केली आणि आता ज्या पद्धतीने ही कार्यकारिणी चालवित आहे खरंच सर्वांचे खूप खूप कौतुक. तसेच मंदिरासाठी ज्या ज्या गोष्टीची गरज आहे त्याची सगळी जबाबदारी ही माझी तसेच मंदिरासमोरील ३० फूट जागेवर बांधकामासाठी आर्थिक मदत करण्यास मी तयार आहे. त्यासाठी मी तुमच्याकडून एक रुपयादेखील मागणार नाही. तसेच हा माझा समाज आहे. मी भविष्यातील विचार करून मंदिरा समोरील जागेत बांधकाम करण्याचा मानस असल्याने पुढील काही दिवसात त्यांचे काम देखील सुरु होईल तसेच त्यातील काही बांधकामाचे काम सध्या चालू आहे. अशा प्रकारचे काम करण्यासाठी मी तसेच राहूल देखील या कामासाठी पुढाकार घेणार आहे. त्याची अंमलबजावणी ही आत्तापासून सुरुवात करीत आहे.

आभार प्रदर्शनानंतर कार्यक्रमाची सांगता झाली. हळदीकुंकू कार्यक्रमानंतर सर्वांनी सुरुची भोजनाचा लाभ घेतला.

कु. प्रांजली रेणावकर १० वी मध्ये ८९.२०% गुण मिळाल्याबद्दल हार्दिक अभिनंदन!

डावीकडून अक्षय यादव, संजय राजे, बीना राजे, प्रांजली, सौ.मनीषा, नितीन

पुणे : चिंचवड प्राधिकरण येथील कु. प्रांजली नितीन रेणावकर हीस इयत्ता १० वी मध्ये ८९.२०% गुण मिळाल्याबद्दल प्रशस्तीपत्र व कुंभश्री शिष्यवृत्ती धनादेश प्रदान करताना कुंभश्री संचालिका सौ. बीना संजय राजे समवेत डावीकडून इंजि. चि. अक्षय महादेव यादव, कुंभश्री संपादक संजय राजे, सौ. बीना राजे, कु. प्रांजल, संगीत विशारद सौ. मनीषा नितीन रेणावकर व इंजि. नितीन रेणावकर.

कु. प्रांजल हिची इंजिनिअर होण्याची इच्छा आहे, तिचे हार्दिक अभिनंदन व शुभेच्छा!

**कै. दिगंबररावजी देवडे यांच्या अर्धाकृती पुतळ्याचा अनावरण सोहळा संपन्न
अशोकरावजी चव्हाण साहेब यांच्यासह श्रीजयाताई चव्हाण यांची प्रमुख उपस्थिती.**

खासदार अशोकराव चव्हाण यांचा सत्कार करताना विजयराव देवडे, गंगाधर देवडे व मान्यवर

कार्यक्रमास उपस्थित सर्वच मान्यवरांना मोठ्या पुष्पहाराने सन्मानित करण्यात आले

पुतळ्या समवेत खा. अशोकराव चव्हाण, आमदार श्रीजयाताई चव्हाण, सौ. व श्री. विजयराव देवडे, सौ. व श्री. गंगाधरजी देवडे व मान्यवर

कै. दिगंबर देवडे यांच्या पुतळ्यासमवेत सौ. व श्री. विजयराव देवडे, सौ. व श्री. गंगाधर देवडे व समस्त देवडे परिवार

विजयरावजी देवडे साहेब यांचा प्रदेश उपाध्यक्षपदी निवड झाल्याबद्दल भव्य सत्कार.

छत्रपती संभाजीनगर : माजी मुख्यमंत्री अशोकरावजी चव्हाण साहेब यांचे अत्यंत विश्वासू असलेले विजयरावजी देवडे साहेब यांची भारतीय जनता पार्टी ओबीसी मोर्चाच्या प्रदेश उपाध्यक्षपदी निवड करण्यात आली. त्याबद्दल स्वाभिमानी कुंभार समाज सामाजिक संस्थेचे प्रदेश कार्याध्यक्ष श्री केरोजी आचार्य साहेब व श्रीरामजी तेलंग साहेब यांच्या वतीने खारीक खोबऱ्याचा हार घालून भव्य सत्कार करण्यात आला. माजी मुख्यमंत्री अशोकरावजी चव्हाण साहेब यांच्यासह विजयरावजी देवडे साहेब यांना खारीक खोबऱ्याचा हार घालून शुभेच्छा दिल्या. यावेळी संघटनेचे प्रदेश उपाध्यक्ष वेंकटेशजी गोत्रम साहेब, मराठवाडा कार्याध्यक्ष जयकुमार गोरगिळे, संभाजीनगर जिल्हाध्यक्ष शिवानंद पसेवार, महिला जिल्हाध्यक्ष अनिताताई मल्हारे, यांच्यासह संभाजीनगरचे पदाधिकारी माधवराव पदमपेंटे, उत्तमराव मल्हारे, जळबाजी येरमवार, बालाजी निरदोडे, रमेश कानगुले, गंगाधर रामरुळे श्रीराम पोटगंटे उपस्थित होते.

***

नांदेड : कैलासवासी दिगंबररावजी देवडे यांच्या अर्धाकृती पुतळ्याचे अनावरण काल मौजे लहान तालुका अर्धापूर या ठिकाणी पार पडले. या सोहळ्यासाठी राज्याचे माजी मुख्यमंत्री आ. अशोकराव चव्हाण साहेब यांची प्रमुख उपस्थिती होती. विजयरावजी देवडे साहेब व त्यांच्या कुटुंबीयांनी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमात मोठ्या प्रमाणात कुंभार समाज बांधवांसह परिसरातील नागरिकांनी उपस्थिती लावली.

कैलासवासी दिगंबररावजी देवडे साहेब हे देशाचे माजी गृहमंत्री कैलासवासी शंकररावजी चव्हाण साहेब यांचे सहकारी होते. त्यांच्या सहवासात राहून त्यांनी अनेकांना रोजगार उपलब्ध करून दिल्याची भावना विजयरावजी देवडे साहेब यांनी बोलताना व्यक्त केली. आजही देवडे कुटुंबीय चव्हाण कुटुंबीयांशी प्रामाणिक असून यापुढेही त्यांच्यासोबत राहण्याची ग्वाही विजयरावजी देवडे यांनी दिली. स्वाभिमानी कुंभार समाज सामाजिक संस्थेच्या माध्यमातून काम करत असताना विजयरावजी देवडे साहेब यांनी कुंभार समाजासाठी चांगले योगदान दिले आहे. त्यांच्या नेतृत्वाची भुरळ समाजातल्या प्रत्येक माणसांना पडली असून संपूर्ण समाज मोठ्या ताकतीने विजयरावजी देवडे साहेब यांच्या सोबत असल्याचे या कार्यक्रमात दिसून आले.

कोकणस्थ कुंभार ग्राम विकास संघाचा वर्धापन दिन संपन्न

- सौ. शुभांगी सुनिल साळवी

व्यासपीठावर विराजमान डावीकडून संस्थापक कोंडीराम साळवी, प्रतिभाताई ओव्हाळे, चंद्रकांत चिवेलकर, गोरख कुंभार, पाठीमागे आनंदा काजुळकर, बबन साळवी, अजय साळवी, अध्यक्ष सुनिल साळवी व मान्यवर

पोलीस निरीक्षक पदी नियुक्ती मिळाल्याबद्दल बबन साळवी यांचा सत्कार करताना पोलीस निरीक्षक गोरख कुंभार समवेत पोलीस निरीक्षक आनंद काजुळकर व कुंभश्री संपादक संजय राजे

संत तुकाराम नगर पोलीस स्टेशनचे मुख्य पोलीस निरीक्षक गोरख कुंभार यांचा सत्कार करताना पोलीस निरीक्षक बबन साळवी, संजय राजे समवेत अध्यक्ष सुनिल साळवी व सौ शुभांगी साळवी

बॉक्सिंगमध्ये गोल्ड मेडल मिळवणाऱ्या श्रवण गुडेकर याला स्मृतीचिन्ह आणि पुरस्कार प्रदान करताना प्रतिभाताई ओव्हाळे समवेत दिशांत साळवी व चंद्रकांत चिवेलकर

पिंपरी : संत तुकाराम नगर येथे दिनांक १ फेब्रुवारी २०२५ रोजी "कोकणस्थ कुंभार ग्रामविकास संघ कुंभाड" संस्थेचा २६वा विद्यार्थी गुणगौरव समारंभ तसेच कौटुंबिक स्नेह मेळावा संपन्न झाला. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष पद कोकणस्थ कुंभार समाज पुणेचे अध्यक्ष-कोकणरत्न चंद्रकांत चिवेलकर यांनी भूषविले. तसेच या कार्यक्रमास शिल्पकार बी आर खेडकर प्रतिष्ठानच्या अध्यक्षा प्रतिभाताई ओव्हाळे, संत तुकाराम नगर पोलीस स्टेशनचे मुख्य पी.आय. गोरख कुंभार, कुंभश्री मासिकाचे संपादक संजय राजे उपस्थित होते. संत शिरोमणी गोरबा काका व शिवाजी महाराजांचे प्रतिमा पूजन करून कार्यक्रमास सुरुवात झाली. व्यासपीठावरील सर्व मान्यवरांचा संघटनेच्या मुख्य पदाधिकाऱ्यांच्या हस्ते शाल, श्रीफळ, स्मृतीचिन्ह व पुष्पगुच्छ देऊन सत्कार करण्यात आला. व्यासपीठावरील सर्व मान्यवरांनी उपस्थितांना खूप छान मार्गदर्शन केले. यावेळच्या कार्यक्रमाचे वेगळेपण म्हणजे यावेळी संस्थेतील सर्व महिला सदस्यांनी पूर्ण कार्यक्रमाचे नियोजन, तसेच व्यवस्थापन पाहिले. अत्यंत उत्कृष्टरित्या त्यांनी दिलेल्या जबाबदारीची धुरा पेलली. कार्यक्रमास पुणे मुंबई कुंभाड संस्थेचे माजी अध्यक्ष शांताराम गुडेकरही उपस्थित होते. कार्यक्रमात अनिल नरवणकर, कोकणस्थ कुंभार समाज पुणेचे युवा कार्यकर्ते संतोष चिवेलकर यांनी संस्थेला शुभेच्छा देऊन विद्यार्थ्यांना मोलाचे मार्गदर्शन केले. यावेळी संस्थेने एका नविन सदराचा समावेश केला. तो म्हणजे "आम्हाला यांचा अभिमान आहे हे सदर संस्थेच्या पहिल्या गुणगौरव कार्यक्रमात ज्या विद्यार्थ्यांनी बक्षीसे घेतली होती. ती

मुले गेल्या पंचवीस वर्षात शिक्षण घेऊन विविध क्षेत्रांमध्ये यशस्वीपणे आपला ठसा उमटवित आहेत. या मुलांचा २५ वर्षांचा प्रवास त्यांच्या आईने समाजासमोर मांडला. चाकोरीबद्ध रुळलेल्या वाटेने न जाता काही वेळा थोडी वेगळी वाट चोखंदळूनही तुम्हाला योग्य परिश्रमानी हवे ते करिअर करता येते, हेच यातून सिद्ध होते. कार्यक्रमात यावेळी काही विशिष्ट क्षेत्रांमध्ये आपला ठसा उमटवून गुणवत्तापूर्ण यश संपादन करणाऱ्यांचा विशेष सत्कार केला. त्यामध्ये सौ.रश्मी साळवी (असिस्टंट प्रोफेसर ऑफ लायब्ररी अँड इन्फरमेशन सायन्स पास व नियुक्ती), सौ. शुभांगी साळवी (मानसशास्त्र पीएचडी PET उत्तीर्ण), बबन साळवी (PI पदी पदोन्नती), आनंद काजुळकर (PI पदी पदोन्नती), सौ. श्रेया तळदेवकर (तलाठी पदी पदोन्नती), कु.श्रवण गुडेकर (जिल्हास्तरीय बॉक्सिंग - गोल्ड मेडल) यांचा विशेष सत्कार करण्यात आला. संपूर्ण कार्यक्रम अतिशय नियोजनबद्ध नेटका असा झाला. अर्थातच संस्थेचे संस्थापक कोडीराम साळवी यांचे मोलाचे मार्गदर्शन लाभले. संस्थेचे सर्व सदस्य, विभागप्रमुख, सल्लागार यांच्या सहकार्यानेच. त्यांच्या सहकार्याशिवाय या कार्यक्रमाला पूर्णत्व येऊ शकले नसते. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन सौ. सई साळवी आणि सौ. शुभांगी साळवी यांनी केले. संस्थेचे माजी अध्यक्ष अजय काजुळकर यांनी संस्थेच्या वाटचालीचा वार्षिक आढावा घेतला. तसेच आभार प्रदर्शनाचे काम संस्थेचे अध्यक्ष सुनिल साळवी यांनी केले. कार्यक्रमाची सांगता महिलांसाठी हळदी कुंकू व स्नेह भोजनाने झाली.

सहकार अधिकारी श्रेणी एक डॉ. एम. ए. मुरुडकर यांचे अभिनंदन करताना कुंभश्री संपादक संजय राजे व आदर्श शिक्षक अनिल शिर्के.

कोल्हापूर : मुरुडकर यांचे मुळगाव लोणखास-पारगाव तालुका वाशी जिल्हा धाराशिव असून १९८४ साली इयत्ता १० वी पास झाल्यानंतर घरची परिस्थिती बिकट असल्याने घरच्यांनी पुढे शिकवण्यास असमर्थता दर्शवली आणि पुढे कुंभारकी करावी असे त्यांना सांगितले. त्यामुळे नाराज होऊन ते घर सोडून तडक कोल्हापूरमध्ये आले. कर्मवीर भाऊराव पाटील यांच्या रयत शिक्षण संस्थेच्या कमवा आणि शिका योजनेतून त्यांनी गुजराती मारवाडी यांच्याकडे काम करत बीए व शिवाजी विद्यापीठातून एमए अर्थशास्त्रपर्यंत शिक्षण घेतले. या काळात त्यांनी गुजराती मारवाडी व्यापाऱ्यांच्या इमारतीत जिऱ्याखाली राहणे पसंत केले व त्या बदल्यात सकाळी त्यांना गाड्या धुणे, कपड्यांना इस्त्री करणे इत्यादी कामे करावी लागत असत. पुढे स्पर्धा परीक्षेतून त्यांना सहकार खात्यामध्ये नोकरी मिळाली. सरकारी नोकरी मिळाल्या

नंतरही त्यांनी डी.बी.एम्., डी.आय.टी., एल.एल.बी., एल.एल.एम. आणि पी.एच.डी. अशा पदवी म्हणजेच डॉक्टरेट पदवी मिळवली. एल.एल.एम. नंतर न्यायाधीश होण्याचे स्वप्न काही तांत्रिक बाबीमुळे अधुरे राहिले, त्या विरोधात त्यांनी याचिका सुध्दा दाखल केली परंतु नंतर एज बार झाल्याने त्यांनी तो नाद सोडून दिला. शेवटी सहकार विभागातच करिअर करायचे ठरवून अभ्यासू वृत्तीने सहकार विभागात काम केले व आपल्या शिक्षणाचा उपयोग सहकारी संस्थांना व त्यातील सभासदांना, संचालकांना कसा करता येईल याबाबत विचारपूर्वक लेखन केले.

आपल्या कुंभार समाजामध्ये ओबीसींना पदोन्नतीसाठी कोटा उपलब्ध नसल्याने पदोन्नतीमध्ये शिक्षणाचा फायदा होऊ शकला नाही. परंतु त्यांच्या प्रमाणिकपणास व मार्गदर्शनास अधिकारी व कर्मचारी यांनी दाद दिली. सीनेरी टी लिस्ट नुसार त्यांना पदोन्नती मिळत गेली. सध्या ते सहकार विभागात सहकार अधिकारी श्रेणी एक या पदावर कार्यरत आहेत. डॉ. मुरुडकर यांनी सहकार कायदे विषयक अनेक पुस्तके लिहिली आहेत. जी सहकार क्षेत्रास अत्यंत उपयुक्त आहेत. तसेच राज्यभर सहकार क्षेत्रामध्ये व्याख्यान देण्याचे काम ते करतात. जिद्द आणि चिकाटीच्या जोरावर लहान वयात लग्न होऊन ही शिवाजी विद्यापीठाच्या गुणवत्ता यादीमध्ये त्यांनी सलग दोन वर्षे विधी शाखेमध्ये दुसरा क्रमांक मिळवला. त्यामुळे तत्कालीन केंद्रीय मनुष्यबळ विकासमंत्री अर्जुन सिंग यांच्या हस्ते गौरव पत्र घेण्याचे भाग्य लाभले होते. शून्यातून विश्व निर्माण करणाऱ्या डॉ. एम.ए. मुरुडकर अवलिया व्यक्तिमत्त्वास मानाचा मुजरा, त्यांचे मनःपूर्वक हार्दिक अभिनंदन व भावी कार्यास शुभेच्छा!!!

प्राथमिक शिक्षक 'केरू डोखे' यांना राज्यस्तरीय पुरस्कार प्रदान

अहिल्यानगर : नेवासा तालुक्यातील कौठा येथील प्राथमिक शिक्षक केरू धोंडीभाऊ डोखे यांना मुंबई दादर येथील पद्मभूषण ताराबाई मोडक अध्यापक विद्यालयातील माजी विद्यार्थी संघ यांचे वतीने देण्यात येणाऱ्या राज्यस्तरीय पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले. दि. १५ फेब्रुवारी २०२५ रोजी गांधी बाल मंदिर हायस्कूल कुर्ला येथे हा पुरस्कार

सोहळा आयोजित करण्यात आला होता.

कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी अध्यापक विद्यालयाच्या सेवानिवृत्त शिक्षिका सौ. जयश्रीताई घैसास प्रमुख पाहुणे जांनी रावत (हास्यसम्राट कलाकार मुंबई) उपस्थित होते. प्राथमिक शिक्षक डोखे यांना यापूर्वीही अनेक पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले होते. रमन मंगेशस विजेते डॉ. रजनीकांत आरोळे यांचे हस्ते आदर्श शिक्षक पुरस्कार प्रदान करण्यात आला होता.

१ मे २००८ रोजी पुणे येथील कै. द. आ. शिंदे प्रतिष्ठान यांचे तर्फे पुणे विद्यापीठाचे तत्कालीन कुलगुरु डॉ. नरेंद्र जाधव यांचे हस्ते राज्यस्तरीय पुरस्कार प्रदान करण्यात आला. जामखेड तालुक्यात कार्यरत कालावधीत खांडवी गावात संत गाडगेबाबा ग्राम स्वच्छता अभियान हागणदारी मुक्त गाव योजना निर्मल ग्राम स्पर्धा साने गुरुजी स्वच्छ सुंदर शाळा पुरस्कार तसेच शैक्षणिक क्षेत्रात उल्लेखनिय कार्याचा गौरव पुरस्कार प्रदान करून देण्यात आला होता.

भारतीय संविधान शाश्वत मूल्यांचे प्रतिक - प्राचार्य डॉ. नागोराव कुंभार

लातूर ग्रंथोत्सवमध्ये उपस्थितांना मार्गदर्शन करताना
विचारवंत डॉ. नागोराव कुंभार

लातूर : आपल्या देशात शांतता आणि स्थैर्य टिकवून ठेवण्यात संविधानाचा मोठा वाटा आहे. भारतीय संविधान हे शाश्वत मूल्यांचे प्रतिक आहे, असे प्रतिपादन ज्येष्ठ विचारवंत प्राचार्य डॉ. नागोराव कुंभार यांनी केले.

उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, ग्रंथालय संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य मुंबई आणि जिल्हा ग्रंथालय अधिकारी कार्यालय लातूरच्या वतीने आयोजित करण्यात आलेल्या दोन दिवसीय ग्रंथोत्सवाच्या पहिल्या दिवसाच्या दुसऱ्या सत्रात 'आपला मान आपला स्वाभिमान : भारतीय संविधान' या विषयावरील परिसंवादाचे आयोजन करण्यात आले होते. या परिसंवादाच्या अध्यक्ष स्थानावरून प्राचार्य डॉ. कुंभार बोलत होते. यावेळी प्रमुख वक्ते म्हणून भूषणकुमार जोरगुलवार, प्रा. डॉ. राजशेखर सोलापुरे, विलास सिंदगीकर यांची उपस्थिती होती. आपल्या देशाच्या स्वातंत्र्याच्या ७५ वर्षांनंतरही लोकशाही टिकून राहण्याचे संपूर्ण श्रेय हे

संविधानाला आहे, असे सांगून प्राचार्य डॉ. कुंभार म्हणाले की, रक्ताचा एकही थेंब न सांडता सामाजिक क्रांती साधण्याचे श्रेयही संविधानालाच आहे. भारतीय संविधान हे मानवी कल्याणाचे साधन आहे. या संविधानाचे रक्षण - संरक्षण करण्याची जबाबदारी प्रत्येक जागरूक भारतीयांची आहे. आपल्या संविधानाने सामान्यांना शक्ती प्रदान करण्याचे काम केले आहे. भारतीय संविधानात खूप ताकद आहे. संविधानामुळे न सामान्य माणसाचे अस्तित्व टिकून आहे, असे सांगून त्यांनी भारतीय संविधानातील अनेक महत्वपूर्ण बाबींवर प्रकाश टाकला.

विलास सिंदगीकर यांनी यावेळी आपले विचार व्यक्त करताना भारतीय संविधानाने राष्ट्र जोडण्याचे, एकसंध ठेवण्याचे मौलिक कार्य केल्याचे सांगितले. भूषणकुमार जोरगुलवार यांनी ग्रंथालय चळवळ माणसाला माणुसकी शिकवण्याचे कार्य करते असे सांगून प्रत्येक जागरूक नागरिकाला भारतीय संविधान कळले पाहिजे. सामान्य जनता आणि सरकार यांच्यातील करारनामा म्हणजे संविधान असून आकाराने जगातील सर्वात मोठे संविधान आपल्या देशाचे असल्याचे त्यांनी नमूद केले. प्रा. डॉ. राजशेखर सोलापूर यांनी आपले विचार व्यक्त करताना राज्यकर्ते कसे निवडून घ्यायचे? हा अधिकार संविधानाने दिला असल्याचे सांगून संविधानाच्या विविध पैलूंवर त्यांनी अभ्यासपूर्ण विवेचन केले. या परिसंवादाचे सूत्रसंचालन अनिल पाटील यांनी तर आभार प्रदर्शन संजय सूर्यवंशी यांनी केले. याप्रसंगी जिल्हा ग्रंथालय अधिकारी सौ. वंदना काटकर, कालिदास माने, जिल्हा ग्रंथालय संघाचे अध्यक्ष प्रभाकर कापसे. कार्यवाह राम मेकले यांच्यासह ग्रंथालय चळवळीतील ग्रंथपाल कार्यकर्ते, पदाधिकारी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

आधुनिक कुंभारकला सक्षमीकरण प्रशिक्षण प्रोग्राम खादी व ग्रामोद्योग आयोग व मोरया ट्रेनिंग सेन्टर यांच्या विद्यमानाने आयोजित कोल्हापूर व सांगली येथील कार्यक्रम संपन्न

प्रा. गजानन मराठे यांचा सत्कार संपन्न

कुंभार समाजाच्या कुंभारकला जिवंत राहावी, कुंभार कलेला नाविष्यपूर्ण आधुनिककरण होऊन ग्लोबल कुंभारकला वाढिस येण्यासाठी सांगली मधील समाज पदाधिकारी आदरणीय रमेश कुंभार साहेब (अंकली) यांच्या मोरया ट्रेनिंग सेन्टर मार्फत स्वतः पुढाकार घेऊन कोल्हापूर जिल्ह्यामध्ये ४० व सांगली जिल्ह्यात ४० एकूण ८० चाका

यांत्रिक चाकांसमवेत रमेश कुंभार, पदाधिकारी व कुंभार कारागीर

वाटप व प्रशिक्षण दिनांक १६/०३/२०२५ रोजी बंगलोर डिझाईन सेन्टर भारत सरकार मधील प्राध्यापक आदरणीय गजानन मराठे साहेब यांच्या हस्ते कार्यक्रम संपन्न झाला. त्यावेळी उपस्थित आदरणीय रमेश कुंभार व अन्य मान्यवर आणि प्रशिक्षणार्थी हजर होते.

***

गुहागरचा सुपूत्र अमेरिकेत झाला आमदार जामसूत गावच्या 'संतोष साळवी'चा सन्मान

गुहागर : अमेरिकेत नुकत्याच झालेल्या निवडणुकीत डेमोक्रेटिक पक्षातर्फे उमेदवारी लढविलेल्या रत्नागिरी जिल्ह्यातील गुहागर तालुक्यातील जामसूत येथील सुपूत्र संतोष दिनकर साळवी यांनी बोस्टन जवळील न्यू हम्पशेअर स्टेटचे पहिले मराठी आमदार झाले आहेत. एका मराठी माणसाने अटकेपार झेंडा रोवून ऐतिहासिक विजय मिळविल्याने त्यांचा जामसूत ग्रामस्थ, ग्रामपंचायत, ग्रामदेवता देवस्थान व गुहागर तालुका मराठा समाजातर्फे सन्मान करण्यात आला.

भारतात शैक्षणिक संस्कारात वाढलेले संतोष साळवी हे फायनान्स मधील पोस्ट ग्रॅज्युएट आहेत. येथे नोकरी करित असतानाच त्यांना अमेरिकन क्षितिज खुणावू लागले. १९९४ ला ते अमेरिकेत गेले व सॉफ्टवेअर इंजिनिअर म्हणून कार्यरत झाले. खूप कष्ट करून प्रगतीच्या नवनव्या वाटा शोधू लागले. मुळातच समाजसेवेची आवड असल्याने साळवी थिल भारतीय आणि अमेरिकन समाजाशी चांगलेच एकत्र झाले. दरम्यान, त्यांचा सॉफ्टवेअर इंजिनिअरचा जॉब गेला. पण खचून न जाता त्यांनी नवी वाट चोखळली ती इतरांना योग्य वाट दाखवण्याची. त्यांनी ट्रेनिंग इन्स्टिट्यूट सुरू केली. अमेरिकेत राहून करिअर करित असतानाच अमेरिकेतील जे लोक वयाच्या चाळीशीमध्येच योग्य त्या ज्ञानाअभावी नोकरी गमावून बसतात, पदरी लहान मुले असताना बेकार होतात त्यांना धीराचा हात देऊन आवश्यक ते शिक्षण देऊन नव्या तंत्रज्ञानाची ओळख करून देण्याचे काम त्यांनी सुरू केले. त्यांना नोकरी मिळवण्या योग्य बनविण्याचे कसब त्यांनी मिळवून हजारो अमेरिकन लोकांचे आयुष्य पुन्हा मार्गस्थ

करून दिले.

इन्स्टिट्यूटचा पसारा वाढू लागला. पुणे मुंबई कॅनडा बहरिन सर्वत्र आयटी स्टाफ ट्रेनिंग जोमात चालू झाले. या जोडीनेच सामाजिक कार्यदेखील वेगात चालू होते. ते इंडियन असोसिएशनचे प्रेसिडेंट झाले. रक्तदान शिबिरे आयोजित करून ब्लड बँक चालवणे, गरजू रुग्णांना तत्परतेने रक्त पुरवणे असे उपक्रम राबविणे सुरू केले. सुमारे १२० गरीब लोकांना त्यांची समाजसेवी संघटना फ्री लंच देते. गेली २० वर्षे संतोष साळवी जॉब ट्रेनिंग इन्स्टिट्यूट चालवत आहेत. ते बृहन्महाराष्ट्र अमेरिका संस्थेचे खजिनदार आहेत. या संस्थेतर्फे अनेक सांस्कृतिक कार्यक्रम व सर्व सण उत्साहाने साजरे करतात. अमेरिका, कॅनडा मधील सर्वोच्च असणाऱ्या या संस्थेचे खजिनदार म्हणून ते चांगलेच लोकप्रिय आहेत. ते अमेरिकेत सात मराठी शाळा चालवत आहेत. अमेरिकेतील आपल्या मराठी मुलांवर मराठी भाषेचे, संस्कृतीचे सर्वोत्तम संस्कार व्हावे यासाठी ते झटत आहेत.

त्यांच्या या समाजसेवेची दखल अमेरिकन सरकारने देखील घेतली. त्यांना सर्वोच्च अशा व्हाईट हाऊस मधून मानाची निमंत्रणे येऊ लागली. भारताचे पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या भेटीप्रसंगी विशेष निमंत्रित म्हणून बोलावले जाऊ लागले. भारतातून अमेरिकेत एम.एस. करायला येणाऱ्या विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करणाऱ्या समितीत ते काम करू लागले. अमेरिकेची विश्वचर्चित निवडणूक घोषित झाली आणि साळवी यांना ती निवडणूक लढविण्यासाठी आग्रह होऊ लागला. आयुष्याची वाटचाल करताना ज्या धाडसाने आणि निर्भयपणे त्यांनी पावले टाकली तशीच त्यांनी या निवडणुकीत देखील पावले उचलली आणि ते यशस्वी झाले.

***

सोलापूर जिल्हा कुंभार समाज संघटनेच्या अध्यक्षपदी गुरुलिंग कुंभार व

सरचिटणीस पदी अमित कुंभार अकलूज

सोलापूर जिल्हा कुंभार समाज संघटनेचे विद्यमान अध्यक्ष हनुमंत कुंभार गुरुजी यांनी नवीन पदाधिकाऱ्यांना संधी देण्यात यावी म्हणून जिल्हाध्यक्ष पदाचा राजीनामा राज्याचे अध्यक्ष मा. सतीशदादा दरेकर यांच्याकडे काही महिन्यापूर्वी सादर केला होता. सोलापूर जिल्हा कुंभार समाज संघटनेच्या कामाला गती यावी म्हणून नव्या जुन्या पदाधिकाऱ्यांचा मेळ घालून अध्यक्ष व सरचिटणीस यांची नियुक्ती करण्यासाठी हनुमंत कुंभार गुरुजी यांनी राज्याचे अध्यक्ष सतीशदादा दरेकर यांच्याकडे आग्रही विनंती केली होती. त्याप्रमाणे फेब्रुवारी २०२५ मध्ये शिर्डी या ठिकाणी झालेल्या राज्यस्तरीय अधिवेशनामध्ये राज्याच्या अध्यक्ष सतीशदादा दरेकर उपाध्यक्ष अजय

विरकर पुणे विभागाचे अध्यक्ष सोमनाथ कुंभार व हनुमंत कुंभार गुरुजी यांच्याबरोबर चर्चा करून सोलापूर जिल्हा कुंभार समाज संघटनेचे अध्यक्षपदी तत्कालीन सरचिटणीस गुरुलिंग कुंभार उळे व सरचिटणीस पदी अमित कुंभार अकलूज यांची निवड करण्यात आली. त्यानुसार राज्याचे अध्यक्ष सतीश दादा दरेकर, उपाध्यक्ष अजय वीरकर, अनंतराव कुंभार, प्रकाश भालेराव, बाळासाहेब कुंभार, आण्णा राहुकर व हनुमंत कुंभार गुरुजी यांच्या उपस्थितीमध्ये दोघांना नियुक्तीचे पत्रे देण्यात आली आहेत. लवकरच जिल्ह्याचा मेळावा घेऊन उर्वरित कार्यकारणी नियुक्त करण्यात येईल. उभयतांच्या कार्याला मनःपूर्वक शुभेच्छा देऊन जिल्ह्यातील कुंभार समाज संघटनेच्या कामाला निश्चितपणे गती मिळेल अशा प्रकारचे आवाहन हनुमंत कुंभार गुरुजी यांनी केले आहे.

छावा, पुष्पा १, पुष्पा २ इत्यादी नावाजलेल्या चित्रपट, टिव्ही मालिकांतील डिजिटल आर्टिस्ट रूपेश तळासकर (कुंभार)

शरद वाडेकर

२००५ मध्ये झालेल्या महाराष्ट्र हायर आर्ट परीक्षेत रूपेश तळासकर महाराष्ट्रात सर्वप्रथम आले (फर्स्ट क्लास फर्स्ट). बांद्रा, मुंबई येथील एल.एस. रहेजा स्कूल ऑफ आर्ट्स मधून त्यांनी जी.डी. आर्ट्स पदवी घेतली. त्यानंतर मागील सुमारे वीस वर्षे त्यांनी बॉलिवूड, टॉलीवूड व इंटरनॅशनल फिल्म इंडस्ट्रीत अनेक फिल्म्स व टेलिव्हिजन प्रोजेक्ट्सवर काम केले आहे.

डिजिटल आर्ट, मेकअप, प्रॉस्थेटिक्स (प्रतिकृती), कॅरॅक्टर डिझायनिंग, स्टोरीबोर्डिंग, स्पेशल इफेक्ट्स या क्षेत्रात त्यांचे विशेष प्राविण्य (expertise) आहे.

कोणताही चित्रपट प्रत्यक्ष चित्रीत करण्यापूर्वी पात्रांची वेशभूषा कशी असावी, केशभूषा आणि मेकअप कसा असावा, पात्रांनी फिल्मच्या चौकटीत कोणी कोठे उभे रहावे, त्यांच्या पार्श्वभूमीवर आणि आजूबाजूला काय असावे या सर्वांचे बारीकसारीक तपशील असलेल्या अनेक डिजिटल फिल्म्स बनविल्या जातात आणि त्यातून चर्चा करून अंतिम चित्रीकरणासाठी डिजिटल फिल्म निश्चित केली जाते. प्रत्यक्ष चित्रीकरण त्या अनुषंगाने केले जाते. पुष्पा १ साठी स्थानिक अभ्यास करून

तळासकर यांनी बनियन आणि लुंगीची बनविलेली पुष्पाची वेशभूषा अंतिमतः मान्य झाली होती आणि पुष्पाचे व्यक्तिमत्त्व त्यामुळे अतिशय प्रभावी झाले. अशाच प्रकारे छावाच्या औरंगजेबाच्या मेकअपसाठी त्यांनी पन्नासहून अधिक डिजिटल प्रतिमा बनविल्या होत्या. छावाच्या श्रेयनामावलीत त्यांचे नाव पाहून खूप अभिमान वाटतो.

छावा, पुष्पा १, पुष्पा २, जवान, OMG 2, बेबी जॉन, कालकी, चंदचॅम्पियन, हिरामंडी, स्त्री २, इन द बेली ऑफ अ टायगर, मिशन राणीगंज, ब्रम्हयुगम, गंगुबाई काठीयावाडी, बंटी और बबली, इश्केरिया, न भूतो न भविष्यति, वेलकम बॅक इत्यादी विविध चित्रपटांसाठी त्यांनी काम केले आहे.

विशेष करून छावा मधील शेवटला जो पाऊण तासाचा चित्तथरारक torture scene ज्याने पूर्ण सिनेमाघर शांत होऊन प्रेक्षक प्रत्यक्ष त्या scene चा जिवंतपणा अनुभवतात ते पूर्ण digital art रूपेश तळासकर ने केलेले आहे.

सिंधुदुर्ग जिल्ह्यातील मालवण तालुक्यातील कुंभारमाठ हे त्यांचे मूळ गाव, मात्र ते वरळी मुंबई येथे राहतात. फक्त चाळीस वर्षे वय असलेल्या अतिशय कल्पक आणि हुशार अशा या कलाकाराचा आम्हाला अभिमान वाटतो. त्यांच्या आजवरच्या यशस्वी कामगिरीबद्दल हार्दिक अभिनंदन आणि पुढील उज्वल वाटचालीसाठी हार्दिक शुभेच्छा!

***

इस्लामपूर येथे कुंभार समाजाचे चर्चासत्र संपन्न

इस्लामपूर : कुंभार समाज सामाजिक संस्था महाराष्ट्र व सांगली जिल्हा कुंभार समाज आयोजित कुंभार समाजातील पारंपारिक व्यवसायाची आजची स्थिती व भविष्य यावर इस्लामपूर येथे चर्चासत्र आयोजित करण्यात आले होते.

या कार्यक्रमास प्रमुख पाहुणे म्हणून मंत्रालय आधिकारी आनंदराव साळवी, केंद्रीय वस्त्रोद्योग विभागाचे गजानन मराठे, प्रदेश काँग्रेसचे सरचिटणीस नंदकुमार कुंभार, पश्चिम महाराष्ट्र विभागीय अध्यक्ष सोमनाथ कुंभार, अजय विरकर, डॉ.संजय कुंभार आदी मान्यवर उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे संयोजन सांगली जिल्हा अध्यक्ष रमेश बाजीराव कुंभार यांनी केले.

यावेळी प्रमुख पाहुणे आनंदराव साळवी म्हणाले की, कुंभार समाजासाठी भारत सरकार व महाराष्ट्र शासन अनेक उपक्रम राबवत आहे. त्यासाठी तरुणांनी पुढे येऊन याचा लाभ घ्यावा तर गजानन मराठे यांनी सांगितले की, खानापूर व बेंगलोर येथे कुंभार समाजातील युवकांना आपल्या पारंपारिक व्यवसायाचे प्रशिक्षण व गव्हर्नमेंट लायसन दिले जाते याचा त्यांनी लाभ घ्यावा, असे आवाहन केले.

सोमनाथ कुंभार म्हणाले की, पूर्वी गणेश मूर्ती किंवा इतर माती कामाचे सामान हे कुंभाराकडून खरेदी केले जात होते परंतु अलीकडच्या काळात तो व्यवसाय कुंभार यांच्या हातून निघून गेला आहे व इतर समाज हा व्यवसाय करू लागला आहे. याला आपण सर्वजण कारणीभूत आहे असे त्यांनी सांगितले. यापुढील काळात आपला व्यवसाय वाढवण्यासाठी सर्वांनी प्रयत्न केले पाहिजेत असे आवाहन केले. मयुरी कुंभार यांनीही गणेश मूर्ती ही मातीचीच का करावी याविषयी मार्गदर्शन केले.

नंदकुमार कुंभार यांनी कुंभार समाजाच्या विविध मागण्यांसाठी आपण एक समिती नेमू व त्या समितीच्या अनुषंगाने काही अडचणी असतील तर आपण शासकीय दरबारी त्या चर्चा काही मंत्र्यांच्याबरोबर घडवून आणून त्याचा पाठपुरावा करू असे सांगितले. कार्यक्रमाचे स्वागत व प्रास्ताविक रमेश कुंभार यांनी केले. यावेळी अजय विरकर व इतर मान्यवरांनी मनोगत व्यक्त केले. या चर्चासत्रासाठी मोठ्या संख्येने कुंभार समाज बांधव उपस्थित होते.

***

परळी येथे रायगड जिल्हा वर्धापन दिनानिमित्त मेळावा संपन्न !

व्यासपिठावर विराजमान महेश सायकर, रमाकांत क्षीरसागर, सतीशदादा दरेकर, रसिकाताई खेडकर

नवनिर्वाचित अध्यक्ष रमाकांत क्षीरसागर यांचा सत्कार करताना रायगड जिल्हाचे पदाधिकारी

प्रदेश पातळीवरील पदाधिकार्यांना नियुक्ती पत्र देताना नवनिर्वाचित अध्यक्ष रमाकांत क्षीरसागर, सतिशदादा व रसिकाताई

बाळासाहेब जोर्वेकर यांच्या सत्कार प्रसंगी उपस्थित महेश सायकर, रमाकांत क्षीरसागर, सतिशदादा दरेकर व मान्यवर

रायगड : कुंभार समाज सामाजिक संस्था रायगड जिल्हा संस्थेच्या तिसऱ्या वर्धापन निमित्त कुंभार समाजाचा व वधू वर मेळावा रविवार १६ फेब्रुवारी २०२५ रोजी प्रभाकर रामचंद्र गावंडे हायस्कूल सभागृह परळी, ता. सुधागड, जि. रायगड येथे संपन्न झाला.

हा कार्यक्रम कुंभार समाज सामाजिक संस्थेचे संस्थापक अध्यक्ष सतीशदादा दरेकर यांच्या अध्यक्षतेखाली आयोजित करण्यात आला होता. कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे म्हणून नवनिर्वाचित प्रदेशाध्यक्ष रमाकांतजी क्षीरसागर होते. प्रदेशाध्यक्षपदी निवड झाल्याबद्दल रमाकांत क्षीरसागर यांचा सत्कार करण्यात आला. या कार्यक्रमात अध्यक्ष व प्रमुख पाहुणे यांच्या हस्ते रायगड जिल्हातील व प्रदेश पातळीवरील विविध पदावर पदाधिकार्यांची निवड करण्यात येऊन त्यांना नियुक्तीपत्र देण्यात आले. समाज मेळाव्यासाठी व वधू वर मेळाव्यासाठी मोठ्या संख्येने समाज

बांधव उपस्थित होते. जिल्हा अध्यक्ष आनंद पांडुरंग महाडकर यांनी पाहुण्यांचे सत्कार व स्वागत केले. कार्यक्रम यशस्वी होण्यासाठी परळी व रायगड जिल्हा सर्व पदाधिकारी व कार्यकर्त्यांनी प्रयत्न केले यावेळी प्रमुख पाहुणे उपाध्यक्ष मोहन कुंभार, म.प्र. सरचिटणीस संतोष चौलकर, म.प्र. वधुवर उपाध्यक्ष बाळासाहेब जोर्वेकर, कार्याध्यक्ष म.प्र. महेश सायकर, महिला प्रमुख म.प्र. सौ. रसिकाताई खेडकर, शरद वाडेकर साहेब, उपाध्यक्ष अनंत कुंभार, बाळासाहेब कुंभार अध्यक्ष पारंपारिक आघाडी अध्यक्ष भागवत साहेब, बोरसे आदी मान्यवर उपस्थित होते. यावेळी सतीश दादा दरेकर व रमाकांत क्षीरसागर यांनी समाज बांधवांना संघटित होण्यासाठी वधू-वरांसाठी मोलाचे मार्गदर्शन केले. आभार प्रदर्शनानंतर कार्यक्रमाची सांगता झाली.

***

हार्दिक अभिनंदन! 'प्रविण वच्छलाबाई विश्वंभर देवडे' यांना कार्यभूषण पुरस्कार प्रदान

आज मला पहिली अशी कार्यभूषण पुरस्काराची उपाधी मिळाली

ज्याची अपेक्षा कधी केलीच नाही, परंतु ही उपाधी माझी नसून संपूर्ण माझ्या वीर सैनिक परिवाराची आहे. पुढे चालून समाजासाठी अजून मोठ्या प्रमाणात चांगली कामे करण्यासाठी मला प्रेरणा देणारी उपाधी आहे आणि मी व माझी टीम नक्कीच पुढे चालून अशीच समाज कार्य करत राहणार यात शंका नाही. तुम्हा सर्वांचे आशीर्वाद, मार्गदर्शन व सहकार्य नेहमी माझ्या व माझ्या वीर सैनिक परिवारासोबत राहीलं हीच मी अपेक्षा करतो आणि अजून निस्वार्थ मनाने समाज कार्य करत राहील अशी शाश्वती देतो.

***

निसर्गराजा मित्र जीवांचा पुरस्कार डॉ. सुधीर कुंभार यांना प्रदान

पर्यावरण क्षेत्रात काम करणाऱ्या पिंपरी चिंचवड येथील निसर्गराजा मित्र जीवांचे या संस्थेचा १६ वा वर्धापनदिन संस्थेच्या इंजिनिअरिंग क्लस्टर, चिंचवड येथील निसर्गराजा नर्सरी मध्ये प्रजासत्ताक दिनी उत्साहात साजरा झाला. या कार्यक्रमाला मा. रंगनाथ नाईकडे, भारतीय वनसेवा (निवृत्त) हे अध्यक्ष तर सौ. दया ओगले, टॉम टॉम इंडिया प्रा. लि., पुणे च्या साईट हेड या प्रमुख पाहुण्या म्हणून उपस्थित होत्या. मा. सागर शिंदे क्लस्टरचे प्रमुख उपस्थित होते.

पर्यावरण क्षेत्रात काम करणाऱ्या व्यक्तीस संस्थेच्या वतीने दर वर्षी

“मित्र जीवांचे” हा पुरस्कार दिला जातो. पाच हजार रुपये आणि मानपत्र सुधीर कुंभार यांना पर्यावरण क्षेत्रातील अनेक वर्षांच्या सातत्यपूर्ण कामाबद्दल देण्यात आला. निसर्ग संवर्धनाच्या बाबत जे करता येईल ते त्याने पर्यावरण सेवा करण्यासाठी स्थानिक पातळीवर केला पाहिजे. निसर्ग संरक्षणाचे काम प्रत्येकाने आपल्या रोजच्या आयुष्यात केले पाहिजे असे मत पुरस्काराला उत्तर देताना डॉ. सुधीर कुंभार यांनी मांडले. संस्थेच्या आत्तापर्यंतच्या कार्याचा आढावा सागर वाघ यांनी त्यांच्या प्रास्ताविकात सादर केला तसेच राहुल घोलप यांनी गेल्या वर्षभरात राबवलेल्या ग्रीन कॅम्पस या उपक्रमाचे सादरीकरण केले.

कार्यक्रमाचे अध्यक्ष मा. रंगनाथ नाईकडे यांनी पर्यावरण पूरक जीवन शैली ही प्रत्येकाची जबाबदारी आहे, प्रत्येकाने आपापल्या दिनचर्येत छोट्या छोट्या गोष्टी कटाक्षाने पाळल्या तर पर्यावरण संवर्धन करणे शक्य होईल हे संत साहित्यातील अनेक उदाहरण देऊन उपस्थित जन समुदायाला पटवून दिले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन मारुती साळुंखे यांनी केले तर माणिक धर्माधिकारी यांनी आभार प्रदर्शन केले.

या कार्यक्रमात स्टॉक नेचर क्लब वडगांव व इतर ठिकाणचे निसर्गप्रेमी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

अभिनंदन! नामपूरचे भूषण अहिरे ह्यांना विवो मोबाईलचे नाशिक परिमंडळाचे सेल्स मॅनेजर म्हणून बढती!

भूषण अहिरे

भूषण अहिरे यांचा सत्कार करताना निळकंठ जगदाळे, सामाजिक संस्थेचे प्रदेश उपाध्यक्ष बबनराव जगदाळे व मान्यवर

नामपूर – बागलाण : टेलिकॉम क्षेत्रातील नाशिक बागलाण भागात तब्बल १२ वर्षांच्या टीम लीडरच्या फिल्ड सर्व्हिसमध्ये (Vivo India) विवो मोबाईल उद्योग फिल्डचे मोबाईल्स ऑपरेटिंग सिस्टमचे जाळे उभारण्याचे कंपनीचे उद्दिष्टे मुदतीत पूर्ण केल्याबद्दल नामपूर –वडेल येथील टीम लीडर म्हणून कार्यरत युवा भूषण पांडुरंग अहिरे ह्यांना जगप्रसिद्ध विवो कंपनीने नाशिक परिमंडळाचे सेल्स मॅनेजर म्हणून बढती दिली. त्यांनी नुकताच नाशिक प्रादेशिक कार्यालयाचा एरिया सेल्स मॅनेजर पदाचा कार्यभार स्विकारला. आज नामपूर येथील त्यांच्या निवासस्थानी कुंभार समाज सामाजिक संस्थेचे प्रदेश उपाध्यक्ष इंजि. बबनराव जगदाळे ह्यांनी शाल-श्रीफळ-टोपी-पुष्पहार घालून हृद्य सत्कार केला. सेल्स मॅनेजर पदाची कारकीर्द यशस्वी व्हावी म्हणून शुभेच्छा

दिल्यात. सत्कार प्रसंगी वडजाई – कळवणचे रघुनाथ निळकंठ जगदाळे, सौ. कमल रघुनाथ जगदाळे, वडेल-नामपूरचे त्यांचे वडील पांडुरंग सिताराम अहिरे, आई सौ. सुनंदा पांडुरंग अहिरे, पत्नी इंजि. सौ. पूनम भूषण अहिरे, श्रीमती जयश्री शाम मोरे, सौ. संगिता जगदाळे, सौ. पल्लवी जगदाळे, इंजि. परेश, चि. प्रज्वल, चि. इशू आदि उपस्थित होते.

प्रमोशन प्राप्त नाशिक परिमंडळ विवो सेल्स मॅनेजर भूषण पांडुरंग अहिरे (९८२२७७०८००) ह्यांचे मनःपूर्वक अभिनंदन!

शब्दांकन : सौ. संगिता बबनराव जगदाळे, मासिक कुंभारी प्रतिनिधी अध्यक्षा, नंदुरबार जिल्हा महिला आघाडी

क्षितिजा शिर्के यांचे अंतराळ अभियांत्रिकीमध्ये AR आणि VR तंत्रज्ञानातील योगदान

क्षितिजा सुरेश शिर्के यांनी इस्रोच्या स्पेस ॲप्लिकेशन्स सेंटर सोबत करंट सायन्स मध्ये संशोधन पत्र प्रकाशित केले आहे. त्यांच्या संशोधनात आभासी वास्तव (VR) आणि संवर्धित वास्तव (AR)

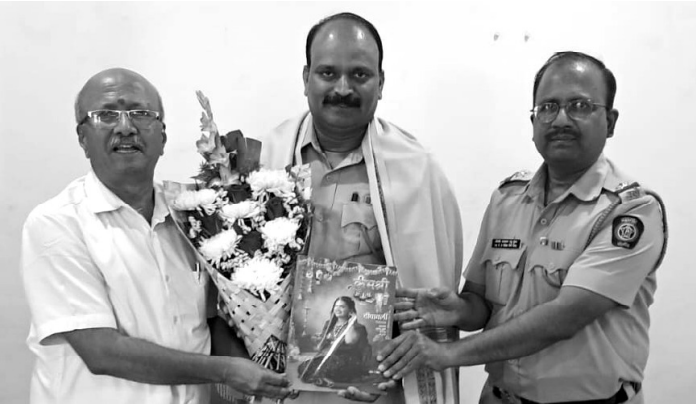
तंत्रज्ञानाचा वापर करून अंतराळ अभियंत्यांना उपग्रह प्रणालींचे अधिक प्रभावीपणे डिझाईन, विश्लेषण आणि दृश्यात्मक सादरीकरण करण्यास मदत होईल, असे नमूद करण्यात आले आहे.

त्यांनी एक AR आधारित सोल्यूशन विकसित केले आहे, जे अभियंत्यांना उपग्रहाच्या 3D मॉडेल्सचे परस्परसंवादी दृश्य उपलब्ध करून देते, ज्यामुळे संभाव्य डिझाईन त्रुटी शोधणे आणि सुधारणा करणे सुलभ होते. तसेच, त्यांनी Microsoft HoloLens 2 च्या साहाय्याने एक सानुकूलित AR आधारित अनुप्रयोग विकसित करण्याचा प्रस्ताव दिला आहे, जो अभियंत्यांना 3D मॉडेल्सचे विश्लेषण व सादरीकरण करण्यासाठी मदत करतो.

ही संशोधन कृती अंतराळ अभियंत्यांसाठी अधिक अचूक आणि कार्यक्षम तंत्रज्ञान विकसित करण्याच्या दिशेने एक महत्त्वाचे पाऊल आहे.

***

वरिष्ठ पोलीस निरीक्षक गोरख कुंभार यांचा सत्कार

पुणे : पिंपरी येथील संत तुकाराम नगर पोलिस ठाणे चे वरिष्ठ पोलीस निरीक्षक गोरख ज्ञानोबा कुंभार यांचे अभिनंदन करताना कुंभश्री संपादक संजय राजे समवेत सहायक पोलीस उपनिरीक्षक अभिजित कुंभार.

पुणे : गोरख कुंभार यांचे मूळगाव खेड बुद्रुक तालुका खंडाळा जिल्हा सातारा आहे. बी.एस.सी. (Agri) झाल्यानंतर गावातील मुलांना घेऊन पोलीस भरती करण्यासाठी ते गेले होते त्यावेळी सहज म्हणून त्यांनी पण परीक्षा दिली, बाकी मुलांची निवड झाली नाही पण गोरख यांची निवड झाली.

PSI बनण्याचे स्वप्न असल्याने कॉन्स्टेबल व्हायचे की नाही अशी द्विधा अवस्था झाली परंतु अखेर ते रुजू झाले. नंतर एम.पी.एस.सी. परीक्षा उत्तीर्ण होऊन ते PSI झाले.

कर्तव्यदक्ष असल्याने त्यांना पटपट पदोन्नती मिळाली आणि सध्या वरिष्ठ पोलीस निरीक्षक म्हणून संत तुकाराम नगर पोलीस स्टेशन मध्ये कार्यरत आहेत. गोरख कुंभार यांचे मनपूर्वक हार्दिक अभिनंदन आणि शुभेच्छा!

***

'श्री संत गोरा कुंभार' साहित्य पुरस्कारासाठी ग्रंथ पाठविण्याचे आवाहन

श्रीरामपूर : येथील श्रीसंत गोरा कुंभार प्रतिष्ठान तर्फे श्रीसंत गोरा कुंभार साहित्य पुरस्कारासाठी संतविषयक ग्रंथ पाठविण्याचे आवाहन संयोजकांतर्फे करण्यात आले.

९ मे १९९० रोजी डॉ. बाबुराव दत्तात्रय उपाध्ये आणि साहित्य प्रबोधन मंचचे पदाधिकारी यांनी श्रीसंत गोरा कुंभार प्रतिष्ठानची स्थापना केली. श्रीरामपुरातील वार्ड नं.०६, कांदामार्केट कुंभारवाड्यात श्रीमती सुमनबाई मांडरे यांच्या प्रांगणात श्रीसंत कडुबा उकाडबाबा यांच्या शुभहस्ते ६७३ वी पहिली पुण्यतिथी साजरी झाली. गेल्या ३५ वर्षापासून असे साहित्य उपक्रम हे वाचन, लेखन प्रेरणा देण्यासाठी केले जातात. राज्यस्तरीय साहित्य पुरस्कार दिले जातात. साहित्य आणि समाज प्रबोधन, संतसाहित्य सेवा कार्यक्रम होत असून २६

एप्रिल २०२५ रोजी ७०८ व्या पुण्यतिथीदिनी श्रीसंत गोरा कुंभार राज्यस्तरीय साहित्य पुरस्कारासाठी ग्रंथ पाठविण्याचे आवाहन प्रतिष्ठानचे कार्याध्यक्ष गणेशानंद उपाध्ये आणि संयोजकांनी केले. तसेच अभिजात मराठी भाषा विषय संदर्भाच्या ग्रंथांनाही पुरस्कार देण्यात येणार आहेत.

प्रतिष्ठानचे संस्थापक डॉ. बाबुराव उपाध्ये, इंदिरानगर, श्रीदत्त मंदिराजवळ, श्रीरामपूर - ४१३७०९, जि. अहिल्यानगर या पत्त्यावर श्रीसंत साहित्य ग्रंथ पाठवावे असे आवाहन कोषाध्यक्ष सौ. मंदाकिनी उपाध्ये, उपाध्यक्ष प्रा. विलासराव तुळे, सचिव आरती उपाध्ये, कार्यवाह नीतीन जोर्वेकर, सल्लागार मेजर नंदकुमार सेंदोरे, सहकार्यवाह प्रा. सौ. पल्लवी सेंदोरे, चेतन तुळे आदिंनी केले.

***

नम्र विनंती

आपण ऑनलाईन फॉर्म व पैसे भरले असतील परंतु आपणास आजपर्यंत पावती आली नसेल किंवा आपले नाव कुंभश्री बेवसाईट वर असेल पण अंकात येत नसेल तर मोबा. 9503428987 या नंबरवर WhatsApp करावे तसेच पैसे भरल्याची पावती (स्क्रीन शॉट), आपले आधार कार्ड, शेवटच्या वर्षाचे शैक्षणिक सर्टीफिकेट, पगाराची स्लिप, आपल्या निवासाचा संपुर्ण पत्ता, आपल्या WhatsApp Mob. No. सहित E-mail वर पाठवावा. तसेच घटस्फोटित किंवा विधवा-विधुर असेल तर घटस्फोटाचे पेपर किंवा जोडीदाराच्या मृत्युचा दाखला मेलवर पाठवणे बंधनकारक आहे. सर्व पेपरची पुर्तता झाल्याशिवाय आपला फॉर्म अॅक्टिव्हेट केला जाणार नाही. याची कृपया नोंद घ्यावी. email : kumbhshree@gmail.com

डॉक्टर

ID11961: डॉ. माधव नामदेवराव किवलेकर. जन्म-२५/८/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.४५ नांदेड, उंची-५.७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.डी.एस., स्वतःचा दवाखाना, उत्पन्न-८०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11820: डॉ. विश्वजित शाशिकांत कुंभार. जन्म-१३/१/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.१५ वाठार तर्फ वडगांव, उंची-५.४, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.ए.एम.एस+ एम.डी., स्वतःचा दवाखाना, उत्पन्न - ५५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11771: डॉ. प्रथमेश गुरुदास कुंभार. जन्म-१७/१/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ४.३६ कोल्हापुर, उंची-५.५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.बी.बी.एस+ एम.डी.+डी.एम., नोकरी - भोपाळ, पगार - १,००,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप

एम.फार्म, बी.फार्मसी, डी.फार्मसी.

ID11827: वि. ओंकार युनिल राजे. जन्म-१३/१०/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.४७ कोल्हापुर, उंची-५.७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.फार्म, नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार - ३१,४५८/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11674: वि. प्रज्योत बाळासो कुंभार. जन्म-४/६/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ३.३७ हनिमनल, उंची-५.६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.फार्म, नोकरी-खाजगी कोल्हापुर, अपेक्षा- अनुरूप.

बी.ई. + उच्चशिक्षित

ID11964: वि. राजेंद्र बाळासाहेब कुंभार. जन्म-२६/१/८९, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.२० तळवडे, उंची-५.६, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-सिव्हिल+बी.ए.+एम.बी.ए.+ एम.टेक करीत आहे, स्वतःचा व्यवसाय, उत्पन्न-८०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11999: वि. शुभम वीरधवल कुंभार. जन्म-११/९/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ११.०५ वाई, उंची-५.९, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.एस. मेकॅ.+एम.बी.ए.+डी.बी.ए., नोकरी - खाजगी गुजरात,

पगार - १,००,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11215: वि. ओंकार राजेश कुंभार. जन्म-२१/१२/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १.४५ कराड, उंची-५.७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ई. ऑटो+एम.बी.ए., स्वतःचा व्यवसाय, उत्पन्न - १ लाख, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10558: वि. शिवराज राजेंद्र कुंभार. जन्म-२५/९/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ५.०१ कोरेगाव, उंची-५.७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.टेक, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ५०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11201: वि. विकी मच्छिंद्रनाथ तुळे. जन्म-४/११/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-३.४५ चाकण, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ई.+ एम.बी.ए., नोकरी - खाजगी, पगार - ४५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11882: वि. महेश सुधाकर दिवटे. जन्म-६/७/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.३० कांदे, उंची-५.६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ई.+ पी.जी.डी., नोकरी - खाजगी, पगार - ९०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11872: वि. अविनाश गहिनीनाथ कुंभार. जन्म-२४/१०/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ६.१० करमाळा, उंची-५.८, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण- एम.टेक., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ८०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11123: वि. सुरज अशोक सोनावणे. जन्म-२/५/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.३२ पुणे, उंची-५.५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ई.+ एम.बी.ए. + पी.एच.डी., नोकरी - खाजगी, पगार - ६०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10830: वि. आदित्य शिवाजी शिर्के. जन्म-१४/४/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-२१.५९पुणे, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण- मास्टर इन कॉम्प्यु. सायन्स, नोकरी - स्विडन, पगार - २,२०,०००/- अपेक्षा - अनुरूप.

ID11390: चि. अमेय बाळासाहेब कुंभार. जन्म-९/१०/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-११.५५ कोल्हापुर, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.बी.ए. + सिव्हिल डिप्लोमा + बॅचलर ऑफ ऑनियमेशन अँड फिल्म मेकिंग, स्वतःचा व्यवसाय कोल्हापुर, उत्पन्न - ३०,०००/- अपेक्षा - अनुरूप.

ID10228: चि. योगेश वसंत भागवत. जन्म-३१/१०/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २.४५ मुंबई, उंची-५:११, वर्ण-गोरा, शिक्षण-पोस्ट ग्रॅज्युएट डिप्लोमा + कॉम्प्युटर, नोकरी-खाजगी, पगार-१,७५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप

ID11017: चि. गजानन मोहन कुंभार. जन्म-२९/८/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.०५ सातारा, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण- सिव्हिल + एम.एस. अमेरिका, नोकरी- अमेरिका, पगार वार्षिक - ९५००० डॉलर, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11184: चि. हर्षल उत्तम कुंभार. जन्म-१४/७/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ४.३८ अकलुज, उंची-५:१०, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-मास्टर इन अनॅलायसिस, नोकरी-खाजगी यु.एस.ए., पगार-\$ ७,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप

ID10936: चि. संतोष बालकृष्ण कुंभार. (लिंगायत) जन्म-२१/४/८७, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ३.०२ सांगली, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेक + पीजीडीएम पायपिंग इंजि+ एम.बी.ए. पायपिंग, नोकरी - खाजगी ठाणे, पगार - ६०,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11685: चि. श्रेयस संतोष कुंभार. जन्म-१२/३/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २.४५ सांगली, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेक. + एम.बी.ए., नोकरी-खाजगी, पगार-१,००,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11679: चि. निरंजन गजानन कुंभार. जन्म-१६/१०/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-६.३५ कराड, उंची-५:८, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-एम.टेक टनल इंजि., नोकरी-खाजगी, पगार-४,००,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11928: चि. शुभम सोमनाथ अष्टेकर. जन्म-१/८/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ४.२४ पुणे, उंची-६:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस. सिव्हिल अमेरिका, नोकरी- अमेरिका, पगार वार्षिक - ८५ लाख, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11641: चि. आदित्य विठ्ठलराव चौडके. जन्म-२०/१०/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ४.५९ अकोला, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.टेक + एम.टेक, नोकरी-खाजगी बंगलोर, पगार-४० लाख, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11576: चि. शुभम प्रदीप काळे. जन्म-२०/४/९६, उंची-६ फुट, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-एम.एस., नोकरी-खाजगी यु.एस.ए., पगार-३,००,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11517: चि. निरंजन प्रल्हाद कुंभार. जन्म-१५/१२/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-१६.२५ इस्लामपुर, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु. + एम.बी.ए., नोकरी-खाजगी, पगार-५,४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11466: चि. प्रितेश रविंद्रनाथ मेनकर. जन्म-११/१/९४, जन्मवेळ व ठिकाण- रात्री ९.१० धुळे, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण -मेक.+एम.बी.ए.,नोकरी-खाजगी, पगार-८७,५००/, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11436: चि. चेतन काशिनाथ शिंदे. जन्म-१४/९/९७, जन्मवेळ व ठिकाण- संध्या. ४ साखरखेडा, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण - डी.सी.ई.+पी.जी.डी.बी., नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार-४५,०००/, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11410: चि. युवराज शंकर कुंभार. जन्म-१०/१/९३, जन्मवेळ व ठिकाण- सकाळी १०.३५ कोरेगांव सातारा, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु. + एम.बी.ए. मार्केटिंग, नोकरी - खाजगी, पगार - ५५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11372: चि. अभिनंदन मारुती कुंभार. जन्म-७/८/९५, जन्मवेळ व ठिकाण- दुपारी १.३७ इचलकरंजी, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.टेक.(मेक. डिझाईन) + बी.टेक. (मेक), नोकरी - खाजगी, पगार - १,०६,६६६/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11310: चि. सौरभ दिलीप कुंभार. जन्म- २६/१/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-११.४४ फलटण, उंची-५:९, वर्ण-गोरा, शिक्षण -बी.टेक. मेक.+ एम.बी.ए. मार्केटिंग, नोकरी - खाजगी मुंबई, पगार - ५५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

बी.ई.

ID12127: चि. अजित्वय लक्ष्मण कुंभार. जन्म-१६/१/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ३.२२ मुंबई, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण - कॉम्प्यु., नोकरी - खाजगी मुंबई, पगार वार्षिक - १५,००,०००/- अपेक्षा - अनुरूप.

ID11476: चि. शुभम आनंदराव मल्हारे. जन्म-१०/१०/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-२.१५संभाजीनगर, उंची-६ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण - कॉम्प्यु., नोकरी - खाजगी पुणे, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11874: चि. संकेत श्रावण वाघ. जन्म-९/१०/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी २.३५ धुळे, उंची-५:८, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण - कॉम्प्यु., नोकरी - खाजगी, पगार - ५१ हजार, अपेक्षा - अनुरूप.

ID12099: चि. पांडुरंग शामराव कुंभार. जन्म-११/१२/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-१७.१५कोल्हापुर, उंची-५:१०, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण - इ.अँड टी.सी., नोकरी - खाजगी, पगार - ६०,०००/- अपेक्षा - अनुरूप.

ID12096: चि. विनायक पांडुरंग कुंभार. जन्म-२७/७/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ६.४५ देवकरवाडी, उंची-५:७, वर्ण-गोरा,

शिक्षण-मेक., नोकरी-दुबई, पगार - १,७७,०००/- अपेक्षा-अनुरूप.

ID12090: वि. प्रथमेश मंगेश गुंटेकर. जन्म-२४/२/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ३.५५दाभील, उंची-५:९, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-केमिकल, नोकरी-खाजगी, शाकाहारी, पगार-४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID12080: वि. सुमित कोंडीभाऊ बो-हाडे. जन्म-१३/८/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-२०.४५आकोले, उंची-५:७, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-सिव्हिल, नोकरी-सरकारी पी.डब्ल्यु.डी., पगार-९५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID12076: वि. प्रदिप एकनाथ कुंभार. जन्म-२७/२/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ७.१५ हिटनी, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इ. अँड टी.सी., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ८५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID12069: वि. राहुल संजय कुंभार. जन्म-४/११/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ६.४७ कराड, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - १,१०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11370: वि. आकाश गोरेख कुंभार. जन्म-३/६/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ८.०१फलटण, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी -खाजगी पुणे, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11247: वि. अक्षय अशोक वाडेकर. जन्म-४/१/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १०.३०वडगांव, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इ.अँड टी.सी., नोकरी -खाजगी मुंबई, पगार - १लाख २५ हजार, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11269: वि. प्रसाद आनंदा कुंभार. जन्म-२५/१/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-१९.४० कोल्हापुर, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इ.अँड टी.सी., नोकरी -खाजगी पुणे, पगार - १लाख ५८ हजार, अपेक्षा - अनुरूप.

ID12056: वि. रोहित राजाराम कुंभार. जन्म-२२/८/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ९.२० कोल्हापुर, उंची-५:६, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-मेकॅ., नोकरी -खाजगी कलकत्ता, पगार - ६४ हजार, अपेक्षा-अनुरूप.

ID12048: वि. भुषण विठ्ठल कुंभार. जन्म-१०/४/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.३० अमळनेर, उंची-५:९, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-सिव्हिल, नोकरी -सरकारी जलविभाग, पगार - ६५ हजार, अपेक्षा-अनुरूप.

ID9755: वि. परिमल मिलिंद सोनावणे. जन्म-१८/१०/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-१४ संगमनेर, उंची-५:८, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-मेकॅ., नोकरी -खाजगी पुणे, पगार - ५ते६ लाख, अपेक्षा-अनुरूप.

ID12035: वि. अवधूत अर्जुन कुंभार. जन्म-१३/२/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.२५ एतवडे बु., उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.टेक.इ अँड टी.सी., नोकरी -खाजगी पुणे, पगार - १लाख ३८ हजार, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11299: वि. प्रशांत भाऊसाहेब कुंभार. जन्म-१६/९/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.३० पुणे, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-सिव्हिल, नोकरी -खाजगी पुणे, पगार - १लाख, अपेक्षा-अनुरूप.

ID12019: वि. योगेश रविंद्र कुंभार. जन्म-२५/७/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १०.२५ अमळनेर, उंची-६फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-सिव्हिल, नोकरी - अरब कॅन्ट्री, पगार - १,२०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID12011: वि. शुभम शंकर कुंभार. जन्म-५/२/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ३.०४ कराड, उंची-५:७, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ५५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11194: वि. गणेश माधव जाधव. जन्म-१९/९/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे १.३० साखरखेडा, उंची-५:९, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-मेकॅ., नोकरी - खाजगी बुलढाणा, पगार - ८०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11191: वि. प्रशांत साहेबराव सडोलीकर. जन्म-२१/९/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ६.५० कराड, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इ.अँड टी.सी., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ६५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11995: वि. शुभम विठ्ठलराव चांदुरकर. जन्म-८/६/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे १.३० अमरावती, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ८२,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11992: वि. सौरभ सुधाकर कुंभार. जन्म-८/५/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ३.३५ कोल्हापुर, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ., नोकरी - खाजगी, पगार-९८,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11274: वि. शैलेश लिलाधर भारते. जन्म-२९/९/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ४.४५ जळगांव, वर्ण - निमगोरा, शिक्षण-मेक, स्वतःचा व्यवसाय, उम्र-८० ते ९०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11291: वि. आदित्य अशोक कुंभार. जन्म-११/७/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ९.१६ कोल्हापुर, वर्ण - निमगोरा, शिक्षण-मेक, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ४०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11275: वि. सौरभ संजय कुंभार. जन्म-३०/११/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.०५ मुंबई, उंची - ५:८, वर्ण - गोरा, शिक्षण-सिव्हिल, नोकरी- खाजगी मुंबई, पगार - ५०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11232: चि. प्रशांत महादेव कुंभार. जन्म-१८/१०/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री २.१० मुंबई, उंची-५.८, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-मेक., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार वार्षिक -३,९१,६६७/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11922: चि. अमित बसवंत कुंभार. जन्म-१/९/९६, जन्मवेळ व ठिकाण- पहाटे ५.०५गडहिंग्लज, उंची-५.६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-७५,०००/-, अपेक्षा अनुरूप.

ID11935: चि. भावेश भुपेंद्रभाई प्रजापति. जन्म-२२/११/९०, जन्मवेळ व ठिकाण- सकाळी ८.५५ डहाणू, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-आय.टी., नोकरी-खाजगी नवी मुंबई, पगार-१ लाख २० हजार, अपेक्षा अनुरूप.

ID11923: चि. ऋषिकेश रामदास राजकर. जन्म-२०/७/९७, जन्मवेळ व ठिकाण- दुपारी १ भामुर्डी, उंची-५.५, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-मेक, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-८०,०००/-, अपेक्षा अनुरूप.

ID11909: चि. अजय अनिल जाधव. जन्म-६/८/९५, जन्मवेळ व ठिकाण- संध्या ७.४८ पुणे, उंची-५.१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण-सिद्धिल, स्वतःचा व्यवसाय, उत्पन्न - ५०,०००/-, अपेक्षा अनुरूप.

ID11900: चि. योगेश व्यंकटी कानगुले. जन्म-१५/१०/९३, जन्मवेळ व ठिकाण- सकाळी ११.३५ चिखलभोसी, उंची-५.८, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.टेक., नोकरी-खाजगी, पगार वार्षिक-३,००,०००/- अपेक्षा अनुरूप.

ID11898: चि. शुभम दिलीप राजे. जन्म-१०/४/९८, जन्मवेळ व ठिकाण- संध्या ४.१० कराड, उंची-५.१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेक., नोकरी-खाजगी, पगार - ८०,०००/- अपेक्षा अनुरूप.

ID10807: चि. रविंद्र वसंत कुंभार. जन्म-१०/५/८९, जन्मवेळ व ठिकाण- रात्री ११.१५ कुटवड, उंची-५.१, वर्ण-गोरा, शिक्षण-प्रॉडक्शन, नोकरी-खाजगी सातारा, पगार-३५,०००/- अपेक्षा अनुरूप.

ID11873: चि. प्रसाद पुंडलिकराव वनकर. जन्म-२४/१/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.५० अकोट, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-८२,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11862: चि. प्रणव संजय कुंभार. जन्म-२७/७/९३, उंची-५.६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., अपेक्षा- अनुरूप.

ID11871: चि. धनाजी गणपती कुंभार. जन्म-५/११/९७, उंची-५.४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.टेक. इलेक्ट्रॉनिक, नोकरी - खाजगी, पगार - ४२,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11868: चि. शिवानंद ज्ञानदेव कुंभार. जन्म-११/७/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ४.२० पेठ वडगांव, उंची-५.२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-सिद्धिल, स्वतःचा व्यवसाय, उत्पन्न-५०,०००/-, अपेक्षा

- अनुरूप.

ID11019: चि. तुषार दशरथ कुंभार. जन्म-२८/८/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १२.४५ सोनावडे, उंची-५.४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेक, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ६५,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11817: चि. मंथन वसंत कुंभार. जन्म-६/७/९७, जन्मवेळ -रात्री १०.४०, उंची-५.७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी - खाजगी, पगार - ५६,५००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11857: चि. अर्थव दत्तात्रय कुंभार. जन्म-१/१/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २.३५ नातेपूते, उंची-५.७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इ.अॅन्ड टी.सी., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ५०,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11812: चि. प्रतिक सुरेश भागवत. जन्म-१८/१/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.३२ पुणे, उंची-५.५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेक, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-१,०५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10522: चि. मंगेश माधवराव कानगुले. जन्म-८/२/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १.३० पुणे, उंची-५.५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.ई, नोकरी-खाजगी, पगार - ४,७५० युरो, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10169: चि. आकाश माधवराव कानगुले. जन्म-१/७/९३, जन्मवेळ व ठिकाण- सकाळी ८.५५ बनवस, उंची-५.११, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी-खाजगी, पगार - ४,००० युरो, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11777: चि. किरण माणिक कुंभार. जन्म-८/१/२००१, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेक., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ३०,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10304 चि. संकेत नरेंद्र राजे. जन्म-२४/१२/९६, उंची-५.११, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु. नोकरी-खाजगी दुबई, पगार-३,०७, ६००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID9890: चि. सुरज दत्तात्रय कुंभार. जन्म-६/१/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.१५ सातारा, उंची-५.६, वर्ण-गोरा, शिक्षण - कॉम्प्युटर, नोकरी-खाजगी, पगार - १,३०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11782: चि. मयुर कृष्णाजी साळवी. जन्म-१/३/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.३० कान्हूर पठार, उंची-५.७, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण - कॉम्प्युटर, नोकरी - खाजगी, पगार - १,९९,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11781: चि. कृष्णा खंडू पंजरकर. जन्म-१०/८/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-००.१० आंबेजोगाई, उंची-५.१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ., नोकरी-खाजगी, पगार-७०,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11779: चि. तुषार सदाशिव जगताप. जन्म-१७/९/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १.३० वारी, उंची-५.३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर, नोकरी-खाजगी, पगार - १,१४,०००/-, अपेक्षा-

अनुरूप.

ID11778: चि. मयुर युवराज नखणकर. जन्म-१४/९/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १२.१२ खाचरोड, उंची-५.५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेक, नोकरी-खाजगी गुजरात, पगार - ३२,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11766: चि. गणेश अरुण विश्वासराव. जन्म-२१/५/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ३.३०आने, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण - मेक., नोकरी - खाजगी खोपोली, पगार - ३३,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11767: चि. आकाश जगन्नाथ जाधव. जन्म-१९/८/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ९.३० औरंगाबाद, उंची-५.७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-२,००,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11760: चि. किरण जालींदर कुंभार. जन्म-९/१२/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ६ मुंबई, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-१,००,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11175: चि. निखिल सुनिल कुंभार. जन्म-१५/११/९३, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.टेक., नोकरी-सरकारी मुंबई, पगार-७६,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11724: चि. अभिषेक रमेश कुंभार. जन्म-१६/५/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ९.४५ जुन्नर, उंची-५.५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-१,२५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10464: चि. गणेश शिवाजी रसाळ. जन्म-५/६/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-५.३०साकुर, उंची-५:६, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-९०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID9949: चि. ओंकार राजाराम कुंभार. जन्म-२०/४/९३, उंची-५.९, वर्ण-गोरा, शिक्षण-आय.टी., नोकरी-खाजगी, पगार - ४५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11739: चि. स्वप्निल नामदेव कुंभार. जन्म-१/५/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ३.५५ गुंजेगाव, उंची-५.८, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-इ अँड टी.सी., नोकरी-खाजगी, पगार-१,००,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11720: चि. स्वप्नदीप भरत कुंभार. जन्म-१/३/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.३५ राजेवाडी, उंची-५.९, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी-खाजगी, पगार - १,२०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11728: चि. ओंकार सुभाष दाते. जन्म-१०/११/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ५.३८सासवड, उंची-५.८, वर्ण-गव्हाळ,

शिक्षण-कॉम्प्यु, नोकरी-खाजगी, पगार वार्षिक -२० लाख, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11712: चि. सौरभ भीमराव कुंभार. जन्म-२५/११/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १.३५ इस्लामपुर, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इ. अँड टी.सी., नोकरी-खाजगी, पगार - १,००,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10956: चि. संकेत बालासाहेब कुंभार. जन्म-२७/२/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ४.४३ शिरुर, उंची-५.७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेक, नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार - ५,००,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10973: चि. अनिकेत सुरेश कुंभार. जन्म- २७/२/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ५.१४ गारगोटी, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-सिद्धिल, स्वतःचा व्यवसाय, उमन्न - १,३०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11702: चि. पुष्करज जयवंत सोनावणे. जन्म- ११/८/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी २.३० शिरपुर, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेक, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार-१,२१,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11701: चि. पार्थ मोहन साळवी. जन्म- १७/१२/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ६.४३ मुंबई, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - १,४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11696: चि. जितेश सदाशिव पाटील. जन्म-२०/१/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-२२.०४ मुंबई, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ई, नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार वार्षिक-१३लाख, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11693: चि. प्रितम अशोक कुंभार. जन्म- १६/१०/९६, जन्मवेळ व ठिकाण- रात्री ११.१० कराड, उंची-५:१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी - खाजगी नवी मुंबई, पगार - ५३,०००/- अपेक्षा-अनुरूप.

ID11664: चि. कृणाल दिपक कुंभार. जन्म-१४/१०/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ८.२० रात्री मलकापुर, उंची-६ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-सिद्धिल, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ४५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11647: चि. किरण हनुमंत कुंभार. जन्म- २५/६/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १२.४५ मुंबई, उंची-५:८, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-मेक, नोकरी - खाजगी मुंबई, पगार - ७५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11621: चि. पियुष महेश कुलाल. (तिंगायत) जन्म-१/६/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे १२.०५ बार्शी, उंची-५:६ फुट, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-मेक., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ४७,०००/-

-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11614: चि. गणेश बाळासाहेब कुंभार. जन्म-९/३/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.२५ धुळे, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ., नोकरी-खाजगी नवी मुंबई, पगार-१५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10869: चि. ऋषिकेश अशोक कुंभार. जन्म-२५/१/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ११.०५कळस, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ७,५०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11598: चि. कुलदीप पांडुरंग कुंभार. जन्म-३/९/९४, जन्मवेळ व ठिकाण- सकाळी ९.३० हितनी, उंची-५:७, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-७०,२००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10722: चि. वैभव रंगराव कुंभार. जन्म-१३/६/९६, जन्मवेळ व ठिकाण - २२.४५ सडोली, उंची-५:९, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण - मेक., नोकरी - खाजगी ऑस्ट्रेलिया, पगार-३,००,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11566: चि. गणेश सुधीर राजे. जन्म-३०/३/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ४.२०कराड, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण- सिव्हिल, नोकरी - खाजगी, पगार-३०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11577: चि. प्रवीण जयसिंग कुंभार. जन्म-५/१०/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.०२ कागल, उंची-५.६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.टेक. कॉम्प्यु., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - १,००,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11571: चि. ओंकार दत्तात्रय कुंभार. जन्म- १३/४/९६, उंची-५:७, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.ई., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ५४,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10828: चि. रोहित श्रीपादराव राजे. जन्म-४/७/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-२३.४५ नांदेड, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., अपेक्षा- अनुरूप.

ID10707: चि. तन्मय वैभव कुंभार. जन्म-१४/१०/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १२.२० डोंबिवली, उंची-५.९, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इ. अँड टी.सी., नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार-७५,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11553: चि. मयुर शेखर कुंभार. जन्म-२९/१/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ५ निरा, उंची-५.८, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-मेकॅ., स्वतःचा व्यवसाय, उत्पन्न - २५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11542: चि. ओंकार विनोदकुमार कुंभार. (लिंगायत) जन्म-२/११/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २.१०आटपाडी, उंची-५.९, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.टेक. इलेक्ट्रॉनिक, नोकरी - खाजगी,

अपेक्षा- अनुरूप.

ID11491: चि. अमीत अशोक गोरे. (लिंगायत) जन्म - १/६/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ६.०४ औरंगाबाद, उंची-५:९, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-मेक, नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार - ४८,६००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11477: चि. विशाल विष्णु कुंभार. जन्म - २३/१०/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-८.३०मालवाडी, उंची-५:९, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण - सिव्हिल, नोकरी - खाजगी, पगार-४५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11472: चि. अभिजीत जगन्नाथ कुंभार. जन्म-५/२/९३, जन्मवेळ व ठिकाण- सकाळी ७.२७ अहिर, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-सिव्हिल, नोकरी-खाजगी, पगार-६२,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11463: चि. संतोष विष्णु कुंभार. (लिंगायत) जन्म- २४/५/९१, जन्मवेळ व ठिकाण- ११.५५ उस्मानाबाद, उंची-५:१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण - अँटोमोबाईल, नोकरी - खाजगी बंगलोर, पगार - ६५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11428: चि. आशुतोष अनिल कोळेकर. जन्म-१०/२/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ३.२० कोल्हापुर, उंची-६ फुट, वर्ण-गोरा, शि-सिव्हिल, नोकरी-खाजगी, पगार - ४५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11392: चि. श्रीकांत नामदेव कानुरे. जन्म- १३/१/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ११ नांदेड, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.टेक., नोकरी-खाजगी, पगार-७०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10702: चि. स्वप्निल बालकृष्ण कुंभार. जन्म-३०/१०/९२, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी - खाजगी, पगार - २,४०,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11411: चि. अवधुत सुभाष माजगांवकर. जन्म-१/७/९७, जन्मवेळ व ठिकाण- पहाटे २.३६ कोल्हापुर, उंची-५.९, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.टेक, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-४०,०००/- अपेक्षा - अनुरूप.

ID10535: चि. रोहन रमेश कुंभार. जन्म-१४/१०/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ७.३० सासवड, उंची-५.९, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी - खाजगी, पगार -१,००,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11396: चि. सौमित्र विलास कुंभार. जन्म-२५/६/९७, जन्मवेळ व ठिकाण- संध्या ६.०९वडूज, उंची-५.५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इलेक्ट्रिक, नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार-४१,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10657: चि. सुरज वसंत कुंभार. जन्म-२७/७/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ४ पुणे, उंची-५.४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इ. अँड टी.सी., नोकरी - खाजगी, पगार - ८०,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11371: चि. इंद्रजित बाजीराव कुंभार. जन्म- २३/१२/९३, जन्मवेळ व ठिकाण- सकाळी ६.२८ कोल्हापुर, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण - मेकॅट्रॉनिक्स, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ४५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11373: चि. आकाश गोरख कुंभार. जन्म-३/६/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ८.०१ फलटण, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ९५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11379: चि. सागर दिलीप सन्यासी. जन्म-२७/३/९४, जन्मवेळ व ठिकाण- दुपारी १.१० जळगांव, उंची-६ फुट, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-मेकॅ., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार वार्षिक - ६.२० लाख, अपेक्षा - अनुरूप.

इंडियन नेव्ही

ID12014: चि. यशोदिप नामदेव रसाळ. जन्म-१९/१२/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-५.५५ देवपुर, उंची-५:१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण - बी.ए. शेवटचे वर्ष, नोकरी -सरकारी नेव्ही, पगार - ६५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

सी.ए.

ID10523: चि. स्वप्नील दशरथ उर्किडे. जन्म-२०/७/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ११.०५ जुन्नर, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण - सी.ए. सी.एफ.ए. लेव्हल २, स्वतःचा व्यवसाय, उत्तम - १,५०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

बी.बी.ए./एम.बी.ए./एम.बी.एस.

ID12121: चि. अवधुत मेघराज कुंभार. जन्म-२७/१/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.४५ पुणे, उंची-५:१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण - एम.बी.ए., नोकरी - खाजगी नवी मुंबई, पगार - ५५ हजार, अपेक्षा-अनुरूप.

ID9255: चि. महेश विलास कुंभार. जन्म-१५/८/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १२.१५ कराड, उंची-५:७, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.कॉम+ एम.बी.ए., नोकरी - खाजगी मुंबई, पगार - ५७,०००/- अपेक्षा-अनुरूप.

ID12028: चि. भुषण मधुकर शिर्के. जन्म-१६/८/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.५५आष्टी, उंची-५.३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-पी.जी.डी.बी.एम.एफ., शाकाहारी, नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार - १ लाख, अपेक्षा - अनुरूप.

ID12033: चि. आदित्य राजेंद्र राजे. जन्म-२/९/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-२.२० छत्रपती संभाजीनगर, उंची-५:१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.बी.ए., नोकरी - खाजगी, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11980: चि. अक्षय अनिल राजे. जन्म-११/११/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १.३० कल्याण, उंची-५.४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.बी.ए., नोकरी-खाजगी, पगार - ५४,५००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11975: चि. संकल्प सुर्यकांत कुंभार. जन्म-१८/६/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १०.२२ बेळगांव, उंची-५.३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.बी.ए., स्वतःचा व्यवसाय, उत्तम - १,२०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10814: चि. अभिजीत संभाजी परळकर. जन्म-१९/९/८९, जन्मवेळ व ठिकाण-२.१५ कोल्हापुर, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.बी.ए., स्वतःचा व्यवसाय, उत्तम - ६०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11841: चि. अक्षय शंकरराव वाल्हेकर. जन्म-३०/८/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.१०मंचर, उंची- ६फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी + एम.बी.ए., नोकरी - खाजगी दिल्ली, पगार - ३५लाख वार्षिक, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11743: चि. नितीश शिवाजी कुंभार. जन्म-१५/६/९२, उंची-५:१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.कॉम+ एम.बी.ए., नोकरी-खाजगी, पगार-८०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप

ID10651: चि. सुरज चतुर्भूज शिंगोलकर. जन्म-२३/१०/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १.३० लातूर, उंची-५:७, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण -बी.बी.ए., नोकरी - एच.एस.बी.सी बँक बंगलोर, पगार - १,२५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10854: चि. राहुल किशोर कुंभार. जन्म-२८/२/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-९.१४ कोरेगाव सातारा, उंची-५:१०, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण -बी.कॉम+पी.जी.डी.एम., नोकरी - एच.डी.एफ.सी बँक, पगार - ४७,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11601: चि. गौरव दिपक डेंगळे. जन्म-२६/५/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १.५० अकोला, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण - एम.बी.ए.+पोस्ट ग्रॅज्युएट बँकिंग अँड फायनान्स, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11382: चि. अभिजीत गजानन कुंभार. जन्म-२०/९/८९, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १.४५ कोल्हापुर, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण -बी.कॉम+एम.बी.ए., नोकरी-म्हैसूर, पगार - २७,५००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11220: चि. प्रशांत अशोक कुंभार. जन्म-५/९/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १०.४५कराड, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ए+एम.बी.ए., नोकरी-खाजगी, पगार-२५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11511: चि. रघुनाथ आनंदा कुंभार. जन्म-१५/२/९०, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९ कोल्हापुर, उंची-५:७, वर्ण-गोरा,

शिक्षण -बी.ए+बी.बी.ए, नोकरी - तहसील ऑफिस, सांगली, पगार - ५०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11408: चि. निखिल विठ्ठल कुंभार. जन्म-१८/२/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ३.४५ पुणे, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण -एम.बी.ए., नोकरी-एच.डी.एफ.सी बँक, पगार - ४० हजार, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11391: चि. अक्षय हरिभाऊ राजे. (लिंगायत) जन्म-३१/५/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-सायं. ६.०६ मोहोळ, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण -एम.बी.ए., नोकरी - खाजगी, अपेक्षा-अनुरूप.

फाईन आर्ट/बी.एफ.ए.

ID10718: चि. ओंकार प्रताप कोळेकर. जन्म-५/८/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.१९ कोल्हापुर, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-जी.डी.आर्ट डिप्लोमा, स्वतःचा व्यवसाय, उत्पन्न-४५,०००/-, अपेक्षा-समकक्ष.

ID11120: चि. अजिंक्य विजय लोहगांवकर. जन्म-४/१/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ३.०८पुणे, उंची-५:९, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.एफ.ए., स्वतःचा व्यवसाय, उत्पन्न - ६०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

बी आर्च

ID11120: चि. ऋषिकेश चंद्रकांत बोरसे. जन्म-२१/४/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १पुणे, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.आर्च, नोकरी-खाजगी दुर्बई, पगार-१,५०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11869: चि. निखिल सदाशिव निगवेकर. जन्म-२५/७/९२, उंची-५:९, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.आर्च, नोकरी - खाजगी पगार - १ लाख, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11670: चि. ओंकार उमाजी कातवरे. जन्म-२०/६/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ७.२० कोल्हापुर, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.आर्च, स्वतःचा व्यवसाय कोल्हापुर, उत्पन्न - ४०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

एल.एल.बी. (वकिली क्षेत्र)

ID12041: चि. संग्राम शामराव कुंभार. जन्म- २९/१२/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ६.१० कोल्हापुर, उंची-५:७, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-एल.एल.बी., स्वतःचा व्यवसाय, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11249: चि. नरेंद्र विठ्ठल राजे. जन्म-३०/१२/९४, जन्मवेळ व ठिकाण - सकाळी १०.४४ सातारा, उंची-५.७, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.कॉम + एल.एल.बी., स्वतःचा व्यवसाय, उत्पन्न - ४०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11811 चि. वल्लभ दगडू कुंभार. जन्म-२९/१/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ९.२६ कोल्हापुर, उंची-५.६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.कॉम+एल.एल.बी. करत आहे, स्वतःचा व्यवसाय, उत्पन्न - ४०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11425: चि. प्रशांत महेश बाहिकर. जन्म-१२/१०/९६, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.कॉम+एल.एल.बी., स्वतःचा व्यवसाय, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11433: चि. सागर दादासाहेब वाघमारे. जन्म-२७/६/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १२ पुणे, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ए.+एल.एल.बी. शेवटचे वर्ष, पगार-२५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

हॉटेल मॅनेजमेंट

ID11619: चि. ओंकार अनिल साळवी. जन्म-१/१/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २.५८ खानापूर, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-हॉटेल मॅनेजमेंट, नोकरी -बंगलोर, पगार - २५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11394: चि. अभिषेक शिवाजी राजे. जन्म-२/९/९५, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-हॉस्पिटीटी मॅनेजमेंट, नोकरी - खाजगी, पगार - ७०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11313: चि. विनय बालकृष्ण कुंभार. जन्म- २९/४/९०, जन्मवेळ व ठिकाण - सकाळी १०.५० सातारा, उंची-५:३, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण - हॉटेल मॅनेजमेंट, नोकरी-खाजगी, पगार-४१,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

बी.सी.ए.-एम.सी.ए., बी.सी.एस.-एम.सी.एस.

ID11989: चि. प्रतिक विठ्ठल कुंभार. जन्म-४/४/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १०.१५ मुरगुड, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण - बी.सी.एस., नोकरी - कर्नाटक, पगार-२६,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11965: चि. आकाश चंद्रकांत राजे. जन्म - १८/१०/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.३० कोरेगाव, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.सी.एस., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-३०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11944: चि. स्वराज अनिल पुरेकर. जन्म - ५/८/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ७.०५ कोल्हापुर, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.एस्सी.+एम.सी.ए., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-५५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11855: चि. मनोज श्रीराम शिर्के. जन्म - १०/६/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १०.१० वाठार तर्फ वडगांव, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.सी.ए., नोकरी-खाजगी, पगार-२५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11833: चि. मयुरेश नितीन साळीवकर. जन्म - ६/१२/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २.३० अकोला, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण- एम.सी.एस., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-२०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11714: चि. सागरनंदा पंडितराव वाघोलीकर. जन्म - २४/३/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.४६पुणे, उंची-५:११, वर्ण-गोरा, शिक्षण- एम.सी.ए., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-४१,९१४/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10560: चि. हेमंत प्रकाश कुंभार. जन्म-२८/७/९५, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.सी.ए., नोकरी-खाजगी, पगार-१,६५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10977: चि. अक्षय प्रल्हाद कुंभार. जन्म-२३/६/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ६फलटण, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण- एम.सी.ए., नोकरी-खाजगी, पगार-८०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11718: चि. शेष्वर विजय राजे. जन्म-१४/७/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-१४.२० कोल्हापुर, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण- एम.सी.ए., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-३५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11714: चि. राहूल तानाजी अष्टेकर. जन्म - १९/५/८९, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ४.३० धांधरफळ खु., उंची-५:१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण- एम.सी.ए., नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार-८०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11675: चि. अक्षय दिलीप मोरे. जन्म-१९/५/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-७.३० जळगांव, उंची-५:५, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण- एम.सी.ए., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-७२,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11636: चि. रोहन संजय कुंभार. जन्म - ८/३/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.५५ सातारा, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.सी.ए., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-७०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11697: चि. अनिरुध्द दिलीपराज पाडळकर. जन्म - ११/८/९०, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.५० सातारा, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.सी.एस., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - २,४०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11632: चि. करण चारुहास शिंदे. जन्म-२७/३/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ५.३५ पुणे, उंची-५:१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण- एम.सी.एस., नोकरी-खाजगी पुणे, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11551: चि. अजय अण्णाजी कुंभार. जन्म-१४/१२/९६, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.सी.ए., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - २०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11569: चि. अमित विकास कुंभार. जन्म-२४/११/८७, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ८ कराड, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-

एम.सी.ए., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार वार्षिक - १६ लाख, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11475: चि. सिद्धांत सुनिल कुंभार. जन्म - २४/७/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ५ पुणे, उंची-५:७, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण - बी.सी.ए., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-२१,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

बी.एस्सी., एम.एस्सी.

ID11893: चि. किरण बाबुराव कुंभार. जन्म- २९/१२/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-१९.४५ सांगली, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.एस्सी. कॉम्प्यु., शाकाहारी, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ६०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11996: चि. गणेश तुकाराम कुंभार. जन्म- २८/९/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १०.०५ भिलवडी, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी. केमिस्ट्री, नोकरी-खाजगी गुजरात, पगार - ४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11950: चि. प्रणव पुरुषोत्तम जगदाळे. जन्म- २९/१/९६, जन्मवेळ व ठिकाण- रात्री ८.५५ पुणे, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.एस्सी हॉस्पिटॅलिटी अँड हॉटेल मॅनेजमेंट, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11981: चि. लहू तुकाराम कुंभार. जन्म- ८/१/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २.४३ मुंबई, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.एस्सी.+जी.डी.सी.अँड ए, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - २५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11912: चि. सागर एकनाथ कुंभार. जन्म- १९/३/९६, जन्मवेळ व ठिकाण - सकाळी १०.२५ मुंबई, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.एस्सी. हॉस्पिटॅलिटी अँड मॅनेजमेंट, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - १,७५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11070: चि. शुभम शरद विश्वासराव. जन्म- १८/५/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ७.३० पुणे, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण - बी.एस्सी.+ एम.ए.+पी.जी.डी.एम., नोकरी - खाजगी, पगार - ४१,६६६/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11878: चि. सुरज वसंत कुंभार. जन्म- १७/१/९९, जन्मवेळ व ठिकाण - रात्री ११.५० कोकिसरे, उंची-५:३, वर्ण-सावळा, शिक्षण- बी.एस्सी. + डिप्लोमा मेकॅ करत आहे, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ४५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11859: चि. गौरव आनंद जोर्वेकर. जन्म- १२/१०/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-१२ ए.एम.नाशिक, उंची-५:३, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-एम.एस्सी.कॉम्प्यु., नोकरी-खाजगी नाशिक, पगार - ३० हजार, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11824: चि. सतिश बसवंत कुंभार. जन्म- १८/३/९४, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण -एम.एस्सी कॉम्प्यु., नोकरी - खाजगी बंगलोर, पगार - २,००,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11762: चि. अभिषेक दिपक साळवी. जन्म- २०/३/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ९.०६ रत्नागिरी, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण -बी.एस्सी अॅग्री, नोकरी - खाजगी मुंबई, पगार वार्षिक - ५,५०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11757: चि. भुषण प्रदीप कोलमकर. जन्म- २५/३/९२, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण -बी.एस्सी आय.टी., नोकरी - सरकारी मुंबई, पगार-६०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11746: चि. शुभम आनंदराव कुंभार. जन्म- २८/११/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-१२.३८ सातारा, उंची-५:९, वर्ण-गोरा, शिक्षण -एम.एस्सी, नोकरी - खाजगी पुणे, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11752: चि. निखिल नरेंद्र धामणकर. जन्म- ३/१/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.४५ कोरेगांव, उंची-५:१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी कॉम्प्युटर, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार-१० लाख, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11011: चि. ओंकार राजन कुंभार. जन्म-१३/९/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.१० निपाणी, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण- अॅग्रीकल्चर, नोकरी - सरकारी अॅग्रीकल्चर डिपार्टमेंट निपाणी, पगार-४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10840: चि. प्रसाद यशवंत पाषाणकर. जन्म- ३०/१/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.५५ पुणे, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी (कॉम्प्यु), नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-१,५०, ०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11654: चि. सचीन अशोक कुंभार. जन्म- १७/६/९६, उंची-५:७, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-एम.एस्सी, नोकरी-खाजगी, पगार-३५, ०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10243: चि. योगेश पांडुरंग कुंभार. जन्म-२४/१/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १२.०५कोल्हापुर, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.एस्सी., स्वतःचा व्यवसाय, उत्पन्न -७५,०००/-, अपेक्षा - अनुरु

ID11618: चि. निलेश विकास कुंभार. जन्म-२५/४/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ७ बिळाशी, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण- एम.एस्सी., नोकरी- खाजगी गुजरात, पगार-३०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11550: चि. निनाद नंदकुमार चिंदरकर. जन्म- १२/६/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ८.४५ गुहागर, उंची-५:१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण -एम.एस्सी, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार-६०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11348: चि. रितेश अशोक साळवी. जन्म-२१/८/९३, जन्मवेळ व ठिकाण - सकाळी १०.३० चिपळूण, उंची-५.१, वर्ण-सावळा, शिक्षण- एम.एस्सी., नोकरी- खाजगी पुणे, पगार-३०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

बी. कॉम, एम. कॉम.

ID12055: चि. श्रीकांत धनराज सोनोने. जन्म- २६/३/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-१.३०अकोला, उंची-५:९, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण- बी.कॉम, नोकरी-खाजगी, पगार - ४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID12046: चि. ओंकार नागेश जाधव. जन्म- ११/२/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी २.३० ठाणे, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बॅचलर ऑफ अकाउंटिंग अँड फायनान्स, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ७५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11930: चि. निखिल चंद्रकांत मांडके. जन्म-२२/५/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-२३.३० मुंबई, उंची-५:४, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण- एम.कॉम., नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार-३७,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11858: चि. कौस्तुभ रमेश गिरकर. जन्म-४/९/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.४० मुंबई, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.कॉम., नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार-५२,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11780: चि. तेजस रामकृष्ण चिलके. जन्म- १९/६/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १.३० औंध पुणे, उंची-५:२, वर्ण- गोरा, शिक्षण-एम. कॉम + टॅक्सेशन लॉ., स्वतःचा व्यवसाय, उत्पन्न- १,००,०००/, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11751: चि. विश्वजित दिलीप कुंभार. जन्म-२६/१०/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-सायं. ६.५२ उंब्रज, उंची-५:५, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.कॉम., नोकरी-सरकारी, पगार-४८,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11609: चि. वैभव राजाभाऊ पाटणकर. जन्म- २५/७/९४, जन्मवेळ व ठिकाण- ६.१५ आंबेजोगाई, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.कॉम., नोकरी-खाजगी नवी मुंबई, पगार-३२,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11462: चि. सौरभ सुरेश घाटोळे. जन्म- २२/१/८४, जन्मवेळ व ठिकाण- पहाटे २.४५ नागपुर, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.कॉम., नोकरी-खाजगी,पगार-२०,०००/-, अपेक्षा अनुरूप.

ID: चि. गोविंद हरी सोनवणे. जन्म-१८/१२/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ७.३० जामखेड, उंची- १६५से.मी., वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी. कॉम, स्वतःचा सुविधा केंद्र, उत्पन्न - २५ ते ३० हजार, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11331: चि. संकेत दिपक राजे. जन्म-३०/५/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे १.१० सातारा, उंची- ६:२, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.कॉम, नोकरी - खाजगी, पगार - ४०,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

बी.ए., एम.ए., बी.एड., एम.एड.

ID10703: चि. प्रतिक सुखदेव कुंभार. जन्म- १६/१२/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ६.०५पुणे, उंची-५:१, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.ए., शाकाहारी, नोकरी-खाजगी, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11707: चि. पवन निवास कुंभार. जन्म- १६/११/९६, जन्मवेळ व ठिकाण- रात्री ११.१५ पाटण, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ए.+आय.टी.आय. इलेक्ट्रिक + डिप्लोमा, नोकरी - खाजगी चाकण, पगार - २५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10839: चि. योगेश सखायाम शिंदे. जन्म- ३०/१०/८८, उंची-५:३, वर्ण- निमगोरा, शिक्षण-बी.ए. + सी.टी.सी. + डी.एड. नोकरी - सरकारी पुणे, पगार - २५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11356: चि. माधव दत्तात्रय पाटणकर. जन्म- २/८/९७, जन्मवेळ व ठिकाण- सकाळी ६.४५ सातारा, उंची-५:११, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-एम.ए., स्व:ताचे व्यवसाय, उम्र - ५८,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID: चि. परमेश्वर वसंतराव लोणीकर. जन्म- २६/१/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ७.४० चापोली, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एस.वाय.बी.ए., स्व:ताचे कापडाचे दुकान, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10117: चि. सुनिल गणपती कुंभार. जन्म- १०/१२/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.४० गडहिंगलज, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ए., नोकरी - सरकारी पलुस, पगार - ३५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11330: चि. निखिलेश राजेंद्र लिंबकर. जन्म-२५/५/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ३.५० नाशिक, उंची-५:९, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ए., नोकरी - खाजगी नाशिक, पगार - २५,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

डिप्लोमा

ID12122: चि. सुरज सोमनाथ कुंभार. जन्म-२०/२/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ४ भवानीनगर, उंची-५:९, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-इंडस्ट्रियल सेफ्टी, नोकरी-खाजगी, पगार - ४०हजार, अपेक्षा-अनुरूप.

ID12111: चि. अनिकेत संजय शिर्के. जन्म - १२/६/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी २.३० बारामती, उंची-५:११, वर्ण-गोरा, शिक्षण - सिव्हिल, स्वतःचा व्यवसाय, उत्पन्न - ४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11953: चि. सुशांत सदाशिव कुंभार. जन्म - २२/३/९६, जन्मवेळ व ठिकाण - १२.३९ कोल्हापुर, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण - डिप्लोमा, नोकरी - खाजगी, पगार - २२,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11090: चि. विकेश भीमराव रुद्रमणी. जन्म-२/८/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-५बिदर, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इले., स्वतःचा व्यवसाय, उम्र - ८०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11656: चि. निखिल सितायाम शिरसे. जन्म- ४/२/८६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ४.३५ मुंबई, उंची-५:६, वर्ण- गोरा, शिक्षण-मेकॅ. + आय.टी.आय., नोकरी-खाजगी रांजणगांव, पगार- ४०,०००/, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11635: चि. लोकेश शरद सोनावणे. जन्म- ६/३/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.३५ नाशिक, उंची-५:८, वर्ण- गोरा, शिक्षण-फायर अँड सेफ्टी + इंडस्ट्रियल सेफ्टी, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-४३,०००/, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10076: चि. गणेश पांडुरंग कुंभार. जन्म- ६/१२/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १०.३० फलटण, उंची-५:९, वर्ण- गोरा, शिक्षण-डिप्लोमा, नोकरी - खाजगी, पगार - ३०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11471: चि. अमित चंद्रकांत कुंभार. जन्म- ३०/४/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.२०कोल्हापुर, उंची-५:५, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-मेक., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-३७,५००/, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11464: चि. आशिष अविनाश कुंभार. जन्म- ४/३/९६, जन्मवेळ व ठिकाण- दुपारी ३.५५ ठाणे, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण - डिप्लोमा मेक., नोकरी-खाजगी नवी मुंबई, पगार-३०,०००/, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10419: चि. राहुल प्रभाकर कुंभार. जन्म- १३/९/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २.१८ आजरा, उंची-५:३, वर्ण- निमगोरा, शिक्षण-डिप्लोमा, नोकरी-खाजगी, पगार-४५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

आवाहन

आपले नाव कुंभश्री बेवसाईट आहे पण अंकात येत नसेल तर मोबा. 9503428987 या नंबरवर WhatsApp करावे तसेच पैसे भरल्याची पावती (स्क्रीन शॉट), आपले आधार कार्ड, शेवटच्या वर्षाचे शैक्षणिक सर्टीफिकेट, आपण जिथे काम करता तेथील पगाराची पावती सहित E-mail वर पाठवावे. तसेच घटस्फोटित किंवा विधवा-विधुर असेल तर घटस्फोटाचे पेपर किंवा जोडीदाराच्या मृत्युचा दाखला मेलवर पाठवणे बंधनकारक आहे.

सर्व पेपरची पुर्तता झाल्याशिवाय आपला फॉर्म ऑक्टिव्हेट केला जाणार नाही. याची कृपया नोंद घ्यावी. email : kumbhshree@gmail.com

ID11320: वि. आदित्य राजेंद्र खोपे. जन्म-१०/३/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १२.२६ पुणे, उंची-५.३, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-१५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

आय.टी.आय.

ID11911: वि. आतिश लक्ष्मण कुंभार. जन्म-८/१/९६, जन्मवेळ व ठिकाण - पहाटे ५.४० कांदेवाडी, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ., नोकरी-खाजगी चिंचवड, पगार - ४२,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11305: वि. सागर परशुराम कुंभार. जन्म-१६/९/९२, जन्मवेळ व ठिकाण - ४.३० तुडील महाड, उंची-५.६, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-आय.टी.आय., नोकरी-कुवेत, पगार - ५०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

१०वी/१२वी

ID11338: वि. रोहित कैलास भोसले. जन्म-८/७/८९, जन्मवेळ व ठिकाण - पहाटे १.०५ लोणावळा, उंची-५.७, वर्ण-गोरा, शिक्षण -१२वी + मर्चंट मरिन, नोकरी - खाजगी, पगार - २७,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

घटस्फोटित/विधुर

विधुर किंवा घटस्फोटीत असल्यास कागदपत्रांची झेरॉक्स कुंभश्रीच्या मेलवर पाठवणे अत्यंत आवश्यक आहे याची नोंद घ्यावी.

ID12094: योगेश चंद्रकांत कुंभार. (घट.) जन्म-१४/१०/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.१७ मुंबई, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ई.+पोस्ट ग्रॅज्युएशन डिप्लोमा इन मॅनेजमेंट, नोकरी-खाजगी, पगार - १,५०,०००/-, अपेक्षा - समंजस, सुशिक्षित.

ID12114: विवेक मनोहर क्षीरसागर. (घट.) जन्म-६/१२/८९, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.२५ संभाजीनगर, उंची-५.८, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-एम.सी.ए., स्व:ताचा व्यवसाय, उम्र - ४० ते ५० हजार, अपेक्षा - विना अपत्य, समंजस, सुशिक्षित.

ID12036: विनय काशिनाथ कुंभार. (घट.) जन्म-१२/६/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ३.१३ मुंबई, उंची-५.७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ई., नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार - १,१५,०००/-, अपेक्षा - समंजस, सुशिक्षित.

ID11818: ओंकार महादेव कुंभार. (घट.) जन्म-१३/७/९०, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.२६ मंडणगड, उंची-५.१०, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.ई.मेक + आय.टी. कोर्स, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार वार्षिक - १७ लाख, अपेक्षा - समंजस, सुशिक्षित.

ID11051: रामदास अंबादास कुंभार. (लिंगायत) (विधुर) जन्म-४/१/७४, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ५.१०नांदुरघाट, उंची-

५.५, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.एस्सी.+बी.एड., नोकरी-शिक्षक बीड, पगार - १,२५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप. (जबाबदारी एक मुलगा आहे, एम.आय.टी. पुणे येथे शिक्षण चालू आहे.)

ID11149: श्रीकांत गजानन कुसुंबीकर. (घट) जन्म-४/१०/८७, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ६.५० कल्याण, उंची-५.४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इंजि., नोकरी- खाजगी, पगार - ५५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11733: ज्ञानेश्वर लक्ष्मण वाघ. (घट) जन्म-२०/५/९०, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ६.३० धुळे, उंची-५.१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण-डी.एड.+एम.ए.+ बी.एड., नोकरी- खाजगी, पगार - २५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11722: अक्षय आनंदराव कुंभार. (घट) जन्म-१०/६/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १०.२८कोल्हापुर, उंची-५.३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.कॉम, नोकरी- खाजगी कोल्हापुर, पगार - २५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11695: अशोक शामराव बिदरकर. (घट) जन्म-४/५/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ६ मनमाड, उंची-५.७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इंजि. मेक, नोकरी- खाजगी, पगार - ५६,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11662: श्री. निलेश गणपत कुंभार (घट.) जन्म- २४/४/८९, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ९.१५ बदलापुर, उंची-५.४, वर्ण-गोरा, शिक्षण - एम.कॉम.,नोकरी - खाजगी ठाणे, पगार - ३०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11597: श्री. अजिंक्य अरुण देगांवकर (घट.) जन्म- १/१२/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ५.४९ सातारा, उंची-५.११, वर्ण-गोरा, शिक्षण -एम.बी.ए.+बी.टेक मेकॅ, एम.कॉम.,नोकरी - खाजगी मुंबई, पगार - १,७०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10690: श्री. आनंदा शिवाजी कुंभार (घट.) जन्म- १३/११/८७, जन्मवेळ व ठिकाण- १.१५ कराड, उंची-५.३, वर्ण-गोरा, शिक्षण - बी.कॉम.+एम.एस. सी.आय.टी.,नोकरी - सरकारी बेस्ट, पगार - ४५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11443: श्री. संकेत बालासाहेब कुंभार (घट.) जन्म- १५/२/९६, जन्मवेळ व ठिकाण- सकाळी ९.२० पुणे, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण - बी.कॉम., स्वतःचा व्यवसाय, उम्र - २० हजार, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11407: श्री. राहुल जनार्दन राजे. (घट.) जन्म- १९/५/८८, जन्मवेळ व ठिकाण- २०.२५ कराड, उंची-५.१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.बी.ए.+यु.जी.सी. नेट,नोकरी-स्टेट बँक, पगार - १ लाख ५०हजार, अपेक्षा-अनुरूप.

***

वर पाहिजे

डॉक्टर

ID12117: डॉ. साक्षी प्रताप कुंभार. जन्म-२/१०/२००१, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ७.४५ फलटण, उंची-५ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ए.एम.एस., अपेक्षा-अनुरूप.

ID12083: डॉ. सायली भुजंगराव शेवाळे. जन्म-११/५/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ५ लातूर, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ए.एम.एस, शाकाहारी, उत्पन्न - ३०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID12089: डॉ. प्रेरणा प्रकाश कुंभार. जन्म-१६/१/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ३ फलटण, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ए.एम.एस + एम.एस., शाकाहारी, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11972: डॉ. अनुष्का सुरेश देवडे. जन्म-२४/२/२००१, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १०.४५ नांदेड, उंची-४:११, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.डी.एस., स्वतःचा दवाखाना, उत्पन्न-२०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11987: डॉ. सोनाली महादेव इंगळे. जन्म-२/८/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९ कुचबिहार, उंची-५:२, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-एम.बी.बी.एस.+एम.डी. पॅथॉलॉजी, नोकरी-चंद्रपुर, पगार - ९०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10339: डॉ. रिया चंद्रकांत सोनावणे. जन्म-१३/४/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ३.२४ लोणी प्रवरा, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.डी.एस., अपेक्षा-अनुरूप.

ID11844: डॉ. धनश्री सुभाष घागरे. जन्म-१७/९/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी २.१५ आष्टा, उंची-४:११, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ए.एम.एस., शाकाहारी, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11787: डॉ. वैष्णवी पांडुरंग पंजरकर. जन्म-७/७/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.५०उकली मेहकर, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.एच.एम.एस. शिकत आहे, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11661: डॉ. अंकिता राजेंद्र कुंभार. जन्म-२६/४/२००१, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १.१५ आकुर्ले, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ए.एम.एस. शिकत आहे, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11684: डॉ. ऋतुजा तुकाराम कानगुले. जन्म-१६/११/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १२.०५ नवी मुंबई, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.डी.एस., स्वतःचे क्लिनिक एरोली, अपेक्षा-डॉक्टर, इंजि, सी.ए.

ID11607: डॉ. मोनिका रंगनाथ जाधव. जन्म-२५/६/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १.२० केडगाव, उंची-५ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.एच.एम.एस., नोकरी-खाजगी, पगार - २०,०००/-, अपेक्षा - डॉक्टर, इंजि.

ID11389: कु. एश्वर्या राममुर्ती काळकर. जन्म-८/४/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-७.४५ अमरावती, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-

बी.ए.एम.एस., नोकरी-खाजगी अमरावती, पगार - ३४,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11349: डॉ. कुंतल सुरेशराव वाघ. (लिंगायत). जन्म-१७/२/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १२.५५ अचलपुर, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.डी.एस., स्वतःचे क्लिनिक, उत्पन्न-७०,०००/-, अपेक्षा-डॉक्टर, इंजि, सी.ए.

ID11288: मयुरी प्रल्हाद रावकर. जन्म-११/५/९८, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.एच.एम.एस. शेवटचे वर्ष शिकत आहे, अपेक्षा-अनुरूप.

ID4241: डॉ. मैथिली प्रमोद भोगावकर. जन्म-२९/१०/८६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.३० मुंबई, उंची-५:३, वर्ण-गव्हाळ, शिक्षण-बी.डी.एस., स्वतःचे क्लिनिक बदलापुर, उत्पन्न-७०,०००/-, अपेक्षा-डॉक्टर, इंजि, सी.ए.

बी. फार्मसी, डी. फार्मसी.

ID11972: कु. योगिता प्रभु कुंभार. जन्म-३/७/२००१, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ५.४५ निलंगा, उंची-४:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-डी.फार्मसी+डी.एम.एल.टी., अपेक्षा-अनुरूप.

ID10777: कु. प्राची राजीवकुमार राजे. जन्म-३/७/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.४० हडपसर, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण - बी.फार्मसी., नोकरी- खाजगी पुणे, शाकाहारी,अपेक्षा-अनुरूप.

ID11949: कु. श्रद्धा जोतीराम कुंभार. जन्म-९/११/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ११.०५ सातारा, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण - बी.फार्मसी., नोकरी-सरकारी मुंबई, पगार-४०,०००/- अपेक्षा-अनुरूप.

ID11927: कु. कृतिका विक्रम थोरावडे. जन्म-२६/५/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-८.४४ भिलवडी, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण - बी.फार्मसी., नोकरी-नवी मुंबई, पगार-३४,०००/- अपेक्षा-अनुरूप.

ID10482: कु. अक्षता सुनिल कुंभार. (लिंगायत) जन्म-१५/१२/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १०.२० मिरज, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण - डी.फार्मसी., अपेक्षा-अनुरूप.

ID10225: कु. तन्वी दिलीप कुंभार. जन्म-१७/३/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २.३५ पुणे, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण - एम.फार्मसी., नोकरी-खाजगी, पगार-५०,०००/- अपेक्षा-अनुरूप.

ID11773: कु. प्रितछाया गणेश कुंभार. जन्म-३/७/९३, जन्मवेळ व ठिकाण- ७.१० निलंगा, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण - बी.फार्मसी., नोकरी-खाजगी, पगार-२०,०००/- अपेक्षा-अनुरूप.

ID11754: कु. निकिता दत्तात्रय कुंभार. जन्म-१७/५/२००२, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ४.४५ पाटस, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण - बी.फार्मसी.+एम.बी.ए. करत आहे, नोकरी-खाजगी, पगार-१७,०००/- अपेक्षा-अनुरूप.

ID11726: कु. स्वाती शंकर कुंभार. जन्म-२६/२/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ९.३१ उंब्रज, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.फार्म, नोकरी - खाजगी सातारा, पगार - २०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11602: कु. अमृता सुभाष कुंभार. जन्म-२९/९/९८, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.फार्म. अपेक्षा-अनुरूप.

ID11570: कु. श्रद्धा गजानन लिंगे. (लिंगायत) जन्म-२/६/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.०७नांदेड, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.फार्म. नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ७०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11366: कु. ऋतुजा गिरीश कुंभार. जन्म-१७/४/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-१३.०५ फलटण, उंची-५ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.फार्म करत आहे. अपेक्षा-अनुरूप.

नर्सिंग

ID11623: कु. तेजस्वी कैलास तुळे. जन्म-६/५/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १०.२५ मुंबई, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-नर्सिंग, नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार-२०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

बी. ई. सर्व प्रकार

ID12115: कु. सायली राजाराम कुंभार. जन्म-२३/८/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ८.४५ कोल्हापुर, उंची-५ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इलेक्ट्रॉनिक+बी.ई.+बी.टेक., शाकाहारी, नोकरी - खाजगी नवी मुंबई, पगार - ४० हजार, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11306: कु. ऋतुजा नरेंद्र डेंगळे. जन्म-१४/१०/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ४.२० बारामती, उंची-५:२, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-सिव्हिल, शाकाहारी, अपेक्षा-अनुरूप.

ID6109: कु. स्वाती संतराम मुलगे. जन्म-५/१२/८९, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ५.२० परभणी, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इलेक्ट्रॉनिक, नोकरी-खाजगी पुणे, शाकाहारी, पगार-१ लाख २० हजार, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11302: कु. विशाखा देविदास वाकचौरे. जन्म-३१/८/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-१८.४५ नाशिक, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण- सिव्हिल, अपेक्षा-अनुरूप.

ID12065: कु. प्रणाली विकास कुंभार. जन्म-१०/३/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १०.१०संगमनेर, उंची-५:२, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण- इलेक्ट्रिकल, नोकरी - खाजगी, पगार - ७० हजार, अपेक्षा-अनुरूप.

ID12059: कु. जान्हवी युनिलराज कुंभार. जन्म-४/९/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.३५ कोल्हापुर, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.टेक. कॉम्प्यु., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - १ लाख १० हजार, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11296: कु. पुजा जगन्नाथ कुंभार. जन्म-१/२/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १ नेवारे, उंची-५:२, वर्ण- गोरा, शिक्षण-सिव्हिल, नोकरी - खाजगी पुणे, शाकाहारी, अपेक्षा-अनुरूप.

ID9363: कु. पुजा प्रकाश कुंभार. जन्म-३/६/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी१२.३५ नांदेड, उंची-५फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी - खाजगी, अपेक्षा-अनुरूप.

ID12050: कु. संध्या मोरेश्वर ठाकरे. जन्म-१२/११/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २.१५ खापा, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इ अँड टी.सी., नोकरी-खाजगी, पगार-१ लाख, अपेक्षा-अनुरूप.

ID12053: कु. तनश्री दिलीप कुंभार (वाडीले). जन्म-७/११/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-६.०५ धुळे, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर, अपेक्षा-अनुरूप.

ID12043: कु. आकांक्षा प्रल्हाद वांगेकर. जन्म-८/१०/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.५० फत्तेपुर, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण - बी.टेक कॉम्प्यु., नोकरी-खाजगी पुणे, अपेक्षा-अनुरूप.

ID9090: कु. प्रणाली यशवंत चव्हाण. जन्म-२३/११/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी २.१० धुळे, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-सिव्हिल, नोकरी - खाजगी, पगार - २० हजार, अपेक्षा-अनुरूप.

ID12002: कु. शिवांजली शिवाजी कुंभार. जन्म-२४/९/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ६.०८ सुपे, उंची-५ फुट, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी- खाजगी पुणे, पगार-५५ हजार, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11984: कु. दिक्षा महादेव गोरे. जन्म-१९/११/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ३.०५ मांडगाव, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-सिव्हिल, नोकरी-सरकारी, पगार-५७ हजार, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11963: कु. प्रगती किरण भालेराव. जन्म-८/११/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.२५ नाशिक, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-आय.टी., नोकरी-खाजगी, पगार-६५ हजार, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11957: कु. इंद्रायणी बाबासाहेब कुंभार. जन्म-१२/२/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ११.४५ मुरगुड, उंची-५:३, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-इंजि. शिकत आहे, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11913: कु. उत्कर्षा शरद कुंभार. जन्म-२४/८/९८, जन्म वेळ व ठिकाण-पहाटे ६.४० सासवड, उंची-५:४, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-इ अँड टी.सी., नोकरी-खाजगी, पगार-७०,५२५/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11897: कु. जोत्सना तुकाराम कुंभार. जन्म-२६/२/८९, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ७.४५ कोल्हापुर, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण- एम.टेक. कॉम्प्यु., अपेक्षा - अनुरूप.

ID11102: कु. श्वेता संजय कुंभार. जन्म-२/८/२००२, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १०.४३ कोल्हापुर, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.टेक. कॉम्प्यु, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11884: कु. अमृता संजय कुंभार. जन्म-१७/६/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे १.०८पुणे, उंची-५:३, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर+एम.बी.ए., नोकरी-खाजगी, पगार-१३ लाख, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11148: कु. प्रगती मधुकर कुंभार. जन्म-२४/५/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ४.२० कुंभारगांव, उंची-५:१, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.टेक. इलेक्ट्रिकल, नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार-७५ हजार, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11104: कु. उत्कर्षा रामराव कुंभार. जन्म-४/४/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ३.५८सासवड, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.टेक. कॉम्प्यु., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-७ लाख, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11819: कु. आरुषी प्रमोद सावलदेकर. जन्म-२३/९/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ४ खामगांव, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इ अँड टी.सी., नोकरी-खाजगी, पगार-३५ हजार, अपेक्षा - अनुरूप.

ID8272: कु. प्रज्ञा गोपाळ डेंगळे. जन्म-३०/१/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १०.४५बारामती, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस. ऑस्ट्रेलिया, नोकरी-खाजगी सिडनी, पगार-१लाख ५०हजार, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11805: कु. माहेश्वरी मनोहर कोरे. (लिंगायत) जन्म-३/७/९५, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर, नोकरी-खाजगी, पगार-६५ हजार, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11794: कु. शैला बाळासाहेब वाईकर. जन्म-११/५/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ३ कळंब, उंची-५फुट, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-आय.टी., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-५० हजार, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11792: कु. साक्षी बालकृष्ण खेडेकर. जन्म-३/९/२००२, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ५ पिंपरी, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इ अँड टी.सी., नोकरी-खाजगी, पगार-२५ हजार, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11741: कु. शितल गोरख कुंभार. जन्म-२८/११/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८ चिंचवड, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-आय.टी., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ७०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11774: कु. गुंजन प्रभाकर कुंभार. जन्म-३१/३/२०००, जन्मवेळ -१०.३०, उंची-५:४, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-आय.टी., अपेक्षा - अनुरूप.

ID11769: कु. पुजा सखाराम कुंभार. जन्म-१७/८/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ३.२० औंध पुणे, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर, नोकरी-खाजगी पुणे, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11759: कु. निकिता पोपटराव गोरे. जन्म-३/६/२०००, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर, नोकरी-खाजगी, पगार - ३६,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11737: कु. वृषाली संजय रसाळ. जन्म-७/१२/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-२३.३६ नाशिक, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10712: कु. श्रद्धा अरुण सोनावणे. जन्म-१५/२/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १२.२० नाशिक, उंची-५:३, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-इ.अँड टी.सी., नोकरी-खाजगी पुणे, अपेक्षा - अनुरूप.

ID: कु. मानसी विलास डेंगळे. जन्म-१०/१०/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.१४ पुणे, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.टेक., नोकरी - खाजगी पुणे, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10960: कु. योगिता गोरख कुंभार. जन्म-३१/१०/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.०५ फलटण, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-३५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10976: कु. अर्पणा हिंदुराव कुंभार. जन्म-१/११/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.३० टाकारी, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.टेक.कॉम्प्यु., अपेक्षा - अनुरूप.

ID11677: कु. अमृता भरतराव साळवी. जन्म-१२/५/२००१, जन्मवेळ व ठिकाण-२२.३० कोल्हापुर, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इलेक्ट्रॉनिक, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ४९,५००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11655: कु. सायली संजय कुंभार. जन्म-१६/६/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ६ सातारा, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु, नोकरी-खाजगी बंगलोर, पगार-६ लाख, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11642: कु. काजल संजय जगताप. जन्म-२/३/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे १ कडूस, उंची-४:१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-३२,५०२/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11637: कु. स्वराली राजेंद्र कुंभार. जन्म-२५/७/९९, जन्मवेळ व ठिकाण - सकाळी ४.५८ सांगली, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.टेक. इ अँड टी.सी., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ४०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11606: कु. प्राजक्ता बालाजी कानगुले. जन्म-२६/१/९९, जन्मवेळ व ठिकाण - सकाळी ८.१० लोहा, उंची-५ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.टेक. आयटी, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ४०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11596: कु. समृद्धी जर्नादन कुंभार. जन्म-२२/१०/९९, जन्मवेळ व ठिकाण - पहाटे ६.१५ मुंबई, उंची-५ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.टेक. मेकॅ, नोकरी-खाजगी तामिळनाडू, पगार - ४०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11587: कु. प्रणाली सुभाष कुंभार. जन्म-३/४/९७, जन्मवेळ व ठिकाण - संध्या ८.०१ तासगांव, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.टेक. आय.टी., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - १,९५,०००/-

-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11575: कु. हर्षदा शशिकांत कुंभार. जन्म-३/१०/९७, जन्मवेळ व ठिकाण - सकाळी ११.३० सावंतवाडी, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी-खाजगी पुणे, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11578: कु. मेघा दत्तात्रय कुंभार. जन्म-७/४/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १०.३० दौंड, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इ.अॅन्ड टी.सी., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-१,२२,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID9286: कु. प्रिती गोरखनाथ कुंभार. जन्म-२७/७/९६, जन्मवेळ व ठिकाण- सं. ७.१५ पुणे, उंची-५:१, वर्ण-गव्हाळ, शिक्षण-प्रोडक्शन, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ८.५ लाख, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11523: कु. हर्षदा दयानंद कुंभार. जन्म-२४/१२/९१, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ.+डिप्लोमा, नोकरी-खाजगी, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11512: कु. प्रतिभा धनाजी कुंभार. जन्म-२०/११/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-२३.३० सातारा, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इ.अॅन्ड टी.सी., नोकरी-खाजगी, पगार-३५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11174: कु. ऋतुजा चंद्रकांत कुंभार. जन्म-३०/१०/९८, जन्मवेळ व ठिकाण - दुपारी १२.५१थेरागांव पुणे, उंची-५ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.टेक, नोकरी-खाजगी पुणे, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10777: कु. कोमल जगन्नाथ कुंभार. जन्म-१९/९/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.२० इचलकरंजी, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी-खाजगी, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11415: कु. सायली शरद सोनावणे. जन्म-२४/२/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ६.१० सातपुर, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ५८,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11421: कु. पल्लवी राजाभाऊ कुंभार. (लिंगायत) जन्म-१/११/९७, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इ अॅन्ड टी.सी., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ४०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11414: कु. स्मिता कुमार कुंभार. जन्म-७/१२/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.२५ कोल्हापुर, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.टेक. (फुड टेक्नॉलॉजी), नोकरी-खाजगी, पगार - ४५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10724: कु. श्रद्धा कारभारी कुंभार. जन्म-१८/८/९६, जन्मवेळ व ठिकाण - संध्या ८.२५ अ.नगर, उंची-५ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., अपेक्षा - अनुरूप.

ID10465: कु. रेणुका राजाराम कुंभार. जन्म-१०/११/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे १.५५ पुणे, उंची-४:११, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., अपेक्षा - अनुरूप.

ID11384: कु. श्रद्धा सुनिल राजे. जन्म-४/१०/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.१० सातारा, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इ.अॅन्ड टी.सी., नोकरी - खाजगी, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11376: कु. अश्विनी अनिल काकडे. जन्म-१५/७/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-४.३० नांदेड, उंची-५ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ई., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ५५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

सी.ए.

ID12091: कु. प्रगती आनंदराव कुंभार. जन्म-२९/४/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.१५ सातारा, उंची-४:११, वर्ण-गोरा, शिक्षण- सी.ए. फायनल इअर, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11988: कु. रिचा सोपान बोरुडे. जन्म-२८/१/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५ पुणे, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.कॉम + सी.ए.इंटर स्ट्रुडंट, अपेक्षा - अनुरूप.

आर्किटेक्ट, इंटरिअल डिझाइनिंग

ID12078: कु. प्रियंका दिपक वाकचौरे. जन्म-५/४/९६, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण- आर्किटेक्चर, नोकरी - खाजगी, पगार - ४० हजार, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11256: कु. अंकिता सतिश कुंभार. जन्म-१२/७/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.५० सातारा, उंची-५:३, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण- इंटरिअल डिझायनर, नोकरी - खाजगी, पगार - १८,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11906: कु. लोरेता संजय साळीवकर. जन्म-११/१२/९७, जन्मवेळ व ठिकाण - ५:८ अमरावती, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी. आर्च, व्यवसाय, उत्पन्न-४ ते ५ लाख, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11918: कु. गायत्री प्रवीण कुंभार. जन्म-३१/५/९९, जन्मवेळ व ठिकाण - १३.५० गडहिंगलज, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी. आर्च, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11103: कु. चित्रिका अनिल सोनावणे. जन्म-३१/५/९७, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण- आर्किटेक्ट, नोकरी - खाजगी मुंबई, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11398: कु. श्रद्धा रवीशंकर माजगांवकर. जन्म-१०/११/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १.५१ कोल्हापुर, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.आर्च, अपेक्षा- अनुरूप

एम.बी.ए./बी.बी.ए.

ID12125: कु. ऋतुजा रमेश कुंभार. जन्म-१३/५/९७, उंची-५:६, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-एम.बी.ए., अपेक्षा- अनुरूप.

ID12108: कु. दिपिका विनायक गोवीलकर. जन्म-१/२/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ६.३०परळी, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.बी.ए., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ४५ हजार, अपेक्षा- अनुरूप.

ID12092: कु. प्रियंका प्रभाकर कुंभार. जन्म-१८/३/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १२.३४कापील, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण- एम.बी.ए., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ३२ हजार, अपेक्षा- अनुरूप.

ID12079: कु. कावेरी राजेंद्र कारभारी. जन्म-२८/३/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ४ मलकापुर, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण- एम.बी.ए., नोकरी - खाजगी, पगार - ३७,४००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID12008: कु. साक्षी योगेश जाधव. जन्म-२६/३/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ३.१० येवला, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.कॉम + एम.बी.ए., नोकरी-खाजगी नाशिक, पगार - २५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID8770: कु. कोमल रमेश कुंभार. जन्म-२७/११/८९, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ३.०५पुणे, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.कॉम+एम.कॉम+टॅक्सेशन लॉ डिप्लोमा, शाकाहारी, नोकरी - खाजगी, पगार - ३२हजार, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11998: कु. अश्विनी किशोर गवांडे. जन्म-२३/१०/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-२.१८ मुंबई, उंची-५ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण- एम.कॉम + एम.बी.ए., शाकाहारी, नोकरी-खाजगी, पगार - ४०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID: कु. अनुष्का महेश कुंभार. जन्म-१९/१२/२००१, जन्मवेळ व ठिकाण-सायं. ६.५५ उरळीकांचन, उंची-५ फुट, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण- बी.बी.ए. + एम.बी.ए., अपेक्षा - अनुरूप.

ID9245: कु. गौरी शशिकांत कुंभार. जन्म-२०/९/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.२४ विटा, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.फार्म+ एम.बी.ए. (फार्मा), नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार- ३३,०००/-, अपेक्षा - डॉक्टर, इंजि, एम.फार्म, सरकारी अधिकारी.

ID11884: कु. अमृता संजय कुंभार. जन्म-१७/६/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे १.०८ पुणे, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.बी.ए., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-६०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11853: कु. प्रियंका उमाकांत राजे. जन्म-१०/१०/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १०.३६पनवेल, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण- एम.बी.ए., नोकरी-खाजगी, पगार-४०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11839: कु. साक्षी भैरु कुंभार. जन्म-२७/१२/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ३ निपाणी, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.कॉम + एम.बी.ए., नोकरी-खाजगी, पगार - १५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11796: कु. सुरभी सुधीर कुंभार. जन्म-१०/११/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे १.५०अंबरनाथ, उंची-५फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण- एच.आर.एम. इंदोर, नोकरी-खाजगी, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11765: कु. दिशा अजय शिर्के. जन्म-१२/१२/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.१३ कोल्हापुर, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.फार्म + एम.बी.ए., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-४४,४२७/-,

अपेक्षा - अनुरूप.

ID10591: कु. क्षितीजा रविंद्र बीडकर. जन्म-१६/३/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.०५ कोल्हापुर, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.कॉम+एम.बी.ए., अपेक्षा - अनुरूप.

ID11689: कु. मयुरी रमेश पारिसकर. जन्म-२५/८/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १२.१५ भोपाळ, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.सी.एस.+एम.बी.ए., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-४ लाख, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10148: कु. श्वेता रमेश कुंभार. जन्म-२०/२/९४, उंची-५ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.सी.एस.+एम.बी.ए., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-५०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11344: कु. देविका नंदकुमार राजे. जन्म-१८/५/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ३.४०पुणे, उंची-५:१, वर्ण-गव्हाळ, शिक्षण- बी.कॉम+एम.बी.ए., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ४.५ लाख, अपेक्षा- अनुरूप.

बी.सी.ए., एम.सी.ए., बी.बी.ए.

बी.सी.एस., एम.सी.एस.

ID11254: कु. भाग्यश्री राजेंद्र तारळकर. जन्म-२८/४/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ४.५० कोल्हापुर, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.सी.ए., नोकरी-खाजगी पुणे, अपेक्षा-अनुरूप.

ID: कु. पुजा उत्तम वडणगेकर. जन्म-१७/८/२००२, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १.३० कोल्हापुर, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.सी.ए., अपेक्षा-अनुरूप.

ID10085: कु. राजश्री विष्णु कुंभार. जन्म-४/३/८९, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ११.१५ बेळगांव, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.सी.ए., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-३५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11808: कु. विद्या मारुती कुंभार. जन्म-१६/४/८९, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ६.४५ सांगली, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण- एम.सी.ए., अपेक्षा-अनुरूप.

ID11072: कु. विशाखा दत्तात्रय कुंभार. जन्म-११/४/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ८ नाशिक, उंची-४:११, वर्ण-गोरा, शिक्षण- कॉम्प्युटर, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-५५,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11459: कु. सोनल प्रकाश सोमवंशी. जन्म-२६/७/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.५४ पुणे, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण- एम.सी.एस., अपेक्षा-अनुरूप.

बी.एच.एस्सी./एल.एल.बी. व इतर

ID11377: कु. अंजली अरुण सोनुने. (लिंगायत) जन्म-१९/१०/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ७.१५ कोली, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ए.+एल.एल.बी.+एल.एल.एम, स्व:ताची प्रॅक्टिस, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11456: कु. प्रियंका दादासाहेब वाघमारे. जन्म-२९/१०/१९, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १०.३८ पुणे, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ए+ एल.एल.बी. अंतीम वर्ष, अपेक्षा - अनुरूप.

फाईन आर्ट व इतर कोर्स

ID11660: कु. श्रद्धा चंद्रकांत साळवी. जन्म-१८/७/१९, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या. ७.४० गुहागर, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-फाईन आर्ट + पी.एच.डी. डिझायनिंग, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ४५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

होम सायन्स व इतर कोर्स

ID10996: कु. निकिता विठ्ठल कुंभार. जन्म-२६/५/१४, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे १.१५कोल्हापुर, उंची-५:४, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-फुड इंजिनियर, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-२५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11776: कु. अनुष्का सुहास कुंभार. जन्म - २९/१२/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १०.३० मुंबई, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम. एस्सी., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - १,८०,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11815: कु. काजल बाळासाहेब वाईकर. (लिंगायत) जन्म -१२/८/१७, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ६.१५ अमरावती, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.एस्सी. होम सायन्स, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11814: कु. अमरजा सुनिल कातवरे. जन्म - ३१/७/१६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ११.२० कोल्हापुर, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-विशारद पुरम इन कथक, अपेक्षा- अनुरूप.

बी.एस्सी, एम.एस्सी.

ID12119: कु. ज्योती हरिभाऊ कुंभार. जन्म-२/१०/१६, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ३.२५पल्लुस, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.एस्सी., अपेक्षा - अनुरूप.

ID12086: कु. सरोज संजय उमरे. जन्म-४/७/१३, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.२५नागपूर, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.एस्सी., नोकरी-खाजगी नागपूर, पगार-४५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID12068: कु. प्रियंका हरिबा कुंभार. जन्म-८/८/१७, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११ मलकापुर, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी. + बी.एड, अपेक्षा - अनुरूप.

ID8920: कु. प्रतिक्षा गणेश सोनुने. जन्म-१२/५/१९, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ७.२८ भुसावळ, उंची-५:२, वर्ण-गव्हाळ, शिक्षण-एम.एस्सी., अपेक्षा - अनुरूप.

ID11126: कु. प्राजक्ता संपत कुंभार. जन्म-३/७/१६, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.३० सातारा, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी, नोकरी-खाजगी, पगार-३०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11986: कु. निकिता धनंजय हर्णसकर. जन्म-२८/५/१९, जन्मवेळ व ठिकाण-१४.५७ कोरेगाव सातारा, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11962: कु. पल्लवी युवराज कुंभार. जन्म-८/९/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ६.२० इस्लामपुर, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी, नोकरी-खाजगी, पगार-६५,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11951: कु. स्नेहल संजय कुंभार. जन्म-२३८/१७, जन्मवेळ व ठिकाण-२३.५७ कराड, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-२०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID8582: कु. सुजाता दत्तात्रय कुंभार. जन्म-३/१/१३, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २.१५ओझर्डे, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11895: कु. स्नेहा सुधाकर गाथे. जन्म-२८/८/१७, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १० पवनी, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.एस्सी.+एम.ए., अपेक्षा - अनुरूप.

ID11776: कु. मृण्मयी सचिन बाहिकर. जन्म - १९/१/१८, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ५.४५ अकोला, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम. एस्सी. इलेक्ट्रॉनिक सायन्स, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ५८,५००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11558: कु. तन्वी समर पाटसकर. जन्म-२/११/१८, जन्मवेळ व ठिकाण-१५.३५ पुणे, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी., नोकरी-खाजगी डब्लिन, पगार-१,६२,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11671: कु. ऋतुजा सुधाकर शिंदे. जन्म-१४/९/१९, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १२.५२ पुणे, उंची-५ फुट, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-एम.एस्सी., नोकरी-खाजगी, पगार-१०,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11658: कु. पुनम हनुमंत कुंभार. जन्म-११/९/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.४० मुंबई, उंची-५:६, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.एस्सी., नोकरी-खाजगी कर्जत, पगार-१६,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11604: कु. सायली प्रकाश कुंभार. जन्म-१०/५/२००२, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १ सातारा, उंची-५ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.एस्सी., अपेक्षा- अनुरूप

ID11557: कु. सायली सुधाकर लोणकर. जन्म-४/७/१९, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या. ८ जालना, उंची-५:५, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-एम.एस्सी., अपेक्षा - अनुरूप.

ID11532: कु. श्वेता महादेव साळवी. जन्म-१९/१/१९, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १२.२५ वडगांव, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.एस्सी., नोकरी-खाजगी, पगार-९,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11413: कु. जागृती विलास कुंभार. जन्म-२/४/९७, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी., अपेक्षा-अनुरूप.

ID11478: कु. निकिता राजु डोखे. जन्म-२६/१०/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १.२५लोणी, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी.+बी.एड.+सायबर सिक्युरीटी, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ७२,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11385: कु. योगिता संजय भागवत. जन्म-२/४/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १२ नाशिक, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.एस्सी.+स्पोर्ट्स अँकेडमी + ब्युटिशियन + फॅशन डिझाईन, अपेक्षा-अनुरूप.

एम. कॉम., बी. कॉम.

ID12052: कु. क्रांती किशोर कुंभार. जन्म-१०/१/२००१, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.कॉम, नोकरी-खाजगी, अपेक्षा-अनुरूप.

ID12037: कु. मृण्यमयी अरुण निगवेकर. जन्म-१४/९/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.५०ठाणे, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.कॉम., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-५२,५००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID12018: कु. शितल प्रकाश वडणगेकर. जन्म-१६/२/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ३.२१कोल्हापुर, उंची-५ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.कॉम, अपेक्षा-अनुरूप.

ID12017: कु. ऋतुजा राजेंद्र कुंभार. जन्म-३१/८/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १२.१५कोरेगांव, उंची-५:१, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.कॉम., नोकरी-खाजगी, अपेक्षा-अनुरूप.

ID: कु. प्राजक्ता संजय कुंभार. जन्म-२६/१/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-सायं. ८.०९ तळमावले, उंची-१६० से.मी., वर्ण-गव्हाळ, शिक्षण-एम.कॉम. + आय.टी., नोकरी-खाजगी, पगार-२०,५००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11747: कु. श्रुती वसंत बोरसे. जन्म-२८/१/२००१, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.३५ जळगांव, उंची-५:५, वर्ण-गव्हाळ, शिक्षण-बी.कॉम, नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार-२४,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11426: कु. श्रुती रघुनाथ कुंभार. जन्म-२५/७/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-२३.४५फैजापुर, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.कॉम, नोकरी-खाजगी नाशिक, पगार-१५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11556: कु. प्रिती गणपत बांबरकर. जन्म-७/१०/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १.५३ मुंबई, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.कॉम, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11526: कु. शिवानी भिकाजी बोरुडे. जन्म-२३/१०/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ९.२५ दादर, उंची-५:२, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.कॉम., अपेक्षा - अनुरूप.

प्रेरणास्थान

कै. केदु शिवराम
जोधळे

श्रीमती सिंधुताई
केदु जोधळे

नंदकुमार केदू जोधळे
माजी सरपंच शिरूर
अ.म.कुं.स. विकास संस्था
चांदवड तालुका उपाध्यक्ष
Mob. 9850482275 / 7588557011

संजय केदू जोधळे
Mob. 9096936741

प्रकाश केदू जोधळे
Mob. 7588557010

जोधळे वीट सप्लायर्स

आमच्याकडे 9 X 4 व 6 X 4 बांधकामासाठी
लागणारी फुलसाईज
विट मिळेल.

मु. शिरूर (तांगडी फाटा),
पो. आडगाव टप्पा,
ता. चांदवड, जि. नाशिक
४२३ १०१.

आमचे प्रेरणास्थान

अप्पासाहेब
गंगाराम निंबा
कुंभार

श्री. प्रा. रमेश
गंगाराम कुंभार
(चव्हाण सर) एम.ए.बी.एड.
उच्च माध्यमिक शिक्षक
मो. 9823363521

श्री. सुभाष गंगाराम कुंभार
तालुकाध्यक्ष कुंभार समाज महासंघ शिरपूर धुळे
मा. संस्थापक अध्यक्ष : संतश्री गोरोबाकाका कुंभार
समाज विकास संस्था शिरपूर तालुका शिरपूर धुळे
मो. 9822788149

श्री. प्रकाश गंगाराम कुंभार
मे. बालाजी एंटरप्रायजेस (कोल डेपो)
बॉम्बे आग्रा हायवे, उड्डाण पुलाजवळ,
आमोदा, ता. शिरपूर, जि. धुळे
मो. 9922828071

श्री. अशोक गंगाराम कुंभार
विट सप्लायर्स
खडी, रेती, मुरुम सप्लायर्स,
शिरपूर, ता. शिरपूर, जि. धुळे
मो. 9850129970

ID11437: कु. आरती यशवंत पाषाणकर. जन्म-११/१२/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १०.०८ पुणे, उंची-५ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.कॉम. + डी.टी.एल., अपेक्षा-अनुरूप.

ID11440: कु. ऋतुजा लक्ष्मण कुंभार. जन्म-५/११/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १२.५५ गोडोली सातारा, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.कॉम, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-२१,५००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

बी.ए., एम.ए. बी.एड. डी.एड व इतर

ID12095: कु. मेधा सुर्यकांत कुंभार. (लिंगायत) जन्म-३/२/९७, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.ए.+बी.एड, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10878: कु. तेजस्वी सतीश राजे. जन्म-१२/६/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-४ फोंडाशिरस, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.ए. + यु.पी.एस्स.सी. तयारी चालू आहे., अपेक्षा-अनुरूप.

ID11055: कु. पुजा सोनाबापू देशमुख. जन्म-३०/८/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ६ सोनाई, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.ए.+शासकीय परिक्षेची तयारी चालू आहे, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10471: कु. स्नेहल राजन कुंभार. जन्म-४/८/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-५.०५ यमगर्णी, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण- एम.ए. + यु.पी.एस्स.सी. तयारी चालू आहे., अपेक्षा-अनुरूप.

डिप्लोमा

ID11729: कु. पुजा अशोक कुंभार. जन्म-१९/११/२००२, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १२.५० कोडोली, उंची-५ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-डी.एम.एल.टी., अपेक्षा - अनुरूप.

ID11355: कु. प्रगती बापू प्रजापति. जन्म-८/६/९५, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.कॉम. + पोस्ट ग्रॅज्युएट डिप्लोमा बॅकिंग अँड फायनान्स, नोकरी-खाजगी, पगार-३२,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11364: कु. विनया भीमराव कुंभार. जन्म-१८/२/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ३.२५ इंदापुर, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-अँडव्हास स्कीन केअर अँड मेकअप आर्टिस्ट, अपेक्षा - अनुरूप.

घटस्फोटित/पुनर्विवाहित

ID12009: कु. प्रगती राजन तुळे. (घट.) जन्म-२/४/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २.३० ठाणे, उंची-५:३, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.एस्स.सी. कॉम्प्यु.+बी.सी.एस्., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10430: कु. दिपिका दत्तात्रय सोमवंशी. (घट.) जन्म-३१/१०/८९, जन्मवेळ व ठिकाण-१७.३० नाशिक, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ई.+एम.ई. कॉम्प्यु., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10393: स्नेहा दिगंबर सडोलीकर. (घट.) जन्म-१४/१०/८६, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ई. कॉम्प्यु., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - १,२०,०००/- अपेक्षा-अनुरूप.

ID11361: अनुजा उद्धवराव विभुते. (घट.) जन्म-२/९/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.१० माजलगांव, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.व्ही.ए+एम.बी.ए., अपेक्षा-अनुरूप.

***

कुंभश्री सभासद वर्गणी

वधुवर नोंदणी (१ वर्षासाठी).....	रु. १०००.००
पंचवार्षिक सभासद फी.....	रु. ११००.००
दशवार्षिक सभासद फी.....	रु. २१००.००
रौप्यवार्षिक सभासद फी.....	रु. ५०००.००

संपादक संजय राजे यांच्या **9822838169** या मोबाईल नंबरवर आपण **गुगल पे** किंवा **फोन पे** द्वारे पैसे जमा करू शकता. पैसे जमा केल्याचा स्क्रीन शॉट, तुमचे नाव, निवासाचा पूर्ण पत्ता आणि आपला व्हाट्स अँप मोबाईल नंबर खालील मोबाईल नंबर वर व्हाट्स अँप करावे.

मोबाईल नंबर **9503428987** सौ. बीना संजय राजे.

सर्वात्कृष्ट कामगिरी बाबत चंद्रकांत कुंभार यांना

उत्कृष्ट तपास प्रमाणपत्र व १००० रुपये बक्षिस व प्रशस्तीपत्र प्रदान

बोरगाव पोलीस ठाणे येथील गुन्हा रजि. नंबर १८३/२०१ ८ IPC 302 306 326 324 504 या गुन्ह्याचा उत्कृष्ट तपास करून दोषारोप पाठविणे कामी API चौधरी सो यांना तपास कामी मदत करून उत्कृष्ट तपास करून दोषारोपपत्र पाठविला व गुन्हा साबीत झालेले आरोपीला १० वर्षे सक्त मजुरी ३०,०००/- रु. दंड अशी शिक्षा झालेले मा. पोलीस अधीक्षक सो. सातारा समीर शेख साहेब यांनी उत्कृष्ट तपास प्रमाणपत्र व १००० रुपये बक्षिस देऊन सर्वात्कृष्ट कामगिरी बाबत प्रशस्तीपत्र देऊन हार्दिक अभिनंदन केले.

***

खालील सर्व व्यक्ति व समाजातील ज्ञात व अज्ञात व्यक्तींना अखिल कुंभार समाज व कुंभश्री मित्र परिवारातर्फे भावपूर्ण श्रद्धांजली. ईश्वर त्यांच्या आत्म्यास चिरशांती व सद्गती देवो हीच परमेश्वर व संत गुरोबाकाकांचे चरणी विनम्र प्रार्थना.

गणेश शेट कुंभार यांना मातृशोक

थेरगाव येथील प्रगतिशील शेतकरी सामाजिक कार्यकर्ते हरिभक्त परायण गणेश शेट कुंभार यांच्या आई श्रीमती शांताबाई सखाराम कुंभार यांचे वयाच्या ९१ वर्षी दिनांक ११ मार्च रोजी दुःखद निधन झाले. शांताबाई यांनी पती सखाराम कुंभार यांच्या साथीने चार मुले आणि मुली यांना चांगले शिक्षण व संस्कार दिले. एक आदर्श माता म्हणून त्यांनी आपले सर्व कर्तव्य पार पाडले. कैलासवासी शांताबाई यांच्या पश्चात मुलगा गणेश, गोरख आणि मुलगी श्रीमती शोभा सहादू कुंभार, नातवंडे, पतवंडे असा मोठा परिवार आहे.

त्यांच्या दशक्रिया विधीप्रसंगी विविध पालखी सोहळ्यांना लाखो रुपयांच्या देणग्या गणेश शेट यांनी आपल्या आई शांताबाई यांच्या स्मृती प्रित्यर्थ वितरण केल्या. अशा प्रकारे अत्यंत चांगला उपक्रम त्यांनी राबवल्याची चर्चा संपूर्ण पंचक्रोशीत होत आहे.

***

डॉक्टर दिलीप मेनकर यांना मातृशोक

नाशिक महानगरपालिकेचे निवृत्त सहाय्यक आयुक्त डॉक्टर दिलीप विश्वनाथ मेनकर यांच्या मातोश्री कमल विश्वनाथ मेनकर यांचे वृद्धापकाळाने वयाच्या ७९ व्या वर्षी दिनांक ६/३/२५ रोजी दुःखद निधन झाले.

त्यांनी आपले दोन मुलगे आणि तीन मुली यांना पती विश्वनाथ मेनकर यांच्या सहकार्याने चांगले शिक्षण व संस्कार दिले. एक आदर्श माता म्हणून त्यांनी आपली सर्व कर्तव्य पार पाडली. त्यांच्या पश्चात पती विश्वनाथ मेनकर, मुले डॉक्टर दिलीप, रवींद्र तसेच मुली श्रीमती अनिता देविदास वाकचौरे, सौ. वर्षा अनंत सोनवणे, सौ. सुनीता गणेश कर्वे, सूना, जावई, नातवंडे, पतवंडे असा मोठा परिवार आहे.

***

राजेंद्र सवांदे यांना पितृशोक

नाशिक : अखिल महाराष्ट्र कुंभार समाज विकास संस्थेचे राज्य प्रवक्ता तसेच कुंभार समाज उत्कर्ष मंडळ नाशिकचे उपाध्यक्ष राजेंद्र कौतिक सवांदे यांचे वडील कौतिक सद्दु सवांदे यांचे वयाच्या ९३ व्या वर्षी वृद्धापकाळाने दिनांक १६/२/२०२५

रोजी दुःखद निधन झाले.

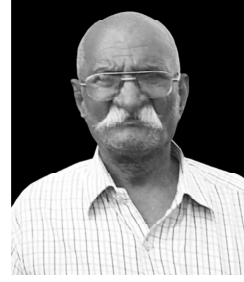
कुंभश्री

मार्च २०२५

कैलासवासी कौतिक सवांदे यांच्या पश्चात मुले राजेंद्र, पांडुरंग सवांदे, सुना नातवंडे असा मोठा परिवार आहे

***

विठ्ठल कुंभार यांचे निधन

थेरगाव : येथील सुप्रसिद्ध कुंदन गॅरेजचे संस्थापक संचालक, विठ्ठल गणपत कुंभार यांचे वयाच्या ८६ व्या वर्षी दिनांक १४/२/२५ रोजी वृद्धापकाळाने दुःखद निधन झाले. बजाज ऑटो कंपनीमध्ये कुशल कामगार म्हणून ते कार्यरत होते.

कंपनीमध्ये त्यांना उत्कृष्ट कामाबद्दल अनेक बक्षसे मिळाली होती. फायनल वाहन टेस्टिंग विभागात ते कार्यरत असताना गाडीच्या फायरिंगच्या आवाजावरून गाडीमध्ये काही बिघाड असेल तर ओळखत असत त्यांनी ओके केल्याशिवाय गाडी शोरूमला जात नसे. पुढे बजाज कंपनी मधून त्यांनी सेवानिवृत्ती घेऊन कुंदन गॅरेज सुरू केले. मुलगा कुंदन याला बरोबर घेऊन त्यांनी हा व्यवसाय सुस्थापित केला. त्यांच्या अनुभवामुळे हा व्यवसाय खूप चांगला वाढला. सध्या त्यांचा मुलगा कुंदन हा व्यवसाय पहात आहे.

कै. विठ्ठलराव यांनी पत्नी लता यांच्या साथीने दोन मुले व एक मुलगी यांना चांगले शिक्षण व संस्कार दिले आणि एक आदर्श पिता म्हणून आपली सर्व कर्तव्य पार पाडली. कैलासवासी विठ्ठलराव यांच्या पश्चात पत्नी लता, मुले किशोर, कुंदन, मुलगी सौ. माया नंदकिशोर वाघोलीकर, सूना, जावई आणि नातवंडे असा मोठा परिवार आहे.

***

उद्योजक रमेश बोरसे यांना मातृशोक

पिंपरी चिंचवड येथील उद्योजक रमेश मोतीराम बोरसे यांच्या मातोश्री श्रीमती कुसुम मोतीराम बोरसे यांचे २८ जानेवारी २०२५ रोजी वृद्धापकाळाने दुःखद निधन झाले.

पती मोतीराम यांच्या साथीने दोन मुले आणि दोन मुली यांना त्यांनी चांगले शिक्षण व संस्कार देऊन आदर्श माता म्हणून आपली

सर्व कर्तव्य पार पाडली.

कैलासवासी श्रीमती कुसुम मोतीराम बोरसे यांच्या पश्चात मुलगा रमेश, मनोज, मुली सौ. अवंतिका विलास गायकवाड, सौ. रेखा सुनील जोधळे, सूना जावई उच्चशिक्षित नातवंडे असा मोठा परिवार आहे.

***

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

प्रेरणस्थान

॥जोतिर्लिंग प्रसन्न ॥

नेताजी कुंभार
९८२३८६९४००

विक्रान्त कुंभार
७८२०९३९७४२

सान्न्वी ज्वेलर्स कुंभार सोनार

आमच्याकडे राशीचे खडे व अंगठी तयार करून मिळेल. सोन्याचे व चांदीचे जोड काम अर्जेंट पॅलीश करून मिळेल. तसेच सोन्याचे पाणी देऊन मिळेल. साई मंदिर जवळ, खोची रोड, पेठ वडगाव, ता.हातकणंगले, जि.कोल्हापूर महालक्ष्मी कॉम्प्लेक्स, दुसरा मजला, गाळा नं.२, पेठ वडगाव.

उदय कुंभार

मो.नं. ७९८२३७८७९८२

वसुधा जनरल स्टोअर्स

किराणा मालाचे होलसेल व रिटेल व्यापारी

सुपार मार्केट, गाळा नं.१, मेन रोड, मु.पो. ता.गडहिंग्लज, जि.कोल्हापूर

Madhukar Shirke

Rubber Products Manufactured in Natural, Nitrile, Neoprene, EPDM, Silicon Compounds.

Rubber items used for the following applications:

- ❖ Diesel engine ❖ Submercible pumps ❖ Automobile
- ❖ Hydraulics & Pneumatics Equipments.
- ❖ Packaging machines ❖ Spinning mills ❖ Dairy Units
- ❖ Control Panels ❖ Insulating Applications
- ❖ Food Industries ❖ Special Purpose Machines
- ❖ Testing equipments used in Foundries
- ❖ Printing machines ❖ Rubber to metal bounded items
- ❖ Industrial rubber items as per specifications

Shree Rubber Products

442, Wathar Tarf Vadgaon, NH4 Highway west, Kolhapur 416 112
Cell : 99214 07373 Email : shreerubber1988@gmail.com

यश ऑप्टीशियन

बिचकर आय क्लिनिक

मंगळवार बंद

प्रो. सचिन निवत्ती कुंभार

Mob.: 8483829799

डी १०, भट्टड कॉम्प्लेक्स,

दत्त चौक, कराड

Ph. 02164-222704

श्रीकृपा किराणा अॅन्ड जनरल स्टोअर्स

प्रो. विशाल दिगंबर सावरकर

मेन रोड, कोंढाळी, ता.काटोल, जिल्हा नागपूर ४४११०३

मोबाईल : ९०२८९४५९२५

महादेव य. जगदाळे
9890030337

प्रेरणस्थान

कै. यशवंतराव जगदाळे

बालाजी ब्रिक्स

बालाजी कोल डेपॉ

महादेव यशवंत जगदाळे

विट कारखानदार

आमचेकडे सर्व प्रकारच्या विटा होलसेल भावातळ्सील.

निवास : वारुळवाडी (आनंदवाडी) मु.पो.नारायणगाव, ता.जुन्नर, जि.पुणे

अमोल म. जगदाळे
अध्यक्ष जुन्नर तालुका
कुंभार समाज विकास संस्था
9890030357
9766548222

श्री मोहन दशरथ जगताप
९४०४६४०३२५

दिपावली शुभेच्छा

शैक्षणिक क्षेत्रात

जिद्द, चिकाटी आणि अथक परिश्रमाने आई-वडीलांचे स्वप्न साकार करणाऱ्या सर्व यशस्वी विद्यार्थ्यांचे मनःपूर्वक अभिनंदन!!

घाटा पिंपरी ता.आष्टी जि.बीड

प्रेरणस्थान

दिनकर विष्णू कुंभार

मनोज दि. कुंभार

सौ. ज्योती म. कुंभार

वरदराज आर्ट

आमचेकडे सर्व प्रकारच्या सर्वांग सुंदर गणेश मुर्ती, दुर्गा मुर्ती होलसेल व रिटेल दरत मिळतील, तसेच रबर मोल्ड मिळतील.

कारखाना : पी.डी. पाटील नगर, गोवरे रोड, कराड.

निवास : १४१, सोमवार पेठ, कुंभार गल्ली, कराड, जि.सातारा

Mob.: 9823153131, 9823623131, 9545863131, 7057400031

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

§ शुद्धा
ब्युटी
पार्लर

A/C

समाजातील महिलांना
 खास सवलत

सौ.सविता मिननाथ शिंदे

83294 66520
96578 53811

मेकओव्हर
अँड अँकेडमी

S H I N D E
DEVELOPERS

SHOP AND
1 & 2 BHK
LUXURIOUS
FLATS

Meennath Shinde
 Contact :
9860418462
9890363171
9822011156

राजमुद्रा रेसिडेन्सी, १ ला मजला आळे

NEAR ATHARVA MANGAL KARYALAY,
 ALE, TAL. JUNNAR, DIST-PUNE
 Email : rushishinde20033@gmail.com

आमचे प्रेरणास्थान

कै.नामदेव नाथा श्रीमंदीलकर

कै.भारती नामदेव श्रीमंदीलकर

एस.टी.इंजिनीयर्स

सुदान नामदेव श्रीमंदीलकर
9373046395

प्रविण नामदेव श्रीमंदीलकर
9373577562

आमचेकडे लेथ मशीन, सी.एन.सी.मशीन व सक्च्युलर
 बँड साँ कर्टींग इ.कामे खात्रीशीर करुन मिळतील.

गणेशनगर, रस्ता क्र.२, चिखली, पुणे ४११ ०६२

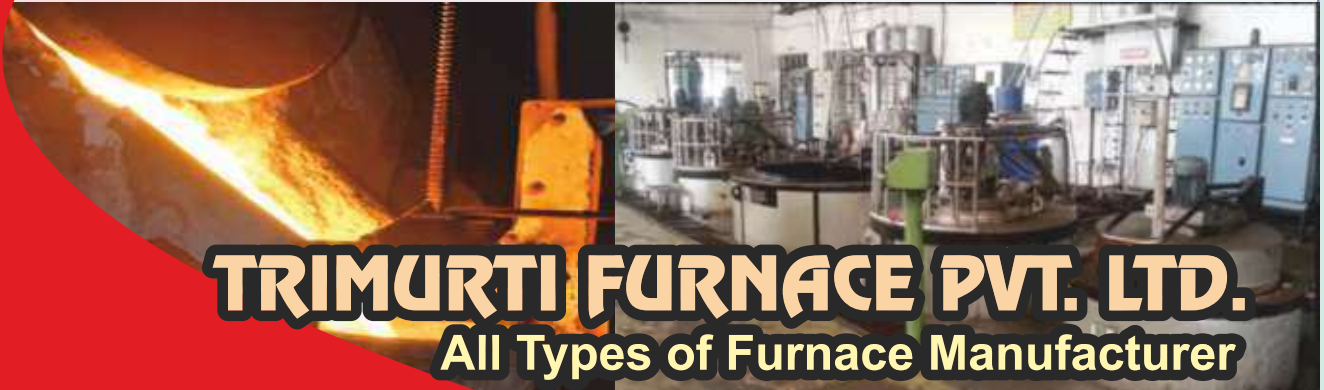
कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

Vinod B. Kumbhar
C.E.O.
+91 8007777642

Arvind B. Kumbhar

TRIMURTI FURNACE PVT. LTD.

All Types of Furnace Manufacturer

Plant-I G-81, M.I.D.C., Ambad Industrial Area, Nashik - 422 010

Plant-II Plot No.11/2/9, Sumit Compound, MIDC, Ambad, Industrial Area, Nashik - 422010, Maharashtra.

Phone : +91 0253-2384656, Email : trimurtifurnace4@gmail.com. Web : www.trimurtifurnace.com

Dengale Automobiles SG Auto

Service

Maintenance

Repair

CARS OF ALL BRANDS WILL BE REPAIRED / MAINTAINED / SERVICED HERE

CASHLESS / POSTPAID INSURANCE WORK OF ALL COMPANIES WILL BE DONE IN OUR WORKSHOP

- Genuine Spare Parts
- Electronic Engine Tuning & Scanning
- Complete Car Service
- 3D Wheel Alignment & Balancing
- Denting-Painting
- Washing, Polishing & Interior Cleaning
- Battery, Alternator & Starter Service
- Car Accessories

Mob.: 8999 899 759 / 7498 529 255
93097 08700

Email : sgautoecs@gmail.com

DENGALE INSURANCE SERVICES

सर्व वाहनांचे (2 Wheeler/4Wheeler/Heavy Vehicles) सर्व इन्शुरन्स योग्य दरात मिळतील. इन्शुरन्स संपलेल्या वाहनांचे इन्शुरन्स Renew करुन मिळतील. Zero Depreciation, Comprehensive & 3rd Party इन्शुरन्स उपलब्ध आहेत.

Mobile : 7755919900 / 9529601550

डेंगळे गार्डन मंगल कार्यालय **Mobile : 9960190015 / 9503029006**

Address : Nira Road, Sant Gorakumbhar Nagar, Infront of K Mart, Kasba, Baramati Dist. Pune

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

Atharva Rahul Raje
Managing Director

Sapna Rahul Raje
Finance Director

Atharva Raje Group of Industries & Organization

**COME & FLY WITH
ARGIO!**

Our Products & Services

1. Website Application & Software Development
2. Electric Vehicle Charging Stations-2W, 4W & Bus
3. EV Smart Batteries - 2W, E Rickshaw & Solar
4. Augmentation Services

EV Charging Station EV Smart Battery

Add.: - "Pratishobha Bungalow" S. No. 28,
Nr. Bharati Hospital, Chaitanya Nagar, Pune - 411043
Email : atharva.argio@gmail.com
info.argio9@gmail.com

7083664971 | 9529935365

Follow us on: @argio.pvt.ltd
@dadasaheb.raje

Website : www.argioprivatelimited.com

परंपरा विश्वासाची आणि चवीची

कुंभार बंधु

9011017494
7709837589
8605320741

तळबीडकर वडेवाले उद्योग समुह

खाल तर तृप्त व्हाल.....

आमच्या असंख्य ग्राहकांना दिपावलीच्या कोटी कोटी शुभेच्छा

पत्ता : संत गोरोबाकाका मंदीरा शेजारी, मु.पो.तळबीड, ता.कराड, जि.सातारा

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

डॉ.सुखदेव मा.कुंभार
M.D.(Hom.)
होमिओपॅथिक कन्सल्टंट
मोबा : ९४२२४३४९९९

डॉ.शुभंम सुखदेव कुंभार
M.D.(Hom.)
होमिओपॅथिक कन्सल्टंट
9404777881, 7262827010

श्री क्लिनिक

मंगळवार ते गुरुवार, शनिवार व रविवार
सोमवार बंद

आरोंदा, ता.सावंतवाडी, जि.सिंधुदूर्ग ४९६ ५९३.
फोन : ०३६३-२६२२९९

श्री होमिओपॅथिक क्लिनिक

तपासणी वेळ : सकाळी १० ते २ संध्या : ४.३० ते ८.००
सोमवार बंद

ग्रिन हिल, शांतादुर्गा मंदिर रोड, दामीयान दि गोवा समोर,
पर्वरी, गोवा.

Distribution & Power Transformers

शुभ
दीपावली!

info@rohitraindia.com www.rohitraindia.com

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

मायुरेश पेंट्स

श्री. रत्नकांत दगाडू कुंभार
९८२२९७८४५७

श्री. किशोर रत्नकांत कुंभार
९८८९०३९६२९

श्री. सुनिलकुमार रत्नकांत कुंभार
९०२८९०००५०

अधिकृत विक्रेते : NEROLAC, ESDEE, CAMEL

★ रबर ★ प्लास्टर ★ शाडू ★ केसर ★ सर्व प्रकारचे रंग
★ स्त्रे गन ★ ब्रश इत्यादी साहित्य मिळेल

★ पुट्टी ★ प्रायमर ★ इमल्शन

अमचेकडे प्लास्टर व शाडू मातीच्या गणेशमुर्ती बनवण्यासाठी व रंगविण्यासाठी आवश्यक असणारे सर्व साहित्य व रंग योग्य दरात मिळेल.

इमारत रंगविण्यासाठी आवश्यक सर्व रंग व साहित्य योग्य दरात मिळेल
पत्ता : सुरभी चौक, मु.पो. उंब्रज, ता. कराड, जि. सातारा पिन ४९५९०९

Ganesh Kumbhar

Mob : 9762322347
9823745257

TERRA
INFORMATIC
SERVICES

GIS Work, Auto-CAD Design &
All type of Surveying Work

Office : Plot No. 32, Sai Krupa Housing Society,
Near Ram Mandir, Dhankawdi, Pune 411043.

Email : tera_pune@rediffmail.com

Flat No. 05, Shrenik Residency, Ganraj Colony, Warje, Pune 58

श्री. किसन शिवाजी कुंभार
मो. 09881872823

चि. मंगेश कि. कुंभार
B.Com.

श्री. विजय शिवाजी कुंभार
मो. 9881289332
7588945032

VSK

ज्योतिर्लिंग
वीट कारखाना

आमचेकडे उत्तम प्रतीच्या सर्व साईजच्या
विटा होलसेल दरात उपलब्ध

ज्योतिर्लिंग पेट्रोलपंप

मु. पो. गुळूचे, ता. पुरंदर, जि. पुणे

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

Our Inspiration

Vishwanath Prajapati

Dhanapriya Auto Udyog

An ISO 9001 : 2000 company

Aluminium & Zinc Pressure Die Castings & CNC Precision Job Works

Works : Gat No.798, Plot No.1, Pawar vasti,
Kudalwadi, Chikhali, Pune-412 114.

Mob : 9823511436, 9823761476

Email : prajapati.chandr

मा.श्री.राजेंद्रशेठ जाधव

वरिष्ठ उपाध्यक्ष- पुणे जिल्हा कुंभार समाजउन्नती मंडळ,

माजी अध्यक्ष - जुन्नर तालुका कुंभार समाजउन्नती मंडळ

समन्वयक- सर्व तालुका अध्यक्ष, पुणे जिल्हा कुंभार समाजउन्नती मंडळ,

डायरेक्टर- श्री गौरीबा पतसंस्था, जुन्नर

संस्थापक अध्यक्ष-आळेफाटा व्यापारी असोसिएशन,

वरिष्ठ उपाध्यक्ष - जुन्नर-आंबेगाव, खेड व्यापारी महासंघ,

संस्थापक अध्यक्ष- रोटरी क्लब आळेफाटा

A गव्हर्नर-रोटरी इंटरनॅशनल डिस्ट्रिक्ट पुणे ३१३१

अध्यक्ष- ग्रामसुरक्षा दल, आळेफाटा

अध्यक्ष- मोफत सामुदायिक विवाह सोहळा समिती, जुन्नर तालुका

डायरेक्टर- ऑक्सिजन गॅसेस इंडिया प्राव्हेट लिमिटेड, चाकण एम-आयडीसी

प्रोग्रा- बालाजी ऑक्सिजन गॅस एजन्सी, आळेफाटा, नारायणगाव, मंचर, भोसरी, पुणे

प्रोग्रा-बालाजी कार आणि बालाजी मेडिकल आणि इंडस्ट्रियल एक्विपमेंट

मो.9011908055

आमचे प्रेरणा स्थान

कै. मारुतीराव तातोबा कुंभार (गुरुजी)

डॉ.शशिकांत मा. कुंभार

(एम.डी.मेडीसिन)

डॉ. सुर्यकांत मा. कुंभार

(बी.एच.एम.एस)

श्रेयस हॉस्पिटल व अतिदक्षता विभाग (I.C.U.)

श्रेयस हॉस्पिटल, चांदणी चौक, मायणी फोन : (०२१६९)२७०२०९/२७०८७२

* क्रिटिकल केअर सेंटर * डायग्रॉस्टीक सेंटर * मल्टी स्पेशॅलिटी सेंटर

: उपलब्ध सोयी :

हृदय विकार चिकीत्सा

कॉम्प्युटराईज्ड इलेक्ट्रोकार्डियोग्राम (E.C.G.)

सुसज्ज व पेशंट फ्रेन्डली आंतररुग्ण विभाग

अत्याधुनिक मल्टिपॅरा मॉनीटर्स सेंट्रल मॉनीटरिंग सिस्टीम

व्हेंटिलेटर्स - कृत्रिम श्वासोश्वास, डिफ्रीझीलेटर, एक्सटर्नल पेसमेकर

फुफ्फूस विकार चिकीत्सा - पल्मोनरी फंक्शन टेस्ट (P.F.T.)

हृदय विकार, मधुमेह, लकवा, मुत्रविकार, पोटाचे विकार, दमा, क्षयरोग, चिकीत्सा व उपचार

सुसज्ज लॉंबोरेटरी अँटो अँनालाइजर अँड कॉम्प्यु. सेल कार्फंट

होमियोपथी कन्सल्टिंग व अँक्युपॅन्चर उपचार

सुसज्ज ऑपरेशन थिएटर व सर्जिकल विभाग

२ डी - इको अँड कलर डॉप्लर

२४ तास तातडीची सेवा उपलब्ध

रिसोथन व अंतररुग्ण विभाग

कार्डीयाक मॉनिटर

व्हेंटिलेटर

अतिदक्षता विभाग

सुसज्ज लॉंबोरेटरी

डिफ्रीझीलेटर व एक्सटर्नल पेसमेकर

मेडिकल स्टोअर्स

मे. शुभम मेडिकल्स अँड जनरल स्टोअर्स

देशी व विदेशी औषधे मिळण्याचे एकमेव ठिकाण.

: प्रोग्रा :

सौ. ऊर्मिला कुंभार

श्रेयस हॉस्पिटल, चांदणी चौक, मायणी,

ता. खटाव, जि. सातारा, फोन : (०२१६९) २७०६४७

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

डॉ. दिलीप शं. वाघोलीकर
एम. एस. (सर्जरी)

चिंतामणी हॉस्पिटल, सासवड

(100 Bedded Multi Speciality Hospital)

आणि पुरंदर हॉस्पिटल

मु. पो. सासवड, ता. पुरंदर, जि. पुणे मो.: 9422351134

फोन : (निवास) - (02115) 222558

सुमंत सोनोग्राफी क्लिनिक

दामोदर सोसायटी, बिबवेवाडी, पुणे

वेळ : सायं. ६.०० ते ८.३०

डॉ. सुमंत दि. वाघोलीकर

- M.B.B.S., DMRE
- Fellowship in Obstetrics Ultra-sound Mediscan Chennai
- M.D. Radiology (USA IM)

चिंतामणी हॉस्पिटल, सासवड - वेळ : सकाळी १०.३० ते २.३०

पुरंदर हॉस्पिटल सासवड- वेळ : सायं. ४.३० ते ५.३०

मा.श्री. पांडुरंग गुणवंतराव कुंभार
मा. नगराध्यक्ष तथा नगरसेवक
न.प. कळंब, जि. उस्मानाबाद
Mob.: 9422655476

सौ. छाया पांडुरंग कुंभार
मा. नगरसेविका
न.प. कळंब, जि. उस्मानाबाद
Mob.: 9075200000

मा.श्री. हरिश्चंद्र गुणवंतराव कुंभार
पंचायत समिती सदस्य
कळंब, जि. उस्मानाबाद
Mob.: 9028056003

सौ. अनुराधा हरिश्चंद्र कुंभार
सरपंच, ग्रामपंचायत, डिसकळ,
ता. कळंब, जि. उस्मानाबाद

अॅड. राहुल पांडुरंग कुंभार
B.S.L., L.L.B.
Mob.: 8446555999
पुणे न्यायलयात कार्यरत

सुजाता मजुर सह. संस्था, साशेळा, ता. वाशी

शरद पवार विद्या मंदिर, कळंब

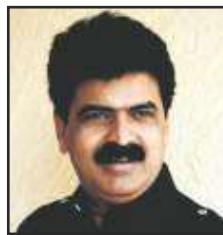
यशवंतराव चव्हाण प्राथमिक विद्या मंदिर, कळंब

निवास : चांदवाडी रोड, बाबा नगर, मु.पो.ता. कळंब, जि. उस्मानाबाद

प्रेरणारथान

कै. मोरेश्वर चिंतामन आचोळकर

सुनिल मोरेश्वर आचोळकर
B.A., LLB
नगरसेवक
सदस्य, स्थायी समिती
सदस्य, प्रभाग समिती-G

सौ. नीता सुनिल आचोळकर

मिखील सुनिल आचोळकर
B.E.(IT)

मुख्य कार्यालय : विरार, विरार(पूर्व), ता. वसई, जि. पालघर, पिन ४०९ ३०५
दूरध्वनी : ०२५०-२५२५९०९/९०२/९०३/९०५/९०६ फॅक्स : ०२५०-२५२५९०७
निवास : मु.पो. कामण, हनुमान रोड, ता. वसई, जि. पालघर, पिन ४०९ २०८
वसई निवास : ७ साई सानिध्य, मधुबन बंगलो स्कीम, साई मंदिराजवळ,
भाबोळा, वसई (प), जि. पालघर-४०९२०२ फोन : ९३२२०६७०७७ / ९८९०२३८५०५

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

#Masala

VEG | NON-VEG

Shop No 1, Laigude Properties, Near Lokmat Press,
Wadgaon Khurd, Sinhgad Road, Pune 411041

TUSHAR PARINCHEKAR
+91 9890 927 430

Associated With

RUBIK HOPITALITY
PVT.LTD.

RENCU/18/86869984

गजानन हार्डवेअर स्टोअर्स

शिवाजी निवृत्ती कुंभार

मा.चेअरमन, गजानन ग्रामीण बिगरशेती सह.
पतसंस्था मर्यादित, पाटण
मो. 9881036296

स्वप्नील शिवाजी कुंभार
9763015296

चि.संकेत शिवाजी कुंभार
बॅचलर इन फाईन आर्ट्स

* अधिकृत विक्रेते *

एशियन कलर वर्ल्ड, नेरोलॅक, बर्जर, प्रिया पेन्ट्स
व सर्व हार्डवेअर ठोक व किरकोळ विक्रेते

जुना एस.टी. स्टँड, पाटण, जि. सातारा. फोन : 02372-283096

डॉ. अमोल कुंभार
जनरल फिजिशियन
M.D.(Ayu)
Reg.No. I-51336-A
Mob. 9730025568

कुंभार हॉस्पिटल

तळमावले

उपलब्ध सुविधा

१) अॅडमिटची सोय	४) हृदयरोग तपासणी (ECG)
२) वाफारा (नेब्युलायझेशन)	२) वजन लावणे (Traction)
३) रक्तातील साखर तपासणी(BSL)	३) पल्स ऑक्समीटर

डॉ. सौ.शुभांगी अ.कुंभार
B.A.M.S. फॅमिली फिजिशियन
Reg.No. I-72620-A
Mob.: 8412972228

खालील आजारांवर उपचार सुविधा

- १.हृदयरोग २. मधुमेह ३.पक्षाघात ४.दमा ५.टी.बी. व छातीविकार ६.टायफॉईड ७.मलेरीया ८.डेंग्यू ९.अतिसार १०. कावीळ ११. पोट व पचनाचे विकार
१२. लिंफर संबंधित विकार १३. अल्कोहोलिझम(व्यसन) १४.मुळव्याध, भगंदर इ. १५. त्वचाविकार १६. मुतखडा १७. स्त्रीरोग, गरोदर माता.

प्रो.प्र. चि.किशोरकुमार घटकार
(B.Pharm.) मो.नं.८९८३७५२६४७

सानवी मेडिकल, तळमावले

वांगव्हली भवन, ढेबेवाडी-कराड रोड, तळमावले

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

शुभेच्छुक

मनिषा आण्णासाहेब कुंभार
DEPUTY C.E.O.
PMRDA

सुर्ये अधिष्ठिली प्राची ।
जगा जाणीव दे प्रकाशाची ॥
तैसी श्रोतया ज्ञानाची ।
दिवाळी करी ॥

....संत ज्ञानेश्वर महाराज

अर्थ : अज्ञानाच्या अंधारातून ज्ञानाच्या

प्रकाशाकडे नेणाऱ्या **दिवाळीच्या हार्दिक शुभेच्छा....!**

श्री. आण्णासाहेब धोंडी कुंभार   सौ. सुरेखा आण्णासाहेब कुंभार
श्री. मिलिंद आण्णासाहेब कुंभार   सौ. पूनम मिलिंद कुंभार
चि. कैवल्य मिलिंद कुंभार   कु. प्रिषा मिलिंद कुंभार
निवास : 'मनिषा' मंगलनगर, वाकड रोड, स.नं. १७१४, थेरगाव,
पुणे-४११०३३. फोन : ९५६१२१३३३१

साई मंगल गारमेंट्स

रेडीमेड कापड व

लग्न बस्त्याचे भव्य दालन

प्रेरणा स्थान

॥ श्री सुपोजी कृपा ॥

स्व. श्रीरामशेठ सौदागर

स्व. प्रकाश श्रीराम सौदागर

श्री. अमोल श्रीराम सौदागर

प्रोप्रा.: अमोल श्रीराम सौदागर

मोबा. ८८८८५१४९४९

जय श्रीराम कॉम्प्लेक्स, बस स्टॅण्डसमोर, मेनरोड,
जळगांव, जामोद, जि. बुलढाणा, पिन - ४४३४०२

Pradip S. Kolhe

DCE, B.Tech(Civil), M.B.A.(Contmgn)
M. 9890436432

डॉ. श्रीराम कोल्हे
सचिव श्री. संत गोरोबाकाका
समाजोन्नती बहुदेशीय समिती

सौ. लता श्रीराम कोल्हे
अध्यक्ष बारा बलुतेदार
महासंघ अमरावती

Lata Shree

BUILDERS AND DEVELOPERS

Civil Engg. and Consulting

Town Planner and N.A. Work Interior Designer

Home : 9/E, Ajinkya Colony. V.M.V. Road, Amt., Email : kolhepradip@gmail.com

Office : Matoshree Arcade, Bunglow City News Office, Jaystambha Amravati

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

- All types of construction projects from planning till execution.
- Building & Project management systems.
- Power supply : electricity, sustainable energy sources, gas, etc.
- Energy allocation.
- Facade engineering.
- Building facade consultancy.

12 Years of professional experience in large commercial & Residential projects

15 lakh square feet of construction handover till date

SAHYADRI
Infracon
Construction & Consulting

Office : S. No. 147, Raikar Nagar, Dhayari, Pune 411041

Rohit Kishor Parinchekar
7276399443

Dadasaheb Sanjay Hinge
9527465146

BRIGHT TECH ENGG. AND AUTOMATION SYSTEM

Talawade Industrial Area, Pune 411062 Mob. : 9850887116

Engr. Rajesh Jadhav

Material Handling and Automation

AN ISO9001 :2015 CERTIFIED COMPANY SOLUTION HOUSE FOR YOUR AUTOMATION NEEDS

Our Valued Customer

प्रो.प्रा.शशिकांत लक्ष्मण शिर्के

मो. 9226757928

श्री.अक्षय शशिकांत शिर्के

(MBA in HR, MCA)
मो. 9518343134

श्री.अमित शशिकांत शिर्के

मो. 8888968605

शिर्के पाटील विट कारखाना

उत्तम प्रतीचे विट उत्पादक

आमच्याकडे बांधकामासाठी ६ इंची व ४ इंची उत्तम विट योग्य दरात मिळतील.

मु.पो. शिरूर (घोडनदी), ता. शिरूर, जि. पुणे

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

मा. आर. बी. के. प्रजापती

निवृत्त इन्कमटॅक्स कमिश्नर

मा. राष्ट्रीय अध्यक्ष, अखिल भारतीय

प्रजापती कुंभकार महासंघ

शिक्षित बनो - संघटीत हो - संघर्ष करो !

ऑफिस : फ्लॅट नं. १२, ४था माला, द मालाड योजना को. ऑप. हौ. सोसायटी,

न्यू येरा सिनेमाके सामने, एस. व्ही. रोड, मालाड (प), मुंबई ४०००६४

टेलीफॅक्स : (०२२) २८८९३३२० मो. ९९३०४७७७३०

• E-mail : abpkmahasangh2009@gmail.com • website : www.abpkmahasangh.net

शामराव जगन्नाथ राजे

मो. 9890104105, 9422293900

❖ मा. प्रदेशअध्यक्ष अखिल महाराष्ट्र
कुंभार समाज विकास संस्था, महाराष्ट्र राज्य.

❖ प्रदेश उपाध्यक्ष बाराबलुतेदार महासंघ, महाराष्ट्र राज्य.

❖ मा. विश्वस्त संत गोरोबाकाका मंदिर व धर्मशाळा, आळंदी

❖ अध्यक्ष निरा विकास आघाडी, निरा-शिवतक्रार

मु.पो. निरा, ता. पुरंदर, जि. पुणे - ४१२ १०२

चि. आदित्य राजन कुंभार, एम.एस.

(केमिकल इंजिनरिंग), आणि

अविष्कार राजन कुंभार

(बी.ई. मेकॅनिकल, एम. डेस.)

यांचा समस्त कुंभार समाज व कुंभश्री मित्र परिवारातर्फे

मनःपूर्वक हार्दिक अभिनंदन करताना कुंभश्री संपादक

संजय राजे समवेत इंजिनर राजन कुंभार व

सौ. शुभांगी राजन कुंभार

उद्योजक राजन कुंभार यांचे नूतन गृहप्रवेशा निमित्ताने
अभिनंदन करताना डावीकडून कुंभश्री संपादक संजय राजे,
सौ. शुभांगी राजन कुंभार, राजन कुंभार व अनिल शिर्के

घर नं. १२८२/९ वॉर्ड नं. २४, महालक्ष्मी नगर गल्ली नं. ७,

शहापुर रोड, इचलकरंजी, जिल्हा कोल्हापूर

8788741739/8625857356

डॉ. संजय बाबुराव कुंभार

M.B.B.S., MSCSEPI

वैद्यकीय अधिकारी, प्राथमिक आरोग्य केंद्र,

उंब्रज, ता. कराड, जि. सातारा

अध्यक्ष, सातारा जिल्हा कुंभार समाज

महासंघ

Email : drsanjaykumbhar@yahoo.in

Mob. 8275481481

7387370348

सौरभ संजय राजे (कुंभार)

Flying Officer
Indian Air Force

सौ. आकांक्षा सौरभ राजे

M.Sc.(Stat.) B.Ed.

डॉ. सौ. सुजाता संजय कुंभार

M.B.B.S., MD.(Pathology)

असोसिएट प्रोफेसर, कृष्णा वैद्यकीय

महाविद्यालय, ता. कराड, जि. सातारा

Email : drsujatakumbhar@yahoo.in

Mob. 9272325081

निवास : 'कृष्णाई निवास', गांधीनगर, मु.पो. काले, ता. कराड, जि. सातारा

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

**ओमकार विट कारखाना आणि ट्रान्सपोर्ट,
ओमकार ऑटोमोबाईल्स, ओमकार डेव्हलपर्स, करण ऑईल डेपो**

पत्ता: श्री दत्त कॉलनी मु.पो. कामशेत, ता. मावळ, जि. पुणे | ऑफिस: साई एंटरप्राईजेस, जुना मुंबई पुणे महामार्ग, सहारा कॉलनी समोर, कामशेत
साईट : स.न. २६, कुसगाव खु. || ता. मावळ जि. पुणे. मो. 9823587625, 9763173271

सार्थक ट्रेडर्स

डिस्ट्रीब्युटर कंपनी

कृष्णा ट्रेडर्स

डिस्ट्रीब्युटर्स : अमुल आईस्क्रीम, कॅडबरी इंडीया लि, रेकित बेन्काजर(डेटॉल) बालाजी कार्पोरेशन लि, केवीन केअर प्रा.लि.

डिस्ट्रीब्युटर्स : सोसायटी चहा, कॅपिटल फुडस् प्रा.लि.(Chings), वैभव मार्केटिंग कॉरपोरेशन(Ozone. 555), बीजूर सोपर फुडस् प्रा.लि. खंडेलवाल फूड प्रॉडक्ट्स, केशरल फूड प्रॉडक्ट्स

यशश्री रेसिडेन्सी, कोल्हे मळा, मु.पो. नारयण गाव ता.जुन्नर, जि.पुणे 410504

Our Inspiration

Chandrakant More

Ratnamala More

शॉप नं. १, जगताप डेअरी, विशालनगर, पिंपळे निलख, औंध वाकड रोड, पुणे - २७.

|| Shree ||

C.M. चंद्रकांत मोटर्स

सर्व प्रकारच्या चार चाकी व कमर्शियल गाड्यांची खरेदी विक्री (ट्रक, इंपर, हायवा, २५१५, ३११८, जे.सी.बी व इतर)

App For Used Truck & Construction Equipments

कुणाल मोरे

D.A.E.

सौ. सपना मोरे

B.Com

मो.: ९५४५८८६६६६

Email : kunalmore100@gmail.com

"Ice-Bergs" Softy. Shaks. Scoops & Cold Coffee Chat & Fast Foods

Shivaji Nagar, Gokhale Road, Eden Hall, Shop No. 4, Pune-411016. Contact No.: 9665020179

ADVOCATE

ऑफीस १ : ऑफीस नं. ११, श्री चेंबर्स, जिल्हा न्यायालयासमोर, शिवाजीनगर, पुणे-४११००५.

ऑफीस २ : सर्व्हे नं. ७७/१/३९, दुसरा मजला पाडाळे कॉम्प्लेक्स, डी-मार्ट समोर, काळेवाडी, पुणे-४११०१७.

Email : sandeepw7@gmail.com

Website : www.adlitem.in

अॅडव्होकेट संदिप बाळासाहेब वाघमारे

मोबा.: 9767892400

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

**Harishchandra
R. Salvi
D.OPT.**

Sushant's

SPECTACLES OPTICS & CONTACT LENS

4, Mahavir Niwas,
Sector No.21,
Opp.Centurion Mall,
Nerul-Seawood,
Navi Mumbai - 400 706.
Ph.: (022) 27702884

SPECTACLES SUSHANT OPTICIANS & Contact Lens Centre

5, Shivkrupa, Near Bombivli
Nagari Sahakari Bank,
Kulgaon, Badlapur(E)
(0251), 2694458, 2695566

SAI

ELECTRO INDUSTRIES

Electrical Contractors & Consultants
Home Wiring & Industrial Wiring

Sales & Service

Online, Offline Inverters & UPS Systems

Servo Stabilizers & Batteries

Havells Official Distributor

Led Lighting, Home Appliances and Reo etc.

OUR INSPIRATION

Late D.T. Jorwekar

Late Vatsala Jorwekar

Sudhakar Jorwekar

Balasaheb Jorwekar
9422384801

Nikhil Jorwekar
BE Computers

B-No.16, Satara Sah.Grih Nirman Society,
Near Saibaba Mandir, Godoli, Satara. Ph. (02162) 234562

योगेश सुदामराव जामदार

92716 43220

मोरिया

इंडस्ट्रीज

मोरिया जिम अँड हेल्थ क्लब ◀

मोरिया पेपर कप ◀

मोरिया प्रोटीन शॉप ◀

मोरिया प्रिंटींग सोल्युशन(कप प्रिंटींग) ◀

इंडस्ट्रीयल प्रिंटींग ◀

फुड पॅकेजिंग ◀

Email : yogesh.jamdar143@gmail.com

ऑफिस - जुने मार्केट यार्ड, शिरूर, ता.शिरूर, जि.पुणे ४१२ २१० कंपनी - २९२८, कुंभारआळी, शिरूर, ता.शिरूर, जि.पुणे

प्रकाश हरीभाऊ
भालेराव

नंदकुमार हरीभाऊ
भालेराव

कु.आर्या प्र.भालेराव

कु.काव्या प्र.भालेराव

गजानन रोडवेज व आर.टी.ओ. सल्लागार

सर्व प्रकारच्या १४ टायर १२ टायर गाड्या
माल वहातुकीसाठी मिळतील

प्रशांत प्रकाश भालेराव
मो.: 9765670670

गणेश प्रकाश भालेराव
मो.: 9960887546
B.E., Senior Engg.

मु. पो. कुंभारवाडा, ता. अकोले, जि. अहमदनगर

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

आमचे प्रेरणास्थान

कै. देवराव ल. कापडे

कै. रविंद्र दे. कापडे

किशोर दे. कापडे

मो. : ९४२२९५९३७३
मो. : ९४२२९५९३७२

समर्थ ब्रिक्स इंडस्ट्रीज

हाता (अंदुरा), ता. बाळापूर, जि. अकोला,
फोन : ०७२५७-२२६५२४

श्री स्वामी ब्रिक्स इंडस्ट्रीज

अंदुरा, ता. बाळापूर, जि. अकोला,
फोन : ०७२५७-२२६५२४

ऑफिस : १४ जी, रामलता बिझनेस सेंटर,
अमरावती रोड, अकोला.
फोन : ०७२४-२४५८७३९

महाराष्ट्रातील पहिली चिमणी भट्टी, बांधकाम
खर्चात ३०% बचत हेच आमच्या विटांचे वैशिष्ट्य

Arun S. Nigavekar
Ex. Deputy Mayor
Kolhapur

Sanjay Nigavekar
Chairman, Kumawat
Co-op. Society

Amit A.
Nigavekar

M.: 9890028199 / 8390909083

Paint Marchant & Ganpati Colours

ARUN & CO. ARUN BROTHERS

Ph.: 0231- 2640116
Ford Corner, Laxmipuri

Ph.: 0231- 2642619

AMIT ENTERPRISES

Ph.: 0231- 2642230

C & F Agent : Indocem India Pvt. Ltd.

9158589900

Shop : 1430, C, Sambhaji Bridge, Laxmipuri, Kolhapur
Email : arunbross@gmail.com

Avdhut Complex, Office No.201, IInd Floor,
Near Shree Vitthal Heritage, Dattanagar,
Ambegaon BK, Pune 411046
E-mail : reliablelifts2012@gmail.com
Web.: www.reliablelifts.in

Chandrakant Kumbhar
Director
9960200174

Specialist in

Manufactures, Installation,
Modernasation, AMC of all types of
lifts (Elevator's)

ज्योतिषतज्ञ
सौ. लता चंद्रकांत कुंभार
मो. 9527601537

जन्मपत्रिका, वास्तुशास्त्र
फेंगशुई इत्यादी बाबत
तज्ञ मार्गदर्शन मिळेल.

श्री विठ्ठल हेरीटेज, दत्तनगर,
आंबेगांव बु. पुणे ४११०४६

बारामतीमधील संगणक क्षेत्रातील अग्रगण्य नाव.....

(बेस्ट तालुका ए.टी.सी. अॅवॉर्ड विजेते)

डाटाबेस कॉम्प्युटर्स

कोर्सेस

MS-CIT

DTP

TALLY

C, C++

VB

ORACLE

DCO, DCFA

OTHER DIPLOMA &
CERTIFICATE COURSES

राजेंद्र कुंभार

विदिघ शासकिय Online
फॉर्म भरण्याची सुविधा...

MKCL चे विद्यार्थी
फॅसिलिटी सेंटर

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ व
महाराष्ट्र ज्ञान महामंडळ मर्या. मान्यता प्राप्त

ज्ञानगंगा घरोघरी

डाटाबेस कॉम्प्युटर्स

WE MAKE PERFECT

बुरुड गल्ली, लॉटे हॉस्पिटल समोर, बारामती, जि.पुणे.
फोन : २२६५१०/मो.९४२३२०३७७७

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

Umesh P. Kumbhar
D.C.E.

Treasurer, Association of
Architect & Engineers, Kolhapur.
M.: 9890159098

M/s. KARVEER CONSTRUCTIONS

ARCHITECTURAL PLANNING / R.C.C. CONSULTANT
PROJECT MANAGEMENT & CONSULTING / CONTRACTORS

Office : 1369 / 70, A, Rankala Darshan Apt., Kolhapur - 416 012.
Email : ernitinkumbhar@rediffmail.com

जगन्नाथ सुर्यवंशी सौ.वंदना ज. सुर्यवंशी
B.E.(Mech.)
9930800884

जगन्नाथ भिका सुर्यवंशी

निवृत्त म.रा.वि.वि.कंपनी कर्मचारी
निवास : श्री 'गजानन कृपा' श्री.इच्छापूर्ती गणेश
मंदिरा जवळ शास्त्रीनगर, चाळीसगाव, जि.जळगाव
94210 39375

अथर्व क्लिनिक

पारसिक नगर, कळवा (प) ठाणे मो.बा. **9867200456**

कु.रास्यु, चि.कनाद, कु.ओवी, चि.अथर्व, कु.अर्णवी, कु.रेणुश्री.

Gaondevi Vihar

Ten Minutes away from
Badlapur Station

S.K. Builders

Mob.: 9323146708
9422054931

Project by
Balaji Builders & Developers

Samir S. Shetkar
7719892266

Site Add : Survey No. 11, Gaondevi Vihar
Opp. Gaondevi Mandir, Kulgaon Badlapur(e)
samir_shetkar@yahoo.co.in

Booking Contact : 9518308646 / 9422076690

॥ घेरणास्थान ॥

सौ. कुसुम/श्री.अण्णासाहेब विष्णु काळे

शिरूर (घोडनदी)
ता. शिरूर, जि. पुणे

गुरुकृपा विट कारखाना, शिरूर

श्री. दत्तात्रय अण्णासाहेब काळे
उपाध्यक्ष-कुंभार समाज संघटना, अ.नगर जिल्हा
मो. **9767753743**

श्री खंडेश्वर सप्लायर्स

श्री. महेंद्र अण्णासाहेब काळे
मो. **9881274288**

श्रद्धा बिल्डींग मटेरियल सप्लायर्स

श्री. विठ्ठल अण्णासाहेब काळे
मो. **9011378566**

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

Resort
90672 97680
96374 06134
74481 33763

Dinesh Karanjkar
(Owner)
97693 30366
93239 60857

White House • Residencies AC & NON AC

दिवेआगार

राहाण्याची व जेवणाची उत्तम सोय एम.टी.डी.सी. मान्यता प्राप्त

Add : Mukkam Post Diveagar, Suvarna Ganesh Pakhadi,

Web.: www.whitehouseridencies.in

E-Mail : whitehouseridencies1@gmail.com

Google Map Co-ordinates : 18.1641625, 72.9909392

जया एजन्सी

प्रोपा.जयश्री बा.सावर्डेकर
9975513728

करण आर्टस्

प्रोपा.बाजीराव स.सावर्डेकर
9960081937

गणपतीसाठी लागणारे कलर,
फ्लॉस्टर पावडर, मोल्डींग रबर आणि
सर्व प्रकारचे मटेरिअल होलसेल व
रिटेल दर्यात मिळतील

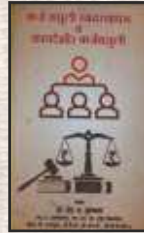
आमचेकडे प्लॅस्टर व ग्राडू सुबक आकर्षक
गणेशमूर्ती होलसेल व रिटेल दर्यात मिळतील

प्लॉट नं.१५४, संत गोरा कुंभार वसाहत, बापट कॅम्प, शेवटचा बस स्टॉप, कोल्हापूर

डॉ एम.ए. मुरुडकर

एम.ऐ(अर्थशास्त्र)
एल.एल.एम.(पुणे विद्यापिठ)
पी.एच.डी(जयपूर)
डी.बी.एम.,डी.आयटी,
जी.डी.सी.अॅड ए

अॅड.चि.आकाश म. मुरुडकर

सर्व प्रकारचा कायदे विषयक सल्ला मिळेल

सहकार अधिकारी श्रेणी १
सहकार विभाग, कोल्हापूर
9123042159

सहकारी बँका व पतसंस्थासाठी उपयुक्त मार्गदर्शक ग्रंथ

कुंभार समाजाच्या पतसंस्था व संबंधित संस्थासाठी पुस्तके खास सवलतीत उपलब्ध

बी.एस.एल, एल.एल.बी.,
एम.ऐ(इंग्रजी)
उच्च न्यायालय मुंबई
96999602064

गट नं. "समर्थ" करवीर निवासीनी रेसीडन्सी प्लॉट क्र.५(अ), आर.के.नगर कोल्हापूर ४१६०१३

उत्तमराव व सौ. लता काळे

डॉ. स्वजल उ. काळे
MBBS., DMRD, MD(USA),
DNB(Radiology)

डॉ. सौ. कल्पिता स्व.काळे
MBBS, DOMS
नेत्ररोग तज्ञ

विवेक खोपे
B.E. MBA

सौ. स्नेहल वि. खोपे
MCA., Ferguson
College, Pune

डॉ. योगेश श्रीमंदिलकर
MBBS., DNB, (Medicine)

डॉ. सौ. सुनिता श्रीमंदिलकर
BDS., MDS

उत्तमराव भगवानराव काळे

मा. मुख्याध्यापक, आ.ब. हायस्कुल, चाळीसगांव
अध्यक्ष, महाराष्ट्र कुंभार समाज वधू-वर सूचक मंडळ, चाळीसगांव

निवास : सौरभ, लक्ष्मी नगर, अंध शाळेजवळ.

चाळीसगांव, जि. जळगांव

फोन : 02589-226019

मो.: 9850199918 / 9869383625

वि.रुद्र योगेश श्रीमंदिलकर
रुद्र हॉस्पिटल, राजगरुनगर, ता.खेड, जि. पणे

कु.किशा स्वप्नील काळे

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

सुनिल शिवाजी शिंदे
९९७०१४८९४७

सौ.सीमा सुनिल शिंदे
८६२४९२२९४५

विनायक सुनिल शिंदे
९८९०९६२०५५

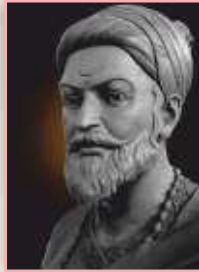

सौ.श्रुति विनायक शिंदे

विनायक आर्ट्स

आमच्याकडे सार्वजनिक श्रीची मुर्ती मिळेल व तसेच रिपेटींग करून मिळेल नवरात्रीच्या देवीची मुर्ती मिळेल दिवाळीची खेळणी, किल्ले लक्ष्मी व गौरीचे मुखवटे होलसेल भावात मिळतील

हनुमान हैसिंग सोसायटी, रुपीनगर, तळवडे, पुणे ४१२११४

Deep Fantasy
Artifacts

Shilpkar Ravindra Kumbhar
Proprietor

B190, 191 MIDC, Wai, Dist. Satara, 412803
Mob.:9923352653 Email : deepfantasyartifacts.in

प्रेरणास्थान

कै.सौ.सुनिता भगवान सुर्यवंशी

निवृत्त पोलिस अधिकारी

भगवान सुपद सुर्यवंशी
9867710780

विजय भ.सुर्यवंशी
D.Pharm

सौ.करुणा वि. सुर्यवंशी
B.A.

प्रशांत भ.सुर्यवंशी
B.E.(Mech.)

सौ.निता प्र. सुर्यवंशी
B.Sc.(Comp), D.Pharm

निलेश र. सोनवणे
(जवई)

सौ.जयश्री निलेश कुंभार
(मुल्गी)

वेल केअर केमिस्ट

प्रशांत निवास, भवानी चौक, सुर्यनगर, विटावा कळवा, जुना बेलापुर रोड, ठाणे

प्रोफा. विजय भगवान सुर्यवंशी

निवास : ओझोन व्हॅली, बिल्डिंग नं.४, फ्लॅट नं.६०३, ६वा मजला, पारसिक नगर, रिलायन्स मार्केट जवळ, खारेगांव, कळवा(प), जि.ठाणे ४०० ६०५ मोबा. ९९६७८३५४००

सुंदर हॉस्पिटल व प्रसुतीगृह

धानोरा, ता.आष्टी, जि.बीड

डॉ.गोरे डी.के B.H.M.S.
Mob.:9420024104
वेळ स.८ ते २ सायं.४ ते ८

सौ.गोरे एस.डी. B.A.M.S.
Mob.:9096605095
वेळ स.९.३० ते २ सायं.४ ते ८

कु.वैष्णवी दत्तात्रय गोरे(बी.डी.एस.)
चि.ऋषिकेश दत्तात्रय गोरे(बी.ए.एम.एस.)

उपलब्ध सुविधा

प्रसुति सुविधा एक्स-रे रक्त लघवी तपासणी २४ तास अत्यावश्यक सेवा जुन्या आजारावर आयुर्वेदीक व होमोओपॅथी उपचार

अनघा

मेडिकल अँड जनरल स्टोअर्स

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

॥ संत गोरा कुंभार प्रसन्न ॥

शैलेंद्र रा.कुंभार
9011389540
8208254437

सौ.रेखा शै.कुंभार

विजय शिवाजी कुंभार
9922840594
7888116568

सौ.पूजा वि.कुंभार

आर. के. आर्ट्स

आमच्या येथे श्रीच्या सुंदर व सुबक मुर्ती तयार करून मिळतील.

दुर्गा देवी / दिवालीचे चित्रे / लक्ष्मी / किल्ले कुंड्या / दहिहंडी / मडके तसेच गौरीचे मुखवटे मिळतील

लोहगांव : सर्व्हे नं. २५९, पांडेनगर, रोड नं. २,
सिद्धार्थ बुद्ध विहारा शेजारी, लोहगांव रोड, कलवड, पुणे ४११०३२
चेरवडा : २९०, जिजामाता नगर, नवी खडकी, चेरवडा, पुणे-०६

प्रा.डॉ. नागोराव आवडे

(एच. कॉम. एम. फिल. पीएच. डी.)

महाराष्ट्र प्राध्यापक, वाणिज्य विभाग,
प्राथमिक महाविद्यालय, वसंतनगर, मुंबई नि. नॉर्द
तथा पीएच. डी. संशोधन मार्गदर्शक व
अभ्यासमंडळ सदस्य, वाणिज्य व व्यवस्थापनशास्त्र शाखा
स्वा. रा. ती. म. विद्यापीठ, नांदेड

संपर्कस्थानी : 9405382461 Email : nhawade@gmail.com

सौ. मीना नागोराव आवडे

डॉ. अंवतिका नागोराव आवडे
B.A.M.S.

इंजि. अनिरुध्द नागोराव आवडे
M.Tech (VLSI Design)
Sr. Design Engineer
Synopsys INC NOIDA (U.P.)

Mob.: 9405382461 Email : nhawade@gmail.com

कुंभश्री परिवार व समस्त समाज बांधवांना
दीपावलीच्या हार्दिक शुभेच्छा...

प्रा. डॉ. दयानंद राजे

[एम. एससी, एम. फिल, पीएच. डी.]

भौतिकशास्त्र व इलेक्ट्रॉनिक्स विभाग,
राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर (महाराष्ट्र)

Mob. No.: 9822251052

Email: drdayanandraje2013@gmail.com

सौ. सिमा दयानंद राजे

गृहिणी

इंजि. आकाश दयानंद राजे

B.Tech. Mech. (WCE, Sangli)

M.M.S. (JBIMS, Mumbai)

Management Associate

(Credit Analytics & Innovation Dept.)

HDFC Bank, India

डॉ. आदित्य दयानंद राजे

M.B.B.S.

AIIMS, Nagpur

प्रेरणास्थान

महादेव नानबा कुंभार (B.Com)
9545280699

सौ. संगीता महादेव कुंभार

डॉ. प्रसाद म. कुंभार
सामुदाय आरोग्य अधिकारी
BAMS
9209642993

सौ. लता प्र. कुंभार
M.A. B.Ed.

डॉ. संतोष म. कुंभार
MBBS, D.N.B.
(Medicine)

शिवशक्ती क्लीनिक आजरा

पत्ता : 'शिवकृपा' कॉलनी, मु.पो.ता. आजरा, जि.कोल्हापूर ४१६ ५०५

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

डॉ. सागर स. कुंभार

MS(Ayu.)ENT
Reg. No. I-73769-A

स्वस्तिक क्लिनिक
कोल्हापुर

उपलब्ध सुविधा

Complete Ear, Nose & Throat Care	Video Otoscopy
General Health Care	Audiometry
Ayurvedic ENT Consultation	Speech &
Vertigo Management	Voice Therapy
Ear Microscopy	Hearing Aids Facility

For Appointment Please Call
99601 55907 / 99605 53689

राजेश शिंदे
9850973056

महेंद्र शिंदे
9922434389

स्नेहल केटरर्स

आमच्याकडे कार्यासाठी
लागणारी सर्व भांडी, बुफे सेट, टेबल, खुर्ची, सतरंजी
भाड्याने मिळतील. सर्व प्रकारच्या केटरिंगच्या ऑर्डर्स स्विकारल्या जातील.

हनुमान हौसिंग सोसायटी, रूपीनगर, पुणे 411062

प्रयास अकॅडमी

IIT-JEE, MHT-CET & NEET ACADEMY

प्रा. शिरीष कुंभार

(Physics) (आय. आय. टी. रुद्रको) (संस्थापक)
कोटा शिक्षण पद्धती मध्ये निपुण
9058916663

**डॉक्टर व
इंजिनियर
होण्याचे
पहिले पाऊल**

प्रयास से सफलता तक

धनंजय हाजसिंग सोसायटी, सिव्हिल हॉस्पिटलच्या दक्षिणेस,
आस्था हॉस्पिटलजवळ, सांगली

Contact : 70 5805 1845, 70 5804 1845, 75 8862 6981

Bhaskar Boritkar
M.: 8108727040

**Sou. Pushplata
Boritkar**

Vishal Boritkar
M.: 8108738776

Vivek B. Boritkar
M.: +91 9820722335

**BHASKAR
INDUSTRIES**

- Mechanical Seals & Spares
- Precision Rubber Products
- Sheet Metal Products
- PTFE Products

Office : 1, Suraj Bhuvan,
Dadisheth Rd., Opp. Malad
Sahakari Bank, B.T. Branch,
Malad (W), Mumbai - 64.

Workshop : 256-A,
Bombay Talkies Compound,
Malad (W), Mumbai - 64.
Tel.: +91-22-28898844
Mob.: 9930115883

Website : www.bhaskarindustry.com

Email : info@bhaskarindustry.com

bhaskarindustires21@gmail.com

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

जैन इंजिनेरिंग सिस्टीम्स लि.
कल्पना कणापरी, ब्रह्मांडाचा भेद करी

प्रो.महेश डटकर

उस्मानाबाद जिल्हा संघटक-कुंभार समाज सामाजिक संस्था
मोबा. ९०२१७६९७७६/९०४९६१५३४०

करण मशिनरीज

जैन ठिबक, जैन स्पिंकलर, जैन पी.व्ही.सी.पाईप, जैन सोलार
जैन सोलार पंप व स्पिंकलरचे सुट्टे पार्ट मिळतील.

बाजार समिती रोड, मार्केट यार्ड, कळंब,
जि.उस्मानाबाद-४१३५०७

प्रो. जयवंत रामभाऊ कुंभार

B.Sc., D.Pharm.

9527187751

माजी पंचायत समिती सदस्य, कळंब
माजी सरपंच ग्रा.पं.मंगरुळ, कळंब
अध्यक्ष मेडिकल असोशिएशन, कळंब

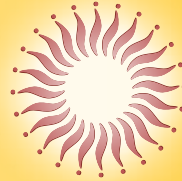
सर्व प्रकारची देशी विदेशी औषधे मिळतील

Vijay Kumbhar
9444908338

Kum. Sonali Vijay Kumbhar
B.Arch.,
M.S.C. Project Management
London

Pioneer - Punctual - Perfect
PLYDEAL

PLYWOODS • BLOCK BOARDS • VENEERS • LAMINATES • TIMBER • MOULDINGS

139, Choolai High Road, Chennai 600112 T: 26692921, 26693761
E: plydealgmb@gmail.com / info@plydealchennai.com
Website www.plydealchennai.com

Chi. Ajay Vijay Kumbhar
Master of Aerospace Engg. Chennai
Master of Aerospace Engg. Netherland

॥ संत गोरोबा काका प्रसन्न ॥
श्री.सोमनाथ द.कुंभार
8888340954

॥ श्री स्वामी समर्थ ॥

कुंभार
मिसळ हाऊस

स्वाद अस्सलतेचा.. स्वाद परंपरेचा...

आमच्या येथे क्रीटी पार्टी, बर्थडे पार्टी, गेटटुगेदर
सर्व शुभ कार्याच्या ऑर्डर स्विकारल्या जातील
(४० ते ५० लोकांसाठी)

जुना मुंबई-पुणे हायवे, टोल नाका, भजन सिंग
ढाबा शेजारी, सोमाटणे फाटा, मावळ, पुणे 410 506

॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥

सौ.अनुराधा सो.कुंभार
9561634102

डावीकडून सोमनाथ, चि. यश, कु. यशस्वी व
सौ.अनुराधा सोमनाथ कुंभार

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

राजेद्र ह.कुंभार
8830560055

राहुल मा.कुंभार
9604423262

रोहित सु.कुंभार
9075637540

रोहन रा.कुंभार
9356794763

श्री. गाडगीळ ज्वेलर्स

सोने-चांदीचे होलसेल व्यापारी
माने बिल्डिंग, अशोक नगर, निपाणी

**गुरुप्रसाद
ज्वेलर्स**

सोने-चांदीचे होलसेल व्यापारी

शाखा क्र.१, गडहिंगलज, शाखा क्र.२ निपाणी
नेहरु चौक, रत्नशास्त्री मोतीवाला शेजारी, निपाणी

चांदीच्या मालाचे होलसेल निर्माते
कारखाना : मु.पो.तळदगे, ता.कागल, जि.कोल्हापूर

निलेश बाळसराफ :
९३०९१८२५५७
संतोष जाधव :
९९६०८३२४७२

ऑफिस
९०२१०१५९२१
अक्षय शिंदे
७०५७३४३४८४

साखरपुडा पॅकेज : २५०००/-
बर्थ डे पॅकेज : ११०००/-

साई लॉन्स मंगल कार्यालय
हॉटेल साईकृपा अॅण्ड आईस्क्रीम पार्लर

दादा गेस्ट हाऊस
राहण्याची उत्तम सोय, २४ तास गरम पाणी

साई मंदिरासमोर, सावरगांव - मुंजाळवाडी रोड, ता. जुन्नर, पुणे

रवि चंद्रकांत गोरे B.Com.
9423872792

सौ.संगीता र. गोरे

अजिंक्य र. गोरे
M.E. (Design)

राहुल र.गोरे
B.Sc.(Micro)

बिल्डींग मटेरीयल सप्लायर

प्लॉट नं. १६, रत्नत्रया कॉलीनी, लक्ष्मीमाता मंदिरा जवळ, कुपवाड रोड, सांगली ४१६ ४१६

ह.भ.प.गुलाब महाराज विठोबा कुंभार
संस्थापक : संत गोरोबाकाका
पायी दिंडी सोहळा
M-9604040377
937377126

विश्वनाथ गुलाब कुंभार

सागर गुलाब कुंभार

चि. त्रीलोकेश गुलाब कुंभार

चैतन्य कनिफनाथ

वीट व बिल्डींग मटेरीयल सप्लायर्स

मु.पो. माऊ, ता.मावळ, जि.पुणे

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

Delux Rooms

43 A/C & Non AC
Executive Specious Rooms
24 Hours Room Service
Gym / Multi-Cuisine Restaurant
Advance Booking Available

Add. : Hotel Sai Sangam, Sonawane Vasti, Opp. Water Park,
At. Post - Shirdi, Tahsil - Rahata,
Dist. Ahemadnagar, Pin- 423 109. Phone : (02423) 255967/258111
Mo. : 9011113344, 9011185111
Visit us at : www.hotelsaisangam.shirdi.com

Hotel Sai Sangam ★★

An Extension of Comfort

Directors

Bhimashankar Sonawane

Sunil Sonawane

Cell # 9011171111

Sandeep Sonawane

SHIRDI

आमचे आराध्य दैवत

श्री. महादेव आनंदराव यादव
संस्थापक/चेअरमन/सचिव

सौ. सुनिता महादेव यादव
अध्यक्ष

श्री. संत गोरोबा काका कुंभार नागरी सह. पतसंस्था मर्या. करमाळा

ता. करमाळा, जि. सोलापूर फोन नं. ०२१८२-२२०२० कार्यक्षेत्र - करमाळा तालुका

कार्यालय पत्ता : कै. देशभक्त नामदेवराव जगताप व्यपारी संकुल, जौन मैदान, गाळा नं. ४, करमाळा

रजि. नं. एस. यु. आर/के. एल. ए/आर. एस. आर. (अए) १६४३ दि. ८/३/२०००

एकमेका साहच कर, अवघे धर सुपंथ .....!!!

ऑडीट वर्ग- 'ब'

३१/३/२०२३ अखेरची सांपत्तिक स्थिती

१. वसुल भाग भांडवल	₹ २५३५८५०/-	५. निधी	₹ १४२३३८४/-
२. ठेवी	₹ ९१२४०६८/-	६. गुंतवणूक	₹ ३८७९४९९/-
३. नफा	₹ ३०२४०२/-	७. सभासद संख्या	१६६९
४. कर्जे	₹ १०९६७६४८/-		

ठेवींचे आकर्षक व्याजदर

४६ दिवस ते ९९ दिवस	- ६%	१३ महिने	- १०.५%
१८० दिवस	- ८%	ज्येष्ठ नागरिक १३ महिने	- ११%
दामदुपट ठेव - ८५ महिने (७ वर्ष १ महिना)		पिग्मी ठेवीवर व्याज	- ५%
कर्जाचा व्याजदर	- १५%	सेव्हींग ठेव	- ४%

सौ. सुनिता महादेव यादव
(चेअरमन)

श्री. चंद्रकांत जयराम कुंभार
(व्हा. चेअरमन)

उत्तम रामचंद्र शिरसागर
(व्यवस्थापक)

सर्व सभासद संचालक मंडळ, कर्मचारी वृंद व पिग्मी एजंट
सर्व सभासद, ठेवीदार, कर्जदार, हितचिंतक सर्व कुंभार समाज बांधवांना हार्दिक शुभेच्छा

केंद्रिय लोकसेवा आयोगातर्फे (UPSC) संदिप सदानंद कुंभार यांची तांत्रिक सल्लागार तथा सचिव पदी केंद्रिय बाष्पक मंडळ, नवी दिल्ली, येथे निवड. पहिल्या फोटोट संदिप कुंभार यांचे सर्व कुटुंबिय. दुसऱ्या फोटोट डावीकडून मुलगा चि. सुधांशु, पत्नी सौ. शुभांगी आणि मुलगी कु. सृष्टी (M.B.B.S.)

A Building Flat no. 1301 Puneville, Pharande Project, Kate wasti, Punawale - 411033 Mob.: 9158743668

आमचे प्रेरणास्थान

श्री. पांडुरंग विष्णु कुंभार
निवृत्त उपअभियंता
जलसंपदा विभाग

सौ. ज्योती पां. कुंभार

ओम साई डेंटल क्लिनिक

डॉ. स्वप्निल पां. कुंभार
बी. डी. एस. (पुणे)

डॉ. सौ. सुचेता स्व. कुंभार
बी. ए. एम. एस.

किरण कॉम्प्लेक्स, एस. टी. स्टॅड समोर, कडेगाव, जि. सांगली 415304
मोबाईल 9156397609

महालक्ष्मी अपार्टमेंट, गाळा क्र. 2, एस. जी. एम. कॉलेजसमोर,
विद्यानगर, कराड, जि. सातारा 415124
मोबाईल 7447566008

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

Manufacturer of All type of Stickers, Name Plates in Aluminium & SS,

Laser marking, Hard & Soft Anodiser

ENTERPRISES
Flora

Email : floraenterprises@gmail.com

Contact No. 7385206159, 9822796159

Works : Shed No.3,
Plot No. W-3, F-II Block,
MIDC, Pimpri,
Pune - 411 018
Maharashtra

SANJAY KUMBHAR
Proprietor

आमचे प्रेरणास्थान

कै. तुलसीभाई परमार

प्रो.प्रा.नारायण तुलसीभाई परमार
9422738901

परमार
लस्सी हाऊस

राहुल अपार्टमेंट, बुरुडगांव रोड, आनंदक्रषीजी हॉस्पिटल जवळ, अ.नगर

PRAJAPATI
ENTERPRISES

SPECIALIST IN :
HEAT TREATMENT OF WOODEN
PALLET WITH ISPM-15

Approved by Govt. of India

Late Ramnaresh Prajapati

Ramgopal Prajapati
9890586006
8788970208

Abhinandan Prajapati
9850303603

Vinodkumar Prajapati

- ◆ **Office** : Plot No.17, Gat No. 485/2, Near Saubhagya Lawn, Papaya Nursery, Trimbak Road, Satpur, Nashik-422007
- ◆ **Factory** : Gut No.27/A, Plot No.7, Azad Nagar, Satpur Ambad Link Road, Ambad, Nashik 422010
- ◆ **Email** : prajapati2008_packing@rediffmail.com

हन्मंत चितळीकर
9928106320

विनायक ज्वेलर्स

सोने व चाँदी के आभूषणों के
निर्माता एवं विक्रेता

प्रविण ह. चितळीकर
9166801672

छेटा सर्राफ बाजार, हल्दिया जी की गली, बारां(राजस्थान)

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

प्रो.संजय काळे
मा.प्राचार्य प्रगत
कला महाविद्यालय अ.नगर
मो.९८२२८८३३०९

सौ उज्वला काळे
मो.९४०३०२७५३९

सुशांत फाईन आर्ट

- पेन्टिंग • पोर्ट्रेट पेन्टिंग • फायबर म्युरल
- ब्राँझ स्कल्पचर • क्राय्टीव्हस्कल्पचर

स्टुडिओ मु.पो.भाळवनी, ता.पारनेर जि.अहमदनगर

श्री.चंद्रकांत कुंभार
संस्थापक अध्यक्ष
मोबाईल नं. 8805120829

संतोषी ग्रंथालय कर्वेनगर

हिंगणे होम कॉलनी
संतोषी सदन, कर्वेनगर, पुणे 411058

सहित्य सेवा सार्वजनिक ग्रंथालय
वारजे माळवाडी, पुणे 411058

सामाजिक, राजकीय, ऐतिहासिक, शैक्षणिक, वैज्ञानिक, बायोग्राफी
व्यक्तिमत्व विकास, स्पर्धा परीक्षांच्या सर्व विषयांची पुस्तके वाचनासाठी
उपलब्ध, तसेच सर्व दैनिके मासिके उपलब्ध, सभासद नोंदणी चालू आहे.

निवास : दोडके पार्क ए/502, वारजे माळवाडी, पुणे 52

॥श्री गणेशाय नमः ॥

॥श्री सातेरीदेवी प्रसन्न॥

कृष्णा उर्फ दाजी शेटकर

शेटकर आर्टस्

आमच्या येथे श्री गणेश, दुर्गा मातेच्या सुबक व सुंदर
शाडुमाती, पी.ओ.पी.च्या मुर्ती योग्य दरात मिळतील.
पोरवाल पार्क, टॅक रोड, शांतीनगर, येरवडा, पुणे-6
संपर्क : 9881981310 / 9890662848 / 9833342066

आमचे प्रेरणास्थान

मधुकर गरबड बोरसे
7588307281

सौ.मंगलाबाई मधुकर बोरसे
मा.सरपंच कनाशी

किरण मधुकर बोरसे
9423546363
प्रगतीशिल बागायतदार
शेतकरी

सचिन मधुकर बोरसे
9657461943
9021503568

SK TRADERS

General Merchant & Commission Agent

Post Kanashi, Tal.Kalwan, Dist.Nasik
Email : borsesachin321@gmail.com

कुंभश्रीच्या वाटचालीस हार्दिक शुभेच्छा!!

डॉ.सोनवणे डि.पी.

BAMS (Pune)

फॅमिलि फिजिशियन

9096491194 / 7588282381

श्री क्लिनिक

मु.पो.पिंपळगाव(खडकी) ता.आंबेगाव, जि.पुणे

॥ श्री गोरवाकाका प्रसन्न ॥

श्री.बी.एस. कोते
9822747777

मा. अध्यक्ष, श्री ज्ञानेश्वर महाराज देवस्थान ट्रस्ट, आळे

श्री माऊली मोटर्स

आमचे येथे स्पे. महिंद्रा पिक अप,
इंडिका, सुमो, ४०७, ७०९, एल.पी.एस.ई.

जे.सी.बी. गाड्यांची खरेदी विक्री
कमिशनवर केली जाईल

श्री.रुपेश कोते
9561811777

श्री.प्रतिक शिंदे
9850506422

माऊली कोल डेपो

आमचे येथे दगडी कोळसा, राख, भिलाई राख,
बेळारी राख, गोवा राख, कोल्हापूर राख ठोक
व किरकोळ भावात मिळेल.

श्री.स्वप्निल शिंदे
9860244243
9890709205

मु.पो. आळेफाटा, ओतुर रोड, ता. जुन्नर, जि. पुणे

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

स्वस्तिक

**विट
कारखाना**

प्रो. अॅड.श्री.सुनिल नारायणशेट जाधव

B.Com, LLB.

मा.अध्यक्ष, जुन्नर तालुका कुंभार समाजोन्नती मंडळ
उपाध्यक्ष, पुणे जिल्हा कुंभार समाजोन्नती मंडळ
अध्यक्ष, रोहरी बलब ऑफ जुन्नर शिवनेरी

मो. 91-7077-7077 / 9970-988-777

गणराया मु.पो.सोमववाडी, ता.जुन्नर, जि.पुणे

सुरज

कन्स्ट्रक्शन

स्वस्तिक अर्थ मुहर्स

लॅन्ड डेव्हलपर्स व बिल्डींग मटेरीयल सप्लायर्स

प्रो. श्री. अनिल नारायणशेट जाधव

Civil Engr.

मो. 9850851950

कुंभार आळी.मु.पो.जुन्नर, ता.जुन्नर, जि.पुणे

आमचे प्रेरणा स्थान

कै.विठ्ठल जोंधळे

शांताबाई विठ्ठल जोंधळे

लक्ष्मीबाई विठ्ठल जोंधळे

शरद विठ्ठल जोंधळे

सौ.अपर्णा शरद जोंधळे

कु.वैष्णवी श.जोंधळे
पोलंड येथे कर्मशीयल
पायलट कोर्स साठी निवड

चि.पियुश श.जोंधळे
D.C.E. First Year

त्रिमुर्ती ब्रिक्स अँड बिल्डींग मटेरीयल सप्लायर्स

प्रो. शरद विठ्ठल जोंधळे मोबा. 9326198222 / 9226198222

“विठ्ठल कृपा”, शिक्षक कॉलनी, कॉलेज रोड, मु.पो.सायखेडा, ता.निफाड, जि.नाशिक ४२२ २१०

मा. श्री. सतिश दरेकर

प्रदेश अध्यक्ष-कुंभार समाज सामाजिक संस्था महाराष्ट्र प्रदेश

मा.सभापति, विधिसमिती पिंचरी चिंचवड महानगरपालिका

मा.सभासद, पिंपरी चिंचवड महानगरपालिका

मा.उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र कुंभार समाज महासंघ

9922501601 / 9422511601

Anita Borde
Partner

Sonali S. Borde
B.E. (Electrical)

Sagar Borde
Central Govt.
Employee

Chi.hrishikesh Borde
Director of Photography

Qual - Comm Enterprises

Design & Mfg. Sheet Metal Dies, Jigs, Fixture
Gauges, Panel Checker & VMC Job Work

Works : Gat No. 169, Shop No. 6,
Talwade Road, Near Saraswati

Vishwavidyalaya, Talwade, Pune - 14.

E-mail : qualcomm_enterprises@yahoo.com

Website : www.qualcommenterprises.co.in

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

शिवचरित्रायणकार

प्रा.धनाजीराव विठ्ठलराव राजे (कवी)
एम.ए.(अर्थशास्त्र व हिन्दी), बी.एड.
मा.उप प्राचार्य विवेकवर्धिनी कनिष्ठ महाविद्यालय
देवणी जि.लातूर मोबाईल : **7875669376**

सौ.चंद्रकला धनाजीराव राजे

एम.ए.(मराठी), डी.एड.
प्राथमिक शिक्षिका
जिल्हा परिषद शाळा,
लोणी, उदगीर, जिल्हा लातूर

चि.आकाश धानजीराव राजे
बी.एस.सी.अॅनीमेशन अॅण्ड डिजाइन
एम.एस.(एच.सी.आय.)

निवास : राजे निवास, अंबिका कॉलनी, मु.पो. ता. अहमदपूर
जिल्हा लातूर पिन 413515

चि.विशाल धानजीराव राजे
एम.डी.मेडिसीन, प्रेस्टिजीयस युनिव्हर्सिटी
ऑफ सीलेसीया, पोलंड(शिकत आहे)

प्रेरणा स्थान

कै.विठ्ठल रामजी जोंधळे

शांताबाई विठ्ठल जोंधळे

लक्ष्मीबाई विठ्ठल जोंधळे

सौ.सविता घ. जोंधळे
मा. सरपंच सायखेडा ग्रामपालिका

घनश्याम जोंधळे

कार्याध्यक्ष : नाशीक जिल्हा कुंभार समाज संघटना
कुंभश्री प्रतिनिधी, माजी उपसरपंच सायखेडा
सदस्य : गंगाबिसन भुतडा नागरी पतसंस्था
संचालक : भाग्यश्री ग्रामीण बिगरशेती सह.पतसंस्था

चि.पवन घ.जोंधळे
B.E. (Civil)

त्रिमुर्ती व्हिट उत्पादक व सप्लायर्स

मु.पो. सायखेडा, ता.निफाड, जि.नाशिक
9371528152

श्री दामन पंढरीनाथ भालेराव
सेवा निवृत्त उपभिव्यांता
जलसंपदा विभाग
9011004391

सौ.कल्पना दामन भालेराव
(M.Com)
उपाध्यक्ष लायन्स क्लब
इकोफ्रेड्स पुणे

कु.शाल्मली
B.E.(ENTC)

श्री.यतिन भिमराव कुंभार
M.S. Engg

सौ.तेजल यतिन कुंभार
M.B.A., M.S. Engg

निवृत्त उप अभियंता दामन भालेराव यांचा सत्कार
करताना कुंभश्री संपादक संजय राजे व ह.भ.प.दसंत महाराज सोमवंशी
४७, निवारा सोसायटी, श्रीधर नगर, धनकवडी, पुणे ४११०४३.

मित्रम् आयुर्वेद

मल्टीस्पेशलिटी क्लिनिक

व पंचकर्म सेंटर

अती गंभीर व इमर्जेन्सी रुग्णावर

आयुर्वेदिक उपचार

ब्लड प्रेशर, मधुमेह, किडनी फेल्युअर, लिवर फेल्युअर
कॅन्सर, आय.सी.यु.मधील गंभर रुग्ण, गुडघ्याचे व
मणक्यांचे गंभीर आजार, मुल न होणे, पोटाचे दिर्घ आजार
या सर्व आजारावर २७ वर्षांचा प्रदिर्घ अनुभव असलेले

डॉक्टर शशिकांत कुंभार

डॉक्टर मंगेश ठमके

डॉ.प्रविण माने

पत्ता : वाय.पी.पोवार नगर, प्लॉट नं.१३७, अमृत डेअरी जवळ, कोल्हापुर
९९७५६१५३०३ / ८०७०८०२०११ / फोन : ०३१ २६६२०११

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

Late Ramesh S. Kumbhar

Smt. Sunanda R. Kumbhar

Swapnil R. Kumbhar
+91 7588576392

Chi. Sharvil S. Kumbhar

Sou. Komal S. Kumbhar

ONYX TECHNOLOGY

GSTIN : 27AAEFO4054E1ZG

Complete Engineering Solution, Specialised in Laser Cutting, CNC Bending, Sheet Metal Fabrication, Machining & Tooling

Factory : J-139, J-Block, MIDC, Bhosari, Pune-411 026.

Reg. Off.: Chakrapani Vasahat, Shivshankar Colony No.2, Bhosari, Pune-39

Email : onyxtechnology15@gmail.com. Web.: www.onyxtechnology.in

श्री. नामदेवराव वि. कुंभार
संचालक मावळ ता. कृष्णी
उत्पन्न बाजार समिती
वरीष्ठ सल्लागार महाराष्ट्र
कुंभार समाज विकास संस्था
मा. ग्रा. पं. सदस्य वडेश्वर, माऊ
संचालक टाकवे बु. वि. को. सो.
९८८१५९२८८०/९८९०८७७९८०

श्री. मच्छिंद्र ना. कुंभार
(मुदंगाचार्य)
९७६७१५०४९४

श्री. समिर ना. कुंभार
युवा अध्यक्ष अखिल महाराष्ट्र
कुंभार समाज विकास संस्था मावळ
सदस्य दिंडी सोहळा मावळ
७०३८१०३३३८

कु. वेदांत म. कुंभार

कु. सिद्धांत स. कुंभार

कानिफनाथ कॅटल फीड
पशु स्वाद्य निमति

गवत व पेंढ्यांचे व्यापारी
चैतन्य कानिफनाथ ट्रान्सपोर्ट

पत्ता - मु. माऊ, पो. टाकवे बु. ता. मावळ, जि. पुणे ४१२१०६

रघुनाथ गजमल बोरसे

सौ. मंगला रघुनाथ बोरसे

रविंद्र रघुनाथ बोरसे
उप व्यवस्थापक सीरम इन्स्टिट्यूट, पुणे

सौ. वर्षा रविंद्र बोरसे
९२८४६७४९२९

कु. ऋतुजा रविंद्र बोरसे
बी.टेक.मेकॅनिकल
तृतीय वर्ष

कु. हिताक्षी रविंद्र बोरसे
बी.टेक.आय.टी.
प्रथम वर्ष

अथर्व योगेश बोरसे
१२वी सायन्स, टेक्सास
अमेरीका

कु. अविळा योगेश बोरसे
इयत्ता ६वी, टेक्सास
अमेरीका

GKAMPS Technologies LLP

Subject Expertise

- NVH
- Dynamics
- CAE

- Product D & D
- Durability
- Thermal

Manish Kumbhar, Director
7888029614 / 9850893750

Office : 106, Magnolia Business Centre,
Pashan-Baner Link Road, Pune-21

बी. ५०४, अमर समृद्धि, सोलापुर रोड, वापारीमल
शोरूम जवळ, रविदर्शन, हडपसर, पुणे मो. ९८२२८५५८८५

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

डॉ. विलास रा. नांदुरकर
जनसंपर्क अधिकारी

संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ
मो.नं. 9011071076

प्रा.सौ. वैशाली विलास नांदुरकर
सचिव, विदर्भ कुंभार समाज

महिला मंडळ, अमरावती
मो.नं. 9552501076

डॉ. अभिलाष विलास नांदुरकर
M.B.B.S., M.D. (Medicine 11nd yr.)
शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय
नागपूर

निवास : आई, भक्तमंदिर, कुंभारवाडा,
बुधवारा, अमरावती ४४४६०९

कु. आकांक्षा विलास नांदुरकर
M.B.B.S. (11nd yr.)
डॉ. के. एन. एस. मेडिकल कॉलेज
लखनौ

Shyam Sunder Varma
Cell : +91 98900 45674

Kusum Shyam Varma

Sonali S. Varma
B.Arch.

Gautami S. Varma
B.Sc., D.C.E.

Himanshu S. Varma
11th Std.

KUSUM

PROPERTY DEVELOPER & PROMOTOR

BALAJI CONSTRUCTION

Office No.204, Creative Cameo, Plot No. 24/1, Sector No.38,
Near park Street, Rahatani, Pune - 17.
Tel.: +91-20-20270767 Email : shyamkusuk@gmail.com

आमचे प्रेरणास्थान

स्व. बाबुराव नरहारी कानगुले

सचिन बाबुराव कानगुले

नितीन बाबुराव कानगुले

अमोल बाबुराव कानगुले

दिनेश बाबुराव कानगुले

महेश बाबुराव कानगुले
प्रो. महेश डिजिटल स्टुडिओ
ता. अध्यक्ष अखिल महाराष्ट्र
कुंभार समाज विकास संस्था
9422612304

अहमदपूर चे उद्योजक कानगुले ब्रदर्स

साई मेडिकल अँड ज्वरल
प्रो. सचिन बाबुराव कानगुले
मो. 8483895959

न्यू साईराम एजन्सीन्
प्रो. नितीन बाबुराव कानगुले
मो. 9881754586

रोहित मेडिकल अँड ज्वरल
प्रो. अमोल बाबुराव कानगुले
मो. 9975168968

साईराम फार्मासिटीकल्स अँड सर्जिकल डिस्ट्रीब्युटर्स
प्रो. दिनेश बाबुराव कानगुले
मो. 9960197074

प्रो. प्रा. सुर्यकांत आ. शिर्के
(मा. सरपंच)
९९७०८८९८०५

अतुल सुर्यकांत शिर्के
७७४५००९८३३
९७६७२५३४३४

अंबिका रबर इंडस्ट्रिज

इंडस्ट्रियल व ऑटोमोबाईलचे सर्व प्रकारचे दर्जेदार रबर पार्टस्चे उत्पादक.

मु. पो. वाठार तर्फ वडगांव, ता. हातकणंगले, जि. कोल्हापुर

फोन : ०२३०.२४०७९७६

Web : www.ambikarubber.com Email : ambikarubber4462@gmail.com

अॅड. बी. के. राजे

हायकोर्ट मुंबई

मो. 98192 85091

कायदेविषयक सल्लागार

कुंभश्री मासिक, पुणे

कार्यालय

३८५, जगन्नाथ शंकरशेठ रोड, चीराबाजार, मुंबई ४०० ००२